

Razvojna strategija

Primorsko-goranske županije
2016.-2020.

NARUČITELJ: PRIMORSKO-GORANSKA ŽUPANIJA, Rijeka
župan Zlatko Komadina

KOORDINATOR
IZRADE: izv. prof. dr. sc. Ljudevit Krpan

IZRAĐIVAČ: JAVNA USTANOVA ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE
PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE, Rijeka
ravnatelj: prof. dr. sc. Mladen Črnjar
Vedrana Petrović
Mirjana Mamić
Vana Rodin
Ivana Pavlek
Nataša Mikić Kezele
mr. sc. Kristina Burina Bonefačić

UPRAVNI ODJEL ZA REGIONALNI RAZVOJ, INFRASTRUKTURU I
UPRAVLJANJE PROJEKTIMA
Tamara Martinčić

MREŽA ZNANJA d.o.o., Zagreb
Domagoj Račić
Tomislav Radoš
Zrinka Glavaš
Melina Mohorić
Matea Rakoš
Zvonimir Račić
Kristian Korunić

SAFEGE d.o.o., Zagreb
Mak Kišević
Antonija Ujaković
Tena Petrović

ECORYS HRVATSKA d.o.o., Zagreb
Maja Hranilović

RADNI TIM: prof. dr. sc. Mladen Črnjar, voditelj
izv. prof. dr. sc. Ljudevit Krpan, član
Goran Petrc, član
Krešimir Parat, član
doc. dr. sc. Koraljka Vahtar-Jurković, član
izv. prof. dr. sc. Đulija Malatestinić, član
mr. sc. Edita Stilin, član
Branka Ivandić, član
Nada Milošević, član
Gerhard Lempl, član
Dragica Marač, član
Valerij Jurešić, član
Melita Raukar, član

**SAVJET ZA PRAĆENJE
IZRADE RAZVOJNE
STRATEGIJE:**

prof. dr. sc. Jože Perić, Sveučilište u Rijeci, predsjednik Savjeta
prof. dr. sc. Damir Zec, Pomorski fakultet u Rijeci, član
prof. dr. sc. Bernard Franković, Tehnički fakultet u Rijeci, član
prof. dr. sc. Alan Šustić, Fakultet zdravstvenih studija u Rijeci, član
prof. dr. sc. Ivan Dadić, Fakultet prometnih znanosti Zagreb, član
prof. dr. sc. Nenad Starc, Ekonomski institut Zagreb, član
prof. dr. sc. Elvio Baccarini, Filozofski fakultet u Rijeci, član
prof. dr. sc. Aleksandra Deluka Tibljaš, Građevinski fakultet u Rijeci, član
prof. dr. sc. Eduard Kunštek, Pravni fakultet u Rijeci, član

EX ANTE EVALUATOR:

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci
prof. dr. sc. Nada Karaman Aksentijević
prof. dr. sc. Nada Denona Bogović

LEKTURA:

Glosa d.o.o.
Josip Žgaljić, prof.

impressum

PARTNERSKO VIJEĆE:

Marko Boras Mandić, zamjenik župana
izv. prof. dr. sc. Ljudevit Krpan, Upravni odjel za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima
Darijo Vasilić, Grad Krk
Mirela Ahmetović, Općina Omišalj
Rosanda Krstinić-Guščić, Grad Rab
Kristijan Jurjako, Grad Cres
Ivica Knežević, Grad Delnice
Anđelko Florijan, Općina Ravna Gora
Ivo Dujmić, Grad Opatija
Damir Rukavina, Grad Crikvenica
Sanja Udović, Općina Viškovo
dr. sc. Nataša Zrilić, Grad Rijeka
dr. sc. Dražen Bošković, Građevinski fakultet Sveučilišta u Rijeci
Goran Lajnert, Lučka uprava Rijeka
Anđelko Petrinić, Županijska lučka uprava Krk
Perica Šolić, Hrvatska gospodarska komora, Županijska komora Rijeka
Dalibor Kratochvil/Boris Vukelić, Obrtnička komora Primorsko-goranske županije, Rijeka
Gordana Petrinić, Ured državne uprave u Primorsko-goranskoj županiji, Rijeka
Jadranka Tomašić, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Područna služba Rijeka
Natali Komen Bujas, Hrvatska udruga poslodavaca – Regionalni ured Rijeka
Vesna Bartolović, Hrvatska banka za obnovu i razvitak – Područni ured za Primorje i Gorski kotar, Rijeka
Nada Barišić, Savez samostalnih sindikata Hrvatske – Ured u Primorsko-goranskoj županiji, Rijeka
Zvijezdana Schulz Vugrin, Udruga za razvoj civilnog društva Smart, Rijeka
Boris Popović, Riječki val, Rijeka
Vjeran Piršić, Udruga Eko Kvarner, Njivice
Milan Eraković, Vijeće srpske nacionalne manjine Primorsko-goranske županije
Orietta Marot, Talijanska unija, Rijeka
Nevenka Ožanić, Sveučilište u Rijeci
Davor Širola, Veleučilište u Rijeci

impressum

TEMATSKA RADNA
SKUPINA:

GOSPODARSTVO, TURIZAM, RURALNI RAZVOJ I KONKURENTNOST

Marko Boras Mandić, zamjenik župana, voditelj
izv. prof. dr. sc. Ljudevit Krpan, pročelnik Upravnog odjela za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima, koordinator
Gerhard Lempl, Upravni odjel za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj
Krešimir Parat, Upravni odjel za proračun, financije i nabavu
Josip Rupčić, Odbor za gospodarski razvoj i infrastrukturu
Vedran Kružić, Ministarstvo gospodarstva, Zagreb
Perica Šolić, HGK Županijska komora Rijeka
dr. sc. Irena Peršić Živadinov, Turistička zajednica Kvarnera, Opatija
Ivan Krešić, INA d.d., Zagreb
Jakov Karmelić, Udruga agenata i špeditera RH, Rijeka
Romano Pičuljan, Brodogradnja Pičuljan, Rab
Miodrag Šarac, Liburnijske vode d.o.o., Ičići
Dalibor Šoštarić, Centar za brdsko-planinsku poljoprivredu, Ravna Gora
mr. sc. Ivica Jerčinović, Poduzetnički centar Vinodol, Novi Vinodolski
Vesna Jakić, Udruga Ruta, Cres
Anita Pintar, OPG Pintar, Čabar

TEMATSKA RADNA
SKUPINA:

DRUŠTVENE DJELATNOSTI

Marina Medarić, zamjenica župana, voditeljica
izv. prof. dr. sc. Đulija Malatestinić, pročelnica Upravnog odjela za zdravstvo, koordinator
Dragica Marač, Upravni odjel za socijalnu politiku i mlade
mr. sc. Edita Stilin, Upravni odjel za odgoj i obrazovanje
Valerij Jurešić, Upravni odjel za kulturu, sport i tehničku kulturu
Tomislava Zečević Pedić, Odbor za socijalnu skrb
doc. dr. sc. Iva Rinčić, Zaklada Sveučilišta u Rijeci
Boris Ritoša, Dom zdravlja PGŽ, Rijeka
Marija Maras, Dom za starije i nemoćne Kantrida, Rijeka
dr. sc. Željka Modrić Surina, Prirodoslovni muzej Rijeka
Darko Ivošević, Zajednica sportova PGŽ, Rijeka
prof. dr. sc. Vladimir Mićović, Nastavni zavod za javno zdravstvo PGŽ
dr. sc. Boris Jokić, Institut za društvene djelatnosti Zagreb
prof. dr. sc. Branko Šestan, Klinika za ortopediju Lovran

TEMATSKA RADNA
SKUPINA:

INFRASTRUKTURA

Marko Boras Mandić, zamjenik župana, voditelj
izv. prof. dr. sc. Ljudevit Krpan, pročelnik Upravnog odjela za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima, koordinator
Nada Milošević, Upravni odjel za pomorsko dobro, promet i veze
Andrej Poropat, Odbor za pomorsko dobro i morske luke
prof. dr. sc. Pavao Komadina, Pomorski fakultet u Rijeci
dr. sc. Vlado Mezak, Lučka uprava Rijeka
Dražen Vinšćak, HŽ infrastruktura, Zagreb
Darko Višnjić, Hrvatske vode, VGO Rijeka
dr. sc. Vitomir Komen, HEP ODS Elektroprimorje Rijeka
Georg Žeželić, Županijska uprava za ceste PGŽ, Rijeka
Tomislav Palalić, Zračna luka Rijeka d.o.o., Omišalj
Andrej Marochini, Vodovod i kanalizacija Rijeka
Dario Bagić, Ekoplus d.o.o. Rijeka

TEMATSKA RADNA
SKUPINA:

PROSTORNO UREĐENJE I ZAŠTITU OKOLIŠA

Marko Boras Mandić, zamjenik župana, voditelj
doc. dr. sc. Koraljka Vahtar-Jurković, pročelnica Upravnog odjela za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša, koordinator
Hrvoje Maračić / Miodrag Šarac, Odbor za prostorno uređenje i zaštitu okoliša
Gordana Sobota Matejčić, Ministarstvo kulture, Konzervatorski odjel Rijeka
Miljenko Gašparac, Nacionalni park Risnjak Crni Lug
mr. sc. Sonja Šišić, JU Priroda, Rijeka
prof. dr. sc. Mladen Črnjar, JU Zavod za prostorno uređenje PGŽ
Tatjana Rakovac, Urbanistički studio Rijeka
Vjeran Piršić, Ekološko društvo "Eko Kvarner", Njivice
Igor Vukelić, Veterinarska stanica Rijeka

TEMATSKA RADNA
SKUPINA:

CIVILNI SEKTOR I KRIZNA STANJA

Petar Mamula, zamjenik župana, voditelj
Goran Petrc, pročelnik Ureda Županije, koordinator
Branka Ivandić, Upravni odjel za gospodarenje imovinom i opće poslove
Dragica Marač, Upravni odjel za socijalnu politiku i mlade
Branko Juretić, Odbor za lokalnu i regionalnu samoupravu
Teo Brusić, Odbor za ljudska prava i nacionalne manjine
Piotr Modrzejewski, Riječka nadbiskupija, Rijeka
Helena Traub, Udruga "Žmergo" Opatija
Lenjinka Juričić Mamilović, DUZS PU Rijeka
Dinko Tamarut, Savez antifašističkih boraca i antifašista, Rijeka
Stanislav Linić, Hrvatski časnički zbor PGŽ, Rijeka
Mladen Ščulac, Vatrogasna zajednica PGŽ, Rijeka
Branko Mijić, Novi list, Rijeka

SADRŽAJ

SAŽETAK	9
1. UVOD.....	17
2. ANALIZA I OCJENA STANJA – SAŽETAK	21
2.1. Položaj, prostor i sustav prostornog uređenja	21
2.2. Prirodna obilježja	24
2.3. Zaštita okoliša	26
2.4. Stanovništvo i ljudski potencijali	29
2.5. Gospodarstvo	31
2.6. Društvene djelatnosti	44
2.7. Infrastrukturni sustavi	50
2.8. Civilni sektor i krizna stanja	58
2.9. Posebna područja: Gorski kotar i Otoci	60
2.10. Upravljanje razvojem	61
3. REZULTATI PROVOĐENJA PRIJAŠNJIH STRATEGIJA	65
3.1. Regionalni operativni program PGŽ 2008.-2013.	65
3.2. Razvojna strategija PGŽ 2011.-2013. (2015.)	66
4. PREPOZNAVANJE RAZVOJNIH PROBLEMA I POTENCIJALA	71
5. STRATEŠKI OKVIR	83
5.1. Vizija	83
5.2. Strateški ciljevi i prioritete.....	84
5.2.1. Strateški cilj 1. Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva	85
5.2.2. Strateški cilj 2. Jačanje regionalnih kapaciteta i ravnomjeran razvoj.....	89
5.2.3. Strateški cilj 3. Razvoj ljudskih potencijala i povećanje kvalitete života	92
5.3. Mjere i temeljna horizontalna načela	97
5.3.1. Mjere RS PGŽ u okviru Strateškog cilja 1: Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva	98
5.3.2. Mjere RS PGŽ u okviru Strateškog cilja 2: Jačanje regionalnih kapaciteta i ravnomjeran razvoj.....	117
5.3.3. Mjere RS PGŽ u okviru Strateškog cilja 3: Razvoj ljudskih potencijala i povećanje kvalitete života	130
5.3.4. Horizontalne mjere.....	146
6. POLITIKA ŽUPANIJE PREMA TERITORIJALNOM I URBANOM RAZVOJU	151
7. PROVEDBA RAZVOJNE STRATEGIJE PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE	157
7.1. Financijski okvir za provedbu strategije	157
7.2. Provedbeni mehanizmi.....	159
7.3. Popis strateških projekata Županije.....	161
8. PRAĆENJE I VREDNOVANJE	167
9. ŽUPANIJSKO PARTNERSTVO	169
10. IZVJEŠĆE O PROVEDENOM PRETHODNOM VREDNOVANJU	175

11. IZVJEŠĆE O PROVEDENOJ STRATEŠKOJ PROCJENI UTJECAJA NA OKOLIŠ	179
POPIS TABLICA	181
POPIS GRAFOVA	182
POPIS SHEMA	183
POPIS KRATICA	184

DODACI:

I. ANALIZA STANJA

**II. USKLAĐENOST RS PGŽ 2016.-2020. S DOKUMENTIMA VIŠIH TERITORIJALNIH RAZINA
I/ILI POJEDINIH SEKTORA**

III. OPIS POKAZATELJA REALIZACIJE CILJEVA, PRIORITETA I MJERA

SAŽETAK

Razvojna strategija Primorsko-goranske županije 2016.-2020. temeljni je planski dokument za održivi društveno-gospodarski razvoj Županije. Izrađena je sukladno Zakonu o regionalnom razvoju („Narodne novine“ broj 147/2014.) te Smjernicama za izradu županijskih razvojnih strategija, praćenje i vrednovanje njihove provedbe (KLASA: 011-01/15-02/3, URBROJ: 538-06-1/003-15-5, 30. rujna 2015.).

Uvodni dio upućuje na zakonsku osnovu u izradi ove Strategije, opisuje proces i metodologiju njezine izrade te predočuje tematski okvir.

Analiza stanja razmatra dostupne kvalitativne, makroekonomske i ostale statističke pokazatelje razine razvoja i ostalih specifičnosti Primorsko-goranske županije, uspoređujući ih s dostupnim podacima o drugim županijama, statističkim regijama razine NUTS 2, Republikom Hrvatskom te Europskom unijom. Analizirana su sljedeća obilježja Županije:

- Položaj, prostor i sustav prostornog uređenja (osnovne prostorne karakteristike, geoprometni položaj i povezanost, nacionalna klasifikacija prostornih jedinica za statistiku 2012. (NKPJS 2012.), administrativni ustroj, prostorno uređenje i provedba prostornih planova te korištenje prostora);
- Prirodna obilježja (more, kopnene vode, geološke karakteristike i tlo, poljoprivredno tlo, šumsko područje, klimatska obilježja, flora, fauna, vegetacija, krajobraz te ocjena ugroženosti prirodnih obilježja);
- Zaštita okoliša (zaštita prirodne baštine, zaštita kulturne baštine, zaštita zraka, zaštita mora, zaštita kopnenih voda, zaštita tla, zaštita šuma, zaštita od utjecaja opterećenja na okoliš te sustav gospodarenja otpadom);
- Stanovništvo i ljudski potencijali (demografska obilježja, gustoća naseljenosti i obilježja naselja, obrazovna struktura stanovništva, aktivnost stanovništva te zdravstveno stanje);
- Gospodarstvo (makroekonomska kretanja gospodarstva, stanje gospodarstva, poslovna i tehnološka infrastruktura te ocjena konkurentnosti);
- Društvene djelatnosti (odgoj i obrazovanje, kultura, sport i rekreacija, zdravstvo te socijalna skrb);
- Infrastrukturni sustav (infrastruktura prometnog sustava, infrastruktura vodnogospodarskog sustava te infrastruktura energetskog sustava);
- Civilni sektor i krizna stanja (civilno društvo, sustav zaštite i spašavanja, ranjivost na krizna stanja te sustav prehrane);
- Područja s razvojnim posebnostima: Gorski kotar i Otoci;
- Upravljanje razvojem (razvojni položaj Primorsko-goranske županije, institucionalni kapaciteti, financijski kapaciteti, međunarodna suradnja te rezultati provođenja prijašnjih strateških dokumenata, Regionalnog operativnog programa PGŽ 2008.-2011. i Razvojne strategije PGŽ 2011.-2013.(2015.)).

Analiza stanja zaključno izdvaja ključne razvojne probleme/potrebe regije i njezinog stanovništva, a neki od problema su:

- Vezano uz položaj, prostor i sustav prostornog uređenja: nedovoljno iskorišten povoljan geoprometni položaj; nesređeno stanje u prostoru; neracionalno korištenje prostora, itd.;
- Vezano uz prirodna obilježja: pojačan antropogen utjecaj na obalni pojas, vode i more; povećanje duljine i intenziteta sušnih razdoblja vodotoka te zaslantanje krških priobalnih izvora; napuštanje poljoprivrednih aktivnosti i zapuštanje poljoprivrednog zemljišta; obalna staništa su sve ugroženija, a neka su već i uništena nasipanjem ili drugim zahvatima u prirodi zbog intenzivnog razvoja turizma i s turizmom povezanih gospodarskih aktivnosti; osjetljivost prirodnih vrijednosti i geološke baštine na antropogeni utjecaj, itd.;

- Vezano uz ocjenu stanja okoliša: značajan pritisak na okoliš i komunalnu infrastrukturu u tijeku turističke sezone; onečišćenje zraka dušikovim oksidima; trajni rizik i opasnost od iznenadnog onečišćenja mora od pomorskog prometa, lučkih aktivnosti i industrije; onečišćenje tla od starih industrijskih postrojenja; nesanirane lokacije odlagališta otpada i divljih odlagališta, napuštenih kamenoloma i šljunčara; oštra klima zimi u Gorskom kotaru uzrokuje probleme u opskrbi i komunikaciji lokalnog stanovništva; dugotrajna uspostava novog sustava gospodarenja otpadom; nedovoljno iskorišteni razvojni potencijali ekološke mreže Natura 2000; nedovoljno razvijena svijest o važnosti očuvanja prirodne baštine, itd.;
- Vezano uz stanovništvo: smanjenje broja stanovnika (najviše u Gorskom kotaru i Gradu Rijeci); starenje stanovništva te smanjenje broja mladog stanovništva; smanjenje broja aktivnog stanovništva (u svim mikroregijama je više ekonomski neaktivnog stanovništva nego što je zaposleno), itd.;
- Vezano uz gospodarstvo: usporavanje rasta BDP-a; pad udjela ključnih razvojnih djelatnosti u bruto dodanoj vrijednosti; stagnacija gospodarskog razvoja; nedovoljna usmjerenost poduzetnika na razvoj zasnovan na tehnologiji i inovacijama; neusklađenost obrazovnog sustava s potrebama na tržištu rada i stanjem u gospodarstvu; porast broja nezaposlenih; velik udio nezaposlenih s višom i visokom stručnom spremom, itd.;
- Vezano uz poslovnu i tehnološku infrastrukturu: neiskorišteni kapaciteti poduzetničkih zona; nizak stupanj iskorištenosti raznih potpornih fondova i programa; sporost u realizaciji poslovne i tehnološke infrastrukture kao rezultat izostanka interesa investitora za ulaganjem, itd.;
- Vezano uz društvene djelatnosti: nedostatan broj i kapacitet predškolskih ustanova; smanjenje broja učenika u srednjim školama; neusklađenost obrazovanja s potrebama tržišta; nepostojanje modela upravljanja kulturnom baštinom koji bi omogućio sustavno održavanje i korištenje; nedovoljna dostupnost specijalističko-konzilijarne zaštite u rjeđe naseljenim područjima (Gorski kotar i Otoci); nedovoljni kapaciteti za smještaj starijih osoba; nedostatak stručnog kadra u sportu te specijaliziranih sportskih ambulanti; nedovoljni institucionalni i izvaninstitucionalni oblici skrbi za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom, itd.;
- Vezano uz prometnu infrastrukturu: nedovoljna izgrađenost lučke nadgradnje i podgradnje u morskim lukama otvorenim za javni promet od županijskog i lokalnog značenja; nedovoljna prometna povezanost otoka s kopnom (osim otoka Krka) i otoka međusobno; nedovoljna prometna povezanost određenih područja Gorskog kotara s cestovnom mrežom RH; neizgrađena autocesta Rijeka – Žuta Lokva, itd.;
- Vezano uz infrastrukturu vodnogospodarskog sustava: neravnomjerna raspoređenost raspoloživih izvorišta u odnosu na područje potrošnje; nedovoljna povezanost sustava vodoopskrbe; izgrađenost sustava odvodnje znatno zaostaje za sustavima vodoopskrbe; mali broj uređaja za pročišćavanje otpadnih voda; nezadovoljavajuća razina izgrađenosti postojećih sustava odvodnje, itd.;
- Vezano uz energetska infrastrukturu: ovisnost o fosilnim gorivima; diskrepancija između planiranih energetske potreba do 2020. godine (za rast BDP-a od 3,4 postotnih poena) i današnjeg smanjivanja potrošnje; razmatranja o ulaganjima u obnovljive izvore energije još uvijek se pretežito oslanjaju na trenutni odnos cijena energije iz obnovljivih izvora energije / fosilna goriva, nego na dugoročnu pouzdanost opskrbe energijom, itd.;
- Vezano uz civilno društvo i krizna stanja: nedostatak jedinstvenog sustava praćenja aktivnih udruga, raspodjela donacija te učinaka potpora udruga; nedostatak kadrova u javnim institucijama obučanih za strateško planiranje i upravljanje projektima, itd.

Osim analize razvojnog okruženja i resursa, u ovoj su Strategiji analitički sagledani i rezultati provođenja prijašnjih strategija, Regionalnog operativnog programa za razdoblje 2008.-2011. te Razvojne strategije Primorsko-goranske županije 2011.-2013.(2015.). Uspoređujući pokazatelje uspješnosti provedbe strateških dokumenata iz 2014. godine u odnosu na 2010. godinu, vidljiv je trend gospodarskog rasta. U razdoblju od 2010. do 2014. zabilježen je porast broja zaposlenih kod poduzetnika za 1,53 postotnih poena, prihoda za 1,67 postotnih poena, dobiti za 33,95 postotnih poena te izvoza za 30,62 postotnih poena. Istovremeno je zabilježeno smanjenje rashoda za 1,25

postotnih poena, gubitka za 25,03 postotnih poena te uvoza za 15,80 postotnih poena. I kod ostalih pokazatelja gospodarskog razvoja, te pokazatelja specifičnih za određena područja, zabilježen je pozitivan trend u odnosu na 2010. godinu, kao što slijedi:

- Komunalna infrastruktura i gospodarstvo: broj aktivnih pravnih osoba je porastao za 19,17 postotnih poena, broj noćenja turista za 4,01 postotnih poena, kontejnerski promet za 40,10 postotnih poena te broj putnika u Zračnoj Luci Rijeka za 29,20 postotnih poena;
- Društvene djelatnosti: broj zaposlenih u području zdravstvene zaštite i socijalne skrbi porastao je sa 7.116 na 7.165, odnosno za 0,69 postotnih poena; broj zaposlenih u području obrazovanja sa 7.642 na 7.986, odnosno za 4,50 postotnih poena; broj ustanova u kulturi (kazališta, muzeji, galerije, knjižnice, centri kulture) s 30 na 36, odnosno za 20 postotnih poena; broj sportskih objekata s 255 na 335, odnosno za 31,37 postotnih poena. Jedino je broj predškolskih i školskih ustanova neznatno smanjen s 292 na 290, odnosno za 0,68 postotnih poena;
- Zaštita okoliša, prostora i prirode: broj odlagališta ostao je isti jer se radi o dugoročnijim ulaganjima, a kod svih ostalih pokazatelja zabilježen je očekivani trend, kao što slijedi: postotak lokacija na kojima je godišnja kakvoća mora izvrsna porastao je s 96,6 na 96,8, odnosno za 0,2 postotnih poena; količina ispuštanja onečišćujućih tvari u zrak smanjila se s 960.745.092 kg na 860.871.467 kg (podatak za 2013. godinu), odnosno za 10,39 postotnih poena; broj kućanstava koja su postavila solarni kolektor ili fotonaponski sustav povećao se sa 70 na 159, odnosno za 127,14 postotnih poena; te broj zaštićenih dijelova u prirodi (strogi i posebni rezervati, park-šume, krajobrazi, spomenici prirode) povećao se s 31 na 32, odnosno za 3,13 postotnih poena;
- Ljudski potencijali: broj osiguranika Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje smanjen je s 113.898 na 105.958, odnosno za 6,97 postotnih poena. Predmetni pokazatelj uključuje i osiguranike zaposlene u tijelima javne uprave;
- Institucije: kod svih pokazatelja zabilježen je očekivani trend, kao što slijedi: broj zaposlenih osoba u području javne uprave, obrane i obveznoga socijalnog osiguranja smanjen je s 5.981 na 5.561, odnosno za 7,02 postotnih poena što je sukladno preporukama Europske komisije za povećanjem efikasnosti javnih subjekata; broj registriranih Lokalnih akcijskih grupa (LAG-ova) povećan je s 1 na 4; te broj registriranih udruga na području Županije porastao je s 3.279 na 3.980, odnosno za 21,38 postotnih poena;
- Ostala područja: broj zaposlenih osoba u području javne uprave, obrane i obveznoga socijalnog osiguranja smanjen je za već spomenutih 7,02 postotnih poena.

Analiza stanja ponudila je informacijsku osnovu za izradu SWOT analize koja je ukazala na sljedeće snage, slabosti, prilike i prijetnje, odnosno argumentirala ključne razvojne probleme i potencijale Primorsko-goranske županije:

- Snage: dostupnost predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja, jako Sveučilište i iznadprosječna razina obrazovanja¹, globalna konkurentnost prometnog pravca, iznadprosječna razvijenost, iznadprosječni zdravstveni standard, tradicija destinacijskog i zdravstvenog turizma, razvijenost gospodarske infrastrukture, učinkoviti sustav upravljanja pomorskim dobrom, uređen sustav prostornog planiranja, otvorenost za gospodarsku suradnju, razvijen civilni sektor te multikulturalnost i tolerancija;
- Slabosti: nepovoljna demografska kretanja, veliki udio neaktivnog stanovništva, neujednačena razvijenost mikroregija, nedovoljna povezanost znanosti i gospodarstva, tehnološko zaostajanje, nekonkurentnost dijela gospodarstva, rigidnost gospodarske strukture, izrazita sezonalnost turizma, nedovoljno razvijena poduzetnička infrastruktura te nedovoljna iskorištenost poljoprivrednog zemljišta i proizvodnja hrane;
- Prilike: povoljan geostrateški položaj Županije, klimatska pogodnost, bogatstvo i raznolikost prirodnih i okolišnih resursa, bogata i raznolika kulturna baština, moguće financiranje iz Strukturnih i investicijskih fondova EU te Programa Unije, razvoj poduzetništva kroz pametnu

¹ Iznadprosječnost se sagledava u odnosu na prosjek RH.

specijalizaciju, postojanje autohtonih i tradicijskih vrijednosti, mogućnost regionalne suradnje, mogućnost razvoja, razmjene i transfera znanja i novih tehnologija s emitivnim okruženjem te stavljanje u funkciju neaktivne imovine;

- Prijetnje: nedovoljan stupanj ekonomske decentralizacije RH, nepovoljna ekonomska kretanja u RH, nedostatak integracije razvojnih politika i programa na svim razinama, (pre)česte i nedovoljno kvalitetne promjene zakonske regulative, nepovoljna poduzetnička klima u RH u odnosu na EU, institucionalna rascjepkanost kao zapreka investicijama, osjetljivost na globalne poremećaje, nesređeno stanje u katastru i zemljišnim knjigama, složenost rješavanja imovinsko-pravnih odnosa, odlazak srednjeobrazovanog i visokoobrazovanog kadra iz Županije, te nedovoljna prilagođenost srednjoškolskog obrazovanja potrebama tržišta rada.

Temeljem Analize stanja te razmatranja problema i potencijala, formulirana je vizija ove Strategije koja glasi „Primorsko-goranska županija je konkurentna, održiva i društveno pravedna regija poželjna za život i rad“.

Vizija se planira dostići provedbom sljedećih strateških ciljeva i prioriteta, odnosno sljedećih mjera:

Tablica 1. Strateški okvir

RB	CIJ	RB	PRIORITET	RB	MJERA
1.	RAZVOJ KONKURENTNOG I ODRŽIVOG GOSPODARSTVA	1.1.	Razvoj poticajnoga poduzetničkog okruženja	1.1.1.	Razvoj poduzetničke infrastrukture
				1.1.2.	Jačanje konkurentnosti malih i srednjih poduzetnika
				1.1.3.	Poticanje udruživanja i klasterizacije
				1.1.4.	Poticanje društveno odgovornog poslovanja
		1.2.	Rast investicija i izvoza	1.2.1.	Stvaranje povoljne klime za investicije
				1.2.2.	Podrška izvoznim aktivnostima
				1.2.3.	Gospodarska promocija
		1.3.	Razvoj gospodarstva temeljnog na znanju i inovacijama	1.3.1.	Poticanje primjene znanja, uvođenje i razvoj novih tehnologija i inovacija u gospodarstvo
				1.3.2.	Jačanje kapaciteta istraživačke i inovacijske infrastrukture
				1.3.3.	Poticanje razvoja kulturnih i kreativnih industrija
				1.3.4.	Razvoj zdravstvene industrije
		1.4.	Razvoj zelenog gospodarstva	1.4.1.	Razvoj poljoprivrede, šumarstva, ribarstva, akvakulture i lovskog gospodarstva
				1.4.2.	Podrška približavanju prema gospodarstvu temeljenom na niskim emisijama CO ₂ i stakleničkih plinova u svim sektorima
				1.4.3.	Poticanje korištenja OIE i energetske efikasnosti
		1.5.	Razvoj ključnih gospodarskih djelatnosti	1.5.1.	Razvoj prometnog sektora
				1.5.2.	Razvoj energetskog sektora
				1.5.3.	Unapređenje turizma
				1.5.4.	Razvoj prerađivačke industrije
				1.5.5.	Jačanje pristupa i korištenja informacijskih i komunikacijskih tehnologija
2.	JAČANJE REGIONALNIH KAPACITETA I RAVNOMJERAN RAZVOJ	2.1.	Ravnomjeran razvoj mikrorregija i povećanje teritorijalne kohezije	2.1.1.	Ravnomjeran razvoj društvenih i gospodarskih usluga i sadržaja
				2.1.2.	Održivi razvoj urbanog prostora
				2.1.3.	Održivi razvoj ruralnog prostora
				2.1.4.	Osiguranje kvalitetne prometne infrastrukture te unapređenje i integracija infrastrukturnih sustava
				2.1.5.	Unapređenje komunalnih usluga i infrastrukture
		2.2.	Održivo upravljanje okolišem, prostorom te prirodnim i kulturno-povijesnom baštinom	2.2.1.	Unapređenje sustava planiranja i upravljanja prostorom
				2.2.2.	Integralno upravljanje morem i obalnim područjem
				2.2.3.	Zaštita i praćenje stanja svih sastavnica okoliša
				2.2.4.	Unapređenje integralnog sustava gospodarenja otpadom
				2.2.5.	Zaštita prirode i upravljanje vrijednim dijelovima prirode i ekološkom mrežom
				2.2.6.	Održivo upravljanje materijalnom i nematerijalnom kulturno-povijesnom baštinom
		2.3.	Jačanje kapaciteta te učinkovite suradnje s civilnim društvom	2.3.1.	Poticanje partnerstva i potpore organizacijama civilnog društva
				2.3.2.	Promicanje vrijednosti nacionalnih manjina i multikulturalnosti
				2.3.3.	Unapređenje sustava prevencije, zaštite i spašavanja
3.	RAZVOJ Ljudskih POTENCIJALA I POVEĆANJE KVALITETE ŽIVOTA	3.1.	Stvaranje uvjeta za razvoj tržišta rada i mobilnost radne snage	3.1.1.	Razvoj dinamičnog sustava cjeloživotnog obrazovanja i prekvalifikacija sukladno potrebama društva
				3.1.2.	Poticanje obrazovnih programa za deficitarna zanimanja
				3.1.3.	Poticanje obrazovanja i pristupa tržištu rada skupina u nepovoljnom položaju
		3.2.	Unapređenje obrazovnog sustava te njegova usklađenost sa potrebama u gospodarstvu	3.2.1.	Razvijanje jakog i modernog Sveučilišta
				3.2.2.	Jačanje prepoznatljivosti svih obrazovnih institucija u funkciji budućeg razvoja
				3.2.3.	Usklađenost mreže obrazovnih ustanova sa stvarnim potrebama
				3.2.4.	Izgradnja, rekonstrukcija, održavanje i opremanje ustanova u obrazovanju
				3.2.5.	Obrazovni sustav prilagođen potrebama djece s teškoćama u razvoju
				3.2.6.	Poticanje izvrsnosti, kreativnosti i inovativnosti
		3.3.	Unapređenje zdravlja i socijalnog blagostanja	3.3.1.	Povećanje i usklađivanje dostupnosti zdravstvene zaštite na primarnoj i sekundarnoj razini
				3.3.2.	Unapređenje programa palijativne i hospicijske skrbi uspostavom sustavnog pristupa
				3.3.3.	Razvoj zdravstvenih programa iznad standardne razine zaštite
				3.3.4.	Promicanje zdravih stilova življenja i prevencije ovisnosti
				3.3.5.	Osiguranje provođenja programa prevencije i ranog otkrivanja bolesti
				3.3.6.	Stvaranje poticajnog okruženja za djecu i demografski poticaji
		3.4.	Unapređenje socijalne sigurnosti i jačanje socijalne uključenosti	3.4.1.	Poboljšanje dostupnosti pristupačnih, održivih i visoko kvalitetnih socijalnih usluga s naglaskom na pružanje usluga u zajednici
				3.4.2.	Poticanje i razvoj društvenog poduzetništva, zadrugarstva i samozapošljavanja mladih
				3.4.3.	Socijalno uključivanje osoba u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti
		3.5.	Unapređenje kvalitete i dostupnosti kulturnih i sportskih sadržaja	3.5.1.	Razvoj programa kulture i sporta i njihove infrastrukture
				3.5.2.	Poticanje umrežavanja institucionalnog i izvaninstitucionalnog sektora kulture
HORIZONTALNE MJERE		1.	Povećanje učinkovitosti javnih institucija te jačanje kapaciteta za upravljanje razvojem		
		2.	Korištenje informacijskih i komunikacijskih tehnologija u javnom i privatnom sektoru		
		3.	Jačanje svijesti i otpornosti na krizna stanja kao rezultat pristupa razvoju županije		
TEMELJNA HORIZONTALNA NAČELA koja će se uzimati u obzir u svim mjerama te prilikom definiranja konkretnih razvojnih projekata:					
1.	Ravnopravnost spolova i jednake mogućnosti za sve društvene skupine				
2.	Održivi razvoj				
3.	Korištenje dobre upravljačke prakse i participativan pristup razvoju				

Ova Strategija dodatno naglašava potrebu prepoznavanja područja s razvojnim posebnostima što podrazumijeva posebnu brigu o razvoju mikroregija Gorski kotar i Otoci, ali i urbanim područjima. Razvojna nastojanja prema ovim područjima su integrirana u mjerama:

- 2.1.1. Ravnomjeran razvoj društvenih i gospodarskih usluga i sadržaja,*
- 2.1.2. Održivi razvoj urbanog prostora,*
- 2.1.3. Održivi razvoj ruralnog prostora,*
- 2.1.4. Osiguranje kvalitetne prometne infrastrukture te unapređenje i integracija infrastrukturnih sustava, te*
- 2.1.5. Unapređenje komunalnih usluga i infrastrukture.*

Financijski okvir ove Strategije predviđa ukupno ulaganje od 1.250 mil. HRK².

Provedbeni mehanizmi objašnjeni su opisom mjera koji uključuje razradu aktivnosti te određivanje nositelja pojedinih aktivnosti u sklopu svake mjere. Primorsko-goranska županija s 11 upravnih odjela provodi Županijsku razvojnu strategiju PGŽ 2016.-2020. u dijelu koji se odnosi na sredstva Proračuna Primorsko-goranske županije. Za koordinaciju pripreme i praćenja provedbe Razvojne strategije Primorsko-goranske županije zadužen je regionalni koordinator, sukladno Zakonu o regionalnom razvoju („Narodne novine“ broj 147/2014.), a to je za područje Primorsko-goranske županije Upravni odjel za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima. Partnersko vijeće ostaje savjetodavno tijelo i u fazi provedbe Strategije. Najvažniji instrument provedbe Strategije je Akcijski plan.

Projekti javnopravnih tijela za koje se procjenjuje da će imati značajan utjecaj na cjeloviti razvoj prostora Primorsko-goranske županije su: Gradnja LNG terminala u Omišlju, Modernizacija termoelektrane Rijeka u Urinju, Prometna integracija cestovnog Čvora Rijeka (Početak gradnje druge cijevi tunela Učka, priprema za gradnju autoceste Mali Svib – Križišće – Žuta Lokva te pristupnih prometnica na Cestovni čvor Rijeka), Izgradnja Zagrebačke obale s pristupnom prometnom infrastrukturom (Izgradnja ceste D-403, Dogradnja drugog kolosijeka željezničke pruge kroz Grad Rijeku te teretnih kolodvora u prometnom Čvoru Rijeka), Izgradnja novoga Kliničkoga bolničkog centra Rijeka, Izgradnja Sveučilišnog kampusa, Modernizacija Zračne luke Rijeka, Dovršetak modernizacije Rafinerije nafte Rijeka, Izgradnja novoga Znanstveno-tehnološkog parka Sveučilišta u Rijeci STEP2 te Priprema za širenje luke na Krku i gradnju potrebne prateće infrastrukture (izgradnja novog cestovno-željezničkog mosta Krk i pruge visoke učinkovitosti Rijeka-Zagreb-Botovo).

Uspješnost provedbe ove Strategije pratit će se putem odabranih pokazatelja na razini ciljeva, prioriteta i mjera. Na razini ciljeva pratit će se kretanje sljedećih pokazatelja: ostvareni BDP (ukupno i po stanovniku), struktura djelatnosti prema NKD (udio pojedinih djelatnosti u ostvarenoj bruto dodanoj vrijednosti), broj zaposlenih u pravnim osobama po mikroregijama, investicije u zaštitu okoliša u PGŽ, stopa zaposlenosti te migracijski saldo među županijama (doseljeni – odseljeni). Izvješće o provedbi Razvojne strategije će se, sukladno Zakonu o regionalnom razvoju, dostavljati jedanput godišnje Ministarstvu regionalnoga razvoja i fondova EU.

U fazi izrade, prethodno vrednovanje Strategije proveli su stručnjaci Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, prof. dr. sc. Nada Karaman Aksentijević i prof. dr. sc. Nada Denona Bogović. Vrednovanje tijekom i nakon provedbe provodit će se sukladno odgovarajućim podzakonskim aktima Zakona o regionalnom razvoju.

² U Financijskom okviru uključeni su projekti iz područja jedinica područne (regionalne) samouprave sukladno njihovim zakonski utemeljenim ovlastima.

Postupak strateške procjene utjecaja Razvojne strategije Primorsko-goranske županije na okoliš, sukladno dopisu Ministarstva zaštite okoliša i prirode (KLASA: 351-03/14-04/76 URBROJ: 517-06-2-1-14-4, od 1. kolovoza 2014. godine), nije bilo potrebno provoditi.

Sadržaj ovog dokumenta je i opis županijskog partnerstva. U svim fazama izrade sudjelovali su predstavnici značajnih dionika kroz rad Partnerskog vijeća Primorsko-goranske županije te nadalje organiziranjem radnih sastanaka s načelnicima, gradonačelnicima i pročelnicima upravnih odjela Primorsko-goranske županije, raznih radionica i bilateralnih sastanaka. Aktivni doprinos u izradi ove Strategije dali su i članovi tematskih radnih skupina koje su оформljene po sljedećim temama: Gospodarstvo, turizam, ruralni razvoj i konkurentnost; Društvene djelatnosti; Infrastruktura; Prostorno uređenje i zaštita okoliša; te Civilni sektor i krizna stanja. Navedeni dionici će nastaviti suradnju u provedbi projekata, programa i aktivnosti.

Razvojna strategija Primorsko-goranske županije 2016.-2020. je krovna strategija koja je baza za izradu regionalnih i lokalnih sektorskih strateških dokumenata iz kojih proizlaze provedbeni planovi. Dakle, provedbom sektorskih strateških dokumenata istovremeno se provodi i Županijska razvojna strategija 2016.-2020.

1. UVOD

Osnovni cilj politike regionalnog razvoja Republike Hrvatske je, sukladno Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 147/2014, članak 2.), poticanje društveno-gospodarskog razvoja Republike Hrvatske u skladu s načelima održivog razvoja te stvaranjem uvjeta koji će svim dijelovima države omogućavati jačanje konkurentnosti i realizaciju vlastitih razvojnih potencijala.

Prema navedenom Zakonu, politiku regionalnog razvoja potrebno je provoditi uz poštovanje sljedećih načela:

- Solidarnost i usmjerenost svih građana;
- Partnerstvo i suradnja između javnog, privatnog i civilnog sektora;
- Strateško planiranje koje se ostvaruje donošenjem i provedbom višegodišnjih planskih dokumenata;
- Udruživanje sredstava iz različitih izvora;
- Sustavno praćenje provedbe politike regionalnoga razvoja radi povećavanja djelotvornosti, učinkovitosti i utjecaja na regionalni razvoj;
- Održivost u smislu skladnog i uravnoteženog razvoja Republike Hrvatske koji osigurava zaštitu i očuvanje prirodnog okoliša i raznolikosti kulturnog bogatstva;
- Autonomija lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Sustavno poticanje regionalnog razvoja, odnosno usklađivanje politika EU i nacionalnih politika s regionalnim i lokalnim politikama, postiže se izradom i praćenjem provedbe planskih dokumenata politike regionalnog razvoja, kao što su Strategija regionalnoga razvoja Republike Hrvatske, županijske razvojne strategije te strategije razvoja urbanih područja. Polazište za njihovu izradu su nacionalni, regionalni i lokalni razvojni dokumenti i prostorni planovi.

Županijska razvojna strategija Primorsko-goranske županije 2016.-2020., kao temeljni strateški planski dokument Primorsko-goranske županije, izrađena je sukladno navedenim zakonskim odrednicama planiranja i provedbe politike regionalnog razvoja Republike Hrvatske.

Sukladna je nacionalnim strateškim dokumentima te su njezini ciljevi nadogradnja na ciljeve aktualnih regionalnih i lokalnih strateških i planskih dokumenata, kao i onih iz prethodnoga programskog razdoblja kao što su: Prostorni plan Primorsko-goranske županije („Službene novine“ Primorsko-goranske županije broj 32/2013.), Razvojna strategija Primorsko-goranske županije za razdoblje 2011.-2013. (2015.) („Službene novine“ Primorsko-goranske županije broj 3/2011., 42/2013. i 39/2014.), Strategija razvoja zdravstvene industrije Primorsko-goranske županije 2013.-2020., Glavni plan razvoja turizma Primorsko-goranske županije, Strategija zaštite okoliša Primorsko-goranske županije („Službene novine“ Primorsko-goranske županije broj 31/2005.), Program zaštite zraka, ozonskog sloja, ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe klimatskim promjenama u Primorsko-goranskoj županiji za razdoblje 2014.-2017. godine („Službene novine“ Primorsko-goranske županije broj 17/2014.), Prostorno i prometno integralna studija grada Rijeke i Primorsko-goranske županije (2011.), Strateški marketinški plan turizma Kvarnera 2009.-2015., Plan gospodarenja otpadom Primorsko-goranske županije za razdoblje 2007.-2015. godine („Službene novine“ Primorsko-goranske županije broj 17/2007. i 50/2008.), Strategija razvoja Grada Rijeke 2014.-2020., Strategija razvoja Sveučilišta u Rijeci 2014.-2020., itd.

U svim fazama izrade sudjelovali su predstavnici značajnih dionika u radu Partnerskog vijeća Primorsko-goranske županije te, nadalje, organiziranjem radnih sastanaka s načelnicima i gradonačelnicima jedinica lokalne samouprave s područja Županije, njihovim stručnim službama i

pročelnicima upravnih odjela Primorsko-goranske županije, raznih radionica i bilateralnih sastanaka na kojima su sudjelovali i predstavnici privatnog, nevladinog i javnog sektora. Aktivni doprinos u izradi ove Strategije dali su i članovi tematskih radnih skupina koje su оформljene po sljedećim temama: Gospodarstvo, turizam, ruralni razvoj i konkurentnost; Društvene djelatnosti; Infrastruktura; Prostorno uređenje i zaštita okoliša; te Civilni sektor i krizna stanja. Svi dionici imali su aktivnu ulogu u pripremi analitičkih osnova, formulaciji problema, identifikaciji ciljeva i prioriteta, razradi mjera, te odabiru ključnih projekata.

Odlukom župana od 3. veljače 2014. godine (KLASA: 022-04/14-01/4, URBROJ: 2170/1-01-01/6-14-10.) imenovani su članovi Partnerskog vijeća Primorsko-goranske županije. Za predsjednika je imenovan Marko Boras Mandić, zamjenik župana, a za zamjenika izv. prof. dr. sc. Ljudevit Krpan, pročelnik Upravnog odjela za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima.

Zajedničkom sjednicom Partnerskog vijeća Primorsko-goranske županije i Tematskih radnih skupina 4. ožujka 2014. godine započele su aktivnosti ključnih dionika u izradi Strategije. Održano je sedam radnih sjednica Partnerskog vijeća Primorsko-goranske županije i to četiri sjednice u 2014. godini (4. ožujka, 4. lipnja, 15. srpnja i 2. prosinca) i tri sjednice u 2015. godini (2. ožujka, 20. srpnja i 2. studenog).

Također je uspostavljena on-line platforma na mrežnim stranicama Primorsko-goranske županije za članove Partnerskog vijeća putem koje su imali uvid u dokumentaciju u svim fazama izrade Strategije te su aktivno sudjelovali u radu.

Odlukom župana od 3. veljače 2014. godine (KLASA: 022-04/14-01/4, URBROJ: 2170/1-01-01/6-14-7) osnovane su tematske radne skupine za izradu Razvojne strategije Primorsko-goranske županije za razdoblje 2016.-2020. godine te imenovani njihovi članovi.

Voditelj Tematske radne skupine za gospodarstvo, turizam, ruralni razvoj i konkurentnost je Marko Boras Mandić, zamjenik župana, a koordinator izv. prof. dr. sc. Ljudevit Krpan, pročelnik Upravnog odjela za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima. Tematska radna skupina ima 14 članova. Održana su četiri ciklusa radnih sastanaka (1. travnja 2014., na kojem je sudjelovalo 20 dionika, 19. studenog 2014., na kojem je sudjelovalo 17 dionika, 17. ožujka 2015., na kojem je sudjelovalo 25 dionika i 19. lipnja 2015., zajedno s Tematskom radnom skupinom za infrastrukturu, a na kojem je sudjelovalo ukupno 33 dionika).

Voditelj Tematske radne skupine za društvene djelatnosti je Marina Medarić, zamjenica župana, a koordinatorica izv. prof. dr. sc. Đulija Malatestinić, pročelnica Upravnog odjela za zdravstvo. Tematska radna skupina ima 13 članova. Održana su četiri ciklusa radnih sastanaka (10. travnja 2014., na kojem je sudjelovalo 16 dionika, 26. studenog 2014., na kojem je sudjelovalo 13 dionika, 18. ožujka 2015., na kojem je sudjelovalo 16 dionika i 30. lipnja 2015., na kojem je sudjelovalo 13 dionika).

Voditelj Tematske radne skupine za infrastrukturu (promet, energetika i vodno gospodarstvo) je Marko Boras Mandić, zamjenik župana, a koordinator izv. prof. dr. sc. Ljudevit Krpan, pročelnik Upravnog odjela za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima. Tematska radna skupina ima 13 članova. Održana su četiri ciklusa radnih sastanaka (1. travnja 2014., na kojem je sudjelovalo 18 dionika, 19. studenog 2014., na kojem je sudjelovalo 14 dionika, 17. ožujka 2015., na kojem je sudjelovalo 25 dionika i 19. lipnja 2015., zajedno s Tematskom radnom skupinom za gospodarstvo, turizam, ruralni razvoj i konkurentnost, na kojem je sudjelovalo ukupno 33 dionika).

Voditelj Tematske radne skupine za prostorno uređenje i zaštitu okoliša je Marko Boras Mandić, zamjenik župana, a koordinator doc. dr. sc. Koraljka Vahtar-Jurković, pročelnica Upravnog odjela za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša. Tematska radna skupina ima 11 članova. Održana

su četiri ciklusa radnih sastanaka (28. ožujka 2014., na kojem je sudjelovalo 13 dionika, 19. studenog 2014., na kojem je sudjelovalo 12 dionika, 18. ožujka 2015., na kojem je sudjelovalo 13 dionika i 30. lipnja 2015., na kojem je sudjelovalo 10 dionika).

Voditelj Tematske radne skupine za civilni sektor i krizna stanja je Petar Mamula, zamjenik župana, a koordinator Goran Petrc, pročelnik Ureda Županije. Tematska radna skupina ima 11 članova. Održana su četiri ciklusa radnih sastanaka (2. travnja 2014., na kojem je sudjelovalo 17 dionika, 26. studenog 2014., na kojem je sudjelovalo 15 dionika, 18. ožujka 2015., na kojem je sudjelovalo 12 dionika i 19. lipnja 2015., na kojem je sudjelovalo 14 dionika).

Odlukom župana od 3. veljače 2014. godine (KLASA: 022-04/14-01/4, URBROJ: 2170/1-01-01/6-14-6) osnovan je Radni tim za izradu Razvojne strategije Primorsko-goranske županije za razdoblje 2016.-2020. godine te su imenovani pročelnici upravnih tijela Županije i voditeljica Unutarnje revizije kao njegovi članovi. Održana su četiri ciklusa sastanaka Radnog tima: 5. veljače 2014. godine, 3. lipnja 2014., 6. listopada 2014. godine te 15. lipnja 2015. godine.

Održana su i 4 kruga sastanaka s gradonačelnicima i načelnicima s područja Primorsko-goranske županije i to: 24. i 25. travnja 2014., 14. listopada 2014., 19. ožujka 2015. i 9. srpnja 2015.

Radionice za dionike s područja Primorsko-goranske županije održane su u tri, ciklusa i to prvi ciklus od 5 radionica od 16. svibnja do 6. lipnja 2014. godine (Rijeka, Delnice, Krk, Rab i Mali Lošinj), drugi ciklus radionica 25. ožujka 2015. godine (u Rijeci), te treći ciklus radionica 10. srpnja 2015. godine (u Rijeci).

Radi dodatnog osiguranja kvalitete ovoga strateškog dokumenta, formiran je i Savjet za praćenje izrade Razvojne strategije koji se sastoji od 9 sveučilišnih profesora iz Rijeke i Zagreba. Održana su četiri radna sastanka Savjeta za praćenje izrade Razvojne strategije Primorsko-goranske županije (21. svibnja 2014., 16. srpnja 2014., 31. listopada 2014. i 27. listopada 2015.). Osim toga, u ožujku i srpnju 2015. godine obavljene su konzultacije e-mailom.

U listopadu 2015. godine održana je javna rasprava u trajanju od sedam dana. Nacrt Strategije objavljen je na web stranicama JU Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije i Primorsko-goranske županije. Svi dionici koji su sudjelovali u izradi obaviješteni su o postupku provedbe javne rasprave.

O svim najvažnijim razvojnim potrebama/potencijalima raspravljalo se i na redovitim kvartalnim koordinacijama župana te na koordinacijama regionalnih koordinatora.

Partnersko vijeće za Jadransku Hrvatsku nije se sastajalo tijekom izrade Razvojne strategije Primorsko-goranske županije 2016.-2020.

Razvojna strategija Primorsko-goranske županije 2016.-2020. izrađena je sukladno Smjernicama za izradu županijskih razvojnih strategija, praćenje i vrednovanje njihove provedbe (KLASA: 011-01/15-02/3, URBROJ: 538-06-1/003-15-5, 30. rujna 2015.). Budući da je Analiza stanja izrađena prije donošenja ovih Smjernica, izrađena je sukladno Pravilniku o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i načinu vrednovanja županijskih razvojnih strategija („Narodne novine“ broj 53/2010.).

Tekst Strategije uključuje poglavlja koja sadržajno obuhvaćaju:

- Sažetak,
- Uvod,
- Analizu stanja,
- Rezultate provođenja prijašnjih strategija,

- Prepoznavanje razvojnih potreba i potencijala,
- Strateški okvir,
- Politiku Županije prema teritorijalnom i urbanom razvoju,
- Provedbu,
- Praćenje i vrednovanje,
- Partnersko vijeće,
- Horizontalna načela,
- Izvješće o prethodnom vrednovanju Županijske razvojne strategije, te
- Izvješće o provedenoj strateškoj procjeni utjecaja na okoliš.

Nastavno na njih, kao zasebni dokumenti izrađeni su Akcijski plan i Komunikacijska strategija.

Prethodno vrednovanje (ex ante evaluaciju) Razvojne strategije Primorsko-goranske županije 2016.-2020. odradili su stručnjaci Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, prof. dr. sc. Nada Karaman Aksentijević i prof. dr. sc. Nada Denona Bogović.

Nakon donošenja Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske za programsko razdoblje do 2020. godine, u suradnji s Ministarstvom regionalnoga razvoja i fondova EU, ova Županijska razvojna strategija će se, ukoliko bude potrebno, uskladiti s nacionalnom te prema dobivenim uputama resornog Ministarstva istome proslijediti na verifikaciju, odnosno potvrdu sukladnosti s nacionalnom strategijom.

2. ANALIZA I OCJENA STANJA – SAŽETAK

U Analizi stanja dan je pregled demografskih i gospodarskih trendova, dostupne infrastrukture, mehanizama upravljanja te opis različitih sastavnica prirode i okoliša Primorsko-goranske županije. Analiza stanja temelji se na javno dostupnim službenim podacima jedinica lokalne i regionalne (područne) samouprave (općina, gradova i županije) i RH. Korišteni su podaci županijskih i državnih agencija i zavoda te međunarodnih institucija.

Analiza je izrađena s obzirom na prethodno donesene prostorno-planske i strateške dokumente, kao što su Razvojna strategija Primorsko-goranske županije za razdoblje 2011.-2013.(2015.), Prostorno-prometna integralna studija grada Rijeke i Primorsko-goranske županije (2011.), Prostorni plan Primorsko-goranske županije ("Službene novine" broj 32/2013.), Izvješće o stanju u prostoru Primorsko-goranske županije (za razdoblje od 2005. do 2012. godine), Strategija razvoja Grada Rijeke 2014.-2020., Strategija razvoja Sveučilišta u Rijeci 2014.-2020., te s obzirom na ostale važne strateške dokumente Županije i Republike Hrvatske.

Jedno od temeljnih načela politike regionalnog razvoja jest načelo partnerstva i suradnje između javnog, privatnog i civilnog sektora. Stoga je već u samoj izradi Analize stanja sudjelovao velik broj dionika (svi pročelnici Upravnih odjela Primorsko-goranske županije, članovi tematskih radnih skupina, načelnici i gradonačelnici jedinica lokalnih samouprava Primorsko-goranske županije, Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska obrtnička komora, Zajednica sportova Primorsko-goranske županije, Turistička zajednica Kvarner, REA Kvarner d.o.o., Ekoplus d.o.o., JU Priroda i Tehnički fakultet Rijeka).

Pozitivna i negativna obilježja nalaze se u obliku zaključka u sklopu svakoga promatranog područja Analize, a poglavlja završavaju tablicama u kojima su navedeni zasebno razvojni problemi te razvojne potrebe toga specifičnog poglavlja, što je poslužilo kao osnova za izradu SWOT analize. Takva analiza stanja temelj je za definiranje strateškog okvira RS PGŽ te prioritizaciju investicija u razvojne projekte.

2.1. Položaj, prostor i sustav prostornog uređenja

Primorsko-goranska županija jedna je od 7 jadranskih županija u Republici Hrvatskoj. Na sjeveru graniči s Republikom Slovenijom, na zapadu s Istarskom županijom, na istoku s Karlovačkom, te na jugoistoku s Ličko-senjskom županijom i Zadarskom županijom. Županiji pripada i dio obalnoga mora s državnom granicom udaljenom 22 km jugozapadno od otoka Suska. Zbog svojega položaja, Županija je prometno sjecište putova koji povezuju srednju i jugoistočnu Europu i dio država zapadne Europe sa Sredozemnim morem.

Površina kopnenog djela Županije iznosi 3.587 km², a površina akvatorija, tj. morskog dijela iznosi 4.344 km². Za razliku od susjednih županija, obuhvaća veći broj stalno naseljenih otoka: Krk, Cres, Rab i Lošinj te otoke lošinjskog arhipelaga: Unije, Ilovik, Susak i Srakane.

Županiju obilježava izrazita razvedenost obale, posebne klimatske pogodnosti i položajna blizina prostoru srednje Europe. Ukupna dužina obale iznosi 1.065 km, od čega obale kopna 133 km, a obale otoka 932 km. Povoljan geoprometni položaj utjecao je na gospodarstvo, tako da značajan dio stanovništva radi u gospodarskim djelatnostima vezanim uz promet i more. Slijedom navedenog, na području Županije razvila su se središta s razvijenom lučkom, pomorsko-prometnom, brodograđevnom i turističkom djelatnošću od značenja za cijelu Hrvatsku. Grad Rijeka s 128.624³ stanovnika poslovno je, upravno-administrativno, gospodarsko i kulturno središte Županije.

³ Prema Popisu stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, DZS

Županija se sastoji od tri fizionomski i funkcionalno izražene cjeline nastale temeljem brojnih kriterija i parametara iz područja prirodnih (razlika u reljefu i klimi), društvenih i gospodarskih sustava, među kojima je izrazita razlika u naseljenosti i izgrađenosti. Utvrđena su tri osnovna težišta razvoja (u daljnjem tekstu mikroregije): Gorski kotar, Otoci i Priobalje.

Gorski kotar zauzima 35% površine Županije te u njemu stalno boravi samo 23.011 stanovnika⁴. Područje Gorskog kotara najvećim dijelom ima umjereno toplu vlažnu klimu s toplim ljetom, a samo mali dio vlažnu borealnu klimu. Odlikuje se visokom kakvoćom zraka, mnogim šumskim i vodnim resursima te bogatom bioraznolikošću. Područje je malo izgrađeno i vrlo je rijetko nastanjeno. Gorski kotar obilježava visoki planinski reljef.

Otoci su druga velika cjelina Primorsko-goranske županije⁵ te zauzimaju 28% teritorija Županije i na njima stalno boravi 36.723 stanovnika. Većina sjevernojadranskih otoka ima umjereno toplu vlažnu klimu s vrućim ljetom, dok pojedini manji dijelovi Krka i Cresa spadaju u tip umjerene tople vlažne klime s toplim ljetom. Jedino južni dio Lošinja spada u tip sredozemne klime s vrućim ljetom.

Priobalje s neposrednim zaleđem zauzima oko 37% teritorija Županije. Na području Priobalja stalno boravi 236.461 stanovnika, a od toga broja u Gradu Rijeci stalno boravi 128.624 stanovnika. Priobalje se prostire od uvale Brestova na zapadu do Sibinja Krmpotskog na istoku. To je uzak priobalni pojas, u zapadnom je dijelu omeđen masivom Učke, na sjeveru priobalnim grebenima Grobnišćine, a na istoku vinodolskom priobalnom uzvisinom. Priobalni pojas je demografsko i gospodarsko težište Županije. To je prostor riječke aglomeracije u kojemu živi oko 62,5% ukupnog stanovništva Županije i djeluje više industrijskih subjekata.

Na nacionalnoj i međunarodnoj razini Primorsko-goranska županija ima iznimnu ulogu u integriranju širih prostora Podunavlja s Jadranom i Srednjoeuropskog (alpskog) prostora s jugoistočnom Europom. Dva su primarna prometna pravca na prostoru Primorsko-goranske županije, koji integriraju hrvatske prostore u europski gospodarski i prometni sustav. To su pravac Podunavlje – Jadran – Sredozemlje koji od Budimpešte preko Zagreba povezuje srednjoeuropsko alpsko i podunavsko područje s lukama na Jadranu, a time sa Sredozemljem i jadranski obalni pravac koji alpsko područje povezuje s Jadranom i jugom Europe. Takav povoljan geoprometni položaj omogućuje Županiji ostvarivanje značajnih gospodarskih tokova roba i putnika te nudi mogućnost gospodarskog napretka, ali ga tek treba značajnije eksploatirati. Osim toga, geostrateški položaj Županiji daje mogućnost pozicioniranja kao energetskog i prometnog čvorišta, ali i pristupačne turističke destinacije.

Županija pripada Jadranskoj Hrvatskoj unutar NUTS 2 statističke klasifikacije Hrvatske. Riječ je načinu klasifikacije koji se primjenjuje od 1. siječnja 2013. godine. Primorsko-goranska županija ustrojena je kao jedinica područne (regionalne) samouprave na čijem se području nalazi 36 jedinica lokalne samouprave, od toga 14 gradova (Bakar, Crikvenica, Kastav, Kraljevica, Novi Vinodolski, Opatija, Rijeka, Čabar, Delnice, Vrbovsko, Cres, Krk, Mali Lošinj, Rab) i 22 općine (Čavle, Jelenje, Klana, Kostrena, Lovran, Matulji, Mošćenička Draga, Viškovo, Vinodolska općina, Omišalj⁶, Brod Moravice, Fužine, Lokve, Mrkopalj, Ravna Gora, Skrad, Baška, Dobrinj, Malinska-Dubašnica, Punat, Vrbnik, Lopar).

Prostor Županije još je uvijek slabo izgrađen, te površine zauzimaju ukupno 4,2% kopnenog dijela Županije. Izgrađenost je po mikroregijama različita. Priobalje i Otoci znatno su više izgrađeni od goranskog područja, iako su sva tri područja površinom približno jednaka. Površine planiranih

⁴ Prema Popisu stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine, DZS

⁵ PP PGŽ („Službene novine“ Primorsko-goranske županije broj 32/2013.) definirao je Mikroregiju otok Rab, Mikroregiju otok Cres, Mikroregiju otok Lošinj i Mikroregiju otok Krk. Za potrebe izrade ovog dokumenta Otoci će se promatrati kao jedna cjelina zbog sličnih prostornih obilježja i problema.

⁶ Prema Prostornom planu Primorsko-goranske županije („Službene novine“ Primorsko-goranske županije broj 32/2013.) Općina Omišalj smještena je u mikroregiju Priobalje.

građevinskih područja Županije, u odnosu na ukupnu površinu Županije, zauzimaju 7,21% kopnene površine Županije.

Županija ima ukupno 234 km urbanizirane morske obale (136 km određeno za naselja i 98 km za gospodarsku namjenu). Od dijela morske obale za gospodarsku namjenu, uvjerljivo najveći dio, čak 82,1 km², koristi se u ugostiteljsko-turističke svrhe⁷. Do sada je utvrđena granica pomorskog dobra u duljini od 429,19 km (40,29 % duljine ukupne obale Županije), a u postupku utvrđivanja je 210,96 km (19,81%).

Unatoč značajnom udjelu u ukupnoj izgrađenosti, površine naselja zauzimaju relativno mali dio kopnenog teritorija (svega 3,20%). Razlog tome dijelom su prirodne osobitosti (ograničenja reljefa, klime, veliki udio viših predjela, i sl.), ali i demografske prilike koje vladaju na ovom području duži niz godina. Površine pod naseljima bitno se razlikuju u pojedinim mikroregijama. Priobalje je približno 2,5 puta više izgrađeno od otočne i goranske mikroregije, iako su sve mikroregije površinom približno jednake. Gustoća naseljenosti izgrađenog područja u Priobalju iznosi 34 st/ha i znatno je veća od one na otočnom (13,9 st/ha) i goranskom području (10,5 st/ha). Razlog velike gustoće naseljenosti Priobalja je prvenstveno Grad Rijeka koji ima gustoću od 76 st/ha. Ako se izuzme Rijeku, gustoća priobalnog dijela pada s 34 st/ha na 21 st/ha, što je još uvijek značajno više nego u ostalim dijelovima Županije.

U Županiji je velik broj građevinskih područja⁸ naselja čija je površina manja od 2 ha, tj. njih 741 je manje od 2 ha, a čine 52,85% ukupnog broja GP naselja u Županiji, odnosno 544 ha građevinskog područja naselja (3,72% u odnosu na ukupna GP naselja).

Razvojni problemi PGŽ u odnosu na POLOŽAJ, PROSTOR I SUSTAV PROSTORNOG UREĐENJA
Položaj - Nedovoljno iskorišten povoljan geoprometni položaj Prostor i sustav prostornog uređenja - Neracionalno korištenje prostora, odnosno širenje izdvojenih dijelova naselja, umjesto proširenja osnovnog GP naselja (a koje je već minimalno opremljeno) - Nesređeno stanje u prostoru (neriješeni imovinsko-pravni odnosi, bespravno izgrađeni objekti) - Nedovoljna razina prikupljanja statističkih podataka za potrebe izrade prostorno planskih dokumenata (podaci o infrastrukturi, gospodarstvu i stanovništvu na razini Županije i JLS) - Neažurnost Hrvatske osnovne karte (HOK) u mjerilu 1:5000 za velike dijelove Županije - Širenje građevinskog područja naselja unatoč "rezervama" u postojećim građevinskim područjima - Neusklađen odnos površina za stanovanje i površina za ostale naseljske funkcije (u pojedinim središnjim naseljima) - Nepostojanje baze podataka napuštenih građevina - Nepostojanje zakonske obveze ponovne upotrebe napuštenih građevina - Dugotrajan postupak utvrđivanja granica pomorskog dobra i davanja koncesija na pomorskom dobru
Razvojne potrebe PGŽ u odnosu na POLOŽAJ, PROSTOR I SUSTAV PROSTORNOG UREĐENJA
Položaj - Iskoristiti povoljan geoprometni položaj za daljnji razvoj gospodarstva Županije Prostor i sustav prostornog uređenja - Izgraditi neizgrađene površine unutar naselja prije širenja građevinskih područja - Racionalizirati rješenja kroz provjeru njihove ekonomičnosti pri izradi prostornih planova užeg područja - Uređenje/opremanje građevinskog područja dovesti na višu razinu - Uspostaviti baze lokacija neiskorištenih nekretnina za jedinice lokalne samouprave - Staviti u upotrebu, odnosno privesti svrsi prazne i neiskorištene prostore - Brži postupak utvrđivanja granica pomorskog dobra i davanja koncesija na pomorskom dobru

⁷ Izvor: http://www.mzoip.hr/doc/More/Pocetna_procjena_morski_okolis.pdf.

⁸ Dalje u tekstu GP.

2.2. Prirodna obilježja

PGŽ je poznata kao jako urbano i gospodarstveno središte; to, međutim, znači da procesi urbanizacije, odnosno antropogeni utjecaji, uzrokuju znatan pritisak na krajobraz i prirodne vrijednosti, osobito na obalni pojas, vode, more, te osjetljive dijelove kopnenog prostora koje je stoga nužno zaštititi.

More Županije obuhvaća najveći dio Kvarnera, a njegova površina od 434.414 ha čini 55% površine Županije. Dubina zapadnog dijela Kvarnera iznosi prosječno oko 50-60 m, a istočnog 60-80 m. Maksimalne astronomske morske mijene u odnosu na srednju morsku razinu iznose oko 80 cm. Površinska temperatura mora prema podacima je na svom minimumu od oko 10,5 °C u veljači i ožujku, a maksimum je u kolovozu i može iznositi i do 26 °C.

Područjem Županije prolazi i granica Jadranskog i Crnomorskog porječja, ali se zbog izgrađenih hidrotehničkih zahvata (HE Vinodol) dio voda crnomorskog sliva prebacuje u jadranski. Vodotoci Čabranka i Kupa čine i najveći dio međudržavne granice ove Županije sa susjednom Slovenijom. Kod svih vodotoka s područja PGŽ prisutan je vrlo naglašen trend opadanja srednjih godišnjih protoka, a time i povećanja duljine i intenziteta sušnih razdoblja. Glavnina vodotoka formirana je u Gorskom kotaru, a dijelom i u Priobalju. Zaštita od štetnog djelovanja voda na području Županije prvenstveno se odnosi na zaštitu bujičnih tokova od velikih vodnih valova koji se formiraju u vrlo kratkom vremenu. Na pojedinim lokalitetima u Priobalju postoji problematika zaslanjenja zbog crpljenja vode u sušnom razdoblju (npr. izvori u Bakarskom zaljevu, Novljanska Žrnovnica).

Geološku strukturu Županije prvenstveno obilježavaju krška obilježja. Osim široko rasprostranjenih karbonatnih stijena, uočljiva su manja područja nekarbonatnih sedimentnih stijena na kvarnerskim otocima. Otoci Rab i Krk izdvajaju se kao geološki najraznolikiji otoci u Županiji. Krški karakter krajobraza važan je ne samo zbog prirodnih obilježja, već i zbog vodoopskrbe, odnosno zaštite resursa pitke vode, s obzirom da su krška područja bogata podzemnim vodama visoke kakvoće. Značajne geološke vrijednosti u Županiji su špilje, ostavštine ledenjaka, fosili, minerali i rude.

Područje Županije sadrži vrlo malo površina kvalitetnoga obradivoga poljoprivrednog zemljišta. Očigledan je trend smanjenja poljoprivrednih površina te porasta šumskog i neplodnog zemljišta. Šume i šumsko zemljište zastupljeno je s više od polovice kopnenog dijela Županije, tj. oko 62%. Najviše šuma i šumskog zemljišta Županije nalazi se u Gorskom kotaru, 62%, dok je na Otocima i u Priobalju udio šuma i šumskog zemljišta u šumskom fondu Županije podjednak i iznosi po 19%.

Značajan utjecaj na život ljudi, prirodu i gospodarstvu na primorju i otocima ima bura. U priobalnom dijelu Županije i na otoku Krku klima je uvjetovana utjecajem kontinentalnog zaleđa i Jadranskog mora, a svojstvene su joj blage i kišne zime, topla i sušna ljeta. Priobalni pojas i otoci Krk, Rab, Cres i ostali manji otoci imaju umjereno toplu vlažnu klimu s vrućim ljetom. Ostali dio Županije, najveći dio Gorskog kotara te manji unutrašnji, reljefno viši dijelovi otoka Krka (SW dio) i Cresa (N unutrašnji dio otoka), imaju umjereno toplu vlažnu klimu s toplim ljetom.

Flora Primorsko-goranske županije broji više od 2.700 vrsta, velikim udjelom endemične flore, te time spada u floristički najbogatije dijelove RH. Fauna Primorsko-goranske županije iznimno je raznolika, a posebno je značajna endemična i reliktna fauna krša i krškog podzemlja. Zbog velikog broja raznovidnih staništa, i fauna Primorsko-goranske županije je neobično bogata. Na njezinom području boravi 81 vrsta sisavaca, što iznosi dvije trećine od ukupno poznatog broja vrsta sisavaca u Hrvatskoj. Posebna je specifičnost da na području Županije žive mnogobrojne na europskoj razini rijetke i ugrožene vrste, među kojima se posebno ističe posljednja populacija bjeloglavih supova u Hrvatskoj, populacija velikih zvijeri – vuka, risa i medvjeda, populacija dupina te brojne endemične vrste među kojima se posebno ističe podzemna krška fauna. I podmorje Primorsko-goranske županije je vrlo raznoliko i bogato biljnim i životinjskim svijetom, a najvažnije podmorske zajednice su

koraligenske zajednice, zajednice livada morskih cvjetnica, zajednice fotofilnih alga, zajednice zamuljenih pijesaka, zajednica finih ujednačenih pijesaka, zajednica grubih organogenih pijesaka i druge. Veliki prirodni i gospodarski potencijal Županije leži u bogatstvu autohtonih pasmina i sorti.

Klimatske promjene, odnosno globalno zatopljenje⁹ od 0,8 °C, već unose neke promjene u ekosustave diljem Županije¹⁰. Morske ekosustave najviše će mijenjati porast temperature mora. Općenito se može reći da su ekosustavi ranjivi, tj. ugroženi.

Stanje površinskih voda bit će pod utjecajem sve veće neravnomjernosti u režimu oborina. Očekuje se produljivanje ljetnih sušnih razdoblja i pojačavanje intenziteta oborina u kišnom razdoblju.

Razvojni problemi PGŽ u odnosu na PRIRODNA OBILJEŽJA
Vode • Pojačan antropogen utjecaj na obalni pojas, vode i more • Povišene morske razine mogu biti generator poplava priobalnih mjesta • Dio vodotoka Županije ima obilježje vrlo intenzivnih bujica • Povećanje duljine i intenziteta sušnih razdoblja vodotoka te zaslantanje krških priobalnih izvora Poljoprivredno tlo • Neriješeno vlasništvo nad poljoprivrednim zemljištem • Napuštanje poljoprivrednih aktivnosti i zapuštanje poljoprivrednog zemljišta Bioraznolikost • Osjetljivost prirodnih vrijednosti na antropogeni utjecaj Georaznolikost • Osjetljivost geološke baštine na antropogeni utjecaj • Nedovoljno korištena geološka baština radi izobrazbe i turizma Krajobraz • Nedovoljno obrazovana i senzibilizirana javnost po pitanju krajobraza • Obalna staništa su sve ugroženija, a neka su već i uništena nasipanjem ili drugim zahvatima u prirodi zbog intenzivnog razvoja turizma i s turizmom povezanih gospodarskih aktivnosti • Vizualno onečišćenje krajobraza, te onečišćenje podzemlja
Razvojne potrebe PGŽ u odnosu na PRIRODNA OBILJEŽJA
• Održivo koristiti prirodne resurse Vode • Sprječavati pojačani antropogeni utjecaj na obalni pojas, vode i more Poljoprivredno tlo • Poljoprivrednom djelatnošću utjecati na revitalizaciju ruralnog prostora Bioraznolikost • Održivo koristiti i valorizirati prirodne resurse • Istraživati, pratiti stanje i inventarizirati prirodnu baštinu Georaznolikost • Održivo koristiti i valorizirati geološku baštinu • Kategorizirati, inventarizirati i pratiti stanje geološke baštine • Interpretirati geološku baštinu u turističke i obrazovne svrhe Šumsko područje • Organizirano pratiti stanje šuma • Povećavati stabilnost i kakvoću gospodarskih i općekorisnih funkcija šuma Krajobraz • Očuvati identitet i autentičnost krajobraza kao pokretača turističkog razvoja • Razvijati pokazatelje za prepoznavanje vizualnog onečišćenja • Širiti alohtone invazivne vrste • Područja izrazito vrijedne krajobrazne i geološke raznolikosti razvijati kao geoparkove

⁹ Fenomen porasta prosječne temperature zraka na površini Zemlje i oceana u periodu od 100 godina

¹⁰ Četvrto IPCC izvješće

2.3. Zaštita okoliša

Na području Županije trenutno su zaštićena 32 prirodna područja i pojedinačne prirodne vrijednosti temeljem Zakona o zaštiti prirode¹¹. Velik dio vrijednih dijelova prirodne baštine dio je ekološke mreže Natura 2000 koja na području Županije obuhvaća 110 područja, od kojih su tri značajna za očuvanje ptica (Kvarnerski otoci, Gorski kotar i sjeverna Lika, te Učka i Čićarija), dok su ostalih 107 područja značajni za očuvanje ostalih divljih vrsta i staništa. Ekološka mreža obuhvaća 74,89% kopnene površine te 16,36% mora.

Prema podacima iz Registra kulturnih dobara RH¹², registrirano je i zaštićeno ukupno 354 nepokretnih kulturnih dobara, a još 15 je preventivno zaštićeno. Od toga je ukupno 250 pojedinačnih kulturnih dobara te 104 kulturno-povijesnih cjelina.

Kakvoća zraka na većem dijelu područja Primorsko-goranske županije je I. kategorije, odnosno *zrak je čist ili neznatno onečišćen*. Zrak II. kategorije kvalitete, u 2013. imala su sljedeća područja: područje Urinja (Kostrena) zbog prekoračenoga dopuštenog broja prekoračenja satnih graničnih vrijednosti za sumporovodik; područje bivšeg odlagališta otpada Viševac (Viškovo) prema izmjenjenim koncentracijama lebdećih čestica 10 µm; područje mjernih postaja Krešimirova (Rijeka), Gorovo (Opatija), Paveki (Kostrena) i Krasica (Bakar) prema izmjenjenim koncentracijama prizemnog ozona i područje Krešimirove ul. i Ul. F. la Guardia (Rijeka) prema izmjenjenim koncentracijama lebdećih čestica 10 µm, odnosno dušikovog dioksida, koje su posljedica utjecaja prometa i prekrcaja te skladištenja žitarica na terminalu za žitarice u Luci Rijeka.

Glavnina emisija onečišćujućih tvari u zraku na području Županije je na području Grada Rijeke i Općine Kostrena.

Sredinom 2000. godine na području Županije uspostavljena je prva automatska mreža za praćenje kakvoće zraka na području RH koja je obuhvaćala dvije stanice, da bi se do 2007. godine proširila na 11 automatskih postaja u sklopu mjerenja posebne namjene oko industrijskih objekata.

Kakvoća mora na području Županije može se ocijeniti vrlo dobrom. Ispuštanje komunalnih otpadnih voda u priobalno more pritisak je koji, ovisno o svojoj jačini i uvjetima u morskom ekosustavu, može dovesti do eutrofikacije. Najopterećenije područje je Riječki zaljev, u kojem više od 50% opterećenja dolazi iz sustava odvodnje Grada Rijeke.

Na području cijele Županije trajno se prati kakvoća obalnog mora (na plažama za kupanje), koja je u 2013. godini bila izvrsna u 94,5%, dobra u 2,95%, zadovoljavajuća u 1,27% te nezadovoljavajuća u 1,27%.¹³

Ispitivanje sanitarne kakvoće obalnog mora sustavno se obavlja, a od 1994. godine prati se i unos onečišćenja s kopna u more na temelju programa praćenja onečišćenja Jadrana s kopna – LBA program. Utvrđeno je da 50% ukupnog unosa organskih tvari, ukupnog dušika i ukupnog fosfora u akvatorij Kvarnerskog zaljeva dopijeva iz središnjeg ispusta otpadnih kanalizacijskih voda na Delti. Zaštita kakvoće voda jezera i akumulacija u Županiji od posebne je važnosti, jer se gotovo sva koriste za vodoopskrbu ili su potencijalni izvori vode za piće.

Kemijsko i količinsko stanje podzemnih voda je sveopće dobro. Mnogi izvori zahvaćeni za vodoopskrbu mikrobiološki su onečišćeni zbog ispuštanja nepročišćenih otpadnih voda izravno u podzemne vode. Prisutan je veliki rizik od iznenadnog onečišćenja podzemnih voda naftom i derivatima jer slivove presijecaju brojne ceste bez nadzirane odvodnje.

¹¹ Zaštita je skinuta s dva područja (Lokvarsko jezero i Piniya u uvali Žalić na otoku Lošinju)

¹² www.min-kulture.hr

¹³ <http://baltazar.izor.hr/>

Glavni izvor onečišćenja podzemnih voda na području Gorskog kotara su naselja koja nemaju odgovarajuće riješenu odvodnju ili uopće nisu priključena na kanalizaciju. Vodeći izvor onečišćenja u slivu izvora u Rijeci je sam Grad Rijeka, odnosno riječko urbanizirano područje od Škurinja do Vežice. Razlozi leže u neodgovarajućem i trošnom kanalizacijskom sustavu, spremištima goriva, te gusto cestovnoj mreži.

Na području cijele Županije trajno se prati kakvoća voda (podzemnih i površinskih voda zahvaćenim za vodoopskrbu, te unos onečišćenja kopnenim vodama u more).

Rizici od poplava na području malog sliva „Gorski kotar“ pojavljuju se kod istovremene pojave visokih oborina, zasićenja podzemlja i topljenja snijega, a rizike od poplava na području malog sliva "Kvarnersko primorje i otoci" nastaju u uvjetima dugotrajnih jačih oborina kada dolazi do zasićenja tla, saturiranja podzemlja posrednog sliva i iznimno velikoga površinskog otjecanja.

Glavni izvori onečišćenja tla u Županiji su stara industrijska postrojenja, nesanirane lokacije odlagališta otpada i divljih odlagališta te napuštenih kamenoloma i šljunčara.

Na cijelom području Županije općekorisne funkcije šuma (utjecaj na vodni režim, klimu, oblikovanje krajobraza, na unapređivanje turizma i sporta ...) prevladavaju nad koristima od iskorištavanja drvene mase. Šume Gorskog kotara teško su oštećene u zimi 2014. godine. Vremenska nepogoda koja je pogodila Gorski kotar, a koja se očitovala putem ledene kiše, vjetra, napadalog snijega i niskih temperatura, uzrokovala je brojne probleme. Najteže su bili pogođeni Čabar i Gerovo, gdje je oštećeno otprilike 90% bukovih stabala, kao i brezove šume.

Cestovni promet je najznačajniji izvor buke u Županiji. Najugroženije je gusto izgrađeno područje Grada Rijeke, ali i dijelovi ostalih naselja uz ceste s većim intenzitetom prometa.

Na području Županije djeluje 9 komunalnih društava koja se bave prikupljanjem i obradom otpada, a komunalni i neopasni proizvodni otpad odlaže se na 10 odlagališta.

Primorsko-goranska županija treća je po redu u Hrvatskoj po stopi odvojenog skupljanja pojedinih vrsta iz komunalnog otpada u 2011. godini, s 21,1%¹⁴. Unatoč tome, još uvijek nije u dovoljnoj mjeri razvijen sustav odvojenog prikupljanja otpada kao i posebnih kategorija otpada. Udio Županije u ukupno skupljenoj količini komunalnog otpada u RH u 2011. iznosi 8,6%.

U 2012. godini skupljeno je 107.315 tona otpada, što je za 14.205 tona manje u odnosu na skupljenu količinu u 2011. godini. Najveće količine (33.056 t) skupljenoga komunalnog otpada su na riječkom području. Količine proizvedenog otpada u Županiji uvelike ovise o razdoblju u godini, jer nestalno stanovništvo pridonosi količini proizvedenog otpada tijekom ljetnih mjeseci, što uzrokuje velike oscilacije na godišnjoj razini.

Generalna pokrivenost odvozom komunalnog otpada u jedinicama lokalne samouprave na području Županije je od 95-100% s iznimkom Grada Čabra (oko 70% kućanstava).

Županija se opredijelila za uspostavu integralnog sustava gospodarenja otpadom, te je zajedno s Gradom Rijeka, Općinom Viškovo, K.D. Čistoća d.o.o. Rijeka osnovala trgovačko društvo Ekoplus d.o.o. za provedbu sustava i uspješno kandidirala projekt izgradnje županijskog centra za gospodarenje otpadom za sredstva EU fondova. Sredinom 2015. godine ostvareni su svi preduvjeti za početak probnog rada ŽCGO Mariščina.

¹⁴ Agencija za zaštitu okoliša, Izvješće o komunalnom otpadu za 2011.

Radi zaštite okoliša potrebno je trajno provoditi istraživanja i unapređivati sustav praćenja svih sastavnica okoliša te jačati institucionalne i kadrovske kapacitete koji će informiranjem, izobrazbom i poučavanjem javnosti o zaštiti okoliša i održivom razvoju utjecati na razvijanje svijesti o zaštiti okoliša u cjelini.

Razvojni problemi PGŽ u odnosu na OCJENU STANJA OKOLIŠA
• Značajan pritisak na okoliš i komunalnu infrastrukturu u tijeku turističke sezone • Nedovoljno iskorišteni razvojni potencijali zaštićenih područja, poglavito u segmentu turističke valorizacije prirodne baštine • Nedovoljno iskorišteni razvojni potencijali ekološke mreže Natura 2000 • Nedovoljno razvijena svijest o važnosti očuvanja prirodne baštine Zaštita zraka • Onečišćenje zraka dušikovim oksidima (cestovni promet) te sumpornim dioksidom (Rafinerija nafte u Urinju i TE Rijeka) Zaštita voda • Trajni rizik i opasnost od iznenadnog onečišćenja mora od pomorskog prometa, lučkih aktivnosti i industrije • Ispuštanje nepročišćenih otpadnih voda u vode i more • Postojanje potencijalnih izvora onečišćenja voda na području zaštitnih zona izvorišta vode za piće • Točkasto onečišćenje kopnenih voda Zaštita tla • Onečišćenje tla od starih industrijskih postrojenja, nesanirane lokacije odlagališta otpada i divljih odlagališta, napuštenih kamenoloma i šljunčara Zaštita šuma • Zdravstveno stanje šuma Zaštita od utjecaja opterećenja na okoliš • Pritisak na okoliš bukom Sustav gospodarenja otpadom • Dugotrajna uspostava novog sustava gospodarenja otpadom • Slabo razvijeni sustav primarne selekcije komunalnog otpada • Otpad se ne zbrinjava u potpunosti u skladu s propisima • Nepostojanje odlagališta građevinskog otpada • Postojanje divljih odlagališta
Razvojne potrebe PGŽ u odnosu na OCJENU STANJA OKOLIŠA
• Očuvati prirodne vrijednosti • Provoditi istraživanja sastavnica okoliša te unaprijediti sustava praćenja svih sastavnica okoliša jačanjem institucionalnih i kadrovskih kapaciteta Zaštita prirodne baštine • Valorizirati i održivo koristiti prirodnu baštinu • Osigurati skladan i održiv razvoj regije. Kod realizacije gospodarskih projekata primjenjivati načela održivosti, provoditi postupke ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu i implementirati mjere zaštite prirode • Područja ekološke mreže Natura 2000 staviti u funkciju razvoja, naročito u ruralnim dijelovima Županije. • Razvijati svijest o važnosti očuvanja prirodne baštine Zaštita kulturne baštine • Zaštitu kulturne baštine uključiti u suvremene i buduće tokove života Zaštita zraka • Preusmjeriti tranzitni promet iz naseljenog područja i osigurati bolju protočnost cesta Zaštita voda • Zaštititi izvore krških vodonosnika • Spriječiti daljnju degradacije i poboljšati stanje kakvoće mora na ugroženim područjima • Uspostaviti ravnotežu očuvanja morskog ekosustava i gospodarskog razvoja • Uspostaviti sustav integralnog upravljanja morskim i obalnim površinama • Očuvati postojeću visoku kakvoću mora • Izgraditi i unaprijediti sustav odvodnje i uređaja za pročišćavanje otpadnih voda • Očuvati šumski pokrov u slivnim područjima

Zaštita od utjecaja opterećenja na okoliš

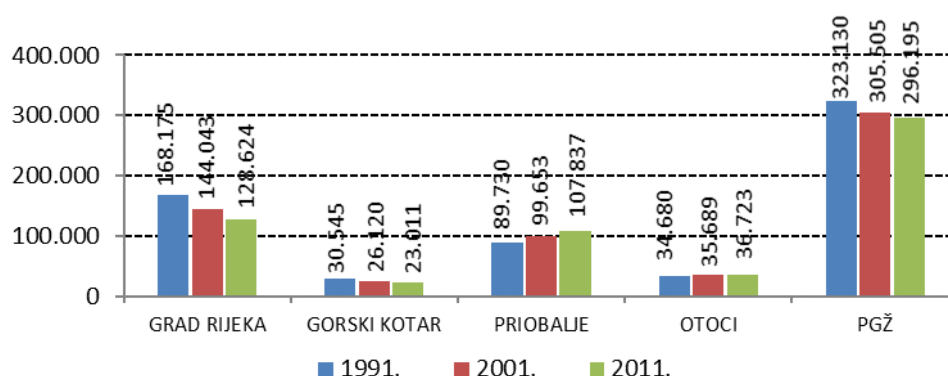
- Razvoj i uređenje prostora sagledavati i u funkciji smanjenja pritiska na okoliš bukom ili održavanja postojećeg pritiska

Sustav gospodarenja otpadom

- Poticati primarne selekcije komunalnog otpada
- Staviti u funkciju sve dijelove novog sustava gospodarenja otpadom (CZGO, sustav reciklažnih dvorišta i transfer stanica)
- Zatvoriti i sanirati postojeća odlagališta otpada
- Ukloniti divlja odlagališta otpada
- Razvijati svijesti o potrebi pravilnog postupanja s otpadom

2.4. Stanovništvo i ljudski potencijali

Prema posljednjem Popisu stanovništva 2011. godine, PGŽ je imala 296.195 stanovnika što je smanjenje broja stanovnika od 3,1 postotnih poena u odnosu na prošlo međupopisno razdoblje 2001. godine. Žene čine 52% stanovništva, a muškarci 48%.

Grafikon 1. Ukupan broj stanovnika u Primorsko-goranskoj županiji 1991., 2001. i 2011. godine

Izvor: Dr. sc. I. Lajić, Demografska studija, Popis stanovništva 2011. godine

Grad Rijeka i Gorski kotar imaju stalni pad broja stanovnika od 1991. do 2011. godine. Priobalje i Otoci imaju porast broja stanovnika te Priobalje prednjači u porastu broja stanovnika koji je 2011. godine bio 8,9% veći u odnosu na Popis stanovnika iz 2001. godine.

Prosječna starost stanovnika Županije je u 2011. godini iznosila 43,9 godina što je povećanje u odnosu na 2001. godinu, kada je ona iznosila 41 godinu i ukazuje na proces starenja stanovništva. U mikroregiji Gorski kotar prosječna starost je najviša te iznosi 47,2 godina, dok je u Priobalju ona najmanja i iznosi 43,4 godine. Indeks starenja iznosi 55,3% što upućuje na proces starenja stanovništva kao i koeficijent starosti koji iznosi 26,6. U Županiji dobna struktura 2011. godine je sljedeća: mladog stanovništva (0-19 godina) bilo je 17,13% (2001. godine 20,5%), zreloga stanovništva (20-59) bilo je 56,24% (2001. godine 56,5%) i staroga stanovništva (60 i više godina) bilo je 26,61% (2001. godine 22,4%).

Migracijska stopa u Županiji je pozitivna, odnosno broj osoba koje su se doselile u Županiju veći je od broja odseljenih osoba. U razdoblju od 2001. do 2010. godine broj osoba koje su se doselile u Županiju veći je za 722 osobe u odnosu na broj odseljenih osoba. U 2011. godini migracijski saldo među županijama bio je pozitivan i iznosio je 139 osoba kao i migracijski saldo s inozemstvom. Prirodni priraštaj je negativan za cijelo promatrano razdoblje (2001.-2012.) te su stope nataliteta i mortaliteta rasle kroz godine. Godine 2012. najveću stopu mortaliteta ima mikroregija Gorski kotar (14,16), a najveću stopu nataliteta ima mikroregija Priobalje (8,66). Zaključno, prirodni priraštaj je negativan na području cijele Županije, te je najizraženiji u Gorskom kotaru (-7,6) i Gradu Rijeci (-4,32), dok Priobalje (-1,64) i Otoci (-3,98) također imaju negativne, ali manje vrijednosti prirodnog

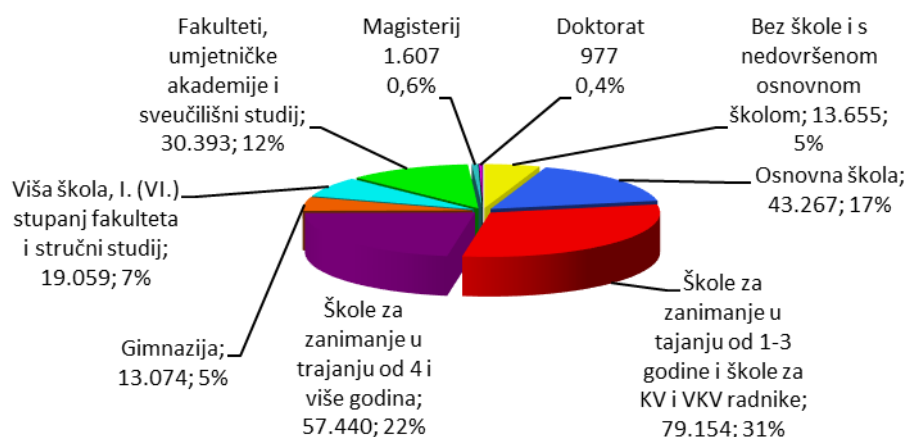
priraštaja. Samo pet gradova i općina bilježi pozitivnu stopu prirodnog priraštaja: Viškovo (7,27), Omišalj (6,70), Lopar (4,75), Kastav (2,68) i Krk (0,80). Kostrena i Lovran su u 2012. godini imali jednak broj rođenih i umrlih.

U Županiji vitalni indeks 2012. godine iznosi 71, te je u odnosu na 2011. godinu ostao isti. Najviši vitalni indeks zabilježen je u Priobalju (82) i Otocima (72), dok je najniži u Gorskot kotaru (46) i Gradu Rijeci (66).

Županija ima prosječnu gustoću naseljenosti od 82,57 stanovnika/km² te je iznad prosječne gustoće naseljenosti u odnosu na RH (75,7 stanovnika/km²). Najveća gustoća naseljenosti je u Gradu Rijeci (2.967 stanovnika/km²), a najmanja u Gorskot kotaru (18 stanovnika/km²). Veliki problem Županije je demografsko praznjenje i starenje u ruralnim naseljima, poglavito na području Gorskot kotara.

U Županiji je prema Državnom zavodu za statistiku evidentirano 510 naselja. U odnosu na stanje 1991. godine, broj statističkih naselja 2011. godine smanjio se s 582 na 510 naselja. Smanjenje broja dijelom je rezultat usklađivanja „statističkih“ i „fizičkih“ naselja (spajanja naselja), ali i odumiranja dijela malih statističkih naselja koja su u potpunosti izgubila stanovništvo. Veliki problem Županije je demografsko praznjenje i starenje u ruralnim naseljima, poglavito na području Gorskot kotara. Analizom veličine statističkih naselja prema broju stanovnika, utvrđeno je da je prema Popisu 2011. od ukupno 510 naselja, čak 45 naselja bez stanovnika (što ne isključuje mogućnost povremenog boravka stanovnika), dok je prema Popisu 2001. bilo 36 naselja bez stanovnika.

Grafikon 2. Obrazovna struktura stanovništva starog 15 i više godina u PGŽ, 2011. godina

Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva 2011. godine

U odnosu na 2001. godinu povećao se broj osoba sa završenim visokim obrazovanjem u svim kategorijama. U Gorskot kotaru najveći je broj osoba sa završenom osnovnom školom (28%), dok istovremeno ima najmanje visokoobrazovanih stanovnika (12%); u Priobalju je najviše stanovnika sa završenom srednjom školom (60%), a sa završenim visokim obrazovanjem je 19% stanovnika te na Otocima je najviše stanovnika sa završenom srednjom školom (61%), ali je visok udio i sa završenim visokim obrazovanjem (18%). Grad Rijeka ima najviše visokoobrazovanih stanovnika (24%) i velik broj osoba sa završenom srednjom školom (56%), dok završenu osnovnu školu ima oko 15% stanovništva. Obrazovna struktura je povoljna u usporedbi s prosjekom RH, no potrebno je nastaviti ulaganja u obrazovni sustav djece i mladih, ali i u sustav cjeloživotnog obrazovanja.

U svim je mikroregijama nepovoljna ekonomska struktura jer je udio neaktivnog stanovništva 48,03% (2011. godina). Najviše ekonomski neaktivnog stanovništva čine umirovljenici (63% u 2011.). Ostale neaktivne osobe (djeca, učenici, studenti, nesposobni za rad i ostali) čine 27,5% neaktivnog stanovništva, ali u odnosu na 2001. godinu njihov se udio smanjio za više od 50% (52,31%). Najmanji

udio u ekonomski neaktivnom stanovništvu čine osobe koje se bave obvezama u kućanstvu, samo njih 10%, a i njihov udio se smanjio u odnosu na 2001. godinu, za 27,11 postotnih poena.

Stopa smrtnosti stanovnika Županije pokazuje lagani uzlazni trend. U 2011. godini prestigla je stopu RH i znatno je viša od stope država EU. Vodeći uzrok smrti u Županiji su bolesti kardiovaskularnog sustava s više od polovice svih umrlih. Drugi vodeći uzrok smrti u Županiji su novotvorine koje su odgovorne za četvrtinu svih umrlih. Vodeći uzrok pobola u 2012. godini bile su bolesti dišnog sustava (17,2%), no budući da je veliki dio njih sezonskog karaktera, veći problem su bolesti cirkulacijskog sustava koje su na drugom mjestu (12,3%), a koje su često kronične.

Razvojni problemi PGŽ u odnosu na STANOVNIŠTVO
• Smanjenje broja stanovnika (najviše u Gorskotom kotaru i Gradu Rijeci) • Starenje stanovništva te smanjenje broja mladog stanovništva • Smanjenje broja aktivnog stanovništva (u svim mikroregijama je više ekonomski neaktivnog stanovništva nego što je zaposleno)
Razvojne potrebe PGŽ u odnosu na STANOVNIŠTVO
• Promicati pronatalitetnu politiku te ostale politike i programe za povećanje broja stanovnika i broja djece • Povećati standard obitelji • Poticati gospodarske aktivnosti koje će dovesti do otvaranja novih radnim mjestima • Unaprijediti skrb i društvene programe za starije osobe, socijalno uključiti starije osobe u društvene aktivnosti lokalnih zajednica • Educirati i prevenirati rano otkrivanje bolesti (posebice raka) • Promicati zdrave stilove života

2.5. Gospodarstvo

Bruto domaći proizvod

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, na području Primorsko-goranske županije je u 2012. godini ostvaren BDP u iznosu od 3.873 mil. EUR-a, što je 8,81% ukupno ostvarenog BDP-a u Republici Hrvatskoj. Iste godine, sve županije Jadranske Hrvatske zajedno su ostvarile BDP u iznosu od 13.929 mil. EUR-a, ili 31,69% ukupno ostvarenog BDP-a u Republici Hrvatskoj. Udio BDP-a Primorsko-goranske županije u ostvarenom BDP-u na razini Jadranske Hrvatske iznosio je 27,80%. Usporede li se podaci s ostalim županijama, Primorsko-goranska županija nalazi se na drugom mjestu po ukupno ostvarenom BDP-u u Republici Hrvatskoj, odmah iza Grada Zagreba (14.675 mil EUR-a). U razdoblju od 2008. do 2012., ostvareni BDP na razini PGŽ, Jadranske Hrvatske i RH bio je najviši u 2008. godini (PGŽ – 3.898 mil. EUR-a; Jadr. Hrv. – 15.192 mil. EUR-a; RH – 47.543 mil. EUR-a), nakon kojeg je, zbog vrhunca gospodarske krize, došlo do pada BDP-a. BDP RH i BDP Jadranske Hrvatske u razdoblju nakon 2008. godine trajno pada, dok je BDP PGŽ u prvim godinama nakon vrhunca krize padao, da bi u 2011. i 2012. godini ostvario rast (0,79% i 0,27%) u odnosu na prethodnu godinu.¹⁵

Primorsko-goranska županija ostvarila je veći bruto domaći proizvod po glavi stanovnika (13.110 EUR-a) od svih županija Jadranske Hrvatske u 2012. godini. Ostvareni BDP po glavi stanovnika viši je od prosjeka RH, dok BDP po stanovniku Županije čini tek 49% prosječnog BDP-a po stanovniku na razini EU-27 (26.613 EUR-a u 2012. godini). U cijelom promatranom razdoblju, BDP Županije je viši od prosjeka RH i Jadranske Hrvatske. Dva najveća rasta BDP po stanovniku ostvareni su 2005. (14,09%) i 2008. (12,17%) godine, dok je najveći pad ostvaren 2009. godine u svim promatranim jedinicama. U posljednje tri godine BDP po stanovniku PGŽ raste po bržoj stopi od BDP-a Jadranske Hrvatske i RH.

¹⁵ Ne raspoložemo s podacima o BDP-u po županijama za 2013. i 2014. godinu, ali s obzirom na nacionalni trend rasta BDP-a, očekuje se i rast BDP-a u Primorsko-goranskoj županiji.

Bruto dodana vrijednost

Osnovna obilježja strukture gospodarstva Primorsko-goranske županije utvrđuju se prema udjelu pojedinih djelatnosti u ostvarenoj bruto dodanoj vrijednosti (BDV), odnosno indeksom specijalizacije koji mjeri udio neke djelatnosti u ukupnom gospodarstvu Županije. Bruto dodana vrijednost (BDV) apsolutna je vrijednost koja pokazuje monetarne transakcije svih sudionika na tržištu u jednoj godini. Primorsko-goranska županija je u 2012. godini ostvarila bruto dodanu vrijednost od 24.698 milijuna kuna, što je rast od 11,97 postotnih poena u odnosu na 2007. godinu kada je ostvarena BDV iznosila 21.741 milijuna kuna. PGŽ je u cijelom promatranom vremenskom razdoblju zadržala udio od oko 8% ukupno ostvarenog BDV-a Republike Hrvatske s tendencijom rasta. Bruto dodana vrijednost je 2012. godine u PGŽ bila najveća u prerađivačkoj industriji, rudarstvu, vađenju te ostalim industrijama te je iznosila 32,63% ukupne BDV u Primorsko-goranskoj županiji. Slijede djelatnosti Trgovina na veliko i malo, prijevoz i skladištenje, smještaj, priprema i usluživanje hrane s 21,22%, Javna uprava i obrana, obrazovanje, djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi s 12,09% te Poslovanje nekretninama s 11,84% udjela u ukupnoj BDV na razini Županije. Ostale djelatnosti ostvarile su bruto dodanu vrijednost manju od 10% ukupne bruto dodane vrijednosti PGŽ.

U razdoblju od 2008. do 2012. godine zabilježeno je povećanje udjela Prerađivačke industrije, rudarstva, vađenja te ostalih industrija za više od 14 postotnih poena u 2012. godini, u odnosu na 2008. godinu, dok je djelatnost Građevinarstvo smanjila svoj udio u ukupnom BDV-u u 2012. godini za gotovo 5 postotnih poena u odnosu na 2008. godinu. Djelatnost Trgovina na veliko i malo smanjila je svoj udio za 6 postotnih poena u 2012. godinu u odnosu na 2008. godinu. Ostale djelatnosti su svoje udjele u BDV-u Županije zadržale na otprilike istoj razini. Važno je napomenuti da se unatoč malom udjelu djelatnosti Poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u BDV-u u 2008. godini (1,38%), taj udio dodatno smanjio u 2012. godini, kada je dosegao 1,12% ukupnog BDV-a Županije. U strukturi BDV-a PGŽ u 2012. godini, u odnosu na 2008. godinu povećao se udio sekundarnog sektora za 10,13 postotna poena, te se smanjio udio tercijarnih djelatnosti za 8,31 postotna poena, dok je struktura BDV-a na razini RH ostala otprilike ista.

Zaključno, Primorsko-goranska županija je specijalizirana u djelatnostima prerađivačka industrija, građevinarstvo, trgovina, turizam te poslovanje nekretninama, dok je u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva najmanji indeks specijalizacije Županije. Zabrinjavajuće je kretanje u stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima, kao i u informacijama i komunikacijama jer su to djelatnosti koje bi trebale u budućnosti osigurati gospodarski rast te razvoj na znanju utemeljenog gospodarstva i društva. Naime, u razdoblju od 2008. do 2012. godine zabilježeno je smanjenje udjela djelatnosti stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti s 8,02% u 2008. godini na 6,47% u 2012. godini, te djelatnosti informacije i komunikacije s 4,12% u 2008. godini na 2,58% u 2012. godini u bruto dodanoj vrijednosti Županije.

Primorsko-goranska županija ubraja se u ekonomski najrazvijenije županije u Republici Hrvatskoj, promatrajući ukupno ostvaren bruto domaći proizvod, bruto domaći proizvod po stanovniku, kao i udio bruto dodane vrijednosti Županije u ostvarenom BDV-u Republike Hrvatske. Prostor za razvoj Županije vidi se u daljnjem jačanju udjela djelatnosti koji bi trebali povećati konkurentnost cjelokupnog gospodarstva, a isto tako omogućiti njezin održivi razvoj (prerađivačka industrija, turizam, poljoprivrede, šumarstvo i ribarstvo).

Vanjskotrgovinska bilanca

Vanjskotrgovinska bilanca (VTB) važan je pokazatelj koji utječe na ukupni bruto domaći proizvod pojedine regije ili države u cjelini, a pokazuje razliku između uvoza i izvoza. U posljednjih nekoliko godina recesija i loše stanje u gospodarstvu negativno su utjecali na robnu razmjenu Republike Hrvatske s inozemstvom. Podaci o vanjskotrgovinskoj bilanci u promatranom petogodišnjem razdoblju na razini RH i PGŽ pokazuju oscilacije u kretanju izvoza i uvoza, što odgovara ostalim

ekonomskim kretanjima uzrokovanim svjetskom gospodarskom krizom te recesijom koja je poslije nje uslijedila. Podaci koji se odnose na RH odražavaju izrazito negativnu vanjskotrgovinsku bilancu u razdoblju od 2008. do 2012. godine. Saldo VTB Primorsko-goranske županije oscilira u promatranom vremenskom razdoblju te je u 2008. godini ostvario najveću negativnu vrijednost (-465.007 mil. EUR-a), dok se u 2012. godini negativni saldo VTB značajno smanjio u odnosu na 2007. godinu, kao posljedica smanjenog uvoza (pad za 28,27 postotnih poena u odnosu na 2007.) i povećanog izvoza (rast od 29,16 postotnih poena u odnosu na 2007.).

U promatranom razdoblju udio izvoza Županije u ukupnom izvozu RH kretao se od 4,71% u 2007. godini, do najviših 6,11% u 2011. godini, da bi se u 2012. godini opet smanjio (5,56%). Primorsko-goranska županija sudjeluje u izvozu RH s 5,56% te se nalazi na 4. mjestu županija po udjelu u ukupnom izvozu, dok po uvozu roba i usluga sudjeluje sa svega 3,49% u uvozu RH. Promatrajući uvoz i izvoz Županije i Republike Hrvatske 2012. godini u odnosu na baznu 2007. godinu, očigledno je da se izvoz Županije povećavao brže u odnosu na izvoz RH, kao i što je uvoz Županije padao brže u odnosu na uvoz RH.

U promatranom razdoblju najveći uvoz i izvoz imala je mikroregija Priobalje, dok na međunarodnom tržištu najmanje sudjeluje mikroregija Otoci. U posljednje tri godine izvoz Gorskog kotara raste po većoj stopi od izvoza preostalih mikroregija, izvoz mikroregije Priobalje oscilira, dok izvoz mikroregije Otoci pada u promatranom razdoblju. Gorski kotar je jedina mikroregija koja ostvaruje pozitivni saldo vanjskotrgovinske bilance u svih pet promatranih godina, dok preostale mikroregije imaju trajno negativan saldo. Najznačajnija izvozna djelatnost PGŽ jest prerađivačka industrija, poglavito brodogradnja, prerada drva i proizvodnja od drva i pluta (9,9%) te proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda (16,8%). Ove industrije u posljednje dvije godine dale su značajan doprinos u poboljšanju pokrivenosti uvoza izvozom u Županiji. Najvažnije uvozne grane PGŽ u 2013. godini su proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava (40,48%), proizvodnja izrađenih metalnih proizvoda (17,58%) te proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda (8,24%).

U gospodarstvu PGŽ-a, usprkos snažnom razvoju prerađivačke industrije te visokoj orijentiranosti na izvoz, djelatnosti brodogradnje, drvne i farmaceutske industrije, još uvijek postoji mjesta za njihov daljnji razvoj, kao i za razvoj sinergije između njih i drugih grana prerađivačke industrije. Primjerice, uvoz izrađenih metalnih proizvoda značajno bi se smanjio kad bi se na razini Županije poticala specijalizacija metaloprerađivačke industrije na izradu proizvoda za županijska, ali i ostala hrvatska brodogradilišta. Na razini PGŽ nužno je poticati specijalizaciju pojedinih industrija prema onim granama koje čine okosnicu i predvodnicu u razvoju gospodarstva Županije, čime će se smanjiti uvozna ovisnost Županije te potaknuti vlastita proizvodnja. Potrebno je uložiti napore u poboljšanje poslovnog okruženja koje će aktivno pridonijeti jačanju poduzetničkih aktivnosti i širenju njihovog spektra. Poticanjem diversifikacije ostvarit će se pozitivni učinci na povećanje ponude proizvoda i usluga i postići veća otpornost sustava na iznenadne, nepredvidive tržišne promjene. Specijalizacijom za proizvodnju onih proizvoda za koje postoje razvijeni temeljni čimbenici proizvodnje PGŽ neće imati odgovarajuću konkurenciju iz uvoza.

Izravna strana ulaganja

Strana ulaganja mogući su izvor poboljšanja znanja i rasta, odnosno konkurentnosti te kao specifični eksterni izvor financiranja sastoje se od kapitala, ali i *know-how* stranoga izravnog investitora. RH ima izrazito nepovoljnu strukturu izravnih stranih ulaganja u kojem prevladavaju ulaganja u djelatnost financijskog posredovanja s 31,90%, zatim u trgovinu na veliko i posredovanje u trgovini s udjelom od 9,78%, dok se ulaganja u proizvodne djelatnosti nalaze tek na 5. (proizvodnja koksa i naftnih derivata), 6. mjestu (proizvodnja kemikalija i kem. proizvoda) i 9. mjestu (proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda). Struktura izravnih inozemnih ulaganja u PGŽ znatno je nepovoljnija od strukture na razini Republike Hrvatske. Naime, približno polovica svih izravnih stranih

ulaganja u Županiju odlazi na djelatnost Financijsko posredovanje (49,89%), dok se na proizvodne djelatnosti odvaja 1,01% ukupnih ulaganja.

U razdoblju od dvadeset godina (1993.-2013.) Primorsko-goranska županija je ostvarila 1.710 milijuna EUR-a ukupnih stranih ulaganja. Prema statistici inozemnih izravnih ulaganja po djelatnostima u Primorsko-goranskoj županiji, u promatranom razdoblju najviše ulaganja bilo je u bankarski sektor (49,8% ili 800,4 milijuna EUR-a), poslovanje nekretninama 16,28% ili 261,2 milijuna EUR-a i vlasnička ulaganja u nekretnine 11,28%, odnosno 181 milijun EUR-a. Takva kretanja negativno utječu na gospodarski rast PGŽ, a promjena investicijske klime postaje važan čimbenik razvoja gospodarstva. Raspoređenost izravnih stranih ulaganja po županijama Republike Hrvatske je iznimno nepovoljna jer se više od 70% svih izravnih stranih ulaganja odnosi na Grad Zagreb. PGŽ se sa 6,37% nalazi na drugom mjestu, dok 13 županija imaju udio u ukupnim izravnim ulaganjima manjim od 1%. Ovakva neusklađena ulaganja na razini županija i po sektorima djelatnosti, rezultirala je neujednačenom gospodarskom razvijenosti županija, nedostatnim investiranjem u prerađivačku industriju te niskom razinom ulaganja u razvoj.

Preduvjet za priljev izravnih i stranih investicija u Hrvatsku, a time i u PGŽ, predvidivo je u zakonskom i institucionalnom smislu okruženje koje će poticati greenfield investicije i ujednačen gospodarski razvoj županija. Ulaganje u istraživanje i razvoj nameće se kao prioritet za uspješan razvoj i povećanje konkurentnosti poslovnih subjekata u Županiji. Poticanjem razvoja industrijskih grana koje stvaraju kompleksne proizvode utječe se i na formiranje proizvodnih i uslužnih lanaca koji sudjeluju u stvaranju finalnog proizvoda te se na taj način ostvaruju multiplicirajući pozitivni efekti na gospodarstvo u cjelini.

Tržište rada

Prosječna godišnja stopa registrirane nezaposlenosti u Primorsko-goranskoj županiji u 2013. godini iznosila je 17%, dok je na razini Hrvatske iznosila 17,50%, što znači da se stopa nezaposlenosti u Županiji nalazila neznatno ispod prosjeka Republike Hrvatske. PGŽ je u 2013. godini imala četvrtu najnižu stopu nezaposlenosti, ispred nje su bili Grad Zagreb (10,80%), Istarska županija (12,60%) i Varaždinska županija (16,90%). U razdoblju od 2009. do 2013. godine, zabilježeno je povećanje prosječne godišnje stope nezaposlenosti u svim županijama. Na području PGŽ stopa nezaposlenosti u 2013. godini povećala se za 5,4 postotnih poena u odnosu na 2009. godinu, dok je najveće povećanje stope nezaposlenosti imala Brodsko-posavska županija (10,80 postotnih poena). Županija u cijelom promatranom razdoblju ostvaruje višu stopu nezaposlenosti u odnosu na EU-27. RH ima nižu stopu nezaposlenosti u odnosu na PGŽ u razdoblju od 2009. do 2011. godine, da bi u 2012. i 2013. godini Županija imala nižu prosječnu godišnju stopu nezaposlenosti.

Krizno razdoblje nakon 2008. godine obilježavaju masovna otpuštanja radnika, a kretanje broja nezaposlenih ima trend rasta. Iako se broj nezaposlenih blago smanjio u 2011. godini, nepovoljna ekonomska situacija u Hrvatskoj i na stranim tržištima koja imaju utjecaj na gospodarstvo Županije djelovala je negativno na broj nezaposlenih koji je u 2012. godini dosegao najvišu razinu u posljednjih 8 godina (18.453).

U ukupnoj nezaposlenosti, najbrojniju skupinu na području Primorsko-goranske županije čine mladi do 29 godina (31%), što ukazuje na jedan od najvećih problema gospodarstva Primorsko-goranske županije, ali i Republike Hrvatske, čija stopa nezaposlenosti mladih do 29 godina iznosi 33,65%, dok prosjek EU-28 iznosi 23,4%. Ovdje se prvenstveno ističe potreba za usklađivanjem programa strukovnog obrazovanja s potrebama gospodarstva i interesima učenika i studenata na način koji će omogućiti stjecanje relevantnih znanja i vještina koje su tražene na tržištu rada te koje će im omogućiti zapošljavanje. Drugu ranjivu skupinu nezaposlenih čine ljudi od 50-59 godina (25%), zatim slijedi dobna skupina 30-39 godina (21%) te dobna skupina 40-49 godina (18%). Prema razini obrazovanja, odnosno kvalifikacijskoj strukturi, u 2013. godini najviše je nezaposlenih (30,87%)

završilo srednju školu za zanimanja do 3 godine i školu za KV i VKV radnike, dok se na drugom mjestu nalaze nezaposleni sa srednjom školom za zanimanja u trajanju od 4 i više godina (26,65%). Završenu osnovnu školu imalo je 16,39% nezaposlenih iz evidencije, dok je 5,53% osoba bez škole ili s nezavršenom osnovnom školom. U PGŽ je ukupno 21,92% (4.234 osoba) nezaposlenih osoba s najviše završenom osnovnom školom, odnosno bez zanimanja i kvalifikacija, što je negativan podatak jer se takve osobe ubrajaju u teško zapošljivu radnu snagu. Udio nezaposlenih osoba s višom i visokom stručnom spremom u 2013. godini ukupno iznosi 16,97%, što je za više od 5 postotnih poena više od prosjeka Republike Hrvatske (11,89%). Navedeni podatak je zabrinjavajući ako se uzme u obzir da je u Županiji oko 20% stanovništva visoko obrazovano.

Na području Republike Hrvatske u ožujku 2012. godine bilo je ukupno 1.148.525 zaposlenih. Taj broj u sebi uključuje zaposlene u poduzećima, u obrtima i slobodnim zanimanjima te zaposlene u državnim javnim poduzećima. U razdoblju od 2008. do 2013. godine ukupan broj zaposlenih u Hrvatskoj trajno opada, a ista takva kretanja prate i PGŽ. Ukupan broj zaposlenih je u 2012. godini iznosio 107.086, dok je u 2011. godini iznosio 115.523 osobe. Nadalje, u ožujku 2012. godine na području Županije evidentirano je 87.612 zaposlenih u pravnim osobama što je pad od 8,94 postotnih poena u odnosu na isto razdoblje u 2008. godini. Promatrajući broj zaposlenih po djelatnostima u pravnim osobama, najviše zaposlenih u 2013. godini bilo je u djelatnosti Trgovina na veliko i malo (15,77%), a zatim u djelatnosti Prerađivačka industrija (14,81%). Najmanje zaposlenih u pravnim osobama u 2013. godini je u djelatnosti Rudarstvo i vađenje (0,04%).

U distribuciji zaposlenih u pravnim osobama prema starosti, najviše je bilo zaposlenih u dobnoj skupini 50-54 godina (15%), potom u skupini 35-39 (13,7%) i 30-34 godine (13,5%), dok obrazovna struktura pokazuje da najveći broj zaposlenih ima završeno srednje (48%), i visoko obrazovanje (20%), a najmanje zaposlenih čine polukvalificirani i visokokvalificirani radnici (2% svaka skupina).

Stopa zapošljavanja je u 2012. godini u Primorsko-goranskoj županiji iznosila samo 28,8%, što znači da se zaposlilo više od jedne četvrtine nezaposlenih osoba koje su tražile zaposlenje tijekom godine. Prema podacima Eurostata, godišnja stopa zaposlenosti na razini EU-27 u 2012. godini iznosila je 68,5%, dok je na razini RH iznosila 55,4%. Primorsko-goranska županija je u 2012. godini imala stopu zaposlenosti od 60,4%, pet postotnih poena višu od RH, ali i 8,1 postotnih poena nižu od prosjeka zemalja EU-27.

Na razini Primorsko-goranske županije u ožujku 2011. godine osnovano je Lokalno partnerstvo za zapošljavanje čijim se djelovanjem planira uspostaviti mehanizam koji će osigurati bolji proces razvoja politika tržišta rada usmjerenog na regije. No, trenutni uvjeti na tržištu rada, visoka ponuda radne snage i slaba potražnja za radnom snagom, onemogućavaju njegovo učinkovitije djelovanje.

Sezonsko zapošljavanje u turizmu u Primorsko-goranskoj županiji jedan je od načina privremenog ublažavanja nezaposlenosti na razini Županije. Na području Županije u 2012. godini zaposleno je ukupno 2.738 sezonskih radnika (domicilnog stanovništva), dok je u 2013. godini zaposleno njih 2.904, što je povećanje od 166 radnika, ili 6,06%. Također, u 2013. godini zaposleno je 2.883 radnika iz drugih županija, ili 49,8% od ukupnog broja sezonskih radnika zaposlenih u PGŽ. Podaci o sezonskom zapošljavanju ukazuju na povećanje potrebe za radnicima iz sezone u sezonu. Najveći broj sezonskih radnika zaposlen je u travnju, svibnju i lipnju, dok je prosinac mjesec koji tradicionalno zapošljava najmanje radnika.

Jedan od problema obrazovne neusklađenosti je i neiskorištenost znanja i vještina stečenih obrazovanjem na radnom mjestu. Hrvatski zavod za zapošljavanje proveo je analizu i prognozu potreba tržišta rada u PGŽ za pojedinim kvalifikacijama te izradio Preporuke za obrazovnu upisnu politiku i politiku stipendiranja u 2014. godini.

Obrazovni programi u kojima treba povećati broj upisanih i stipendiranih učenika ili studenata na području PGŽ obuhvaća: trogodišnji srednjoškolski (CNC operater, monter/-ka suhe gradnje,

krovopokrivač/-ica); četverogodišnji srednjoškolski (ekološki tehničar/-ka); sveučilišni studij (strojarstvo, elektrotehnika, računarstvo, rehabilitacija, logopedija, farmacija i socijalna pedagogija). Obrazovni programi u kojima bi trebalo smanjiti broj upisanih i stipendiranih učenika ili studenata na području PGŽ obuhvaća: trogodišnji srednjoškolski (prodavač/-ica, autolimar, fotograf/-kinja, frizer/-ka); četverogodišnji srednjoškolski (ekonomist/-ica, upravni referent/-ica, hotelijersko-turistički tehničar/-ka, dizajner odjeće, grafički urednik-dizajner, tehničar za logistiku i špediciju); stručni studij (upravni studij, poduzetništvo); sveučilišni studij (poslovna ekonomija, pravo, likovna pedagogija, primijenjena umjetnost, logistika i menadžment u pomorstvu i prometu, hrvatski jezik i književnost, filozofija).

Tržište rada u Primorsko-goranskoj županiji označuje s jedne strane manjak radnih mjesta i velika nezaposlenost, a s druge nedostatak radnika u pojedinim djelatnostima. Istodobno, mladi ljudi teško nalaze odgovarajući posao na neodrađeno vrijeme, a velik je i broj obeshrabrenih i slabo motiviranih ljudi koji su dugotrajno nezaposleni. PGŽ karakterizira nepovoljna ekonomska struktura u kojoj je više stanovnika ekonomski neaktivno nego što ih je prijavljeno, a usprkos činjenici što je stopa nezaposlenosti niža od prosjeka RH, velik je broj nezaposlenih mladih osoba do 29 godine. Neodgovarajuća situacija u obrazovnom sustavu te njegova neusklađenost s potrebama tržišta rada uz trenutno stanje u gospodarstvu, smatra se glavnim uzrocima velikog broja nezaposlenih te je potrebno djelovati u smjeru smanjivanja tog jaza.

Pravni subjekti u PGŽ

U Republici Hrvatskoj u 2013. godini ukupno je registrirano 274.714 pravnih subjekata (147.594 aktivnih). Na području Primorsko-goranske županije u 2013. godini djeluje ukupno 22.344 registriranih pravnih osoba, koji čine 8,13% svih hrvatskih poduzetnika. Prema teritorijalnoj raspoređenosti registriranih pravnih osoba, Primorsko-goranska županija nalazi se na trećem mjestu pravnih subjekata, odmah poslije Grada Zagreba (87.879) i Splitsko-dalmatinske županije (32.760). Od ukupno registriranog broja pravnih osoba u Primorsko-goranskoj županiji u 2013. godini, njih 12.898 ili 57,72% je aktivno, od čega je najveći broj aktivnih pravnih osoba zastupljen u sljedećim djelatnostima: Trgovini na veliko i na malo (22,44%), Ostale uslužne djelatnosti (9,73%), Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti (11,64%), Građevinarstvo (11,80%) i Prerađivačka industrija (9,53%).

U strukturi registriranih i aktivnih pravnih osoba prema područjima NKD-a nije došlo do značajnije promjene u strukturi djelatnosti u posljednjih pet godina (2009.-2013.).

Financijski rezultati poduzetnika u Županiji

Prema Registru godišnjih financijskih izvještaja koji objavljuje Financijska agencija (FINA), u Republici Hrvatskoj je 101.191 poduzetnika predalo godišnje financijske izvještaje (GFI) za 2013. godinu, što je porast od 3.937 poduzetnika, ili 4,04% u odnosu na 2012. godinu.

GFI za 2013. godinu predalo je 9.011 poduzetnika u PGŽ, što je porast od 33,08% u odnosu na 2005. godinu, kada ih je predalo 6.771. Ukupni prihodi poduzetnika u 2013. godini veći su za 5,86% u odnosu na 2005. godinu, dok su ukupni rashodi veći za 5,56%.

Promatrajući teritorijalni ustroj Republike Hrvatske, Primorsko-goranska županija s ostvarenom neto dobiti od 1,5 milijardi kuna nalazi se na 4. mjestu hrvatskih županija, odmah poslije Grada Zagreba (16 milijardi kuna), Splitsko-dalmatinske županije (2,5 milijardi kuna) i Istarske županije (1,8 milijardi kuna). Dvije djelatnosti koje se ističu po udjelu u ukupnom prihodu u cijelom razdoblju su Trgovina na veliko i malo te Prerađivačka industrija. Važno je istaknuti da Trgovina na veliko i malo očigledno smanjuje svoj udio u ukupnom prihodu u cijelom promatranom razdoblju (4,09%), dok Prerađivačka industrija povećava svoj udio do 2012. godine (0,63% u odnosu na 2010.), da bi se u posljednje dvije

godine ostvario pad od 5,88 postotnih poena u 2013. godini u odnosu na 2011. godinu. Ostale djelatnosti ostvaruju udio u ukupnom prihodu manji od 10%. Nositelji ukupnog prihoda u Primorsko-goranskoj županiji su poduzetnici prerađivačke industrije i trgovine na veliko i malo koji zajedno ostvaruju 56,41% ukupnog prihoda. Područje djelatnosti u kojem se ostvaruju znatniji prihodi su i građevinarstvo, prijevoz i skladištenje, stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti te djelatnosti pružanja smještaja i ugostiteljstvo s 30,98% ukupnog prihoda u 2013. godini. Dobit veća od gubitka ostvarena je u 13 područja djelatnosti, dok je u 5 područja djelatnosti gubitak vrijednosno nadmašio dobit. Najveći pozitivni financijski rezultati ostvareni su u prerađivačkoj industriji (955 milijuna kuna) i u stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima (164 milijuna kuna), a značajnu dobit ostvarila je i trgovina na veliko i malo. U 2013. godini od ukupno 9.011 poduzetnika u PGŽ, njih 5.359 (59,47%) je poslovalo s dobiti, dok je njih 3.652 (40,52%) poslovalo s gubitkom.

Ukupna vrijednost investicija u dugotrajnu imovinu u 2012. godini iznosi 3.615 milijuna kuna, što je za 12,33% više nego u istom razdoblju 2011. godine. U razdoblju od 2008. do 2010. godine došlo je do pada ulaganja u dugotrajnu imovinu kao posljedica smanjene ukupne gospodarske aktivnosti. U 2011. i 2012. godini došlo je do oporavka tržišta te time rasta ulaganja u dugotrajnu imovinu.

Pregled po djelatnostima

Analizirajući osnovne pokazatelje (udjel djelatnosti po NKD-u u BDV-u Županije, broj zaposlenih po djelatnostima, broj aktivnih pravnih osoba po djelatnostima, ukupno ostvareni prihodi i dobit prema područjima djelatnosti), zaključeno je da su u Županiji najznačajnije sljedeće djelatnosti: Trgovina na veliko i malo, Prerađivačka industrija, Građevinarstvo, Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti, Prijevoz i skladištenje te Djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane.

Djelatnosti trgovine na veliko i malo, kao najzastupljenija skupina djelatnosti u 2013. godini u ukupnom broju zaposlenih (15.656; 15,22%) i ukupnom broju aktivnih pravnih osoba (2.894; 22,4%), nalazi se na drugom mjestu po udjelu u BDV-u Županije, te je unatoč padu aktivnosti zadržala prvo mjesto u ukupno ostvarenom prihodu Županije s udjelom od 37,94% (11,5 mlrd. HRK).

Unatoč ostvarenom padu ukupnih prihoda 2013. godine (18,88%), prerađivačka industrija je druga najzastupljenija djelatnost u PGŽ po ostvarenom ukupnom prihodu (18,47%), u kojoj djeluje 1.229 aktivnih pravnih osoba i 14.582 zaposlene osobe (14,17%) te ostvaruje najveću dodanu vrijednost u PGŽ (32,62% u 2012.). Najjače industrijske grane u Županiji su brodogradnja, koju su ekstremno konkurentsko okruženje i problemi u poslovanju doveli na rub opstanka, te drvna industrija koja razvojno stagnira. Ovu skupinu djelatnosti karakteriziraju problemi nedovoljnog stupnja povezanosti i klasterizacije poduzetnika i nedovoljna razina ulaganja u istraživanje i razvoj.

Godišnji pad ukupnih prihoda 2013. godine od 1,54% i udio od 9,92% u ukupnim županijskim prihodima, na treće mjesto po ostvarenim prihodima smješta djelatnosti prijevoza i skladištenja koje zapošljavaju 8.835 djelatnika u 504 aktivne pravne osobe, dok se sektor građevinarstva, u kojem je u 1.522 aktivne pravne osobe zaposleno 7.430 djelatnika, našao na četvrtom mjestu s udjelom od 7,99%. Građevinarstvo u Županiji, osim velikog pada gospodarske djelatnosti zbog sloma tržišta nekretnina i pada ulaganja, obilježavaju problemi neodgovarajuće klasterizacije i propadanja malih građevinskih tvrtki, te nedostatak odgovarajuće zakonske regulative, te pojačana međunarodna konkurencija zbog ulaska Hrvatske u EU.

Djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u Primorsko-goranskoj županiji, koja u 1.015 aktivnih pravnih subjekata zapošljava 8.467 djelatnika (8,23% ukupnog broja zaposlenih), ostvarila je ukupni prihod od 2,146 mlrd. kuna u 2013. godini (7,06% ukupnih prihoda PGŽ), što je godišnje povećanje od 19,76%. Prema podacima DZS, u Republici Hrvatskoj je u 2013. godini ostvareno 12.441.476 milijuna dolazaka, od čega je 19,13% ostvareno na području Primorsko-goranske županije. Što se tiče strukture noćenja u Županiji, 91% noćenja (11.450.720) ostvarili su

strani turisti. Najvažnija emitivna turistička tržišta su Njemačka (30,48%), Slovenija (15,60%), Austrija (11,88%) i Italija (10,31%). U razdoblju od 2005. do 2013. godine povećan je smještajni kapacitet županije pa se tako broj postelja u hotelskom smještaju povećao za 1.702 postelje, u kampovima za 6.554 postelje, dok se u obiteljskom smještaju smanjio za 2.394 postelje. Promatrajući područje Jadranske Hrvatske i konkurentnih hrvatskih županija, može se zaključiti da se područje Primorsko-goranske županije nalazi na drugom mjestu po broju ostvarenih noćenja i dolazaka turista, odmah poslije Istarske županije. Unatoč izvanrednoj geografsko-reljefnoj konfiguraciji, odličnim klimatskim uvjetima te bogatoj kulturnoj baštini, potencijal kvalitete turističke ponude PGŽ nije ispunjen. U prvom redu to se odnosi na raspoloživost hotelskog smještaja visoke kategorizacije te kvalitetu izvanpansionske ponude, posebno izvan glavne sezone. Turizam u Županiji karakterizira izražena sezonalnost (primjerice, dok broj dolazaka turista u siječnju, veljači, ožujku, studenom i prosincu 2013. godine nije prelazio 50.000, u vrhuncu sezone, u kolovozu, iznosio je 688.811). Još je značajnija razlika u broju ostvarenih noćenja, pa je, primjerice, u siječnju 2013. godine ostvareno 44.019 noćenja, dok je u kolovozu ostvareno 4.245.311 noćenja i sve je veća konkurencija. Zbog toga se otvara potreba za privlačenjem investicija radi podizanja razine kvalitete i profitabilnosti, te za objedinjavanjem lokalnih specifičnosti Županije u integralni turistički proizvod koji će svojom raznolikošću, bogatstvom ponude i kvalitetom biti tržišno konkurentan.

Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti su 2013. godine zapošljavale 5.260 osoba (5,11%) u 1.501 aktivnih pravnih osoba, te su postigle dobre financijske rezultate poslovanja s godišnjim rastom prihoda za 34,46%.

Djelatnost poljoprivrede, šumarstva i ribarstva sudjeluje sa svega 1,12% ukupnog BDV-a Županije, što ju stavlja na posljednje mjesto u županijama Jadranske Hrvatske, a 2013. godine ostvaruje 147 milijuna kuna prihoda (0,48% ukupnih prihoda PGŽ), što je pad od 0,83% u odnosu na prethodnu godinu. Unutar ove djelatnosti registrirano je 85 malih poduzetnika koji zapošljavaju 450 djelatnika. Djelatnost poljoprivrede, šumarstva i ribarstva ima marginalan učinak na razvoj gospodarstva Županije te ga je potrebno osnažiti zbog njezine gospodarske, ekološke i socijalne uloge u pridonošenju održivom razvoju Županije. Glavnu prepreku razvoju poljoprivrede čini nedovoljna obrazovanost poljoprivrednika, nedovoljno razvijena infrastruktura u funkciji ruralnog prostora te usitnjenost poljoprivrednih parcela i posjeda.

Obrtništvo

U razdoblju od 2009. do 2013. godine broj aktivnih obrta pada na razini PGŽ te ih je 2013. godine bilo 8.114, što je pad od 11,32% u odnosu na 2009. godinu koji je sporiji u odnosu na pad na razini RH (13,51%). Stanje obrtništva po djelatnostima je sljedeće; najviše ima uslužnih obrta (3.053), a najmanje obrta je u djelatnosti ribarstva (464). Od 2010. godine sve djelatnosti bilježe smanjenje broja obrta, a najveće smanjenje u 2013. u usporedbi sa 2012. godinom ostvaruje se u djelatnosti ugostiteljstva. Očigledno je smanjenje broja obrta, broja radnika u obrtu i broja registriranih obrtnika. Ovakva kretanja su prisutna u svim županijama Republike Hrvatske, stoga je nužno na nacionalnoj, ali i županijskoj razini povećati poticaje za otvaranje novih obrta te pružiti potporu.

Razvojni problemi PGŽ u odnosu na GOSPODARSTVO

- *Nedovoljan rast BDP*
- *Pad udjela određenih djelatnosti u bruto dodanoj vrijednosti (stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti, informacije i komunikacije, poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo)*
- *Stagnacija gospodarskog razvoja*
- *Nedovoljna usmjerenost poduzetnika na razvoj zasnovan na tehnologiji i inovacijama*
- *Neusklađenost obrazovnog sustava s potrebama na tržištu rada i stanjem u gospodarstvu*
- *Porast broja nezaposlenih*
- *Velik udio nezaposlenih s višom i visokom stručnom spremom*

Prerađivačka industrija

- Nedovoljna povezanost i klasterizacija poduzeća
- Nedostatak većih gospodarskih subjekata koji bi mogli biti nositelji rasta industrijske proizvodnje
- Tehnološko i organizacijsko zaostajanje cijele industrije

Turizam

- Nedostatak specifičnih turističkih usluga ili proizvoda za povećanje dodane vrijednosti
- Izražena sezonalnost turističke ponude
- Nedovoljna specijalizacija/diversifikacija turističkih usluga i proizvoda

Prijevoz i skladištenje

- Nedovoljna iskorištenost globalne konkurentnosti županijskoga prometnog pravca radi jačanja prometne djelatnosti

Građevinarstvo

- Nedostatak klasterizacije u građevinarstvu
- Propadanja malih građevinskih tvrtki

Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti

- Nedovoljna ulaganja u istraživanje i razvoj

Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo

- „Unošenje“ alohtonih vrsta divljači zanimljivih za komercijalni lov
- Centralizirano upravljanje šumama i šumskim zemljištem
- Usitnjenost poljoprivrednog zemljišta
- Malo kvalitetnoga poljoprivrednog zemljišta
- Smanjenje ribolovnog fonda
- Nedostatak preradbenih kapaciteta u ribarstvu i poljoprivredi

Obrtništvo

- Dugotrajni negativni trendovi i pokazatelji u obrtništvu

Razvojne potrebe PGŽ u odnosu na GOSPODARSTVO

- Ojačati konkurentnost cjelokupnog gospodarstva
- Poticati supstituciju uvoza vlastitom proizvodnjom
- Povećati razinu izvozne orijentiranosti
- Poticati razvoj slabije razvijenih područja (Gorskog kotara te Otoka)
- Izgraditi i razvijati tehnološku infrastrukturu koja će poduprijeti i poboljšati povezivanje poduzetnika s istraživačkim institucijama radi bržeg i boljeg korištenja i razvijanja novih tehnologija
- Unaprijediti uvjete te ojačati kapacitete regionalne i lokalne samouprave za privlačenja domaćih i inozemnih ulaganja te izdvajati sredstva za promoviranje Županije kao privlačne lokacije za ulaganje
- Sustavno koristiti visokoobrazovane stručnjake za potrebe ključnih djelatnosti
- Uskladiti obrazovni sustav s potrebama u gospodarstvu
- Fokusirati na identifikaciju ključnih djelatnosti (provođenje pametne specijalizacije)
- Poticati poduzetništvo radi otvaranja novih radnih mjesta
- Poticati zapošljavanje mladih, žena i osjetljivih skupina

Prerađivačka industrija

- Razvijati i povezivati (klasteri) pojedine segmente prerađivačke industrije oko uspješnih i na tehnologiji zasnovanih poduzeća
- Razvijati metaloprerađivačku i drvnu industriju temeljenu na proizvodima veće dodane vrijednosti
- Povećati razinu izvozne orijentiranosti

Turizam

- Poticati i razvijati nove strateške projekte i ulaganja u turizmu
- Ojačati kvalitetu turističke ponude
- Produljiti turističku sezonu uvođenjem novih oblika turizma, po mogućnosti stvoriti preduvjete za cjelogodišnje poslovanje turističke djelatnosti na razini cijele Županije.
- Povećati udjel domaćih, autohtonih proizvoda u turističkoj ponudi

Prijevoz i skladištenje

- Formirati učinkovite logističke lance
- Razvijati prometnu i logističku infrastrukturu

Građevinarstvo

- Okrupniti graditeljske resurse radi zajedničkog nastupa na tržištu te poticati njihovo usmjeravanje na tehnološki složenije i zahtjevnije poslove s većom dodanom vrijednošću

- Omogućiti učinkovitu primjenu projekata javno-privatnog partnerstva na područjima poput komunalnih djelatnosti i zaštite voda, na projektima poput izgradnje plinskih i vodovodnih instalacija, kanalizacije i drugih cjevovoda, kao i na projektima komunikacijskih i energetskih vodova
- Ulagati u nove tehnologije i znanja te zaustaviti otpuštanja stručne radne snage

Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo

- Ojačati poljoprivrednu proizvodnju te ju usmjeriti prema turizmu i jačanju lokalnog tržišta
- Decentralizirati upravljanje šumama
- Lokalnoj i regionalnoj zajednici osigurati rentu od korištenja prirodnih resursa
- Aktivirati zapuštena poljoprivredna zemljišta
- Izgrađivati infrastrukturu u funkciji razvoja ruralnog prostora
- Trajno educirati poduzetnike u ruralnom prostoru i osposobljavati ih za primjenu suvremenih tehnologija
- Zaštititi i valorizirati tipične autohtone proizvode te povezivati tržišne marke proizvoda u prepoznatljivi brand Primorsko-goranske županije
- Unaprijediti ekološku poljoprivrednu proizvodnju u skladu s rastućim trendovima za prirodnom ekološki proizvedenom hranom
- Omogućiti prijenos upravljanja zemljišnim zajednicama s nacionalne razine na lokalnu
- Zabraniti unošenja alohtone lovne divljači
- Omogućiti okrupnjavanje poljoprivrednog zemljišta
- Regulirati izlov ribe u skladu s veličinom ribljeg fonda
- Razvijati prerađivačke kapacitete u ribarstvu i poljoprivredi

Obrtništvo

- Povećati broj poticaja za otvaranje novih obrta
- Pružiti potporu za razvoj postojećim obrtima

Poslovna i tehnološka infrastruktura

Inovacije i nove tehnologije ključni su čimbenici gospodarskog i društvenog razvoja današnjice. Stoga većina država na globalnoj razini nastoji stvoriti uvjete za brzu i uspješnu preobrazbu istraživačkih rezultata i tehnoloških inovacija u proizvode konkurentne na svjetskim tržištima, potaknuti međunarodni tehnološki transfer te razvoj tehnološki utemeljenih malih i srednjih poduzeća. Proizvodne i poslovne zone ključan su preduvjet razvoja domaćeg gospodarstva za privlačenje ulaganja. Samo prostorno odgovarajuće infrastrukturno opremljene poduzetničke zone omogućavaju uspješan rast i razvoj djelatnosti visoke dodane vrijednosti. Poticanje gospodarskih aktivnosti podiže opću razinu razvijenosti Županije, povećava standard stanovništva, zaposlenosti i kakvoće življenja, kao i gospodarsku i demografsku ravnotežu rasta i razvoja Županije.

U zonama proizvodne namjene veliki su industrijski kompleksi angažirani u proizvodnji, prerađivačkoj industriji, obrtništvu i slično, dok se u zonama poslovne namjene obavljaju manji proizvodni i skladišni kompleksi, poput trgovina, manjih proizvodnih pogona-obrtništva, skladišta, servisa, pružatelja komunalnih usluga, i slično. Među postojećim i planiranim zonama prevladavaju male zone koje čine 77% ukupnog broja gospodarskih zona – Industrijska zona Bakar iznimka je (površina joj iznosi oko 500 ha, od čega je u funkciji oko 206 ha). Mikro, odnosno male zone, namijenjene su prije svega lokalnom i regionalnom gospodarstvu. PP PGŽ odredio je gospodarske zone prema njihovom značenju. Stoga se razlikuju gospodarske zone kao građevine od važnosti za RH (Poslovna zona Miklavija, Poslovno-proizvodna zona Kukuljanovo, Proizvodna zona Rijeka, Proizvodna zona Urinj, Proizvodna zona Omišalj) i Županiju (Poslovno-proizvodna zona Klana, Poslovna zona Delnice, Poslovna zona Novi Vinodolski, Poslovna zona Kraljevica, Poslovno-proizvodna zona Fužine, Poslovno-proizvodna zona Ravna Gora, Poslovno-proizvodna zona Vrbovsko, Poslovno-proizvodna zona Čabar), na temelju značenja zahvata u prostoru te prema značenju u razvoju pojedinog dijela i cjeline Županije.

Gotovo polovica proizvodnih zona je u potpunosti izgrađena, dok 1/4 proizvodnih zona nije izgrađena. Nasuprot tome, svega 1/3 poslovnih zona je izgrađena, dok ih gotovo polovica nije izgrađena. Većina gospodarskih zona smješteno je u Priobalju, odnosno oko 80% proizvodnih zona i oko 50% poslovnih zona.

Osnovni preduvjet za funkcioniranje poduzetničkih zona jest da one budu atraktivne za potencijalne korisnike. Budući da eventualnoj odluci o ulasku u poduzetničku zonu prethodi poslovno-komercijalna kalkulacija, prostorni aspekt osnivanja poduzetničke zone mora biti podržan dugoročno prepoznatljivim uvjetima poslovanja u poduzetničkoj zoni te normativno-poticaјnim aspektima na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.

Na području Primorsko-goranske županije postoje i dvije slobodne zone – Slobodna zona luke Rijeka i Slobodna zona Kukuljanovo. Na području Republike Hrvatske, prema podacima Ministarstva gospodarstva, postoji 15 slobodnih zona. Splitsko-dalmatinska, Istarska i Primorsko-goranska županija su jedine županije koje imaju dvije slobodne zone na području županije. Slobodne zone imaju iznimno značajan gospodarski učinak, naime korisnici slobodnih zona ostvaruju visok udio prihoda iz proizvodnih djelatnosti (više od 50%) te se smatraju generatorom gospodarskog rasta manje razvijenih županija. Prema procjenama Ministarstva gospodarstva, planira se otvaranje 2.000-3.000 radnih mjesta u naredne 2-3 godine u slobodnim zonama u Republici Hrvatskoј.

Poduzetničke potporne institucije, kao dio sustava poduzetničke infrastrukture na području županije uključuju: Razvojne agencije (Riječka razvojna agencija PORIN d.o.o., Lokalna razvojna agencija PINS d.o.o., Regionalna energetska agencija Kvarner d.o.o.) Poduzetnički inkubator (STARTUP Inkubator Rijeka), Poduzetnički centar (Poduzetnički centar VINODOL d.o.o.), Znanstveno-tehnoloјski park Sveučilišta u Rijeci d.o.o. (Step Ri), Tehnološko-inovaciјski centar Rijeka d.o.o. (TIC)¹⁶, Centar za brdsko-planinsku poljoprivredu Primorsko-goranske županije, Zakladu Sveučilišta u Rijeci i Goranski sportski centar d.o.o., Delnice.

Evidentno je da je županiјska poduzetnička infrastruktura relativno razvijena, no potrebno je unaprijediti rad poduzetničkih potpornih institucija koje će posebno pružiti potporu razvoju društva utemeljenog na znanju i inovacijama; njihovoj jednostavnoj komercijalizaciji i primjeni; jačanju povezanosti između gospodarstva te institucija visokog obrazovanja, znanosti i istraživanja; jačanju vertikalne i horizontalne povezanosti poduzetništva. Poduzetničke potporne institucije, kao posrednička tijela, trebaju biti u mogućnosti osigurati usklađenost sustava obrazovanja i potreba gospodarstva kao i efikasan sustav razmjene ideja, znanja i tehnologija između sektora.

Lokalne akcijske grupe (LAG) su partnerstva predstavnika javnog, gospodarskog i civilnog sektora određenoga ruralnog područja, osnovane s namjerom izrade i provedbe lokalne razvojne strategije. LAG-ovi podržavaju i predlažu za sufinanciranje one projekte poljoprivrednika koji imaju svrhu poboljšati životne i radne uvjete u ruralnim sredinama. LAG-ovi također pomažu hrvatskim poljoprivrednicima u povlačenju sredstava iz fondova Europske unije. Na području Primorsko-goranske županije djeluju sljedeće lokalne akcijske grupe: LAG Gorski kotar, LAG Terra Liburna, LAG Vinodol i LAG Kvarnerski otoci, koje su 2013. godine potpisale Sporazum o suradnji radi poticanja provedbe aktivnosti LAG-ova kao temeljnih dionika provedbe lokalnih razvojnih strategija i glavnih organizatora aktivnosti u sklopu ruralnog razvoja županije. Lokalna akcijska grupa Vinodol ostvarila je prava na financiјsku potporu u 2013. i 2014. godini u maksimalnom iznosu od 900.000 kn. Preostala tri LAG-a s područja županije trenutno se nalaze u postupku ostvarivanja financiјske potpore.

¹⁶ U lipnju 2014. godine, pokrenut je prethodni postupak za utvrđivanje uvjeta za otvaranje stečajnog postupka nad dužnikom Tehnološko - inovaciјski centar Rijeka. Dakle, iako TIC i dalje pripada skupini potpornih institucija Primorsko-goranske županije, u ovom trenutku nije moguće procijeniti njegov moguć doprinos razvoju poduzetnika u budućnosti.

Razvojni problemi PGŽ u odnosu na POSLOVNU I TEHNOLOŠKU INFRASTRUKTURU
Poduzetničke zone • Neiskorišteni kapaciteti poduzetničkih zona Poduzetničke potporne institucije • Nizak stupanj iskorištenosti raznih potpornih fondova i programa • Sporost u realizaciji poslovne i tehnološke infrastrukture kao rezultat izostanka interesa investitora za ulaganjem
Razvojne potrebe PGŽ u odnosu na POSLOVNU I TEHNOLOŠKU INFRASTRUKTURU
Poduzetničke zone • Razviti popratne gospodarske aktivnosti/djelatnosti unutar gospodarskih zona • Razviti sektorski orijentirane poslovno-tehnološke infrastrukture • Unaprijediti i opremiti gospodarske zone potrebnom infrastrukturom • Poticati umrežavanja poslovnih subjekata unutar zona Slobodne zone • Privlačiti domaće i strane ulagače u Slobodne zone Poduzetničke potporne institucije • Upravljanje poslovnom i tehnološkom infrastrukturom treba unaprijediti i prilagoditi potrebama poduzetnika • Poticati malo i srednje poduzetništvo • Omogućiti tržišni pristup

Ocjena konkurentnosti Primorsko-goranske županije

Konkurentnost Primorsko-goranske županije ocjenjuje se na temelju pripadajućeg indeksa razvijenosti koji je definiran kao pokazatelj stupnja razvijenosti lokalnih i županijskih jedinica. Na svjetskoj ljestvici, prema Indeksu globalne konkurentnosti Svjetskoga gospodarskog foruma, Republika Hrvatska je u 2013. godini zauzimala 75. mjesto (od ukupno 148 zemalja), čime je Hrvatska popravila svoju konkurentnu poziciju u odnosu na prethodnu godinu (81. mjesto od ukupno 144 vrednovanih zemalja). Hrvatska se trenutno nalazi u posljednjoj prijelaznoj fazi razvoja, kako je ocijenjeno prema dva kriterija: BDP po stanovniku i udio izvoza mineralnih dobara u ukupnom izvozu. Naime, iz faze vođene efikasnošću poslovanja koju obilježava potreba za razvojem efikasnijih proizvodnih procesa i kvalitetnijih proizvoda u skladu s porastom plaća (efficiency – driven stage), gospodarstvo prelazi u fazu utemeljenu na inovativnim i unikatnim proizvodima, čija proizvodnja zahtjeva upotrebu najsofisticiranije tehnologije (innovation – driven stage). Primorsko-goranska županija, uz Grad Zagreb i Istarsku županiju, pripada u posljednju, najrazvijeniju IV. skupinu kategorija jedinica područne samouprave prema indeksu razvijenosti, čija vrijednost indeksa razvijenosti iznosi više od 125% prosjeka Republike Hrvatske. U najrazvijenijim županijama izrazito prevladavaju čimbenici konkurentnosti obrazovanja, razvijenosti poduzetništva i ekonomskih rezultata.

Primorsko-goranska županija ne zaostaje značajno za Gradom Zagrebom i Zagrebačkom županijom na području broja prijava i ishođenih patenata, promatranih kao pokazatelji inovacijske djelatnosti. Od ukupnog broja prijava, na nacionalnoj razini uspješno se okonča svega 19,77% prijava u prosjeku, dok na području Primorsko-goranske županije taj broj iznosi 15,9%. U 2011. godini, nakon Grada Zagreba i Zagrebačke županije (88 patentnih prijava), PGŽ je imala najveći broj patentnih prijava, ukupno 39, odnosno 17% od ukupnog broja prijavljenih patenata na području RH. Prema broju priznatih patenata, PGŽ zauzima 3. mjesto, s 13 priznatih patenata, odnosno s 15% udjela u ukupnom broju priznatih patenata.

Nadalje, oko 50% svih ulaganja u Hrvatskoj u 2009. godini odnosi se na: Grad Zagreb (s 32,9%) i dvije županije – Primorsko-goransku (9,9%) i Splitsko-dalmatinsku (7,9%).

U odnosu na 2010. godinu, regionalni indeks konkurentnosti Primorsko-goranske županije u 2013. godini povećao se za dva mjesta na ljestvici konkurentnosti, što je u skladu s povećanjem BDP-a po

glavi stanovnika. Primorsko-goranska županija i 2013. godine zadržala je status jedne od najkonkurentnijih hrvatskih županija. Prema kvaliteti faktora konkurentnosti, Županija se nalazi među prvih sedam u području osnovne infrastrukture i javnog sektora; vladavine prava; demografije, zdravlja i kulture; obrazovanja (statistički rang); investicija i poduzetničke dinamike; lokalne uprave; razvijenosti poduzetništva; razine ostvarenih ekonomskih rezultata; marketing i menadžment; tehnologija i inovativnost; i dinamike postizanja ekonomskih rezultata, dok su najslabiji rezultati ostvareni na području poslovne infrastrukture i obrazovanja (perceptivni rang). Na području Jadranske Hrvatske, Primorsko-goranska županija je druga najkonkurentnija, odmah nakon Istarske županije. U odnosu na ostale županije Jadranske Hrvatske (7), Primorsko-goranska županija ostvarila je najbolji rang u statističkom indikatoru razine ekonomskih rezultata (2), zatim slijede indikatori Demografija, zdravlje i kultura i Razvijenost poduzetništva (3), te Obrazovanje, Investicije i poduzetnička dinamika i dinamika ekonomskih rezultata (4). Županija je najslabije rangirana po indikatoru Poslovna infrastruktura. Rangiranje županija je provedeno na temelju vrijednosti statističkih indikatora prikazanih u tablici 2.

Tablica 2. Vrijednosti statističkih indikatora poslovnog okruženja i poslovnog sektora PGŽ

Statistički indikatori	Vrijednosti	
	2010.	2013.
POSLOVNO OKRUŽENJE		
Demografija, zdravlje i kultura		
Procjena broja stanovnika	304.228 (rang 5)	298.531 (rang 5)
Udio stanovništva 25-64 u populaciji	57,69 (rang 1)	55,71 (rang 1)
Migracijski saldo	5,63 (rang 6)	-5,52 (rang 4)
Vitalni indeks	72,60 (rang 13)	68,69 (rang 12)
Doktori medicine p/c	337,65 (rang 2)	327,27 (rang 2)
Obrazovanje		
Udio osoba s višom školom u populaciji 25-64	6,54 (rang 4)	6,54 (rang 3)
Udio osoba s visokom školom u populaciji 25-64	13,30 (rang 2)	13,30 (rang 2)
Uključenost u predškolsko obrazovanje/populacija 0-4 godine	64,24 (rang 3)	46,81 (rang 3)
Upisani studenti/stanovništvo 20-24 godine	53,57 (rang 2)	46,09 (rang 2)
Diplomirani studenti/stanovništvo 20-24 godine	9,47 (rang 4)	6,49 (rang 2)
Osnovna infrastruktura i javni sektor		
Uporabljjen otpad/ukupna količina	9,96 (rang 7)	3,23 (rang 8)
Udio pomoći u ukupnim prihodima JLPS	5,87 (rang 3)	4,42 (rang 2)
Broj riješenih predmeta po sucu	272,00 (rang 11)	382 (rang 11)
Broj neriješenih ZK predmeta p/c	4,162,34 (rang 20)	2.430,90 (rang 19)
Prosječna stopa prireza u županiji	3,92 (rang 7)	3,93 (rang 10)
Poslovna infrastruktura		
Površina poduzetničkih zona p/c	4,3 (rang 17)	8,1 (rang 14)
Cijena vode i odvodnja (2013) (kn)	-	18,2 (rang 17)
Komunalne naknade za poslovni objekt, I. zona (najviša tarifa; kn/m ³)	138,3 (rang 20)	138,3 (rang 20)
Cijena stanova u županijskom središtu, po m ² (kn)	15.950,0 (rang 19)	10.927,5 (rang 17)
Udaljenost aerodroma (km), Dubrovnik, Split +50, Pula, Zadar +100	165,0 (rang 16)	165,0 (rang 16)
POSLOVNI SEKTOR		
Investicije i poduzetnička dinamika		
Aktivne pravne osobe – dinamika	118,21 (rang 13)	104,7 (rang 10)
Ukupne investicije prema lokaciji objekata p/c	40.159,10 (rang 3)	28.492,2 (rang 4)
Udio investicija u opremu u ukupnim investicijama prema lokaciji objekata	34,14 (rang 10)	20,4 (rang 13)
Investicije u novu dugotrajnu imovinu MSP/ukupni prihodi MSP	7,89 (rang 5)	6,3 (rang 9)
Broj MSP p/c – dinamika	130,35 (rang 12)	102,8 (rang 17)
Razvijenost poduzetništva		
Obrt i slobodna zanimanja p/c	34,81 (rang 2)	31,4 (rang 2)

Statistički indikatori	Vrijednosti	
	2010.	2013.
Broj zaposlenih MSP p/c	15,37 (rang 4)	15,2 (rang 4)
Dobit razdoblja-gubitak razdoblja MSP/ukupni prihodi MSP	0,53 (rang 9)	0,3 (rang 5)
Ukupni prihodi MSP/stanje imovine MSP	61,90 (rang 14)	58,8 (rang 14)
Bruto dodana vrijednost po zaposlenom u industriji	159,20 (rang 10)	294,0 (rang 1)
Ekonomski rezultati-razina		
BDP p/c (1.000 kn/stan.)	82,00 (rang 3)	90,0 (rang 3)
Nezaposlene osobe/stanovništvo 25-64	8,49 (rang 19)	6,2 (rang 16)
Nezaposleni 12 mjeseci i više/ukupno nezaposleni	47,31 (rang 8)	40,4 (rang 11)
Bruto plaća po zaposlenom	-	7.667,0 (rang 2)
Broj zaposlenih ukupno p/c	43,52 (rang 4)	35,8 (rang 17)
Ekonomski rezultati-dinamika		
Indeks BDP-a	128,93 (rang 10)	97,0 (rang 5)
Broj zaposlenih u malim i srednjim poduzećima	101,33 (rang 10)	96,6 (rang 10)
Nezaposlene osobe	103,10 (rang 16)	103,2 (rang 8)
Dobit prije oporezivanja	76,67 (rang 12)	109,6 (rang 8)
Broj zaposlenih ukupno	105,27 (rang 21)	95,8 (rang 15)

S obzirom na nepovoljne ekonomske uvjete globalnih razmjera i znatne regionalne razlike na području Republike Hrvatske, na regionalni razvoj potrebno je usmjeriti funkcionalnu politiku koja će rezultirati održivim dugoročnim rastom, restrukturiranjem k gospodarstvu utemeljenom na znanju i inovacijama, razvojem infrastrukture, sektorskih klastera, umrežavanjem poduzetnika i institucija te porastom životnog standarda građana.

2.6. Društvene djelatnosti

Odgoj i obrazovanje

- Predškolski odgoj i obrazovanje

Djelatnost predškolskog odgoja sastavni je dio sustava odgoja i obrazovanja te skrbi o djeci, a financira se pretežito sredstvima proračuna lokalne i područne (regionalne) samouprave te sudjelovanjem roditelja. U pedagoškoj godini 2013./2014. 61% djece (8.666) bilo je obuhvaćeno programima predškolskog obrazovanja što je manje od prosjeka EU (75%). U razdoblju od 2011./2012.-2013./2014. godine broj djece u vrtićima povećao se za 1.170 korisnika. U Županiji djeluje 35 ustanova predškolskog odgoja i obrazovanja (21 vrtić čiji je osnivač JLS; 11 privatnih vrtića; dva vjerska vrtića, od kojih jedan djeluje prema Montessori programu; jedan waldorfski vrtić), koje djelatnost obavljaju u 108 matičnih i područnih vrtića. Najveća ustanova je Dječji vrtić Rijeka, čiji je osnivač Grad Rijeka, a koji djeluje u pet centara s 28 podcentara i podcentrom pri Dječjoj bolnici Kantrida. Ostali gradovi i općine osnivači su 21 predškolske ustanove koje djeluju u 53 matična i područna vrtića. Pravne, odnosno fizičke osobe osnivači su 11 ustanova predškolskog odgoja i obrazovanja koje djeluju u 16 matičnih i područnih vrtića. Vjerske zajednice osnivači su dvije ustanove predškolskog odgoja i obrazovanja koje djeluju u pet matičnih i područnih vrtića.

- Osnovnoškolsko obrazovanje

Županija je osnivač 30 osnovnih škola¹⁷ (od ukupno 58) koje djeluju na njezinom području: 11 škola na području Gorskog kotara; devet škola u riječkom prstenu; četiri škole na otocima; tri škole u Liburniji; tri škole na vinodolskom području. Grad Rijeka osnivač je 23 osnovne škole i Centra za odgoj i obrazovanje. Grad Opatija osnivač je jedne osnovne škole, kao i Grad Mali Lošinj, dok je Grad Crikvenica osnivač dvije osnovne škole. U razdoblju 2009./2010.-2013./2014. ukupan broj smanjio se

¹⁷ U 2015. godini formirana je još jedna škola, Osnovna škola Omišalj.

za 887 učenika (4,4% manje), dok se broj razrednih odjela smanjio za 17. Najveći pad djece vidljiv je na području Gorskog kotara (15,1%). U proteklih 10 godina broj učenika u Županiji se smanjio za 30%. Od ukupno 30 osnovnih škola čiji je osnivač PGŽ, najveći broj škola (25) radi u jednoj smjeni, dok se u dvije smjene radi u pet škola. Broj učitelja porastao je u petogodišnjem razdoblju pa je tako u šk. godini 2012./2013. iznosio 2.032 (40 djelatnika više nego u 2008./2009.). PGŽ kroz programe iznad minimalnoga financijskog standarda financira: program produženog boravka za učenike putnike (14 škola); rad pomoćnika u nastavi za učenike s teškoćama u razvoju (12 škola); program za poticanje dodatnoga odgojno-obrazovnog stvaralaštva (22 škole); provedbu županijske razine natjecanja, smotri i susreta učenika (devet škola); kreativni rad (16 škola) te manifestacija, izdavaštvo i izdavačka djelatnost (26 ustanova). Osnovno umjetničko školovanje ostvaruje se u posebnim osnovnim glazbenim i plesnim školama samostalno te po posebnim programima u okviru osnovnih škola i drugih obrazovnih i kulturnih ustanova. U Županiji djeluje šest osnovnih škola za djecu s teškoćama u razvoju (16 razrednih odjela, 203 učenika). U školskoj 2012./2013. godini učenici 8. razreda osnovnih škola PGŽ-a ostvarili su uspjeh koji je bolji od prosjeka RH. Od ukupno 30 osnovnih škola kojima je PGŽ osnivač, dvorane za tjelesnu i zdravstvenu kulturu ima 19 matičnih škola (63%). Od ukupno 53 područne škole, četiri imaju sportsku dvoranu.

Srednjoškolsko obrazovanje

PGŽ je osnivač svih srednjih škola u Županiji, osim četiri škole (jedne privatne glazbene škole, Opće gimnazije s pravom javnosti, Salezijanske klasične gimnazije Rijeka i Centra za odgoj i obrazovanje Rijeka). U PGŽ ukupno djeluje 34 srednje škole, od kojih 14 škola provodi gimnazijske programe (12 državnih, jedna privatna i jedna vjerska), šest škola provodi samo gimnazijske programe, a osam škola provodi više vrsta programa. Strukovne i/ili obrtničko-industrijske programe provodi 16 škola. U tri škole provode se umjetnički programi, a jedna škola je za učenike s teškoćama u razvoju. U gradu Rijeci nalazi se 19 srednjih škola koje pohađaju učenici s područja cijele Županije i susjednih županija. Centar za odgoj i obrazovanje Rijeka jedina je ustanova na području PGŽ u kojoj se provodi obrazovanje te radno i stručno osposobljavanje učenika s intelektualnim teškoćama i ostalim teškoćama u razvoju. U šk. godini 2013./2014. srednjoškolske programe je pohađalo 10.612 učenika u 479 razrednih odjela (22 učenika po odjelu). U razdoblju od školske 2009./2010. godine do školske 2013./2014. godine ukupan broj učenika smanjio se za 231 (-2,1%), dok se broj razrednih odjela povećao za 8 (1,7%). Najveći pad broja učenika vidljiv je na području Vinodolskog područja (-18%) i Gorskog kotara (-11%), dok jedino Riječki prsten bilježi rast broja učenika u promatranom razdoblju (30%). U PGŽ ukupno se provodi 126 srednjoškolskih programa, od čega 5% čine gimnazijski programi, 40% strukovni programi (4 godine), 39% strukovni obrtnički i industrijski programi (3 godine), 6% umjetnički programi i 10% programi za učenike s teškoćama. U PGŽ 30% učenika pohađa gimnazijske programe, 49% četverogodišnje strukovne programe, 18% trogodišnje strukovne obrtničke i industrijske programe, a 3% učenika pohađa umjetničke programe. Programe za učenike s teškoćama pohađa 0,26% učenika srednjih škola. Od ukupno 30 srednjih škola kojima je PGŽ osnivač, dvorane za tjelesnu i zdravstvenu kulturu postoje u pet zgrada koje koristi šest škola. PGŽ je osnivač četiri samostalna učenička doma, a dva učenička doma djeluju u sastavu srednjih škola. Županija financira i jedan ženski učenički dom, čiji je osnivač vjerska zajednica. U školskoj 2013./2014. godini u učeničke domove smješteno je 787 korisnika te zaposleno 149 zaposlenika. Broj učenika smještenih u učeničkim domovima u posljednjih 10 godina bilježi blagi porast (4%), dok se broj zaposlenika povećao za 8%.

Broj učenika kao i razrednih odjela u osnovnim školama svake godine opada, dok raste broj učitelja. U srednjim školama također se javlja smanjenje broja učenika, a broj nastavnika raste. Ovo povećanje broja učitelja i nastavnika povećava kvalitetu obrazovanja u osnovnim i srednjim školama.

- **Visoko školstvo i znanost**

Sveučilište u Rijeci u svom sastavu ima deset fakulteta (Ekonomski fakultet, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Filozofski fakultet, Građevinski fakultet, Medicinski fakultet, Pomorski fakultet, Pravni fakultet, Tehnički fakultet, Učiteljski fakultet, Fakultet zdravstvenih studija), jednu akademiju (Akademija primijenjenih umjetnosti) i četiri odjela (Odjel za fiziku, Odjel za matematiku, Odjel za informatiku, Odjel za biotehnologiju). U sastavu Sveučilišta djeluju sastavnice Sveučilišta (Sveučilišna knjižnica u Rijeci, Studentski centar Rijeka, Tehnološko-inovacijski centar, Zaklada Sveučilišta u Rijeci i Znanstveno tehnološki park), Centri i zajedničke službe (Centar za napredne studije, Centar za studije, Centar za napredno računanje i modeliranje, Centar za mikro i nano znanosti i tehnologije, Centar za učenje i poučavanje, Sveučilišni savjetovanišni centar, Služba zaštite na radu) i Udruge (Studentski zbor, Riječki sveučilišni športski savez, Udruga "Erasmus Student Network" Rijeka). Primorsko-goranska županija, Grad Rijeka i Sveučilište u Rijeci su 2003. godine osnovali Zakladu Sveučilišta u Rijeci koja je ujedno i najstarija takva zaklada u Hrvatskoj. Poslijediplomski studij organizira devet članica Sveučilišta. U akademskoj 2013./2014. godini na Sveučilištu u Rijeci studiralo je ukupno 16.026 studenata. Broj studenata je rastao do akademske godine 2010./2011., a potom je pao zbog smanjenja upisnih kvota.

Veliki broj studenata dolazi iz drugih sredina, jer je broj upisanih studenata na 1. godinu fakulteta više nego dvostruko veći od broja učenika koji su završili srednju školu unutar Županije. U 2012. godini na Sveučilištu je stručni studij uspješno završilo 596 studenata, a sveučilišni studij 4.029 studenata. Iste godine, titulu magistra znanosti, magistra ili specijalista steklo je 94, dok je 116 osoba steklo titulu doktora znanosti. Akademske 2012./2013. godine na Sveučilištu u Rijeci bila je zaposlena 1.191. osoba na temelju ugovora o radu te 487 osoba temeljem ugovora o djelu. Jedan od najvažnijih razvojnih projekata je izgradnja Sveučilišnog kampusa na Trsatu. Prva faza izgradnje je završena, a ukupna izgrađena površina iznosi 78.632 m² te se na Kampusu trenutno nalaze Građevinski, Filozofski i Učiteljski fakultet, Akademija primijenjenih umjetnosti, četiri sveučilišna odjela, Znanstveno tehnološki park te sadržaji za studente. U institucije izvan sustava Sveučilišta u Rijeci ubrajaju se: Katolički bogoslovni fakultet u Rijeci – Teologija u Rijeci, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za povijesne i društvene znanosti u Rijeci te Veleučilište u Rijeci s pet Odjela i tri Odsjeka.

Sveučilište u Rijeci je istraživačko koje se potkraj 2013. nalazilo na 1.143. mjestu u svijetu, odnosno 450. mjestu u Europi. Da bi Sveučilište moglo u potpunosti preuzeti vodeću ulogu u društvenom i gospodarskom razvoju, potrebno je organizaciju i istraživačke aktivnosti podići na razinu koja je svojstvena istraživačkim sveučilištima s visokom razinom istraživačke aktivnosti.

- **Tehnička kultura**

Temeljni zadatak tehničke kulture je podizanje razine tehnološke pismenosti stanovništva, osobito mladih, što se odvija kroz obveznu školsku nastavu tehničkog odgoja te većim dijelom kroz oblike izvannastavnih programa. Na području Županije djeluje šest gradskih zajednica tehničke kulture. Putem Zajednice tehničke kulture Primorsko-goranske županije i Saveza inovatora Primorsko-goranske županije te njihovih članova, provodi se većina programa i aktivnosti iz djelatnosti tehničke kulture.

Kultura, sport i rekreacija

- **Kultura**

Prema podacima jedinica lokalne samouprave iz 2014. godine, na području Županije djelovalo je ukupno 46 javno financiranih ustanova u kulturi, od čega sedam ustanova na državnoj razini, tri je osnivač Županija, a 36 gradovi i općine. U gradovima se nalazi 29 ustanova, a sedam je u općinama – muzeji, galerije, kazališta, knjižnice, kulturni centri. Promatrano po mikroregijama: u Rijeci je šest ustanova, Gorskom kotaru četiri, u Priobalju 17, a na Otocima devet ustanova u kulturi. U 2013.

godini na području Županije djelovala su dva kinematografa (u Rijeci), iako postoji devet objekata namijenjenih prikazivanju filmova. Broj kino-sjedala u 2012. u Županiji iznosio je 3.534, a broj gledatelja 425.471. Prema podacima iz 2014. godine, na području Županije djelovala je 21 narodna knjižnica s ukupno 36.852 člana, odnosno 12,4% ukupnog stanovništva Županije. Petnaest općina nema knjižnicu, od kojih sedam pokriva bibliobusna služba. Svega pet knjižnica je doseglo minimum prostornog standarda veličine knjižnice u odnosu na broj stanovnika. Na području Županije djeluje 17 muzeja, osam zbirki te pet izložbenih prostora. Općih ili specijaliziranih muzeja na području Grada Rijeke je pet, Gorskog kotara jedan, Priobalja šest te Otoka pet. U Priobalju je postavljeno pet zbirki, na Otocima dvije te jedna na području Gorskog kotara. Od pet izložbenih postava, četiri su u Priobalju, a jedna na Otocima. U Županiji je početkom 2014. godine registrirano 713 udruga u kulturi. Županija je osnivač tri ustanove: Pomorski muzej Hrvatskog primorja, Prirodoslovni muzej i Ustanova Ivan Matetić Ronjgov. Na području čitave Županije održava se značajan broj godišnjih kulturnih događanja.

Pristup kulturnim aktivnostima nije ravnomjeran u svim područjima Županije, odnosno u velikoj mjeri je koncentriran u Gradu Rijeci. Veliki dio općina i gradova nema u dovoljnoj mjeri razvijene kulturne institucije koje bi poslužile kao baza za poticanje različitih kulturnih događanja. Stoga je potrebno razvijati i poticati programe udruga i privatne inicijative kako bi se podigla kvaliteta života stanovnika u tim područjima.

- **Sport**

Na području Županije registrirano je 1.371 udruga (lipanj 2014.) kojima je sport osnovna grupa djelatnosti (Registar udruga RH), od čega 589 sa sjedištem u Rijeci (43%). Procjena je da od ukupnog broja registriranih udruga aktivno djeluje oko 55%. Broj registriranih udruga u razdoblju od 2008. do 2014. je u stalnom porastu. Prema Registru sportskih djelatnosti, u srpnju 2014. godine u Primorsko-goranskoj županiji upisano je 515 sportskih udruga. Najveća je koncentracija udruga u Gradu Rijeci (260), slijedi Priobalje (95), zaleđe (64), Otoci (51), a najmanje ih je u Gorskom kotaru (45). Razlog nerazmjera između podataka ova dva registra leži u velikom broju neaktivnih, a prijavljenih udruga pri Registru udruga RH. Granski županijski sportski savezi okupljaju oko 82% svih aktivnih sportskih klubova i više od 93% svih registriranih sportaša u Županiji. Procjenjuje se da je oko 25.000 sportaša uključeno u aktivne trenažne procese. Krovna sportska organizacija u Županiji je Zajednica sportova Primorsko-goranske županije koja udružuje sportske udruge u Županiji, granske sportske saveze i gradske/općinske sportske zajednice. Djelovanje klubova Županije obuhvaća 79 sportova, od čega su 34 olimpijska. Po brojnosti kategoriziranih sportaša (307, stanje rujan 2014.), Županija se nalazi na trećem mjestu u Hrvatskoj. U Županiji djeluju 22 kluba osoba s invaliditetom i osoba oštećenog sluha te 85 školskih sportskih društava u čije aktivnosti je uključeno oko 5.000 učenika osnovnih i srednjih škola. Među najvažnijim sportskim objektima u Županiji su Bazeni Kantrida, Nogometni stadion Kantrida, Atletska dvorana Kantrida¹⁸, niz sportskih dvorana, SRC Belveder, SRC 3. maj i SRC Mlaka, Goranski sportski centar, Regionalno sportsko-rekreacijski i turistički centar Platak, Automotodrom Grobnik. Na području Županije postoji 51 nogometno igralište, oko 80 bočališta, 20-ak jedriličarskih hangara sa sportskim lučicama, sedam streljana, 12 kuglana, veći broj otvorenih rukometnih, košarkaških i teniskih terena te sportsko-rekreativni tereni u sklopu turističkih sadržaja. Na području Županije održavaju se velike sportske manifestacije, od kojih se njih 30-ak tradicionalno održavaju više od 30 godina.

Grad Rijeka u svom sastavu ima visoku koncentraciju sportskih objekata, što zadovoljava potrebe grada i okolnog područja, ali Gorski kotar i Otoci zaostaju u brojnosti sportskih sadržaja. Uz iznimku Grada Delnica, zamjetan je manjak zatvorenih sportskih objekata u Gorskom kotaru u kojem je zbog klimatskih obilježja otežano bavljenje sportom i rekreacijom u zimskom razdoblju. Zbog utjecaja klimatskih promjena, u budućnosti je moguća stagnacija zimskih sportova u goranskom području.

¹⁸ U 2015. godini izgrađeni su i atletska staza na Trsatu te nogometni stadion Rujevica.

- **Zdravstvo**

Na području Županije 2012. godine u sustavu osnovnoga zdravstvenog osiguranja bilo je 303.200 osiguranih osoba. U 2013. godini u Županiji je na 100.000 stanovnika bila na raspolaganju 851 bolnička postelja, 343 liječnika te 126 zubnih liječnika. Ovaj pokazatelj je povoljniji od prosjeka RH-na državnoj razini gdje je bilo na raspolaganju 590 postelja, 299 liječnika te 74 zubna liječnika. Na jednog liječnika u Rijeci dolazi 3,26 kreveta, a u Republici Hrvatskoj 3,15. Prosječna dužina liječenja 2012. godine u Županiji iznosila je 6,77 dana, a državni je prosjek za kliničke bolnice 7,48. Ukupan broj raspoloživih bolničkih postelja u Županiji iznosi 2.555. Godišnja zauzetost postelja je 250 dana, a iskorištenost 68,6%.

Na primarnoj razini zdravstvene djelatnosti aktivnosti provode Dom zdravlja PGŽ Rijeka, Zavod za hitnu medicinu Primorsko-goranske županije (10 ispostava) i Ljekarna „Jadran“ Rijeka, a na temelju koncesije i zdravstveni radnici u ordinacijama privatne prakse koji imaju ugovor s HZZO-om: opća i obiteljska medicina (151 ordinacija), dentalna medicina (145 ordinacija) te veći broj ordinacija, laboratorija i ustanova drugih usmjerenja i namjena.

Na sekundarnoj razini zdravstvene djelatnosti djeluju: Psihijatrijska bolnica Rab, „Thalassotherapia“ Opatija, „Thalassotherapia“ Crikvenica, Psihijatrijska bolnica Lopača, Lječilište Veli Lošinj te Dom zdravlja PGŽ (specijalističko-konzilijarna zaštita – 16 ordinacija). Navedene ustanove imaju ugovor s HZZO-om. Djelatnost sekundarne razine obavljaju i sljedeće privatne ustanove, poliklinike i ordinacije: Specijalna bolnica „Dr. Nemec“, 38 poliklinika i 43 specijalističke ordinacije (manji broj ordinacija ima ugovor s HZZO).

Ustanove na tercijarnoj razini (kliničke ustanove) u vlasništvu su države, a pružaju najsloženije oblike zdravstvene zaštite iz specijalističko-konzilijarnih i bolničkih djelatnosti te provode znanstveno-istraživački rad i nastavu. To su Klinički bolnički centar Rijeka i Klinika za ortopediju Lovran. Važna zdravstvena institucija je Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije u kojem djeluje 9 odjela.

Radi koncentracije medicinskih ustanova u Gradu Rijeci te teritorijalne udaljenosti i slabe prometne povezanosti otoka i Gorskog kotara (posebno u zimskom razdoblju), javljaju se problemi u dostupnosti zdravstvene skrbi pogotovo u kontekstu specijalističke zdravstvene skrbi u spomenutim dijelovima Županije. Stoga je potrebno ojačati primarnu zdravstvenu skrb, sustav Hitne službe i uložiti dodatne napore u preventivne aktivnosti i izobrazbu stanovnika na spomenutim područjima.

- **Socijalna skrb**

Županija je osnivač pet ustanova, od toga četiri doma za starije osobe i Centra za rehabilitaciju Fortica. Na području Županije djeluje i pet privatnih domova za starije. Razvijanje sustava izvaninstitucionalne skrbi i poticanje otvaranja privatnih domova mogu poslužiti kao rješenje manjka smještajnih kapaciteta za starije koji je evidentan u Županiji. U Županiji se nalazi 5 centara za socijalnu skrb: Rijeka s podružnicama u Delnicama, Vrbovskom i Čabru; Opatija; Cres-Lošinj; Crikvenica s podružnicom na Rabu; Krk. Briga o djeci bez odgovarajuće roditeljske skrbi odvija se u tri doma (Lovran; Selce; Novi Vinodolski). Dom za djecu „Tić“ pruža stručnu pomoć zlostavljanoj i zanemarenoj djeci. Na području Županije nalaze se tri doma za populaciju djece i mladih s odstupanjem u ponašanju: Dom za odgoj djece i mladeži Rijeka, Odgojni dom Mali Lošinj i Dom za odgoj djece Cres. Pružanje rehabilitacije pojedinim skupinama građana sa specifičnim zdravstvenim problemima odvija se u sklopu četiri centra za rehabilitaciju: Centar za rehabilitaciju Rijeka; Centar za rehabilitaciju "Slava Raškaj" u Rijeci; Dom za djecu i mladež Kraljevica – Oštro; i Centar za rehabilitaciju "Fortica" u Kraljevici. Pomoć ženama i djeci, žrtvama obiteljskog nasilja pruža Caritasov dom za žene i djecu žrtve obiteljskog nasilja "Sveta Ana", a Udruga U.Z.O.R. također pruža uslugu

skloništa za žene žrtve obiteljskog nasilja, kao i psihosocijalni tretman počinitelja nasilja u obitelji. U Županiji postoji prihvatilište za beskućnike „Ruže Sv. Franje“ i dnevni boravak za beskućnike.

U Županiji postoji izražen deficit smještajnih kapaciteta namijenjenih starijim osobama. Obzirom na demografske trendove starenja stanovništva (posebno u Gorskom kotaru), problem će u budućnosti biti još izraženiji. Stoga je potrebno uložiti napore i sredstva u daljnji razvoj institucionalne i izvaninstitucionalne skrbi za starije, kao i poticati privatne inicijative radi rješavanja ovog problema.

Razvojni problemi PGŽ u odnosu na DRUŠTVENE DJELATNOSTI
• Nedostatan broj i kapacitet predškolskih ustanova • Smanjenje broja učenika u srednjim školama • Nedovoljna usmjerenost na obrazovne programe koji pridonose razvoju PGŽ • Neusklađenost obrazovanja s potrebama tržišta • Nedostatak studentskih smještajnih kapaciteta • Nepovezanost programa tehničke kulture s obrazovnim i gospodarskim sektorom • Neravnomjerna vremenska (tijekom kalendarske godine) i teritorijalna (na cjelokupnom teritoriju PGŽ) prisutnost kulturnih događanja • Izostanak kulturne suradnje na relaciji Rijeka (središte) – mikroregije (periferija) • Nedostaju povratni podaci o kulturnoj aktivnosti građana Županije • Niska ispunjenost Standarda u mreži narodnih knjižnica • Nepostojanje modela upravljanja kulturnom baštinom koji bi omogućio sustavno održavanje i korištenje • Nedostatak ustanova (posebno izraženo u Gorskom kotaru i na Otocima) • Nedostatna infrastruktura za sport i rekreaciju za sve ciljne skupine građana • Nedostatak stručnog kadra u sportu • Nedostatak specijaliziranih sportskih ambulanti • Nedovoljna dostupnost specijalističko-konzilijarne zaštite u rjeđe naseljenim područjima (Gorski kotar i Otoci) • Nedovoljni kapaciteti za smještaj starijih osoba • Nedovoljni institucionalni i izvaninstitucionalni oblici skrbi za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom
Razvojne potrebe PGŽ u odnosu na DRUŠTVENE DJELATNOSTI
• Povećati kapacitete predškolskih ustanova • Provoditi mrežu osnovnih i srednjih škola PGŽ • Uskladiti strukovno i visoko obrazovanje sa zahtjevima tržišta rada • Završiti izgradnju Sveučilišnog kampusa • Povezati potrebe gospodarstva i strukovnog obrazovanja • Povezati programe tehničke kulture s obrazovanjem i gospodarstvom • Bolje povezivati i koristiti ustanova u kulturi, radi povezivanja i koordiniranja programskih sadržaja i aktivnosti pojedinaca i udruga u kulturi s područja Županije • Povezivati muzeje radi koordiniranja njihova rada; povezivati ih s istim i sličnim ustanovama na nacionalnoj i međudržavnoj razini • Dodatno valorizirati autohtona folklorna događanja, te očuvati i promovirati lokalne jezične i glazbene osobitosti Županije • Zadovoljiti Standard za mrežu narodnih knjižnica u Županiji • Poticati jedinice lokalne samouprave i udruge u kulturi u kandidiranju starih gradskih jezgara i tradicionalne kamene gradnje, kao i kulturnih posebnosti Županije na UNESCO-ve liste zaštićenih kulturnih materijalnih i nematerijalnih dobara • Izgraditi nove sportske objekte prema potrebama Županije • Omogućiti dostupnost sportsko-rekreativnih sadržaja svim kategorijama građana • Osigurati uvjete za školovanje stručnog kadra u sportu • Osigurati dostupnost specijalističko konzilijarne zdravstvene zaštite u svim mjestima Županije • Objediniti sve usluge KBC Rijeka na jednom mjestu • Razviti mrežu izvaninstitucijskih oblika smještaja (udomiteljstvo, obiteljski domovi, stambene zajednice, organizirano stanovanje)

- *Povećati kapacitete institucija za brigu o starijim osobama te stalno napredovati u podizanju kvalitete smještaja i zdravstvene skrbi korisnika*

2.7. Infrastrukturni sustavi

Infrastruktura prometnog sustava

Prometni koridori državnog i međunarodnog značenja zajedno s lučkim sustavom integriraju priobalni i ukupni prostor Županije na nacionalnu i međunarodnu prometnu mrežu. Sjecište tih koridora čini prometni čvor Rijeka kao ključna prometna komponenta sveukupnoga gospodarskog razvoja središta Županije, odnosno Grada Rijeke i Luke Rijeka. Prometni koridori županijskog značenja raspoznaju se kroz dvije skupine specifičnih prostora Županije koji omogućava integriranje s prostorima susjednih županija: skupina goranskih koridora i skupina priobalnih i otočnih koridora.

Na području Primorsko-goranske županije razvrstane su 104 luke otvorene za javni promet.¹⁹

Luka Rijeka je luka osobitoga (međunarodnog) gospodarskog interesa za RH. Obuhvaća bazen Rijeka (konvencionalni generalni teret, terminal za žitarice i fosfate, terminal za voće), Sušak (kontejnerski terminal, konvencionalni generalni teret, drvo) i izdvojene bazene Bakar (terminal za rasute terete, Ro-Ro terminal), Omišalj (naftni terminal) i Raša (terminal za stoku, terminal za drvo, te pozadinsko skladište Štalije). Bazen na području bivše tvornice Torpedo u funkciji je ribarske luke; pod upravom je Lučke uprave Rijeka i luka je otvorena za javni promet.

U sklopu riječkog bazena postoji ukupno devet pristaništa s pristanima za prihvat brodova te tri specijalizirana terminala (putnički terminal, terminal za rashlađene terete, terminal za žitarice). Zagrebačko pristanište djelomično je opremljeno u dužini od 156 m za pristajanje brodova dok ostatak od 600 m obale nije dovršen. Putnički terminal Rijeka smješten je na korijenu Riječkog lukobrana.

Izgradnjom autoceste Rijeka – Zagreb, riječke obilaznice i državne ceste D-404 poboljšana je povezanost lučkih bazena, dok povezanost luke Rijeka željezničkim prugama nije zadovoljavajuća. Pored neučinkovite postojeće pruge Rijeka – Zagreb, ne postoje izravne željezničke veze Rijeke s hrvatskim prugama u Istri i sjevernojadranskim lukama Kopar i Trst, kao niti izravne željezničke veze s lukom Ploče.²⁰

Najveći promet u državnim lukama od osobitog gospodarskog interesa za RH ostvaren je 2007. godine kada je prekrzano 22.195.000 tona robe. U ukupno realiziranom teretnom prometu u lukama od osobitoga gospodarskog značenja za RH, luka Rijeka sudjeluje s oko 70%.

Analizirajući ukupni promet riječke luke od 2000. do 2005., vidljiv je uzlazni trend; 2006. dolazi do pada prometa, a 2007. godine do povećanja prometa kada je ostvaren i najveći promet u promatranom razdoblju (13.212.464 t). U 2008. godini počinje silazni trend te je svake godine uslijedio manji promet.

U razdoblju od 2002. do 2008. godine promet na kontejnerskom terminalu, nakon tehnološke modernizacije potkraj 2002. godine, povećan je više od deset puta. Nakon pozitivne tendencije prometa kontejnera u luci Rijeka u razdoblju od 2000. do 2008. godine, promet je 2009. godine pao za 23% kao posljedica svjetske gospodarske krize. Međutim, od 2009. godine ponovno se bilježi uzlazni trend, te je u 2014. godini ostvaren kontejnerski promet u Luci Rijeka u visini od 192.044 TEU.

¹⁹ U 2015. godini luke otvorene za javni promet razvrstane su sukladno PP PGŽ (Naredba o razvrstaju luka otvorenih za javni promet na području Primorsko-goranske županije („Narodne novine“ broj 3/2015. i „Narodne novine“ broj 38/2015.).

²⁰ Dundović, et al., 2010.

Uspoređujući Luku Rijeka s alternativnim sjevernojadranskim lukama Kopar (Republika Slovenija) i Trst (Republika Italija), njezini ukupni rezultati su skromni. Luke Kopar i Rijeka su prije svega usredotočene na tranzitni promet, koji u obje luke ima udio od 65 do 75% u ukupnom prometu, dok tranzitni promet luke Trst iznosi svega oko 20%.

Etape razvoja Luke Rijeka usko su povezane s definiranjem razvoja riječkoga željezničkog čvora. Prema Prostornom planu Primorsko-goranske županije, u bazenu Rijeka planirana je gradnja novoga modernoga kontejnerskog terminala (Zagrebačka obala) i dogradnja kontejnerskog terminala Brajdica, a u Bakarskom zaljevu proširenje terminala. Koncept nove luke na otoku Krku okosnica je razvoja riječke luke. Uz logistički centar Škrlevo, planirana je izgradnja Intermodalnoga logističkog centra Miklavija i logistički centar na otoku Krku.

Na području Županije nalazi se 16 luka posebne namjene državnog značenja (pet industrijskih luka, pet brodogradilišnih luka, pet luka nautičkog turizma i vojna luka Kovčanje), 26 luka posebne namjene županijskog značenja (12 brodogradilišnih luka, tri luke nautičkog turizma i 11 sportskih luka) i dva sidrišta objavljena u službenim pomorskim publikacijama (Sidrište Ilovik i Sidrište Maračol Unije), kao poseban morski akvatorij koji omogućuje sigurno sidrenje plovniha objekata.

Na području Županije postoje četiri trajektne linije kao nastavak državnih cesta: Brestova – Porozina, Valbiska – Lopar, Valbiska – Merag i Stinica – Mišnjak.

Uočen je nedostatak priveza za turističke brodove i plovila domaćeg stanovništva. Prilikom definiranja sadržaja u lukama otvorenim za javni promet potrebno je definirati komunalni dio luke i odrediti dovoljan broj vezova za plovila domaćeg stanovništva (za oko 10% stanovnika JLS²¹). Također je uočen problem smještaja plovila na neodgovarajućim prostorima, odnosno ilegalnog sidrenja (korištenje luka, privezišta i sidrišta izvan instituta koncesija i lučkih uprava) čime se stvara dodatni pritisak na infrastrukturu.

Rijeka i Zagreb povezani su sa 6 vlakova dnevno (1 vlak prometuje do Osijeka), Rijeka i Ogulin povezani su sa 14 vlakova dnevno, Rijeka i Lupoglav povezani su s pet vlakova, a Lupoglav i Rijeka s četiri vlaka dnevno. Međunarodnim vlakom Rijeka je povezana s Ljubljanom, Bečom, Münchenom i Budimpeštom. Prijevozni kapaciteti željeznice nisu iskorišteni ni u teretnom ni u putničkom prometu. Na području PGŽ nalazi se 160,33 km željezničke pruge, odnosno 6,15% ukupne duljine pruga u Republici Hrvatskoj i 53 željezničko-cestovnih prijelaza (10 željezničko-cestovnih prijelaza osigurano je znacima, a 24 je osigurano uređajima). Gustoća željezničko-cestovnih prijelaza na području PGŽ jest takva da na svakih 3,02 km pruge dolazi jedan željezničko-cestovni prijelaz, što je rjeđe u odnosu na područje Republike Hrvatske gdje je gustoća jedan prijelaz na svakih 1,71 km pruge.

Prijevozna moć željezničke pruge nije dovoljno iskorištena, mala je dopuštena brzina na kritičnim dionicama i relativno je niska pouzdanost sustava te su visoki troškovi eksploatacije.

Cestovni čvor Rijeka je na križanju više važnih cestovnih međunarodnih i domaćih pravaca koji su većim dijelom tranzitni pravci u odnosu na područje Rijeke. Na području cestovnog čvora sijeku se autocestovni pravci A6 Bosiljevo – Rijeka, A7 Rupa – Rijeka – Žuta Lokva i A8 Kanfanar – Matulji, te neke značajnije prometnice državne i županijske mreže koje dijelom preuzimaju daljinski promet ili su priključci na ceste višeg ranga.

Najopterećenija prometnica u Županiji je riječka obilaznica. Najveći prosječan godišnji dnevni promet (PGDP) ostvaren je 2007. godine i iznosio je 24.334 vozila, dok je prosječni ljetni dnevni promet (PLDP) iste godine iznosio 38.677 vozila.

²¹ PP PGŽ; Konkretnije, kapacitet komunalnog dijela luke određuje se na osnovi broja stanovnika koji imaju prebivalište na području jedinice lokalne samouprave, a u komunalnom dijelu luke potrebno je planirati privezna mjesta za 10% do 15% stanovništva

Prometni volumeni na riječkoj obilaznici u 2007. godini iznosili su na presjeku tunela Katarina 28.303 vozila/dan u PGDP-u, te 34.424 vozila/dan u PLDP-u, a na zapadnoj dionici između čvorova Škurinje i Diračje 24.3344 vozila/dan u PGDP-u i 38.677 vozila/dan u PLDP-u. Prema prognozama prometa iz Prostorno i prometno integralne studije Primorsko-goranske županije i Grada Rijeke (PPIS), očekuje se rast putovanja svih vrsta vozila.

U 2012. godini u Županiji registrirano je 152.006 vozila, odnosno 8,1% ukupnog broja registriranih vozila u Republici Hrvatskoj. Broj registriranih motornih vozila na području Primorsko-goranske županije povećavao se do 2008. godine kada je registrirano najviše vozila (162.182 vozila), a od 2009. godine zabilježen je pad broja vozila na području Županije.

Stupanj motorizacije Županije, izračunat na temelju zadnjih dostupnih podataka (za 2012. godinu), iznosi približno 506 vozila na 1.000 stanovnika. Gledano po NUTS 2 regijama, Jadranska Hrvatska ima stupanj motorizacije 471 vozilo na 1.000 stanovnika, a kontinentalna Hrvatska 417 vozila na 1.000 stanovnika, iz čega je očito da Županija ima nadprosječno razvijen stupanj motorizacije.

Na području Primorsko-goranske županije razvrstano je ukupno 1.550,60 km cesta. Prosječna gustoća cestovne mreže u Republici Hrvatskoj je 480 m/km², a 428 m/km² u Primorsko-goranskoj županiji. Cestovna mreža na području Županije ima zadovoljavajuću gustoću unatoč činjenici da je njezina prosječna gustoća manja od one prosjeka Republike Hrvatske, obzirom na konfiguraciju terena i neravnomjernu naseljenost.

Odlukom o razvrstavanju javnih cesta u državne, županijske i lokalne ceste („Narodne novine“ broj 66/2013.), Županijska uprava za ceste Primorsko-goranske županije ima u nadležnosti ukupno 893,2 km cesta, od toga 569,1 km županijskih cesta i 324,1 km lokalnih cesta.

Pogranična naselja prema Republici Sloveniji, posebno u dolini Čabranke i Kupe, još uvijek nisu kvalitetno prometno integrirana kroz područje RH već je u jednom dijelu veza među naseljima moguća jedino putem prometnica u Republici Sloveniji²².

Na području Županije u funkciji su četiri zračne luke: Rijeka, Mali Lošinj, Unije i Grobnik.

Zračna luka Rijeka najznačajnija je zračna luka u Županiji, registrirana je za javni domaći i međunarodni promet, dobro povezana i integrirana na regionalnu prometnu infrastrukturu. Zračna luka Rijeka prostire se na 100 ha s velikim okolnim prostorom pogodnim za daljnji razvoj. Dolazak niskotarifnih zračnih prijevoznika rezultirao je povećanjem broja putnika u zračnoj luci Rijeka. Najveći broj putnika u Zračnoj luci Rijeka prevezen je 2006. godine – 166.675. Najmanje putnika prevezeno je 2010. godine (61.498). U 2013. godini prevezeno je 140.776 putnika, što je povećanje za 93,45% u odnosu na 2012. godinu.

Županija, a posebno Grad Rijeka, gotovo su u potpunosti pokriveni GSM telekomunikacijskim signalom. Na vanjskim otocima se u nekim dijelovima može „hvata“ i signal mobilne telefonije iz Republike Italije, dok se u nekim dijelovima Gorskog kotara „hvata“ i signal mobilnih operatera iz Republike Slovenije. No, intenzivan razvoj mobilne telefonije i visoki stupanj posjedovanja i uporabe mobilnih telefonskih uređaja uzrokuje nedostatnu pokrivenosti GSM signalom (osobito u ljetnim mjesecima), odnosno potrebu za jačim signalom.

²² PP PGŽ

Razvojni problemi PGŽ u odnosu na PROMETNU INFRASTRUKTURU
Pomorski promet i lučko terminalna infrastruktura - Nedovoljna izgrađenost lučke nadgradnje i podgradnje u morskim lukama otvorenim za javni promet od županijskog i lokalnog značenja - Nedovoljan broj priveza za domicilno stanovništvo i za nautička plovila - Korištenje luka, privezišta i sidrišta izvan instituta koncesija i lučkih uprava - Loša lokacija pomorskoga putničkog terminala Željeznička infrastruktura - Nedovoljno iskorištena prijevozna moć željezničke pruge, mala dopuštena brzina na kritičnim dionicama, relativno niska pouzdanost sustava i visoki troškovi eksploatacije - Nepovoljna struktura korištenja željeznice u robnom i putničkom prometu - Nerazvijen javni promet željeznicom Cestovna infrastruktura - Neodgovarajuće povezana autocestama s ostalim županijama (neizgrađena autocesta Rijeka – Žuta Lokva te II. cijevi tunela Učka i spojnih autocesta) - Neodgovarajuća povezanost na mrežu autocesta u Sloveniji i Italiji - Nedovoljna prometna povezanost određenih područja Gorskog kotara s cestovnom mrežom RH - Nedovoljna prometna povezanost otoka s kopnom (osim otoka Krka) i otoka međusobno - Nezadovoljavajuće stanje kolnika i tehničkih elemenata na dijelu županijskih i lokalnih cesta - Nezadovoljavajuće vođenje tranzitnog prometa kroz gradska i općinska središta - Nezadovoljavajući kapaciteti i lokacija „regionalnoga“ autobusnog kolodvora u Gradu Rijeci i kolodvora u središtima mikroregija - Nedovoljan broj parkirnih mjesta - Neodgovarajući uvjeti za odvijanje pješačkog prometa i nedostatna biciklistička infrastruktura Infrastruktura zračnog prometa - Neiskorišteni (djelomično iskorišteni) kapaciteti zračnih luka - Nezadovoljavajuće stanje infrastrukture u zračnoj luci i zračnim pristaništima Sustav elektroničke komunikacijske infrastrukture - Nedovoljna pokrivenost kompletnog područja Županije i potrebe za daljnjim razvojem širokopojasnog pristupa
Razvojne potrebe PGŽ u odnosu na PROMETNU INFRASTRUKTURU
- Razvijati riječki prometni pravac (razvijati lučku, cestovnu, željezničku i logističku infrastrukturu) - Razviti prometni sustav koji se oslanja na sve oblike javnoga gradskog prijevoza i intermodalno povezivanje različitih oblika prometa Pomorski promet i lučko terminalna infrastruktura - Izgraditi Zagrebačku obalu i nastaviti daljnju modernizaciju luke Rijeka - Daljnji razvoj luke Rijeka planirati na otoku Krku - Bolje prometno integrirati otoke s kopnom i otoke međusobno - Rekonstruirati morske luke otvorene za javni promet radi uspostave javnog prijevoza putnika morem - Osigurati prostor za komunalni dio luke u sklopu luke otvorene za javni promet (osigurati privez za plovila domaćeg stanovništva) - Izgraditi nove luke nautičkog turizma – marine (osigurati mogućnost prihvata većeg broja plovila nautičkog turizma) - Formirati pomorsko-kopneni terminal putnika na jednom mjestu Željeznička infrastruktura - Modernizirati postojeće željezničke pruge i izgraditi nove željezničke pruge - Uvesti željeznice u javni gradski prijevoz putnika Cestovna infrastruktura - Lobirati i izgraditi nastavak autoceste Rijeka – Rupa u Republici Sloveniji (s vezom na Ljubljano i Trst) - Izgraditi autocestu Rijeka – Žuta Lokva - Izgraditi II. cijev tunela Učka te spojne autoceste - Početi gradnju Liburnijske obilaznice - Izgraditi dionice cesta u Gorskog kotaru radi kvalitetne integracije prostora - Izgraditi obilaznice oko većih gradskih i općinskih središta - Poboljšati stanje županijskih i lokalnih cesta i izgraditi nogostupe

- Izgraditi autobusni kolodvor u Rijeci
- Izgraditi parkirne i garažno-parkirne građevine vodeći računa o održivom razvoju prometa
- Izgraditi biciklističke prometnice, uspostaviti kvalitetniju mrežu pješačkih putova

Infrastruktura zračnog prometa

- Iskoristiti slobodne kapacitete zračnih luka
- Rekonstruirati i dograditi infrastrukturu u zračnoj luci i zračnim pristaništima sukladno prometnim potrebama i sigurnosti prometa
- Po potrebi osigurati hidroavionska pristaništa u lukama otvorenim za javni promet (kao dopunu turističke ponude i za povećanje sigurnosti življenja stanovništva na otocima)

Sustav elektroničke komunikacijske infrastrukture

- Elektroničku komunikacijsku infrastrukturu razvijati, graditi, održavati i koristiti radi napretka gospodarstva, povećavanja kvalitete života stanovništva, zaštite okoliša i zdravlja ljudi
- Razvijati širokopojasni pristup i omogućiti brzi pristup za 100% domaćinstava i ultrabrz pristup za 50% domaćinstava

Infrastruktura vodnogospodarskog sustava

Vodoopskrbni sustavi Primorsko-goranske županije su najrazvijeniji u Hrvatskoj; 97% stanovništva opskrbljeno je vodom iz vodoopskrbnog sustava, što je znatno više od prosjeka Republike Hrvatske koji iznosi 75%.

Čak 90% vodenih resursa Županije čine podzemne vode, ali za određena područja značajni su i zahvati površinskih voda. Vodoopskrbne sustave čine 82 izvorišta različite minimalne izdašnosti (do 1.500 l/s), s time da ih se stalno koristi 73, a ukupna maksimalna mogućnost zahvaćanja je oko 6.800 l/s vode.

Unutar svakoga vodoopskrbnog sustava, osim glavnog sustava, postoji često i čitav niz manjih vodovoda. Povezani su vodoopskrbni sustavi Rijeke i Opatije (Liburnija), Rijeke i otoka Krka te sustav Rijeke i podsustav Jadranovo koji je dio vodoopskrbnog podsustava Novi Vinodolski. Međutim, županijski sustav još uvijek nije u dovoljnoj mjeri povezan.²³

Tablica 3. Javni isporučitelji vodne usluge u PGŽ

JAVNI ISPORUČITELJ VODNE USLUGE	GRADOVI/OPĆINE	POSTOTAK PRIKLJUČENOSTI NA VODOOPSKRBNU MREŽU	IZVORIŠTA VODE/VODOZAHVAT
Vodovod i kanalizacija d.o.o. za vodoopskrbu i odvodnju Rijeka	Gradovi: Rijeka, Kastav, Bakar i Kraljevica Općine: Klana, Jelenje, Viškovo, Čavle i Kostrena	99%	Izvori: Zvir, Zvir II, Rječina, Perilo, Dobra i Dobrica Bunari u Martinšćici
Liburnijske vode d.o.o.	Grad Opatija Općine: Matulji, Lovran i Mošćenička Draga	90%	Izvori na Učki i u tunelu Učka, +sustav Rijeka
Vodovod Žrnovnica d.o.o.	Grad Crikvenica i Novi Vinodolski Vinodolska općina	93%	Izvori u Novljanskoj Žrnovnici i bunari u Triblju
Ponikve voda d.o.o.	Grad Krk Općine Omišalj, Malinska-Dubašica, Punat, Vrbnik, Dobrinj i Baška	95%	Vodozahvat Ponikve Izvori i bunari u Bašćanskoj kotlini (EB-1, EB-2, EB-3) Bunar Paprati i Stara Baška, +sustav Rijeka
Vodoopskrba i odvodnja Cres Lošinj	Gradovi Cres i Lošinj	75%	Jezero Vrana

²³ Izmjena i dopuna Vodoopskrbnog plana PGŽ (2011. godine)

JAVNI ISPORUČITELJ VODNE USLUGE	GRADOVI/OPĆINE	POSTOTAK PRIKLJUČENOSTI NA VODOOPSKRBNU MREŽU	IZVORIŠTA VODE/VODOZAHVAT
d.o.o. Cres			
Vrelo d.o.o. Rab	Grad Rab Općina Lopar	99%	Izvori i bunari na Rabu, +Južni ogranak vodovoda Hrvatsko Primorje
Komunalac – vodoopskrba i odvodnja d.o.o. Delnice	Grad Delnice Općine Lokve, Fužine, Mrkopalj, Ravna Gora, Skrad i Brod Moravice	97%	Izvori: Kupica, Mrzlica i niz drugih malih izvora (ukupno 16)
Čabranka d.o.o. Čabar	Grad Čabar	90%	Izvor Čabranka, Tropeti i niz drugih malih izvora (ukupno 17)
Vode Vrbovsko d.o.o.	Grad Vrbovsko	99%	Izvori: Ribnjak, Javorova Kosa, Draškovac i Topli potok

Izvor: Podaci komunalnih društava 2013. godine

Područje Gorskog kotara vrlo je bogato pitkom vodom, ali vodoopskrbna situacija na području Gorskog kotara nije zadovoljavajuća. Opskrba vodom je gotovo bez ikakvih rezervi pa se može reći da je vrlo riskantna i neodrživa u slučaju kvara na sustavu, odnosno vodozahvatu. Vodoopskrbni sustav grada Rijeke dobro funkcionira i u dobrom je stanju dok ostali vodoopskrbni sustavi nemaju dovoljnu izdašnost vlastitih izvora pitke vode ili su one na granici potreba. Opskrba vodom Otoka je zadovoljavajuća, izuzev ljetne sezone kada su kapaciteti premali. Izdašnost vlastitih izvorišta pitke vode je ograničena (osim Lošinja i Cresa koji imaju dostatnu opskrbu iz Vranskog jezera), a sustavi Krka i Raba povezani su i na kopnene vodoopskrbne sustave.

Većina vodovoda u Županiji ima prosječan gubitak vode od 36%.

Sustavi prikupljanja otpadnih voda u Županiji djelomično zadovoljavaju potrebe sadašnjih korisnika, međutim rješenja nisu primjerena potrebama zaštite okoliša. Čest je slučaj korištenje septičkih jama s upojnim bunarima, s time da velik broj septičkih jama nije propisno izveden (tzv. crne jame). Nešto više od 50% isporučene vode u Županiji završi u nekom od javnih sustava prikupljanja i odvodnje otpadnih voda. Taj prosječni podatak, dakako, varira u ovisnosti o dijelu područja Županije (70% u Priobalju, 45% na Otocima te 20-30% u Gorskom kotaru).²⁴

Na području Gorskog kotara sustav odvodnje otpadnih voda još uvijek ne prati razvoj vodoopskrbnog sustava. Odvodnjom je obuhvaćen vrlo mali broj stanovnika (oko 25%).

Sustav Grad na području aglomeracije Rijeka prihvaća otpadne vode većeg dijela grada Rijeke i okolnih općina Viškovo, Kastav, Čavle, Jelenje te dijela Matulja. Sustav završava glavnim sabirnim kolektorom grada Rijeke u zoni Delta čime je više morskih ispusta svedeno na jedan obalni ispust. Središnji uređaj za pročišćavanje otpadnih voda „Delta“ do danas ima izgrađenu samo prvu fazu, odnosno mehanički predtretman s podmorskim ispustom.

Na području Otoka, najrazvijeniji sustav imaju gradovi Mali Lošinj i Cres, te općine Omišalj i Baška. U Županiji nije izgrađen primjeren broj uređaja za pročišćavanje otpadnih voda, iako je to obveza propisana zakonima iz oblasti zaštite voda.

Infrastruktura sustava melioracije koji obuhvaća melioracijsku odvodnju i navodnjavanje, nije dovoljno razvijena.

²⁴ PP PGŽ „Službene novine“ Primorsko-goranske županije broj 32/2013. (separat: Sustavi prikupljanja otpadnih voda, Hidroart d.o.o.)

Razvojni problemi PGŽ u odnosu na INFRASTRUKTURU VODNOGOSPODARSKOG SUSTAVA
Vodoopskrba • Neravnomjerna raspoređenost raspoloživih izvorišta u odnosu na područje potrošnje • Nedovoljna povezanost sustava • Nedovoljna izgrađenost sustava na područjima otoka Cresa, Lošinja te dijelova Liburnije • Neispravnost sustava na području Čabra – nesigurna količina i/ili kvaliteta vode na pojedinim područjima • Nesigurnost sustava zbog nedovoljnih količina ili kvaliteta vode (dijelovi Liburnije, dijelovi Gorskog kotara) te na mjestima gdje sustavi u vršnoj potrošnji koriste vodu do krajnjih mogućnosti (Cres, Lošinj, Crikvenica, Rab) • Vodovodi s gubicima većim od 40% (sustavi N. Vinodolskog, Delnica i Čabra) • Nepostojanje javnog vodovoda u određenim područjima • Neujednačen standard komunalne usluge Sustav prikupljanja otpadnih voda • Izgrađenost sustava odvodnje znatno zaostaje za sustavima vodoopskrbe • Mali je broj uređaja za pročišćavanje otpadnih voda • Nezadovoljavajući je stupanj pročišćavanja na postojećim uređajima • Nezadovoljavajuća je razina izgrađenosti postojećih sustava odvodnje • Velik je broj nepropisno izvedenih septičkih jama (crnih jama) • Miješanje sanitarnih i oborinskih voda (mješoviti sustav odvodnje)
Razvojne potrebe PGŽ u odnosu na INFRASTRUKTURU VODNOGOSPODARSKOG SUSTAVA
Vodoopskrba • Integrirati sustave vodoopskrbe • Provesti vodoistražne radove radi osiguranja novih količina vode za piće • Smanjiti gubitke u vodoopskrbnim sustavima Sustav prikupljanja otpadnih voda • Graditi sustav za prikupljanje i pročišćavanje otpadnih voda usporedno s izgradnjom sustava vodoopskrbe. • Povećati stupanj razdijeljenosti postojećih sustava za prikupljanje otpadnih voda

Infrastruktura energetskeg sustava

Povoljan geostrateški položaj nominira Županiju i kao značajno energetske čvorište. Zato su na području Županije smješteni brojni proizvodni energetske objekti te cijeli niz dalekovoda, naftovoda i plinovoda. Županijske energetske sustav u najvećoj mjeri (oko 80%) je realiziran kao dio energetskeg sustava RH.

Prema podacima iz 2012. godine, elektroenergetskim sustavom opskrbljeno je 208.623 korisnika u Primorsko-goranskoj županiji.

Proizvodni kapaciteti Županije temelje se na električnoj energiji dobivenoj iz hidroelektrana koje godišnje proizvedu ukupno 210 GWh, što je samo 14% ukupne potrošene energije tijekom 2012. godine. Termoelektrana Rijeka koristi se samo u vršnom razdoblju kada moguća potrošnja prelazi granice dobave električne energije. Tako je u 2012. godini termoelektrana Rijeka radila samo tri mjeseca. Predviđeni radni vijek, odnosno izlazak iz pogona TE Rijeka, je 2017. godine. U Županiji se planira prelazak na plin kao pogonski element.

Postojeće hidroelektrane su HE Rijeka i HE Vinodol koje ostaju u funkciji uz mogućnosti rekonstrukcije i nadogradnje. Planirane hidroelektrane su Crpna hidroelektrane (CHE) Vinodol s pripadajućom akumulacijom te HE Valići s pripadajućom akumulacijom Kukuljani.

Prijenosnom sustavu na području Županije svojstven je prolaz dalekovoda najvišeg napona koji povezuju istočnu i sjeverozapadnu Hrvatsku sa zapadnim i južnim dijelom (Istra, Dalmacija), te dalekovodi koji povezuju elektroenergetski sustav Hrvatske s elektroenergetskim sustavom Slovenije. Zbog izrazito čvrstih prijenosnih veza, područje Županije jedno je od najsigurnije električnom energijom napajanih dijelova RH. Prijenosna elektroenergetska mreža (ona nacionalnog značenja)

ima naponsku razinu 110 kV i veću. Njezin razvoj ovisi o planovima izgradnje novih proizvodnih postrojenja kao i velikih potrošača energije.

Područjem Županije prolazi magistralni plinovod Pula – Karlovac (DN 500/75 bar). Izgrađen je odvojak magistralnog plinovoda od MRS-2 Rijeka istok preko RS Urinj do RS Omišalj (DN 1000/100 bara).

Županija se može opskrbljivati plinom na više načina: domaćim, ruskim ili kaspijskim plinom iz kontinentalnog dijela, plinom iz sjevernog Jadrana odnosno alžirskim plinom preko transportnog sustava Italije, ili putem terminala za ukapljeni prirodni plin. Plinski sustav državne razine obuhvaća izgradnju terminala za ukapljeni prirodni plin, povezivanje na plinsku mrežu Europe (međunarodni interes) te magistralni plinovod Pula – Karlovac (interes RH), dok je projekt plinifikacije PGŽ dio sustava regionalne razine.

Strategijom prostornog uređenja Republike Hrvatske utvrđena je lokacija terminala za ukapljeni prirodni plin na otoku Krku s konačnim kapacitetom terminala od 10 do 13 milijardi m³ prirodnog plina godišnje. Ključni interes Županije je realizirati što veći sinergijski učinak terminala s obavljanjem ostalih gospodarskih (proizvodnih i uslužnih) aktivnosti koje bi se oslanjale na iskorištavanje toplinskih i sirovinskih potencijala terminala.

U Županiji je omogućena gradnja UNP terminala i pratećih prekrcajnih luka na području unutar zone INA RN Rijeka na Urinju i uz nju (za potrebe INA RN Rijeka i ostalih korisnika) te gradnja UNP terminala u njenoj neposrednoj blizini, kao i na području Lučko-terminalne/logističke zone Krk.

Na području Županije izgrađena je distributivna plinska mreža Grada Rijeke te je započela gradnja distributivne plinske mreže područja za koje je dana koncesija. Prirodni plin se počeo koristiti 2007. godine u Rijeci i Općini Viškovo kada je u Rijeci provedena supstitucija za gradski plin. Trenutno je na distributivnu plinsku mrežu priključeno 21.257 potrošača.

Sustav naftovoda u Hrvatskoj podrazumijeva sustav Jadranskog naftovoda. On predstavlja cjevovodni sustav za transport nafte od luke i terminala Omišalj do domaćih rafinerija i inozemnih rafinerija u istočnoj i središnjoj Europi.

Sustav JANAF-a na području PGŽ se sastoji od prihvatno–otpremnog Terminala Omišalj na otoku Krku sa skladišnim prostorom od 1.000.000 m³ za naftu i 60.000 m³ za naftne derivate te pripadajućim pumpnim i mjernim stanicama, Luke Omišalj, dionice cjevovoda Omišalj – Sisak i podmorskog naftovoda Omišalj – Urinj koji povezuje Terminal Omišalj i INA-Rafineriju nafte Rijeka.

S obzirom na činjenicu da fosilna goriva nisu obnovljiva i da postaju sve skuplja, preorijentacija na obnovljive izvore energije je ključna za pouzdanu opskrbu potrošača energije u Županiji u budućnosti. Raspoloživi tehnički vjetro-potencijal PGŽ preliminarno je procijenjen na 342 MW²⁵. Na dan 23. 6. 2014. godine u pogonu u RH bilo je 14 vjetroelektrana, ali niti jedna na prostoru PGŽ²⁶.

Sunčeva energija glavni je i lako dostupni obnovljivi izvor energije na području Županije. U praksi se najviše koristi za dobivanje tople vode te za proizvodnju električne energije. Županija aktivno potiče ugradnju sunčevih kolektora na postojeće objekte (javne i privatne). Na području Županije, zbog izrazite reljefne raščlanjenosti, nije prikladno graditi sunčane elektrane snage veće od 10 MW.

Nažalost, podaci o korištenju energije mora ne postoje. Drvo, kao glavni izvor biomase u Županiji, je obnovljivi izvor energije samo dok se iskorištava u granicama godišnje sječive mase. Županija raspolaže sječivom masom (etat) od 569.000 m³/g (izraženo u ekvivalentnim tonama nafte to je

²⁵ Analiza prostornih mogućnosti za korištenje energije vjetra u PGŽ, EIHP, 2009

²⁶ Hrvatski operator prijenosnog sustava d.o.o., učitano 24.6.2014. sa <http://www.hops.hr/wps/wcm/connect/98c751ce-7031-4aef-b5ba-f7df46740582/VE+u+pogonu+i+sa+sklopljenim+UOP-om+23062014.pdf?MOD=AJPERES>

85.000 tOE/g.)²⁷. To znači da raspoloživa biomasa Županije može zadovoljiti samo 1/7 energetske potreba stanovništva.

U Županiji postoji nekoliko malih hidroelektrana (MAHE) (CHE Fužine, CHE Lepenice i HE Zeleni Vir). Najveći potencijal MAHE u Hrvatskoj nalazi se Šibensko-kninskoj (oko 49 MW) i Primorsko-goranskoj županiji (oko 35 MW)²⁸.

Županija je važno nacionalno energetske čvorište-mjesto prihvata i daljnje distribucije nafte i prirodnog plina za cijelu Hrvatsku pa i šire. Izrazito je ovisna o fosilnim gorivima. Njezina ranjivost na nedostupnost fosilnih goriva (količinama ili cijenom) vrlo je velika jer najviše pogađa njezine ključne gospodarske djelatnosti: turizam, promet i trgovinu. Očekuje se da će uloga Županije dodatno ojačati proširenjem kapaciteta JANAF-a i izgradnjom terminala za ukapljeni prirodni plin na Krku.

Razvojni problemi PGŽ u odnosu na ENERGETSKU INFRASTRUKTURU
• Ovisnost o fosilnim gorivima • Diskrepancija između planiranih energetske potreba do 2020. godine (za rast BDP-a od 3,4%) i današnjeg smanjivanja potrošnje • Razmatranja o ulaganjima u obnovljive izvore energije još uvijek se pretežito oslanjaju na trenutačni odnos cijena energije iz obnovljivih izvora energije/fosilna goriva, nego na dugoročnu pouzdanost opskrbe energijom • Nekorištenje energije mora
Razvojne potrebe PGŽ u odnosu na ENERGETSKU INFRASTRUKTURU
• Dekarbonizacija Županije • Prelazak TE Rijeka na prirodni plin kao pogonski energent • Razviti distribucijski i prijenosni sustav plinovoda na području PGŽ • Poticati korištenje prirodnog plina u potrošnji kućanstava i poduzetnika • Maksimalno poticati proizvodnju energije iz obnovljivih izvora energije i energetske efikasnost • Uspostaviti mikroregionalni sustav i/ili županijski sustav za pohranjivanje energije iz obnovljivih izvora energije • Uspostaviti mrežu stanica za punjenje električnih vozila • Iskorištavati energiju mora (rijeka i jezera) za potrebe grijanja/hlađenja pojedinačnih ili grupe objekata uporabom dizalica topline • Poticati primjenu pasivnih mjera energetske učinkovitosti (izoliranje zgrada, reflektirajući premazi za smanjivanje insolacije, adaptacije objekata u smjeru pasivnih ili niskoenergetskih objekata i sl.) • Poticati kogeneracijska i trigeneracijska postrojenja • Izgraditi terminal za ukapljeni prirodni plin (otok Krk)

2.8. Civilni sektor i krizna stanja

Na području Županije registrirano je ukupno 3.885 udruga, što je 8% udruga na nacionalnoj razini (49.004). Prema broju registriranih udruga, Županija zauzima treće mjesto u RH, što pokazuje visoko sudjelovanje, odnosno razvijenost civilnog sektora. Prema djelatnostima, najviše registriranih udruga ima sportskih (1.367; 35,2%) i kulturnih (756; 19,5%), dok su informacijske udruge najmanje zastupljene (7; 0,2%). Najviše registriranih udruga nalazi se na području Grada Rijeke (1.765; 45,4%), a slijede Opatija (234; 6%), Crikvenica (134; 3,4%), Mali Lošinj (129; 3,3%), Matulji (109; 2,8%), Krk (107; 2,7%), Rab-Lopar (106; 2,7%), Delnice (102; 2,6%), itd.

Projekti i programi organizacija civilnog društva financiraju se iz javnih izvora, što je vidljivo iz raspoloživih podataka Ureda Vlade RH za udruge na području Županije u razdoblju 2008.-2012., iz kojih je vidljivo da se utjecaj ekonomske krize osjetio i u lokalnim proračunima te je zbog toga i došlo

²⁷ Prosječni stanovnik Hrvatske troši oko 2 tOE/g za sve energetske potrebe (vlastite i svoj udio u zajedničkim sustavima).

²⁸ Predstavljanje studija potencijala obnovljivih izvora energije po županijama, 2013. REPAM

do osjetnijeg pada potpora udrugama nakon 2009. g. Isti trend zabilježen je i u ostalim županijama. Stoga je Primorsko-goranska županija i dalje ostala među županijama s najizdašnijim potporama udrugama u Hrvatskoj. Isto tako je vidljivo da Grad Rijeka ima gotovo dvostruko veće iznose za sufinanciranje rada udruga od Županije, što je proporcionalno razlici u visini proračuna Grada i Županije.

Iako Županija ima dugogodišnju tradiciju suradnje s akterima civilnog društva, što je ugrađeno u sve strateške dokumente Županije, još uvijek je prisutan nedostatak jedinstvenog sustava praćenja koliko je registriranih udruga aktivno, raspodjele donacija i zapošljavanja. Nužno je omogućiti bolju usklađenost programa udruga sa strateškim ciljevima Županije te nastavno i mnoge sinergijske učinke na razvoj Županije.

Temeljne zadaće Primorsko-goranske županije u organizaciji i razvoju sustava zaštite i spašavanja su izvršiti procjenu opasnosti i posljedica koje mogu nastati, ocijeniti stanje/kapacitete operativnih snaga zaštite i spašavanja, izraditi dokumente zaštite, trajno provoditi prevenciju, organizirati i pripremiti mjere i aktivnosti radi unapređenja pripravnosti snaga zaštite i spašavanja, voditi evidencije izvora opasnosti i prijetnja, stvoriti preduvjete za uspostavljanje jedinstvenog sustava upravljanja u krizama i izvanrednim situacijama, razvijati oblike izobrazbe i obavješćivanja stanovništva, suradnja s medijima. Primorsko-goranska županija donijela je u travnju 2012. godine Procjenu ugroženosti stanovništva, materijalnih i kulturnih dobara i okoliša od katastrofa i velikih nesreća za područje Primorsko-goranske županije. Procjena je polazna točka na temelju koje se planira i provodi razvoj sustava zaštite i spašavanja na području Primorsko-goranske županije.

Operativne snage sustava zaštite i spašavanja Primorsko-goranske županije čine redovite operativne snage te djeluju u tri stožerna tijela: Stožer zaštite i spašavanja Primorsko-goranske županije, Županijski operativni centar (za iznenadna onečišćenja mora) te Stožer za zarazne bolesti Primorsko-goranske županije. Također, osnovane su i postrojbe civilne zaštite kao potpora za provođenje mjera zaštite i spašavanja kojih su nositelji operativne snage zaštite i spašavanja koje se u okviru redovite djelatnosti bave zaštitom i spašavanjem, te za provođenje mjera civilne zaštite. U sustavu zaštite i spašavanja vodeću ulogu ima javni sektor, što ostavlja prostor za jačanje suradnje s privatnim sektorom.

Svaka država ima neku svoju službu koja reagira na pojavu kriznih stanja. U Hrvatskoj je to Državna uprava za zaštitu i spašavanje (DUZS). To su službe koje se organiziraju i pripremaju radi interveniranja na spašavanju ljudi, imovine i okoliša u slučajevima velikih elementarnih nepogoda, požara, industrijskih katastrofa, oružanih konflikata, i sl.

Kolaps okoliša, prvenstveno pod djelovanjem klimatskih promjena, izravna je prijetnja opstanku čovječanstva. Za Primorsko-goransku županiju to znači samo jedno: što više energije, hrane i ostalih osnovnih dobara bude mogla osigurati iz vlastitih izvora, to će biti manje ranjiva na nestabilne i rastuće cijene energije i hrane, na klimatske promjene i na poremećaje u drugim dijelovima zemlje i svijeta. Oko klimatskih promjena radi se uglavnom koliko zahtijevaju obveze koje su preuzete ulaskom u EU i koliko dopuštaju za tu svrhu izvana doznačena sredstva. U okviru promišljanja procesa prilagodbe trebalo bi preispitati ranjivosti svakog sustava na poremećaje koji mogu nastati kao posljedica klimatskih promjena i kraja ere fosilnih goriva, što nije učinjeno.

U Županiji postoje potencijali da se osnovne egzistencijalne potrebe svima zadovolje: oko 800 m² po stanovniku poljoprivrednih površina, dovoljan broj stambenih jedinica, dovoljno kvalitetne pitke vode, blaga klima te raspoloživa energija sunca, vjetra i biomase, potencijalno mogu svakome zadovoljiti najnužnije energetske potrebe. Kada bi se navedeni potencijali i resursi Županije solidarno kombinirali s potencijalima i resursima susjednih Istarske i Ličko-senjske županije, otpornost stanovništva ovog područja mogla bi se podići na zavidnu razinu.

Sustav prehrane trebao bi stanovništvu jamčiti sigurnost prehrane, no sadašnji sustav prehrane Županije ne ispunjava kriterije održive prehrane definirane prema British Sustainable Development Commission 2005. Prevladava mišljenje da se zbog nepovoljne strukture poljoprivrednih površina ne treba očekivati kvantitativno značajnija proizvodnja hrane u Županiji. Isticanje lokalne posebnosti i brendiranje poželjni su pravci u razvoju proizvodnje hrane.

Trendovi rasta cijena hrane i energije nastavljaju se kao posljedica više uzroka, posebice klimatskih promjena i kraja ere fosilnih goriva, a Hrvatska uvozi više od polovice svojih potreba i jednog i drugog. Za svakog stanovnika Županije i RH to znači da će se sve veći dio od vlastitih prihoda morati izdvajati za elementarne potrebe. Klimatske promjene dovest će do povećanja učestalosti i intenziteta pojave temperaturnih ekstrema i promjene lokalnih ekosustava, što će uzrokovati smanjenje uroda industrijskih kultura kod nas i u svijetu, te izumiranje nekih tradicionalnih vrsta i pojava nametnika i novih bolesti.

Razvojni problemi PGŽ u odnosu na CIVILNI SEKTOR I KRIZNA STANJA
• <i>Nedostatna sredstva za osnovne troškove rada i projekata udruga</i> • <i>Nedostatak jedinstvenog sustava praćenja aktivnih udruga, raspodjela donacija te učinaka potpora udruga</i> • <i>Nedovoljna povezanost privatnog i javnog sektora u izgradnji sustava zaštite i spašavanja</i> • <i>Nedostatak stručnih osoba u pravnim subjektima koji predstavljaju moguću opasnost od tehničko-tehnoloških nesreća te problemi u sustavu komunikacije unutar operativnih snaga</i> • <i>Neusklađenost planskih dokumenata u sustavu zaštite i spašavanja</i> • <i>Nedostatna je svijest na nacionalnoj razini o snažnom utjecaju klimatskih promjena i kraja ere fosilnih goriva na kvalitetu življenja</i> • <i>Županija najveći dio svojih potreba u hrani dobavlja izvan svojih granica, a opskrba stanovništva hranom oslanja se na velike trgovačke lance.</i>
Razvojne potrebe PGŽ u odnosu na CIVILNI SEKTOR I KRIZNA STANJA
• <i>Jačati kapacitete organizacija civilnog društva te ih osnažiti za doprinos društveno-ekonomskom razvoju</i> • <i>Pobošljati sustav učinkovitog i transparentnog financiranja rada udruga</i> • <i>Uspostaviti praćenje i vrednovanje rada i doprinosa udruga u razvojnim projektima Županije</i> • <i>Izraditi, usvojiti, provoditi te trajno ažurirati dokumente sustava zaštite i spašavanja Primorsko-goranske županije, koje uvjetuje postojeća zakonska regulativa</i> • <i>Intenzivirati suradnju Primorsko-goranske županije sa službama i pravnim osobama koje djeluju na području Županije rad kvalitetnije međusobne koordinacije i spremnosti za eventualne izvanredne događaje</i> • <i>Posvetiti pažnju izobrazbi građana na području preventivnih aktivnosti te u slučaju nastupa akcidentnih stanja</i> • <i>Smanjivati ranjivost Županije (suradnja susjednih županija na smanjivanju ranjivosti cjelokupnog prostora, na politiku zajedničkih rezervi hrane, bezuvjetnoga međusobnog pomaganja u izvanrednim okolnostima, na solidarnost, kombiniranje resursa i razmjenu znanja i iskustava).</i>

2.9. Posebna područja: Gorski kotar i Otoci

Dvije od tri županijske mikroregije (Otoci i Gorski kotar) pripadaju područjima u kojima se provodi posebna državna politika, te kao takve ostvaruju određene povlastice i olakšice. Naime, na području Županije neke jedinice lokalne samouprave imaju poseban status s obzirom na svoje razvojne mogućnosti, odnosno na njih se primjenjuje Zakon o brdsko-planinskim područjima („Narodne novine“ broj 12/2002., 32/2002., 117/2003., 42/2005., 90/2005., 80/2008., 148/2013., 147/2014.). Na županijske otoke primjenjuje se Zakon o otocima („Narodne novine“ broj 34/1999., 149/1999., 32/2002., 33/2006.) i Nacionalni program razvitka otoka.

Nadalje, Županija je u svom pristupu poticanju razvoja prepoznala specifičnosti pojedinih dijelova te je sukladno tome i definirala svoje 3 mikroregije (Gorski kotar, Priobalje i Otoci), vežući se na spomenuti nacionalni zakonodavni okvir koji omogućuje poseban pristup razvoju za ta područja te mjere koje ublažavaju poteškoće izazvane specifičnim uvjetima za rad i život na tim područjima.

Tijekom pripreme i provedbe Županijske razvojne strategije 2011.-2013. (2015.), definirale su mjere za sva ta područja, a naročito za posebna područja Gorskog kotara. Primjerice, putem županijskog Upravnog odjela za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj poduzetnici s područja Gorskog kotara koji traže poduzetničke kredite za turističku djelatnost imaju prednost. Nadalje, programima kojima se potiče razvoj poduzetništva, inovacije, turističke projekte, poljoprivredu i šumarstvo, nastoje se podržati upravo projekti s tih područja. Županija se i u razdoblju 2016.-2020. opredjeljuje za takvu politiku.

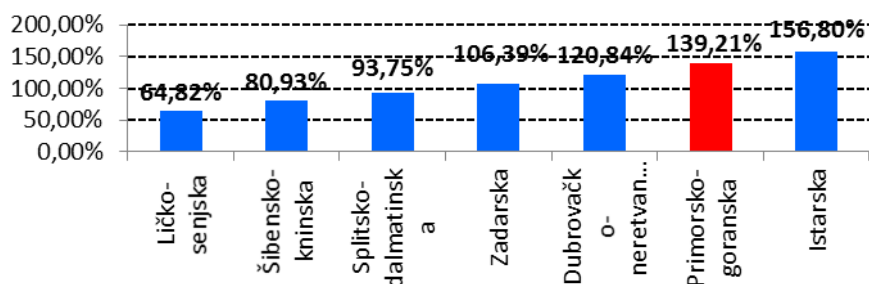
U razdoblju od 2011. do 2013. u ta područja uloženo je 504.528.635,80 kuna. Osim ukupnih ulaganja, nije postojala obveza praćenja određenih razvojnih pokazatelja na tim područjima, pa nije moguće procijeniti utjecaj ovih investicija na njihov razvoj.

2.10. Upravljanje razvojem

Indeks razvijenosti

Prema Indeksu razvijenosti, Primorsko-goranska županija pripada najrazvijenijoj, IV. skupini, čija vrijednost indeksa razvijenosti iznosi više od 125% prosjeka Republike Hrvatske. U najrazvijenijim županijama izrazito prevladavaju čimbenici konkurentnosti obrazovanja, razvijenosti poduzetništva i ekonomskih rezultata.

Grafikon 3. Indeks razvijenosti županija Jadranske Hrvatske (2. razina) (%)

Izvor: MRRFEU, <http://www.mrrfeu.hr/default.aspx?id=405> (06.04.2013.)

Na razini Primorsko-goranske županije većina jedinica lokalne samouprave ubraja se u IV. skupinu (indeks razvijenosti između 100% i 125% prosjeka RH), dok po indeksu razvijenosti u I. i II. skupinu ne ulazi niti jedna. Sve jedinice lokalne samouprave koje pripadaju u III. skupinu nalaze se u brdsko-planinskim područjima Primorsko-goranske županije; sve, osim Općine Jelenje, su na području Gorskog kotara. Uravnotežen regionalni razvoj Županije traži posvećivanje posebne pozornosti tim područjima. Gradovi Cres, Krk i Opatija te općine Dobrinj, Baška, Kostrena, Malinska-Dubašnica, Omišalj i Punat ubrajaju se u jedinice lokalne samouprave koje su u V. skupini čija je vrijednost indeksa razvijenosti veća od 125% prosjeka RH. Vidljivo je da je većina navedenih jedinica lokalne samouprave (osim Grada Cresa) u primorskim općinama koje se naslanjaju na Rijeku (Opatija i Kostrena) te na otoku Krku.

Svrstavanje Primorsko-goranske županije među tri najrazvijenije županije u Hrvatskoj svakako je pozitivno, no također je potrebno razmotriti i moguće negativne čimbenike ove klasifikacije. Naime, u kontekstu nacionalne politike osiguravanja ujednačenoga regionalnog razvoja, pojedini programi namijenjeni financiranju razvojnih projekata usmjereni su prema slabije razvijenim regijama, što

može umanjiti dostupna financijska sredstva u razvijenijim jedinicama regionalne i lokalne samouprave.²⁹

Institucionalni kapaciteti

Razvojem Primorsko-goranske županije bavi se više institucija, prvenstveno sama Primorsko-goranska županija, njezinih 14 gradova i 22 općine, odnosno njihova upravna tijela preko kojih se oblikuje i provodi razvojna politika. Nadalje, tu su i različite druge institucije, kao što su strukovne komore, komunalna društva, razvojne agencije, lokalne akcijske grupe, Hrvatski zavod za zapošljavanje, turističke zajednice, osnovne i srednje škole, Sveučilište u Rijeci, poduzetničke potporne institucije, organizacije civilnog društva, nacionalne agencije, resorna ministarstva, i druge.

Za koordinaciju pripreme i praćenja provedbe Razvojne strategije Primorsko-goranske županije zadužen je regionalni koordinator, sukladno Zakonu o regionalnom razvoju („Narodne novine“ broj 147/2014.), a to je za PGŽ Upravni odjel za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima. Županijske institucije ulažu trajne napore u jačanje svojih upravljačkih kapaciteta, međusobne koordinacije te unapređenje učinkovitosti rada, što je preduvjet za učinkovito upravljanje razvojem svih dijelova Županije. Županijska uprava ubrzano se prilagođava zahtjevima moderne uprave u skladu sa standardima EU. Ovo se naročito očituje uvođenjem sustava upravljanja kvalitetom, trajnim stručnim usavršavanjem rukovoditelja i djelatnika, te organizacijskim i stručnim prilagođavanjem zahtjevima unapređenog sustava regionalnog razvoja. Značajne napore Primorsko-goranska županija ulaže i u obrazovanje djelatnika jedinica lokalne samouprave i svih drugih dionika.

Većina jedinica lokalne samouprave također priprema i provodi lokalne strateške dokumente (primjerice Programi ukupnog razvoja-PUR-ovi). Lokalne strateške dokumente izradile su i donijele slijedeće jedinice lokalne samouprave: Grad Rijeka, Grad Bakar, Grad Crikvenica, Grad Kraljevica, Grad Krk, Grad Mali Lošinj, Općina Kostrena, Općina Čavle, Općina Fužine, Općina Jelenje, Općina Mrkopalj i Grad Vrbovsko. Plan ukupnog razvoja Općine Mošćenička Draga je u izradi. Lokalni strateški dokumenti se usklađuju sa Županijskom razvojnom strategijom.

Suradnja Županije i jedinica lokalne samouprave odvija se i putem susreta s gradonačelnicima i općinskim načelnicima po mikroregijama, a radi prepoznate važnosti suradnje na zajedničkim temama, resorima i institucijama poput školstva, zdravstva, lučkih uprava te turizma. Županija nastoji proširiti suradnju s jedinicama lokalne samouprave objedinjavanjem i ujednačavanjem interesa općina i gradova, te njihovim zastupanjem na državnoj i međunarodnoj razini.

U nedostatku ostalih pokazatelja, može se mjeriti kapacitete javne uprave kroz ukupan broj zaposlenih. Broj zaposlenih u javnoj upravi u Županiji, u odnosu na ukupan broj zaposlenih u Županiji, nije se značajnije mijenjao i trenutno iznosi oko 9% (ne uključujući djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi te obrazovanja). No, objektivno gledajući broj zaposlenih nije najbolji pokazatelj institucionalnih kapaciteta na području Županije jer se svi zaposlenici ne bave niti su obučeni za provođenje poslova strateškog planiranja, odnosno pripreme i provedbe razvojnih projekata.

Financijski kapaciteti

Prema Izvješću o provedbi razvojne strategije Županije 2011.-2013. (2015.), najveće sudjelovanje u izvorima financiranja za razvojne mjere/projekte imale su jedinice lokalne samouprave, prvenstveno Grad Rijeka, s 20-37% ukupno utrošenih sredstava. Slijede ostali izvori s udjelom od 33 do 44%, proračun javnih poduzeća s udjelom od 13 do 20%, državni proračun s udjelom od 7 do 9%, županijski proračun s udjelom od 5 do 6% i pomoći EU s udjelom od oko 3%. Ostali izvori financiranja odnose se

²⁹ Dodatno, važeći indeks zbog svoje prvenstveno kvantitativne metodologije ne uvažava posebnosti i specifičnosti pojedinih gradova, općina ili mikroregija. Kvantitativni pokazatelji koji se izračunavaju na osnovi broja stanovnika mogu dati „krivu sliku“ ekonomskog stanja i životnog standarda. Primjerice, u Gorskom kotaru dodatno smanjenje broja stanovnika rezultira povećanjem indeksa razvijenosti.

prvenstveno na naknadu za razvoj koja je utrošena na projekte vodoopskrbe i odvodnje, odnosno sredstva privatnog sektora, u ovisnosti o nositeljima razvojnih projekata.

Za ozbiljnije planiranje razvojnih potreba na razini općine, grada ili županije, potrebno je da se svi prioritetni proračunski ciljevi planiraju zajedno s izvorima sredstava za njihovo financiranje i da su usklađeni sa strateškim dokumentima, prioritetnim strateškim ciljevima, aktivnostima te mjerama za njihovo ostvarenje. Planiranje proračuna na temelju mjerljivih ostvarenih rezultata ima za cilj povećanje efikasnosti i transparentnosti u svim aktivnostima pa tako i onima koje se odnose na planiranje prihoda i rashoda regionalne i lokalne vlasti te izvanproračunskih korisnika.

Porast ekonomskih aktivnosti na području Županije u razdoblju prije recesije može se prepoznati i kroz stalni porast prihoda županijskoga proračuna. Međutim, nakon niza godina rasta prihoda, Županija u 2009. godini prvi put bilježi pad prihoda poslovanja. Najveću stavku prihoda čine prihodi od poreza, prihodi od pomoći iz inozemstva (darovnice) i od subjekata unutar općeg proračuna te prihodi od imovine.

Ukupni prihodi u proračunima Županije te gradova i općina se smanjuju: u odnosu na 2009. godinu to je smanjenje za oko sedam postotnih poena u ukupnim prihodima, oko tri postotnih poena smanjenje u prihodima gradova, oko 13 postotnih poena smanjenje u prihodima općina i Županije.

Određene skupine prihoda i rashoda mogu biti pokazatelji potencijalnih sredstava za provedbu razvojnih projekata: prihodi od komunalnih naknada i doprinosa, kapitalne potpore unutar općeg proračuna i iz inozemstva te rashodi za nabavu nefinancijske imovine, na razini ostvarenja u 2013. godini.

Prihodi od komunalnih naknada i doprinosa izdvojeni su iz razloga što čine najveći udio u prihodima čija su sredstva posebnim propisima namijenjena za ulaganje u razvoj. To su: komunalna naknada, komunalni doprinos, naknada za korištenje voda, naknada za priključenje na komunalnu infrastrukturu (osim toga, u cijeni komunalne usluge sadržan je iznos za financiranje gradnje objekata i uređaja komunalne infrastrukture na području jedinica lokalne samouprave i ta se sredstva doznaju u proračun, koncesije za obavljanje komunalnih djelatnosti, lovozakupnina, šumski doprinos, spomenička renta i sl.), uglavnom u projekte odvodnje voda, čišćenje i održavanje javnih površina, održavanje nerazvrstanih cesta, održavanje groblja i krematorija, održavanje javne rasvjete, gradnju i korištenje objekata i uređaja komunalne infrastrukture, građenja lokalne infrastrukture – vodovoda, kanalizacije, lokalnih cesta, i sl.

Tu svakako treba naglasiti i problem financiranja decentraliziranih funkcija – javno vatrogastvo je jedina javna funkcija koja je u potpunosti decentralizirana jer su svi rashodi u nadležnosti financiranja lokalne samouprave. U proteklom desetogodišnjem razdoblju rastu ukupna sredstva za financiranje decentraliziranih funkcija, iako se u tom razdoblju postupno povećavalo sudjelovanje jedinica lokalne (područne) samouprave u dodatnom udjelu u prihodu od poreza na dohodak za financiranje decentraliziranih funkcija, a smanjivalo sudjelovanje države u prihodima od poreza na dohodak za potpore izravnavanja, i dalje lokalne jedinice ne mogu bez potpora izravnavanja financirati decentralizirane funkcije.

Neto fiskalni položaj županije koji se mjerio od 2011. do 2013. g., a mjerio ga je Institut za javne financije može se smatrati jednim od objektivnijih pokazatelja fiskalne snage županija odnosno jedinica lokalne samouprave. Neto fiskalna pozicija županije podrazumijeva razliku ukupnih prihoda i rashoda poslovanja na području županije. Praćenje neto fiskalnih pozicija po županijama važno je za provedbu regionalne politike jer jasno pokazuje fiskalne kapacitete (sposobnosti prikupljanja prihoda) i potrebe lokalnih jedinica na području županija. Od 21 županije, samo četiri su u razdoblju 2011.-2013. zabilježile pozitivnu neto fiskalnu poziciju. Najbolju prosječnu godišnju neto fiskalnu poziciju ima Grad Zagreb (13,7 mlrd. kuna), te Istarska (795 mil. kuna), Primorsko-goranska (731 mil.

kuna) i Zagrebačka županija (134 mil. kuna). Sve ostale županije bilježe negativne neto fiskalne pozicije.

Razvojni problemi PGŽ u odnosu na UPRAVLJANJE RAZVOJEM
• <i>Nedostatak kadrova u javnim institucijama obučeni za strateško planiranje i upravljanje projektima</i> • <i>Ograničena sredstva u županijskom i lokalnim proračunima onemogućavaju realizaciju planiranih investicija i razvojnih projekata</i>
Razvojne potrebe PGŽ u odnosu na UPRAVLJANJE RAZVOJEM
• <i>Trajno jačati kapacitete za pripremu i provedbu razvojnih programa i projekata, ne samo u Županiji i jedinicama lokalne samouprave, nego i svih relevantnih dionika (poduzetnika, civilnog društva, obrazovnih institucija, itd.)</i> • <i>Nastaviti suradnju s jedinicama lokalne samouprave (posebice s Gradom Rijekom) u određivanju zajedničkih razvojnih prioriteta i značajnih razvojnih projekata</i> • <i>Jačati suradnju sa susjednim županijama i regijama radi osmišljavanja i provođenja većih regionalnih razvojnih projekata sa snažnijim razvojnim učincima</i> • <i>Međunarodnu suradnju usmjeravati prema strateškim ciljevima razvoja Županije (iskoristiti bilateralne programe pomoći kao dodatni resurs u provođenju razvojnih planova)</i>

3. REZULTATI PROVOĐENJA PRIJAŠNJIH STRATEGIJA

Unatoč raznim promišljanima razvoja u različitim strateškim i planskim dokumentima, prvi regionalni dokumenti koji su uspostavili sustav sveobuhvatnog planiranja regionalnog razvoja su Regionalni operativni program PGŽ 2008.-2013. i Razvojna strategija PGŽ 2011.-2013. (2015.). U daljnjem tekstu slijedi prikaz procesa njihove izrade i provođenja.

3.1. Regionalni operativni program PGŽ 2008.-2013.

Strateško planiranje u Primorsko-goranskoj županiji ima dugogodišnju tradiciju, no može se reći da je modernije sustavno i integrirano planiranje razvoja započelo izradom i provedbom tzv. Regionalnog operativnog programa (ROP) Primorsko-goranske županije za razdoblje 2008.-2013. godine. ROP je rađen na temelju metodologije koju je razvilo i preporučilo županijama tadašnje Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka (prethodnik današnjeg Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova EU), a na tragu metodologije i dobre prakse strateškog planiranja unutar Europske unije. Prva generacija županijskih ROP-ova učvrstila je praksu izrade razvojne strategije na načelima partnerstva i ravnopravnog uključivanja svih relevantnih dionika u njezinu izradu i preuzimanju odgovornosti za njezinu provedbu.

ROP Primorsko-goranske županije izradila je Regionalna razvojna agencija Porin d.o.o., u suradnji s glavnim županijskim timom i Županijskim partnerstvom koji su činili predstavnici lokalnih i regionalnih stručnih službi i institucija s područja Županije, a Županijska skupština ga je prihvatila u lipnju 2008. godine. ROP je bio usko povezan i sa Strateškim smjernicama rada Primorsko-goranske županije za razdoblje 2005.-2009. godine, koje su predstavljale osnovni dokument kojim se usmjeravalo djelovanje Županijske skupštine, Županijskog poglavarstva i županijskih upravnih odjela u određenom mandatnom razdoblju te su omogućavale kvalitetno planiranje, odlučivanje i nadzor izvršenja zadataka iz samoupravnog djelokruga Županije, posebice imajući u vidu funkcije Županije kao koordinatora razvoja gradova i općina.

Radi učinkovite pripreme i provedbe ROP-a bilo je potrebno promišljanje i redefiniranje uloga i odgovornosti pojedinih institucija, posebice imajući u vidu da je odgovornost za razvoj Županije ustvari podijeljena na više nositelja razvoja (Županija, jedinice lokalne samouprave, pojedina javna poduzeća i institucije kojima je županije (su)osnivač, civilno društvo, obrazovne institucije i sl.). Tako se za potrebe provedbe ROP-a formiralo tijelo pod nazivom Koordinacija za provedbu Regionalnog operativnog programa Primorsko-goranske županije, a bilo je zaduženo za koordinaciju i praćenje provedbe ROP-a. Članovi Koordinacije za provedbu ROP-a činili su svi pročelnici Upravnih odjela Županije, Sveučilište u Rijeci – rektor, društva i ustanove u Županiji – uprave i ravnatelji, JU Priroda, Centar za brdsko-planinsku poljoprivredu, CORO, PINS d.o.o., TIC d.o.o., Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije kao koordinator te RRA PORIN d.o.o. kao nositelj provedbe.

Uspostavljeno je po prvi puta i formalno Županijsko partnerstvo koje je imalo savjetodavnu ulogu, a činila su ga resorna ministarstva, predstavnici sindikata, HUP, više predstavnika općina i gradova, civilne skupine-NGO-i, HGK, HOK, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Grad Rijeka, Turistička zajednica Primorsko-goranske županije, predstavnici manjina, Odsjek za statistiku u Uredu državne uprave, Nacionalni park Risnjak, Poljoprivredno savjetodavna služba, Sveučilište u Rijeci, Veleučilište u Rijeci, Hrvatski Zadružni Savez itd. ROP-om su se uveli i kriteriji za odabir projekata, strategija financiranja te postupci evaluacije i praćenja projekata i programa ROP-a.

U tom je razdoblju Županija nastavila od ranije uspostavljeni programski kontinuitet zalažući se za društveni i gospodarski rast, za bolji životni standard građana, policentrični razvoj Hrvatske i

decentralizaciju, regionalno upravljanje prostorom i javnim dobrima, kapitalna ulaganja u prometnu, komunalnu i društvenu infrastrukturu, te za povećanje standarda usluga u obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti, socijalnoj skrbi, sportu i kulturi. Županijska uprava ubrzano se prilagodila zahtjevima moderne uprave u skladu sa standardima EU. Ovo se naročito očituje uvođenjem sustava upravljanja kvalitetom, stalnim stručnim usavršavanjem rukovoditelja i djelatnika, te organizacijskim i stručnim prilagođavanjem zahtjevima budućeg sustava regionalnog razvoja. Naročita pažnja pridavala se povećanju kapaciteta za korištenje EU sredstava za provedbu razvojnih mjera na području Županije pa je tako stručno osposobljen veći broj djelatnika Županije, te je osnovana Koordinacija za europske integracije i međunarodnu suradnju. Naponi u ovom smislu rezultirali su povećanim stupnjem iskorištenosti EU sredstava, a aktivnosti vezane uz ovo područje postale su sastavni dio rada svih upravnih tijela Županije.

U suradnji s Vladom RH i pojedinim ministarstvima pokrenuti su brojni projekti važni za Županiju, posebice u cestogradnji, plinifikaciji, osuvremenjivanju željeznica i razvoju komunikacija. Značajni su rezultati postignuti unapređivanjem uvjeta rada zdravstva i školstva putem izgradnje nove zdravstvene i obrazovne infrastrukture, poboljšanjem uvjeta rada Sveučilišta u Rijeci, putem poticane stanogradnje te modernizacijom Riječke luke.

Jedan od važnih rezultata provedbe ROP-a Primorsko-goranske županije svakako je početak stvaranja baze projekata i projektnih ideja u Županiji. Do rujna 2010. godine, odnosno do početka izrade nove Razvojne strategije, putem Javnog poziva i Obrasca za prikupljanje projektnih ideja, u bazu projekata i projektnih ideja prikupljeno je ukupno 150 projekata, ukupne vrijednosti 1.416.136.693 EUR-a. Najviše je projekata imala Županija, a slijedili su Grad Čabar, Grad Delnice i Grad Rijeka. Uključeni projekti bili su u različitim fazama izrade projektne dokumentacije ili su bili na početku provedbe.

3.2. Razvojna strategija PGŽ 2011.-2013. (2015.)

Usvajanjem Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 153/2009.) i Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske 2011.-2013. te Pravilnika o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i načinu vrednovanja županijskih razvojnih strategija („Narodne novine“ broj 53/2010.), uspostavljen je sustavan proces strateškog planiranja razvoja na razini županija u Republici Hrvatskoj.

U svim županijama u Hrvatskoj izrađene su županijske razvojne strategije za razdoblje 2011.-2013. Razvojna strategija Primorsko-goranske županije 2011.-2013. izrađivala se tijekom 2010. godine, a prihvaćena je u siječnju 2011. godine. Temeljem nalog Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije produženo je važenje Razvojne strategije Primorsko-goranske županije 2011.-2013. do 31. prosinca 2015. godine (odlukama o produljenju važenja Razvojne strategije Primorsko-goranske županije koje su objavljene u „Službenim novinama“ Primorsko-goranske županije broj 42/2013. te 39/2014.).

Jedna od dodanih vrijednosti Razvojne strategije u odnosu na ROP je i unapređenje Baze razvojnih projekata koji su evaluirani temeljem postavljenih strateških ciljeva, prioriteta i mjera. Sukladno Zakonu o regionalnom razvoju RH, radi učinkovitog planiranja i praćenja provedbe politike regionalnog razvoja, ustrojila se Središnja elektronička baza razvojnih projekata koju vodi nadležno ministarstvo za regionalni razvoj. Obveznici upisa podataka u središnju bazu su regionalni koordinatori koji vode županijsku bazu razvojnih projekata. Nositelji razvojnih projekata dužni su dostavljati sve podatke o razvojnim projektima prema regionalnim koordinatorima. Putem središnje i županijske baze razvojnih projekata prate se inicijative svih razina: središnje, regionalne i lokalne, a odabir za financiranje temelji se na kvaliteti i pripremljenosti projekata.

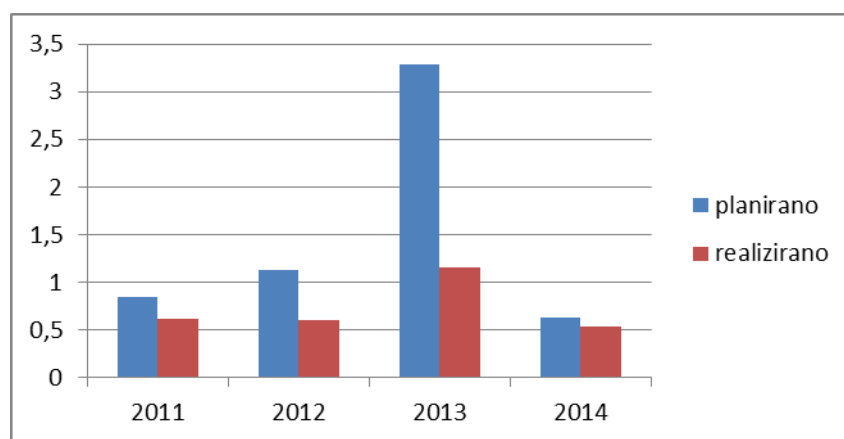
Uvela se i obveza godišnjeg izvještavanja Partnerskom vijeću i nadležnom ministarstvu za regionalni razvoj. Radi praćenja učinaka provedbe politike regionalnog razvoja, Županija mora pratiti sljedeće osnovne skupine pokazatelja:

- stupanj ostvarenja utvrđenih ciljeva prioriteta i mjera,
- ostvarene rezultate i učinke na razvoj,
- učinkovitost i uspješnost u korištenju financijskih sredstava,
- ostvarenje prema utvrđenom financijskom okviru, i
- sudjelovanje i doprinos partnerstva.

Županija prati i učinkovitost rukovođenja i organizacije provedbe te vidljivost Razvojne strategije u javnosti Županije i jedinica lokalne samouprave s područja Županije.

U nastavku je sažetak glavnih dijelova izvješća o provedbi od 2011. do 2014. godine³⁰:

Grafikon 4. Usporedba planiranih i realiziranih sredstava za provedbu mjera RS PGŽ 2011.-2014. (u mlrd HRK)

Izvor: RRA Porin i UO za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima

Radi usporedivosti i postojanosti prikaza podataka, napominjemo da je za 2014. g. izostavljen prikaz ulaganja lokalnih i drugih proračuna te ostalih izvora financiranja, s obzirom na poteškoće oko prikupljanja cjelovitih podataka s kojima se susretalo u prethodnim godinama.

Podaci za izradu Izvještaja za 2014. g. prikupljeni su iz Godišnjeg izvještaja o izvršenju proračuna Primorsko-goranske županije za 2014. g. te izvještaja ustanova i trgovačkih društava u (su)vlasništvu Primorsko-goranske županije i onih čiji je rad praćen kroz izvještavanje na Kolegiju župana, kao što su Javna ustanova Priroda, Javna ustanova Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije, Županijska uprava za ceste, sve županijske lučke uprave, Ceste-Rijeka d.o.o., Regionalna energetska agencija Kvarner d.o.o., Ekoplus d.o.o., Regionalna veletržnica Rijeka-Matulji d.d., udruge i ustanove u području socijalne skrbi, zdravstvene ustanove, osnovne i srednje škole, učenički domovi, muzeji, itd.

Prikaz raspodjele sredstava iz lokalnih i drugih proračuna te ostalih izvora financiranja nije zastupljen kako bi se izbjegli zaključci temeljem netočnih i nepotpunih podataka, jer ne postoji zakonska obveza jedinica lokalne samouprave i drugih dionika za dostavljanjem ni regionalnom koordinatorskom niti Županiji podataka o planiranju i sufinanciranju razvojnih projekata. Stoga grafikon 4., iako ne

³⁰ Podaci nisu mjerljivi i usporedivi obzirom da nema obaveze jednoznačnog i pravovremenog dostavljanja podataka

prikazuje metodološki ujednačene podatke i dalje je relevantan i indikativan za ocjenu uspješnosti provedbe strategije.

Glavni uzroci raskoraka između planiranih i provedenih ulaganja u razdoblju 2011.-2013. bili su kašnjenje natječaja iz fondova EU, odnosno poteškoće u predviđanju dinamike natječaja iz fondova EU koji su jedan od ključnih elemenata financiranja brojnih razvojnih projekata. Primjerice, u 2013. godini planirana su velika ulaganja Sveučilišta Rijeka i Medicinskog fakulteta Rijeka, većinom iz europskih fondova, koja su zbog datuma raspisivanja natječaja za europska sredstva realizirana u narednoj godini. Također su u 2013. godini odgođeni veći projekti, kao što su Projekt obnovljivih izvora energije-vjetroelektrane, izgradnja 18 agregata, ukupne snage 54MWh, podnositelja Eko Wind, Projekt Marina Crikvenica podnositelja Grad Crikvenica, itd. U podacima od 2014. te razlike nisu toliko vidljive i realizacija se penje na visokih 83,78% s obzirom da se izvještava o vlastitim sredstvima Županije koja se mogu planirati s puno višom vjerojatnošću realizacije.

Od 2011. do 2013. godine najviše sredstava je planirano i ostvareno za provedbu mjera vezanih uz izgradnju komunalne infrastrukture – 50,2% ukupno realiziranih, te 46,06% planiranih sredstava odnosi se na navedeno područje razvoja.³¹ Slijede mjere vezane uz gospodarstvo (19,3% ostvarenih i 24,8% planiranih sredstava), društvene djelatnosti (18,6% planiranih i 17,4% utrošenih sredstava), zaštitu prirode i okoliša (10,9% planiranih i 11,2% ostvarenih sredstava), razvoj institucija (0,5% planiranih i 0,4% ostvarenih sredstava) i ljudske potencijale (0,2% planiranih i 0,2% ostvarenih sredstava).

U 2014. g. najviše ulaganja planirano je u području zaštite okoliša, prostora i prirode (32,97%), komunalne infrastrukture i gospodarstva (32,53%) te društvenih djelatnosti (31,20%); zatim slijede planirana ulaganja u ostala područja (2,33%), području institucija (0,80%) te ljudskih potencijala (0,17%). Najviše sredstava uloženo je u području komunalne infrastrukture i gospodarstva (35,34%), društvenih djelatnosti (34,37%) te zaštite okoliša, prostora i prirode (26,79%), a zatim slijede uložena sredstva u ostala područja (2,63%), području institucija (0,68%) te ljudskih potencijala (0,17%). Najveća realizacija planiranih ulaganja ostvarena je u ostalim područjima (94,68%), području društvenih djelatnosti (92,30%) te komunalne infrastrukture i gospodarstva (91,04%), a zatim slijedi realizacija planiranih ulaganja u području ljudskih potencijala (86,38%), institucija (71,36%) te zaštite okoliša, prostora i prirode (68,09%). Važno je spomenuti da kategorija ostala područja uključuje skupinu mjera održivi regionalni razvoj i promocija regije.

Stvarni učinak ulaganja u pojedina područja moguće je mjeriti samo preko unaprijed definiranih pokazatelja razvoja. Opći statistički podaci ukazuju na trend gospodarskog rasta. U razdoblju 2010.-2014. zabilježen je porast broja zaposlenih kod poduzetnika za 1,53 p.p., prihoda za 1,67 p.p., dobiti za 33,95 p.p. te izvoza za 30,62 p.p. Istovremeno je zabilježeno smanjenje rashoda za 1,25 p.p., gubitka za 25,03 p.p. te uvoza za 15,80 p.p.

Slijedi pregled ostalih pokazatelja gospodarskog rasta kao i pokazatelja razvoja u ostalim područjima, pri čemu se uspoređuju podaci iz 2014. godine u odnosu na 2010. godinu.

Komunalna infrastruktura i gospodarstvo – Kod gotovo svih pokazatelja zabilježen je rast u odnosu na 2010. godinu, kao što slijedi:

- Broj aktivnih pravnih osoba u području poljoprivrede, šumarstva i ribarstva porastao je za 15,49 p.p.;
- Broj aktivnih pravnih osoba u području prerađivačke industrije porastao je za 18,45 p.p.;
- Broj aktivnih pravnih osoba u području prijevoza i skladištenja porastao je za 21,89 p.p.;

³¹ Neposredno vezano uz zakonske ovlasti jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te njihovih institucija.

- Broj aktivnih pravnih osoba u području informacija i komunikacija porastao je za 36,92 p.p.;
- Ukupan broj aktivnih pravnih osoba neovisno o djelatnosti porastao je za 19,17 p.p.;
- Broj noćenja turista porastao je za 4,01 p.p.;
- Kontejnerski promet porastao je za 40,10 p.p.;
- Broj putnika u Zračnoj Luci Rijeka povećao se za 29,20 p.p.

Društvene djelatnosti – Kod gotovo svih pokazatelja zabilježen je rast u odnosu na 2010. godinu, kao što slijedi:

- Broj zaposlenih u području zdravstvene zaštite i socijalne skrbi porastao je sa 7.116 na 7.165, odnosno za 0,69 p.p.;
- Broj zaposlenih u području obrazovanja porastao je sa 7.642 na 7.986, odnosno za 4,50 p.p.;
- Broj ustanova u kulturi (kazališta, muzeji, galerije, knjižnice, centri kulture) porastao je s 30 na 36, odnosno za 20 p.p.;
- Broj sportskih objekata porastao je s 255 na 335, odnosno za 31,37 p.p.;
- Broj predškolskih i školskih ustanova neznatno smanjen je s 292 na 290, odnosno za 0,68 p.p.

Zaštita okoliša, prostora i prirode – U odnosu na 2010. godinu, broj odlagališta ostao je isti jer se radi o dugoročnijim ulaganjima, a kod svih ostalih pokazatelja zabilježen je očekivani trend u odnosu na 2010. godinu, kao što slijedi:

- Postotak lokacija na kojima je godišnja kakvoća mora izvrsna porastao je s 96,6 na 96,8, odnosno za 0,2 p.p. pri čemu je važno skrenuti pozornost da se radi o značajnom povećanju s obzirom da je početna vrijednost već iznimno visoka;
- Količina ispuštanja onečišćujućih tvari u zrak smanjila se s 960.745.092 kg na 860.871.467 kg (podatak za 2013. godinu), odnosno za 10,39 p.p.;
- Broj kućanstava koja su postavila solarni kolektor ili fotonaponski sustav povećao se sa 70 na 159, odnosno za 127,14 p.p.;
- Broj zaštićenih dijelova u prirodi (strogi i posebni rezervati, park-šume, krajobrazi, spomenici prirode) povećao se s 31 na 32, odnosno za 3,13 p.p.

Ljudski potencijali – U navedenom području kao pokazatelj za provedbu mjera izabran je broj osiguranika Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje koji je u odnosu na 2010. godinu smanjen sa 113.898 na 105.958, odnosno za 6,97 p.p. Predmetni pokazatelj uključuje i osiguranike zaposlene u tijelima javne uprave.

Institucije – U odnosu na 2010. godinu, kod svih pokazatelja zabilježen je očekivani trend u odnosu na 2010. godinu, kao što slijedi:

- Broj zaposlenih osoba u području javne uprave, obrane i obveznoga socijalnog osiguranja smanjen je s 5.981 na 5.561, odnosno za 7,02 p.p. što je sukladno preporukama Europske komisije za povećanjem efikasnosti javnih subjekata;
- Broj registriranih Lokalnih akcijskih grupa (LAG-ova) povećan je s 1 na 4, te
- Broj registriranih udruga na području Županije porastao je s 3.279 na 3.980, odnosno za 21,38 p.p.

Ostala područja – U navedenom području kao pokazatelj za provedbu mjera izabran je broj zaposlenih osoba u području javne uprave, obrane i obveznoga socijalnog osiguranja koji je smanjen za već spomenutih 7,02 p.p.

Nastavno na izazove s kojima se Županija susrela tijekom provedbe strategije, nova Razvojna strategija do 2020. mora uzeti u obzir iskustvo iz protekloga programskog razdoblja, a posebice:

- Više iskoristiti mogućnosti koje pruža suradnja između općina, gradova i županija. Zajednički razvojni naponi pridonijet će realizaciji projekata koje ne mogu financirati pojedinačne uprave;
- Dalje jačati partnerstvo i suradnju između jedinica lokalne (regionalne) samouprave, gospodarskih subjekata, znanstvene zajednice, socijalnih partnera i organizacija civilnih društva, na čemu se temelji politika regionalnog razvoja;
- Unaprijediti povezanost planova ulaganja državnih tvrtki s provedbom županijskih razvojnih strategija, odnosno Razvojnou strategijom Primorsko-goranske županije (prije svega snažnijim uključivanjem državnih tvrtki u rad Partnerskog vijeća Županije);
- Određivati odgovornost za provedbu pojedinih mjera zajedno sa strukturiranjem planiranih financijskih alokacija po pojedinoj mjeri, odnosno povećati financijsku transparentnost i određivati način financiranja pojedinih mjera provedbe;
- RS PGŽ za sljedeće programsko razdoblje, zajedno s Akcijskim planom provedbe, mora biti usklađena s lokalnim i županijskim proračunima i s Planom razvojnih programa kao poveznicom između lokalnog i županijskog proračuna i strateških razvojnih dokumenata;
- Dalje jačati administrativne kapacitete nositelja provedbe Razvojne strategije Primorsko-goranske županije.

4. PREPOZNAVANJE RAZVOJNIH PROBLEMA I POTENCIJALA

Problemi i potencijali već su izvedeni iz podataka u sklopu Analize stanja. U ovom poglavlju izdvojeni su oni ključni te dodatno razrađeni SWOT analizom.

SWOT analiza je analitička metoda pomoću koje se procjenjuju snage (strengths), slabosti (weakness), prilike (opportunities) i prijetnje (threats). Snage su u ovom dokumentu područja, resursi i sposobnosti unutar Županije na koje se ona može osloniti u razvoju, s najvećim mogućnostima za uspjeh. Slabosti ukazuju koja područja, resursi i sposobnosti unutar Županije ograničavaju ili onemogućuju njezin razvoj. Prilike su područja, resursi i sposobnosti izvan Županije koje bi Županija mogla iskoristiti za svoj razvoj. Prijetnje su područja, resursi i sposobnosti izvan Županije koje mogu ugroziti njezin razvoj.

Slabosti i prijetnje ukazuju na razvojne probleme i potrebe Županije, dok snage i prilike ukazuju na potencijale za njihovo rješavanje i daljnji razvoj.

Razvojnou strategijou Primorsko-goranske županije 2016.-2020. definirana je sljedeća SWOT matrica (proizašla iz Analize stanja).

Tablica 4. SWOT analiza

SNAGE	SLABOSTI
- Jako Sveučilište i iznadprosječna razina obrazovanja - Globalna konkurentnost prometnog pravca - Iznadprosječna razvijenost - Tradicija destinacijskog i zdravstvenog turizma - Razvijenost gospodarske infrastrukture - Učinkoviti sustav upravljanja pomorskim dobrom - Uređen sustav prostornog planiranja - Otvorenost za gospodarsku suradnju - Razvijeni civilni sektor - Multikulturalnost i tolerancija - Dostupnost predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja	- Nepovoljna demografska kretanja - Veliki udio neaktivnog stanovništva - Neujednačena razvijenost mikroregija - Nedovoljna povezanost znanosti i gospodarstva - Tehnološko zaostajanje - Nekonkurentnost dijela gospodarstva - Rigidnost gospodarske strukture - Izrazita sezonalnost turizma - Nedovoljno razvijenija poduzetnička infrastruktura - Nedovoljna iskorištenost poljoprivrednog zemljišta i proizvodnja hrane
PRILIKE	PRIJETNJE
- Povoljan geostrateški položaj Županije - Klimatska pogodnost - Bogatstvo i raznolikost prirodnih i okolišnih resursa - Bogata i raznolika kulturna baština - Moguće financiranje iz Strukturnih i investicijskih fondova EU te Programa Unije - Razvoj poduzetništva kroz pametnu specijalizaciju - Postojanje autohtonih i tradicijskih vrijednosti - Mogućnosti regionalne suradnje - Mogućnost razvoja, razmjene i transfera znanja i novih tehnologija sa emitivnim okruženjem - Stavljanje u funkciju neaktivne imovine	- Nedovoljan stupanj ekonomske decentralizacije RH - Nepovoljna ekonomska kretanja u RH - Nedostatak integracije razvojnih politika i programa na svim razinama (Pre)česte i nedovoljno kvalitetne promjene zakonske regulative - Nepovoljna poduzetnička klima u RH u odnosu na EU - Institucionalna rascjepkanost kao zapreka investicijama - Osjetljivost na globalne poremećaje - Nesređeno stanje u katastru i zemljišnim knjigama - Složenost rješavanja imovinsko-pravnih odnosa - Odlazak srednjeobrazovanog i visokoobrazovanog kadra iz Županije - Nedovoljna prilagođenost srednjoškolskog obrazovanja potrebama tržišta rada

Snage

Dostupnost predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja

Sustav odgoja i obrazovanja je dostupan djeci na području Županije od rane dobi, što je jedan od temelja za njihovo pravilno odrastanje te stvara predispozicije za njihov razvoj u produktivne članove društva i zajednice. U sklopu 35 ustanova predškolskog odgoja aktivnosti se obavljaju u 108 matičnih i područnih vrtića. Broj djece obuhvaćene predškolskim programima raste; u razdoblju od 2011./2012.-2013./2014. broj djece u vrtićima povećao se za 1.170 korisnika. Osnovnoškolsko obrazovanje omogućeno je u sklopu 58 škola, od kojih je Primorsko-goranska županija osnivač njih 30. Školama su pokriveni svi dijelovi Primorsko-goranske županije, uključujući i slabije naseljena područja (mikroregija Gorski kotar). Učenici s teškoćama u razvoju pohađaju nastavu u 6 škola. U Županiji se provodi i osnovno umjetničko školovanje te programi iznad minimalnoga financijskog standarda. U Županiji djeluju 34 srednje škole u kojima se provodi 126 programa. U četiri učenička doma kojima je osnivač Županija, te dva u sastavu srednjih škola, u šk. g. 2013./2014. bilo je smješteno 787 korisnika.

Jako Sveučilište i iznadprosječna razina obrazovanja³²

Sveučilište u Rijeci u svom sastavu ima deset fakulteta, akademiju i četiri sveučilišna odjela te ostale sastavnice Sveučilišta, Centre i zajedničke službe, kao i razne udruge, koje zajedno osiguravaju kvalitetno odvijanje znanstvenih i obrazovnih aktivnosti. Sveučilište trajno provodi razvojne projekte, među kojima se posebno ističe gradnja i opremanje Sveučilišnog kampusa na Trsatu koji će po dovršetku činiti osnovu za dugoročni razvoj sveučilišnih sastavnica. Znanstveno-tehnologijski park (StepRi) i projekt Razvoj istraživačke infrastrukture na Kampusu Sveučilišta u Rijeci baza su za postizanje izvrsnosti u razvoju i inovacijama. Veći udio visokoobrazovanih stanovnika od prosjeka RH (7% stanovnika Županije je završilo višu školu, a 5,83% stanovnika RH; 12% stanovnika Županije ima završen fakultet, a 9,69% stanovnika RH) pruža mogućnost pokretanja kvalitetnih poduzetničkih inicijativa i veću konkurentnost na tržištu rada.

Globalna konkurentnost prometnog pravca

Prometni položaj Županije čini njezinu značajnu snagu. Županija se nalazi na križanju prometnih pravaca koji integriraju šire prostore Podunavlja s Jadranom te srednjoeuropskog prostora s jugoistočnom Europom. Nadalje, riječka luka najbliža je luka za transport roba iz pravca Sueza prema Srednjoj Europi. Sve navedene prednosti položaja Županije potencijal su za razvoj gospodarskih aktivnosti.

Iznadprosječna razvijenost

Primorsko-goranska županija nalazi se na drugom mjestu po ukupno ostvarenom BDP-u po stanovniku u Republici Hrvatskoj, koji iznosi 13.110 EUR-a. Ima nižu stopu nezaposlenosti u odnosu na RH. Visok stupanj razvijenosti Županije pokazatelj je kvalitetnog upravljanja materijalnim i nematerijalnim potencijalima kao i dobre polazišne resursne osnove.

Iznadprosječni zdravstveni standard

Primorsko-goranska županija na raspolaganju ima veći broj bolničkih postelja, liječnika i zubnih liječnika po stanovniku nego što je prosjek na razini Republike Hrvatske. U 2013. godini u Županiji je na 100.000 stanovnika bilo na raspolaganju 851 bolnička postelja, 343 liječnika te 126 zubnih

³² Iznadprosječnost se sagledava u odnosu na prosjek Republike Hrvatske u cijeloj SWOT analizi.

liječnika. Na državnoj razini bilo je na raspolaganju prosječno 590 postelja, 299 liječnika te 74 zubna liječnika. Ovaj podatak daje snagu Županije koja na taj način svojim stanovnicima može omogućiti kvalitetniju i dostupniju medicinsku uslugu.

Tradicija destinacijskog i zdravstvenog turizma

Županija ima dugu zdravstveno-turističku tradiciju (Sjeverni Jadran u prošlosti je bio središte najfrekventnijega zdravstvenog turizma u Europi), koja se bazira na prirodnim ljekovitim činiteljima, ugodnoj klimi i sunčanim danima. Tradicija povijesnih lječilišnih destinacija usporedna je prednost te omogućuje Županiji dodatnu mogućnost pozicioniranja kao turističke destinacije.

Razvijenost gospodarske infrastrukture

Pod gospodarskom infrastrukturom, u ovoj analizi, podrazumijeva se prometna, elektroničko-komunikacijska i obrazovna infrastruktura. Razvijenost gospodarske infrastrukture jedna je od snaga Županije, te jedan od bitnih činitelja ekonomskoga rasta. Razvijena i dostupna infrastruktura utječe na kvalitetu života i privlačnost Županije za život i poslovanje, odnosno investiranje. Županiju, između ostalog, karakterizira vrlo dobra izgrađenost prometne infrastrukturne mreže (razvrstano je ukupno 1.550,60 km cesta, a prosječna gustoća cestovne mreže iznosi 428 m/km²; 159.943 km željezničke pruge; luka Rijeka koju karakterizira osobiti gospodarsko značenje za RH te visoka zastupljenost luka otvorenih za javni promet od županijskog i lokalnog značenja i četiri zračne luke), razvijena elektronička komunikacijska infrastruktura (Županija je gotovo u potpunosti pokrivena GSM telekomunikacijskim signalom), te razvijena obrazovna infrastruktura s tendencijom dugoročnog razvoja (projekt Kampus Trsat).

Učinkoviti sustav upravljanja pomorskim dobrom

Učinkovito upravljanje pomorskim dobrom, jednim od najvažnijih resursa Županije, osigurava, između ostalog, prihode za daljnji razvoj infrastrukture. Primorsko-goranska županija jedna je od najučinkovitijih županija u RH u upravljanju pomorskim dobrom. Utvrđene granice pomorskog dobra i granice u postupku utvrđivanja ukupno iznose 640,15 km. Prihodima od upravljanja pomorskim dobrom, koji se moraju trošiti namjenski za unapređenje i zaštitu pomorskog dobra, Županija je financirala uređenje trajektnih luka, šetnica, lučica i ostale infrastrukture značajne za obavljanje lučke djelatnosti, čime je izravno unaprijedila kvalitetu urbanog okoliša, stvorila pretpostavke za odvijanje gospodarskih aktivnosti vezanih uz pomorsko dobro te unaprijedila prometnu povezanost i kvalitetu života na otocima.

Uređen sustav prostornog planiranja

Prostorno planiranje u Županiji ima dugu tradiciju, unutar koje su izrađeni svi strateški prostorni planovi regionalne i lokalne razine (Prostorni plan Primorsko-goranske županije, prostorni planovi uređenja općina/gradova), te je uspješno uspostavljen cjelovit sustav prostornog uređenja. Potpuna pokrivenost županijskog prostora razvojnim planovima preduvjet je održivog razvoja, obzirom da se istima osiguravaju uređenje i zaštita prostora.

Otvorenost za gospodarsku suradnju

Poslovni sektor Županije razvija razne oblike suradnje sa sveučilištima, javnim institutima i civilnim sektorom te na taj način olakšava i unapređuje suradnju znanosti i gospodarstva te aktivno uključuje širu društvenu zajednicu. Stupanj otvorenosti gospodarske suradnje jedna je od najvažnijih snaga u Županiji i temelj za buduće projekte i nova partnerstva. Transferom naprednih tehnologija i specifičnih znanja potaknut će se pozitivne promjene u gospodarstvu. Primorsko-goransku županiju u

posljednjih nekoliko godina označuje povećani izvoz (izvoz u 2012. godini povećao se za 120.869.000 EUR-a, ili 29,16 p.p. u odnosu na ostvareni izvoz u 2007. godini), posebice prerađivačke industrije koja je identificirana kao najznačajnija izvozna djelatnost. U razdoblju od 1993. do 2013. godine Županija je ostvarila 1.710 milijuna EUR-a ukupnih stranih ulaganja.

Razvijen civilni sektor

Na području Županije registrirano je ukupno 3.885 udruga (što je 8% udruga na nacionalnoj razini). Civilni sektor pridonosi razvoju demokratskog, otvorenog, uključivog, socijalno pravednog, održivog te ekološki osviještenog društva te ima potencijal biti korektiv vlasti. Tako prema broju registriranih udruga, Županija zauzima treće mjesto u RH, što pokazuje visoko sudjelovanje i razvijenost civilnog sektora.

Multikulturalnost i tolerancija

Županiju karakterizira visok stupanj multikulturalnosti, tolerancije i poštovanja različitih vjeroispovijesti, što je značajna snaga. Više od 13% građana Županije pripadnici su nacionalnih manjina dok se 78% stanovništva izjašnjava kao katolici, odnosno značajan je postotak ostalih vjera, agnostika, ateista i ostalih.

Slabosti

Nepovoljna demografska kretanja

Županija ima negativnu demografsku sliku što čini prijetnju razvoju. Na razini Županije evidentiran je pad ukupnog broja stanovnika između dva popisa stanovništva (-3,1 postotnih poena), negativan prirodni prirast te procesi starenja i prostorne polarizacije stanovništva. Ovi trendovi su posebno vidljivi u ruralnim područjima gdje je potrebno stvoriti pogodnu klimu za ostanak mladih ljudi. Gorski kotar je izrazito zahvaćen negativnim demografskim kretanjima, što ozbiljno utječe na mogućnosti razvoja ove mikroregije.

Veliki udio neaktivnog stanovništva

Veliki udio neaktivnog stanovništva (48,03% u 2011.) značajan je društveno-gospodarski problem jer opterećuje javne financije. Stopa zapošljavanja je niska zbog nedovoljne gospodarske aktivnosti, koja nije znakovita samo za Primorsko-goransku županiju, već je vidljiva i na državnoj razini od pojave globalne ekonomske krize. Dinamika prekvalifikacija i stjecanja novih vještina koje su tražene na tržištu rada nije na zadovoljavajućoj razini.

Neujednačena razvijenost mikroregija

Postoje izražene razlike u razvijenosti između pojedinih mikroregija. Grad Rijeka i priobalje su razvijeniji od otoka i Gorskog kotara što utječe na cjelokupni razvoj Županije. Uzroci neujednačenog razvoja mogu se pronaći u klimatskim i geomorfološkim razlikama koje rezultiraju slabijom dostupnosti tih krajeva tijekom zimskog razdoblja, negativnim demografskim pokazateljima i smanjenom gospodarskom aktivnosti, što rezultira neujednačenom kvalitetom života.

Nedovoljna povezanost znanosti i gospodarstva

Transfer znanja i tehnologija sa znanstveno-istraživačkih ustanova u gospodarstvo, temelj je razvoja suvremenog gospodarstva. Iako su očigledni pozitivni trendovi na tom polju, još uvijek je nedovoljna

povezanost znanosti i gospodarstva slabost koju se može nadići stvaranjem uvjeta potrebnih za komercijalizaciju znanstveno-istraživačkih dostignuća, odnosno sinergiju znanosti i gospodarstva.

Tehnološko zaostajanje

Tehnološko zaostajanje čini značajnu slabost obzirom na međuovisnost razvoja novih tehnologija i povećanja konkurentnosti. Tehnološki inovativni subjekti stvaraju proizvode i usluge visoke dodane vrijednosti te daju značajan doprinos povećanju izvoza. U Županiji je zabilježeno nedovoljno ulaganje u istraživanje i razvoj. Primjerice, strana ulaganja koja mogu donijeti nove tehnologije zastupljena su u proizvodnim djelatnostima svega s udjelom od 1,01%. Nadalje, u promatranom petogodišnjem razdoblju (2008.-2012.) ostvaren je pad bruto dodane vrijednosti u stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima. Posljedice tehnološkog zaostajanja vidljive su u padu izvoza. Uspoređujući 2012. i 2013. godinu zabilježen je pad vrijednosti izvezenih proizvoda za 1,7 postotnih poena. U najznačajnijoj izveznoj djelatnosti Županije, prerađivačkoj industriji, zabilježen je pad izvoza u brodogradnji, drvnoj i metaloprerađivačkoj industriji. Kvalitetna potporna poslovna i tehnološka infrastruktura preduvjet je za suradnju poduzetnika s istraživačkim institucijama, što u konačnici ima za cilj privlačenje investicija. Nije prisutan zadovoljavajući stupanj povezanosti i klasterizacije poduzetnika, kao niti razvijenost infrastrukture tehnoloških parkova koji su generatori tehnološkog razvoja.

Nekonkurentnost dijela gospodarstva

Za cjelokupan razvoj konkurentnosti gospodarstva, odnosno svih djelatnosti, od posebne je važnosti jačanje djelatnosti koje pokreću inovacije i primjenu novih tehnologija, a to su stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti te djelatnosti informacije i komunikacije. Indeksi specijalizacije, kretanja u stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima, kao i u djelatnosti informacije i komunikacije ukazuju na nedovoljnu razinu aktivnosti te su slabost, jer su to djelatnosti koje bi trebale u budućnosti osigurati gospodarski rast te razvoj na znanju utemeljenog gospodarstva i društva. U razdoblju od 2008. do 2012. godine zabilježeno je smanjenje udjela djelatnosti stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti s 8,02% u 2008. godini na 6,47% u 2012. godini te djelatnosti informacije i komunikacije s 4,12% u 2008. godini na 2,58% u 2012. godini u bruto dodanoj vrijednosti Županije.

Rigidnost gospodarske strukture

Rigidnost gospodarske strukture podrazumijeva sporo prilagođavanje gospodarstva suvremenim razvojnim trendovima što za posljedicu ima razvojnu stagnaciju i rast nezaposlenosti. Prema indeksu specijalizacije gospodarske strukture, zabilježen je opadajući trend u području stručnih, znanstvenih i tehničkih djelatnosti kao i u području informacija i komunikacija. Radi se o djelatnostima koje bi, kao što je prethodno navedeno, trebale u budućnosti osigurati gospodarski rast te razvoj na znanju utemeljenog gospodarstva i društva. Naime, tehnologije koje proizlaze iz informacijsko-komunikacijske industrije, svoju primjenu pronalaze na svim razinama društva, te su ujedno i glavni nositelj većine promjena posljednja dva desetljeća.

Izrazita sezonalnost turizma

Broj dolazaka turista i noćenja ukazuje na sezonalnost turizma. Dok broj dolazaka turista u siječnju, veljači, ožujku, studenom i prosincu 2013. godine nije prelazio 50.000 u vrhuncu sezone, u kolovozu je iznosio 688.811. Još je značajnija razlika u broju ostvarenih noćenja, pa je, primjerice, u siječnju 2013. godine ostvareno 44.019 noćenja, dok je u kolovozu ostvareno 4.245.311. Sezonalnost turizma, odnosno ostvarenje glavnine noćenja u ljetnim mjesecima, problem je zbog nedovoljne iskorištenosti kapaciteta, visokih fiksnih troškova poslovanja i visokih troškova za izgradnju infrastrukture koja mora biti kapacitirana za vršnu sezonu. U sezoni dolazi do smanjenja nezaposlenosti, što podrazumijeva da

produljenje sezone na cijelu godinu može utjecati pozitivno na kretanja na tržištu rada. Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje – Područni ured Rijeka, na području Županije je u 2012. godini zaposleno ukupno 2.738 sezonskih radnika (domaćeg stanovništva), dok je u 2013. godini zaposleno njih 2.904, što je povećanje od 166 radnika ili 6,06 postotnih poena. Nedovoljna valorizacija drugih oblika turizma, sukladno usporednim prednostima pojedinih mikroregija (zdravstveni, zimski, sportsko-rekreacijski, kulturni, kongresni, ronilački, lovni, ruralni turizam) prepreka je u stvaranju preduvjeta za cjelogodišnje poslovanje turističke djelatnosti na razini cijele Županije.

Nedovoljno razvijena poduzetnička infrastruktura

Iako je Primorsko-goranska županija ostvarila značajne pozitivne pomake u razvoju poduzetničke infrastrukture te se na njezinom području nalazi 209 gospodarskih zona, od kojih je pet značajno za državu, a osam za Županiju, dvije slobodne zone, sedam poduzetničkih potpornih institucija te četiri lokalne akcijske grupe, postojeća infrastruktura još uvijek ne zadovoljava potrebe gospodarskog razvoja u Županiji. Dosadašnjem razvoju poduzetničkih zona prepreku je stvarala nesustavnost u aktivnostima pripreme, pokretanja, upravljanja i povezivanja gospodarskih zona. 24,4% proizvodnih zona i 41,7% poslovnih zona u potpunosti nije izgrađeno. Jedan od vodećih problema je pitanje proaktivnog upravljanja zonama, radi unapređenja i opremanja zona potrebnom infrastrukturom prema prostornim planovima uređenja. Poduzetnička infrastruktura nedovoljno pruža potporu razvoju društva utemeljenog na znanju i inovacijama, njihovoj jednostavnoj komercijalizaciji i primjeni, jačanju povezanosti između gospodarstva te institucija visokog obrazovanja, znanosti i istraživanja te jačanju vertikalne i horizontalne povezanosti poduzetništva.

Nedovoljna iskorištenost poljoprivrednog zemljišta i proizvodnja hrane

Iskorištenost obradivoga poljoprivrednog zemljišta složeno je pitanje obzirom da je proizvodnja hrane povezana s pitanjem načina korištenja prostora, dostupnosti fosilnih goriva (energija za proizvodnju, umjetna gnojiva) i utjecajem klimatskih promjena, tako da se prehrambeno pitanje mora sagledavati cjelovito. Površina poljoprivrednog zemljišta po stanovniku u Županiji iznosi svega 0,08 ha/st., što znači da se sustav prehrane Županije oslanja na proizvodnju hrane izvan svojega teritorija i da je vrlo ranjiv na vanjske poremećaje. Problem je uočeni trend smanjenja površina obrađenoga poljoprivrednog zemljišta uz istovremeno povećanje šumskog područja te nadalje smanjenje udjela BDV u djelatnosti poljoprivrede, šumarstvo i ribarstvo koji je u 2008. godini iznosio 1,38%, a u 2012. godini 1,12% ukupnog BDV-a Županije. Na opadanje poljoprivredne proizvodnje ukazuje i pad prihoda u djelatnosti poljoprivrede, šumarstvo i ribarstvo u 2013. godini za 0,83 postotnih poena u odnosu na ostvareni prihod u 2012. godini.

Prilike

Povoljan geostrateški položaj Županije

Prilikom za daljnjim razvojem gospodarstva Županija ima u iskorištavanju povoljnoga geostrateškog položaja (nalazi se na raskrižju važnih europskih kopnenih i morskih putova). Povoljan položaj, ali i raznolika prirodna obilježja snažan su potencijal za gospodarski razvoj Županije, poglavito u segmentu turizma, brodogradnje, drvoprerađivačke industrije te pomorsko-prometne djelatnosti.

Klimatska pogodnost

Raznoliki klimatski uvjeti koji su svojstveni za Primorsko-goransku županiju pogodni su za pojačan razvoj više različitih sektora gospodarstva, primjerice turizma, poljoprivrede i zdravstvene djelatnosti.

Snažnija diversifikacija gospodarskih aktivnosti može utjecati povoljno na povećanje otpornosti Županije na ekonomske šokove koji se mogu pojaviti na državnoj ili globalnoj razini.

Bogatstvo i raznolikost prirodnih i okolišnih resursa

Primorsko-goransku županiju obilježava raznoliko prirodno i okolišno bogatstvo, koje je ujedno velika usporedna prednost za razvoj gospodarstva, posebice turizma. Kvalitetno upravljanje prirodnim potencijalima jedan je od temelja budućeg napretka Županije prema načelima održivog razvoja.

Bogata i raznolika kulturna baština

Dodatna prilika za unapređenje turizma, kulturnih i kreativnih industrija, te očuvanje tradicijskih vještina i proizvoda, nalazi se u jačoj valorizaciji velikog broja kulturnih i povijesnih lokaliteta Županije. Županija, JLS, Ministarstvo kulture, udruge i vlasnici kulturnih dobara ulažu sredstva u obnovu i sanaciju, te je velik broj kulturnih dobara u nekoj od faza obnove. Revalorizacijom materijalne i nematerijalne kulturno-povijesne baštine stvara se prilika za pojačavanjem lokalnih identiteta unutar Županije te jačanjem lokalnog razvoja.

Moguće financiranje iz Strukturnih i investicijskih fondova EU te Programa Unije

Mogućnost korištenja EU fondova označava veliku priliku za unapređenje Županije te se očekuje značajan doprinos gospodarskom oporavku, osobito u uvjetima smanjenog dotoka inozemnog kapitala koji je jedan od najznačajnijih preduvjeta investicijske aktivnosti i gospodarskog rasta. Županiju obilježava rastuća svijest o mogućim izvorima financiranja i pomoć pri identificiranju kvalitetnih projekata za financiranje koju je potrebno dodatno ojačati i usmjeriti.

Razvoj poduzetništva kroz pametnu specijalizaciju

Inovacije i nove tehnologije ključni su čimbenik gospodarskog i društvenog razvoja današnjice, stoga se prilika za daljnjim razvojem poduzetništva u Županiji vidi u pametnoj specijalizaciji. Naime, poduzetništvo u Županiji potrebno je usmjeriti prema onim granama djelatnosti koje su prepoznate kao nositelji budućega gospodarskog rasta, poput sektora zdravlja, održivog okoliša i energije, inženjerstva, biotehnologije, informacijsko-komunikacijskih tehnologija, ključnih naprednih tehnologija (Key Enabling Technologies-KET), kreativne i kulturne industrije.

Postojanje autohtonih i tradicijskih vrijednosti

Prilika za razvoj poljoprivrede i turizma u Županiji prisutna je u zaštiti postojećih autohtonih i tradicijskih vrijednosti te većoj valorizaciji autohtonih i tradicijskih proizvoda kroz stvaranje tržišne marke proizvoda koja će postati prepoznatljivi brand Županije.

Mogućnosti regionalne suradnje

Ulaskom u EU te širenjem mogućnosti korištenja sredstava iz europskih fondova, stvara se mogućnost za jačom regionalnom suradnjom prilikom razvoja projekata. Pritom je potrebno djelovati u smjeru boljeg povezivanja institucija, ali i osigurati financijska sredstva za obrazovanje kadrova za izradu projekata.

Mogućnost razvoja, razmjene i transfera znanja i novih tehnologija s emitivnim okruženjem

Mogućnost razvoja, razmjene i transfera znanja i novih tehnologija s emitivnim okruženjem, prilika je za razvoj Županije. Pritom, prvo je potrebno utvrditi okruženja koja posjeduju razvidno znanje i

tehnologiju te zatim djelovati u smjeru dugoročnog umrežavanja gospodarskih subjekata (poslovnog sektora, javnog sektora, znanstveno-istraživačkog sektora te civilnog društva).

Stavljanje u funkciju neaktivne imovine

Radi se prvenstveno o vojnim objektima u državnom vlasništvu koji bi se, kad bi država njihovo upravljanje prepustila regionalnoj i lokalnoj razini, mogli prenamijeniti u turističke, sportske, zdravstvene i obrazovne objekte privatizacijom, davanjem u koncesiju, davanjem u najam ili prema modelu javno-privatnog partnerstva. Stavljanjem u funkciju neaktivne imovine ili njihovom privatizacijom, posebice državne imovine, javlja se prilika za razvoj gospodarstva i poboljšanje kvalitete života građana, a jačaju se i fiskalni kapaciteti jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Prijetnje

Nedovoljan stupanj ekonomske decentralizacije RH

Nedovoljan stupanj ekonomske decentralizacije RH i neodgovarajuća razdioba nadležnosti po različitim razinama jedinica lokalne i regionalne samouprave, velika su prijetnja za rastuće gospodarstvo Primorsko-goranske županije.

Nepovoljna ekonomska kretanja u RH

Hrvatsko gospodarstvo posljednjih nekoliko godina obilježava recesija i pad gospodarske aktivnosti, a takva nepovoljna ekonomska kretanja negativno su utjecala na sve županije, uključujući Primorsko-goransku županiju. Takvo okruženje negativno se ocrtava na sva društveno-ekonomska kretanja u Županiji te je velika prijetnja za daljnji razvoj gospodarstva u Županiji.

Nedostatak integracije razvojnih politika i programa na svim razinama

Nedostatak integracije razvojnih politika i programa na svim razinama prijetnja je za RH i PGŽ, posebice s punopravnim članstvom u Europskoj uniji, kad se pred Hrvatsku postavljaju novi zahtjevi vezani uz razvojne politike i programe. Identificirani deficiti na razini RH i Primorsko-goranske županije vezani su uz strateško upravljanje i koordinaciju, nacionalne kapacitete za programiranje, provedbu službene razvojne pomoći te upravljanje projektnim ciklusom.

(Pre)česte i nedovoljno kvalitetne promjene zakonske regulative

Problem čestih i nedovoljno kvalitetnih promjena zakonske regulative prisiljava poduzetnike u Županiji na stalne prilagodbe, što posljedično uzrokuje dodatne troškove, nesigurnost i neizvjesnost u njihovom poslovanju. Takvo okruženje djeluje izrazito nepoticažno na konkurentnost poduzetništva i priljev stranih investicija.

Nepovoljna poduzetnička klima u RH u odnosu na EU

Poduzetnička klima u Hrvatskoj nepovoljna je u usporedbi s razvijenim članicama Europske unije, što se odražava i na gospodarstvo Primorsko-goranske županije. Iako je poduzetnička klima u ovoj Županiji povoljnija nego u većini drugih županija, što je vidljivo iz pokazatelja konkurentnosti, razvoj poduzetništva i dalje uvelike ovisi o gospodarskoj politici na razini države te stanju poduzetništva u ostalim županijama.

Institucionalna rascjepkanost kao zapreka investicijama

Problem koordinacije i institucionalne rascjepkanosti na nacionalnoj razini ozbiljna je prijetnja gospodarskom razvoju PGŽ, pri čemu jedan je od uzroka nedovoljna razina koordiniranosti središnjih tijela državne uprave koji se bave različitim pitanjima razvoja. Negativne posljedice institucionalne rascjepkanosti u Hrvatskoj posljednjih nekoliko godina postaju sve izraženije na regionalnoj i lokalnoj razini. Na nacionalnoj razini doneseni su različiti sektorski strateški dokumenti koji nisu usklađeni međusobno ili s dokumentima donesenim na regionalnoj ili lokalnoj razini.

Osjetljivost na globalne poremećaje

Uz brojne pozitivne efekte koje procesi globalizacije i internacionalizacije donose sa sobom, važno je istaknuti i njihov najveći nedostatak. Sve što se događa lokalno, može se odraziti i globalno. Takav razvoj situacije uzrokovao je recentnu globalnu ekonomsku krizu koja je prvotno zahvatila SAD, a potom su se negativni efekti prelili na čitav svijet, uključujući i Hrvatsku i Primorsko-goransku županiju. Republika Hrvatska trenutno zauzima 75. mjesto (od ukupno 148 zemalja) prema indeksu globalne konkurentnosti.

Nesređeno stanje u katastru i zemljišnim knjigama

Nesređeno stanje u katastru i zemljišnim knjigama jedna je od slabosti RH koja je očita i na području PGŽ, obzirom da to čini ozbiljnu pravnu nesigurnost i onemogućuje ili usporava investicije i projekte. Nesređenost stanja katastra i zemljišnih knjiga posebno nepovoljno djeluje na transparentnost u prometu nekretninama i rješavanje prepreka za snažniji dotok kapitala u Županiju.

Složenost rješavanja imovinsko-pravnih odnosa

Neriješeni imovinsko-pravni odnosi priječe i onemogućavaju investicije i gospodarski napredak te sprečavaju privlačenje ulagača te apliciranje JLS-a Primorsko-goranske županije za sredstva fondova Europske unije. To je problem na regionalnoj, ali i državnoj razini te čini Hrvatsku nekonkurentnom, inertnom te posljedično nepoželjnom destinacijom za investiranje i jače umrežavanje u zajedničkom europskom prostoru. Pravni okvir na nacionalnoj razini ne omogućava racionalno korištenje svih resursa, u prvom redu nekretnina (stanovi, poslovni prostori i zemljišta) čime se trajno narušava financijska stabilnost i mogućnost sustavnog i dugoročnog planiranja.

Odlazak srednjoobrazovanog i visokoobrazovanog kadra iz Županije

Iseljavanje srednje i visokoobrazovanih kadrova problem je koji je intenzivirala nepovoljna gospodarska situacija i nedostatak radnih mjesta u državi. Najbrojniju skupinu nezaposlenih čine mladi do 29 godina života (listopad 2013.). Takve osobe teško nalaze posao u struci, što često uzrokuje iseljavanje iz Županije. Iseljavanje ima negativne učinke na ionako nepovoljne demografske trendove u Županiji jer se najčešće iseljavaju mladi ljudi koji se nalaze u najproduktivnijem životnom razdoblju. Gorski kotar i otoci su posebno osjetljivi na problem iseljavanja zbog nedostatka sadržaja koji povoljno utječu na kvalitetu života. Iseljavanje kadrova sa srednjom stručnom spremom smanjuje obujam radne snage u Županiji, a odljev visokoobrazovanih stručnjaka nepovoljno djeluje na društveni i ekonomski razvoj te otežava stvaranje gospodarstva temeljenog na znanju što može uzrokovati postupno smanjenje konkurentnosti Županije.

Nedovoljna prilagođenost srednjoškolskog obrazovanja potrebama tržišta rada

Naime, Hrvatski zavod za zapošljavanje proveo je analizu i prognozu potreba tržišta rada u PGŽ za pojedinim kvalifikacijama te izradio Preporuke za obrazovnu upisnu politiku i politiku stipendiranja u

2014. godini. Obrazovni programi u kojima treba povećati broj upisanih i stipendiranih učenika na području PGŽ su trogodišnji srednjoškolski programi za CNC operatera, montera/-ku suhe gradnje i krovopokrivača/-icu te četverogodišnji srednjoškolski program za ekološkog tehničara/-ku. Obrazovni programi u kojima bi trebalo smanjiti broj upisanih i stipendiranih učenika na području PGŽ su trogodišnji srednjoškolski program za prodavača/-icu, autolimara, fotografa/-kinju i frizera/-ku te četverogodišnji srednjoškolski program za ekonomista/-icu, upravnog referenta/-icu, hotelijersko-turističkog tehničara/-rku, dizajnera odjeće, grafičkog urednika-dizajnera te tehničara za logistiku i špediciju.

5. STRATEŠKI OKVIR

Strateški okvir uključuje viziju, strateške ciljeve, prioritete i mjere. Sažeti pregled Strateškog okvira naveden je u Sažetku ovog dokumenta, a ovo poglavlje sadrži detaljniju razradu komponenti Strateškog okvira.

Odabir strateških ciljeva, prioriteta i mjera Razvojne strategije Primorsko-goranske županije 2016.-2020. te odluke o konkretnim razvojnim projektima i programima nastaju kao rezultat partnerskog rada i suradnje širokog kruga dionika uključenih u izradu Strategije.

Jedno od temeljnih načela politike regionalnog razvoja jest načelo partnerstva i suradnje između javnog, privatnog i civilnog sektora. Ono podrazumijeva suradnju između tijela državne uprave, jedinica područne (regionalne) samouprave, jedinica lokalne samouprave, privatnog sektora, državnih poduzeća, znanstvene zajednice, socijalnih partnera, komunalnih društva, lučkih uprava i organizacija civilnoga društva. Ono se obrazlaže u radu Partnerskog vijeća Primorsko-goranske županije koje djeluje kao forum za dijalog i postizanje konsenzusa između različitih skupina dionika te ima savjetodavnu ulogu u izradi i provedbi planskih dokumenata politike regionalnog razvoja. Partnerstvo se u svom radu rukovodi sljedećim načelima: konsenzus – poticanjem napretka u postizanju sporazuma kroz pregovarački konsenzus; jednakost – niti jednom članu nije omogućen prevladavajući utjecaj u radu partnerstva; transparentnost – svi dionici potpuno su informirani i upoznati s aktivnostima koje partnerstvo poduzima u svom radu³³.

Partnerstvo djeluje u svim fazama izrade i provedbe ŽRS-a, od analize stanja i SWOT analize preko definiranja razvojnih problema Županije, utvrđivanja vizije i ciljeva, prioriteta i mjera do odabira razvojnih projekata i praćenja provedbe ŽRS-a. Tijekom cijelog procesa izrade Strategije prikupljana su mišljenja i sugestije dionika iz različitih dijelova Županije oko ključnih razvojnih problema i potreba.

Nastavno na rečeno, identifikacija ključnih razvojnih ciljeva, prioriteta i mjera nije isključivo utemeljena na znanstveno-stručnoj podlozi i objektivno mjerljivim pokazateljima, već je rezultat i brojnih međuorganizacijskih konzultacija i u konačnici konsenzusa svih dionika koji svakodnevno, „na svojoj koži“ osjećaju probleme u Županiji, a koji su često nemjerljivi isključivo statističkim podacima i ostalim objektivnim pokazateljima. Županija kao institucija ima obvezu uzeti u obzir rezultate konzultacija s dionicima te stoga predloženi strateški okvir kompromisni (stoga ujedno i optimalni) je odgovor na sve identificirane izazove, odnosno ukazuje put k dostizanju vizije razvoja Primorsko-goranske županije.

5.1. Vizija

Vizija ove Strategije je:

Primorsko-goranska županija je konkurentna,
održiva i društveno pravedna regija poželjna za život i rad.

³³ Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, Zakon o regionalnom razvoju i Smjernice za izradu županijskih razvojnih strategija, praćenje i vrednovanje njihove potrebe

5.2. Strateški ciljevi i prioriteti

Ovom Strategijom doseći će se sljedeći strateški ciljevi:

1. Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva,
2. Jačanje regionalnih kapaciteta i ravnomjeran razvoj,
3. Razvoj ljudskih potencijala i povećanje kvalitete života.

Tablica 5. Strateški okvir

RB	CILJ	RB	PRIORITET	RB	MIJERA
1.	RAZVOJ KONKURENTNOG I ODRŽIVOG GOSPODARSTVA	1.1.	Razvoj poticajnog poduzetničkog okruženja	1.1.1.	Razvoj poduzetničke infrastrukture
				1.1.2.	Jačanje konkurentnosti malih i srednjih poduzetnika
				1.1.3.	Poticanje udruživanja i klasterizacije
				1.1.4.	Poticanje društveno odgovornog poslovanja
		1.2.	Rast investicija i izvoza	1.2.1.	Stvaranje povoljne klime za investicije
				1.2.2.	Podrška izvoznim aktivnostima
				1.2.3.	Gospodarska promocija
		1.3.	Razvoj gospodarstva temeljnog na znanju i inovacijama	1.3.1.	Poticanje primjene znanja, uvođenje i razvoj novih tehnologija i inovacija u gospodarstvo
				1.3.2.	Jačanje kapaciteta istraživačke i inovacijske infrastrukture
				1.3.3.	Poticanje razvoja kulturnih i kreativnih industrija
				1.3.4.	Razvoj zdravstvene industrije
		1.4.	Razvoj zelenog gospodarstva	1.4.1.	Razvoj poljoprivrede, šumarstva, ribarstva, akvakulture i lovskog gospodarstva
				1.4.2.	Podrška približavanju prema gospodarstvu temeljenom na niskim emisijama CO ₂ i stakleničkih plinova u svim sektorima
				1.4.3.	Poticanje korištenja OIE i energetske efikasnosti
		1.5.	Razvoj ključnih gospodarskih djelatnosti	1.5.1.	Razvoj prometnog sektora
				1.5.2.	Razvoj energetskog sektora
				1.5.3.	Unapređenje turizma
				1.5.4.	Razvoj prerađivačke industrije
				1.5.5.	Jačanje pristupa i korištenja informacijskih i komunikacijskih tehnologija
2.	JAČANJE REGIONALNIH KAPACITETA I RAVNOMJERAN RAZVOJ	2.1.	Ravnomjeran razvoj mikrorregija i povećanje teritorijalne kohezije	2.1.1.	Ravnomjeran razvoj društvenih i gospodarskih usluga i sadržaja
				2.1.2.	Održivi razvoj urbanog prostora
				2.1.3.	Održivi razvoj ruralnog prostora
				2.1.4.	Osiguranje kvalitetne prometne infrastrukture te unapređenje i integracija infrastrukturnih sustava
				2.1.5.	Unapređenje komunalnih usluga i infrastrukture
		2.2.	Održivo upravljanje okolišem, prostorom te prirodnom i kulturno-povijesnom baštinom	2.2.1.	Unapređenje sustava planiranja i upravljanja prostorom
				2.2.2.	Integralno upravljanje morem i obalnim područjem
				2.2.3.	Zaštita i praćenje stanja svih sastavnica okoliša
				2.2.4.	Unapređenje integralnog sustava gospodarenja otpadom
				2.2.5.	Zaštita prirode i upravljanje vrijednim dijelovima prirode i ekološkom mrežom
				2.2.6.	Održivo upravljanje materijalnom i nematerijalnom kulturno-povijesnom baštinom
		2.3.	Jačanje kapaciteta te učinkovite suradnje s civilnim društvom	2.3.1.	Poticanje partnerstva i potpore organizacijama civilnog društva
				2.3.2.	Promicanje vrijednosti nacionalnih manjina i multikulturalnosti
				2.3.3.	Unapređenje sustava prevencije, zaštite i spašavanja
3.	RAZVOJ LJUDSKIH POTENCIJALA I POVEĆANJE KVALITETE ŽIVOTA	3.1.	Stvaranje uvjeta za razvoj tržišta rada i mobilnost radne snage	3.1.1.	Razvoj dinamičnog sustava cjeloživotnog obrazovanja i prekvalifikacija sukladno potrebama društva
				3.1.2.	Poticanje obrazovnih programa za deficitarna zanimanja
				3.1.3.	Poticanje obrazovanja i pristupa tržištu rada skupina u nepovoljnom položaju
		3.2.	Unapređenje obrazovnog sustava te njegova usklađenost sa potrebama u gospodarstvu	3.2.1.	Razvijanje jakog i modernog Sveučilišta
				3.2.2.	Jačanje prepoznatljivosti svih obrazovnih institucija u funkciji budućeg razvoja
				3.2.3.	Usklađenost mreže obrazovnih ustanova sa stvarnim potrebama
				3.2.4.	Izgradnja, rekonstrukcija, održavanje i opremanje ustanova u obrazovanju
				3.2.5.	Obrazovni sustav prilagođen potrebama djece s teškoćama u razvoju
				3.2.6.	Poticanje izvrsnosti, kreativnosti i inovativnosti
		3.3.	Unapređenje zdravlja i socijalnog blagostanja	3.3.1.	Povećanje i usklađivanje dostupnosti zdravstvene zaštite na primarnoj i sekundarnoj razini
				3.3.2.	Unapređenje programa palijativne i hospicijske skrbi uspostavom sustavnog pristupa
				3.3.3.	Razvoj zdravstvenih programa iznad standardne razine zaštite
				3.3.4.	Promicanje zdravih stilova življenja i prevencije ovisnosti
				3.3.5.	Osiguranje provođenja programa prevencije i ranog otkrivanja bolesti
				3.3.6.	Stvaranje poticajnog okruženja za djecu i demografski poticaji
		3.4.	Unapređenje socijalne sigurnosti i jačanje socijalne uključenosti	3.4.1.	Poboljšanje dostupnosti pristupačnih, održivih i visoko kvalitetnih socijalnih usluga s naglaskom na pružanje usluga u zajednici
				3.4.2.	Poticanje i razvoj društvenog poduzetništva, zadrugarstva i samozapošljavanja mladih
				3.4.3.	Socijalno uključivanje osoba u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti
		3.5.	Unapređenje kvalitete i dostupnosti kulturnih i sportskih sadržaja	3.5.1.	Razvoj programa kulture i sporta i njihove infrastrukture
				3.5.2.	Poticanje umrežavanja institucionalnog i izvaninstitucionalnog sektora kulture

HORIZONTALNE MJERE	1.	Povećanje učinkovitosti javnih institucija te jačanje kapaciteta za upravljanje razvojem
	2.	Korištenje informacijskih i komunikacijskih tehnologija u javnom i privatnom sektoru
	3.	Jačanje svijesti i otpornosti na krizna stanja kao rezultat pristupa razvoju županije

TEMELJNA HORIZONTALNA NAČELA koja će se uzimati u obzir u svim mjerama te prilikom definiranja konkretnih razvojnih projekata:	
1.	Ravnopravnost spolova i jednake mogućnosti za sve društvene skupine
2.	Održivi razvoj
3.	Korištenje dobre upravljačke prakse i participativan pristup razvoju

Slijedi njihov detaljan opis.

5.2.1. Strateški cilj 1. Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva

Kao glavni razvojni problemi Primorsko-goranske županije ističu se stagnacija gospodarskog razvoja, nezaposlenost (posebice mladih), neusklađenost obrazovnog sustava s potrebama na tržištu rada, te nedovoljna usmjerenost gospodarstva na razvoj gospodarskih grana za koje postoje prirodne predispozicije. Nadalje, poduzetništvo u Županiji obilježava nedovoljna usmjerenost na tehnološki i inovacijski razvoj, što ih čini osjetljivima na pojačanu konkurenciju EU, čemu pridonose i nedovoljna ulaganja u istraživanje i razvoj, a uvozna ovisnost, kao posljedica neodgovarajuće specijalizacije za proizvodnju proizvoda s razvijenim faktorima proizvodnje, stvara pritiske na vanjskotrgovinsku bilancu Županije.

Ključne aktivnosti strateškog cilja 1. odnose se na stvaranje poticajnoga poduzetničkog okruženja, privlačenje domaćih i stranih ulaganja, razvijanje gospodarstva temeljenog na znanju i inovacijama, te razvijanje zelenog gospodarstva. Priliku za daljnjim razvojem gospodarstva Županija ima i u iskorištavanju povoljnoga geostrateškog položaja i raznolikih prirodnih obilježja koje su snažan potencijal za gospodarski razvoj Županije, poglavito u segmentu turizma, brodogradnje, drvoprerađivačke industrije, informacijsko-komunikacijskih tehnologija te pomorsko-prometne i energetske djelatnosti.

Realizacija gospodarskog potencijala Županije radi povećanja zaposlenosti i optimalnog korištenja svih gospodarskih resursa, nužna je za razvoj Županije. Razvojnou politikom osnažiti će se administrativna podrška gospodarstvu, unaprijediti konkurentnost postojećih tvrtki u Županiji te privući ulaganja koja će donijeti nova radna mjesta, znanje, inovacije i tehnologiju.

Definirani strateški cilj 1. u skladu je s ciljevima relevantnih nacionalnih, regionalnih i lokalnih strateških dokumenata, poput: Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014.-2020., Program ruralnog razvoja 2014.-2020., Industrijska strategija RH 2014.-2020., Strategija poticanja inovacija RH 2014.-2020., Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije 2014.-2020., Strategija razvoja Grada Rijeke za razdoblje 2014.-2020. Strateški cilj 1. izravno je povezan s većinom tematskih ciljeva Strategije „Europa 2020“ na kojima se baziraju Operativni programi za razdoblje 2014.-2020.

Pokazatelji:

- *Kretanje ostvarenog BDP-a (ukupno i po stanovniku)*
- *Struktura djelatnosti prema NKD*

Prioritet 1.1. Razvoj poticajnoga poduzetničkog okruženja**Opis prioriteta:****Cilj:**

Povećanje konkurentnosti poduzetnika; povećanje zaposlenosti

Opravdanje:

Preduvjet za privlačenje investicija, pokretanje perspektivnih poduzetničkih inicijativa i razvojno-istraživačkih projekata je, između ostalog, kvalitetna potporna poslovna i tehnološka infrastruktura. Analiza stanja ukazala je na činjenicu da je županijska poduzetnička infrastruktura relativno razvijena; postoji određeni broj potpornih institucija i poticaja za razvoj malog i srednjeg poduzetništva, iako uglavnom koncentriranih u većim gradovima i mikroregiji Priobalje. Potrebno je unaprijediti rad poduzetničkih potpornih institucija koje će posebno pružiti potporu razvoju društva utemeljenog na znanju i inovacijama i njihovoj jednostavnoj komercijalizaciji i primjeni, jačanju povezanosti između gospodarstva te institucija visokog obrazovanja, znanosti i istraživanja, jačanju vertikalne i horizontalne povezanosti poduzetništva. Poduzetničke potporne institucije kao posrednička tijela, trebaju biti u mogućnosti osigurati usklađenost sustava obrazovanja i potreba gospodarstva kao i efikasan sustav razmjene ideja, znanja i tehnologija između sektora.

Opis:

Stvaranje nužnih pretpostavki za proširenje, unapređenje i daljnji razvoj postojećih poduzetničkih aktivnosti, kao i razvoj novih inicijativa, pridonijet će povećanju konkurentnosti poduzetnika u PGŽ te povećanju zaposlenosti. Jačanje konkurentnosti malih i srednjih poduzetnika imat će pozitivan utjecaj na jačanje cjelokupnog gospodarstva Županije, obzirom da su mikro, mala i srednje velika poduzeća (MSP), kao najbrojniji subjekti gospodarstva u Županiji, nositelji gospodarskog rasta. Intenziviranje poduzetničkih aktivnosti u Županiji podržat će se i kroz poticanje razvojnog, inovacijskog, tehnološkog i poslovnog povezivanja poduzetnika te kroz poticanje klasterizacije. Društveno odgovorno poslovanje jedna je od važnih odrednica stvaranja održivog i konkurentnog gospodarstva pri čemu je potrebno poboljšati uvjete za snažniji razvoj poduzeća koja odgovaraju na društvena pitanja te pitanja zaštite okoliša.

Mjere:

- 1) Razvoj poduzetničke infrastrukture
- 2) Jačanje konkurentnosti malih i srednjih poduzetnika
- 3) Poticanje udruživanja i klasterizacije
- 4) Poticanje društveno odgovornog poslovanja

Pokazatelji:

- Kretanje ostvarenih prihoda pravnih osoba
- Kretanje stope zaposlenosti

Prioritet 1.2. Rast investicija i izvoza**Opis prioriteta:****Cilj:**

Jačanje gospodarskog rasta i razvoja; jačanje industrijske i poduzetničke aktivnosti

Opravdanje:

Promatrajući glavne izvozne i uvozne grane u Županiji, prikazane u Analizi stanja, može se zaključiti da u gospodarstvu PGŽ, usprkos razvoju prerađivačke industrije te visokoj orijentiranosti na izvoz (djelatnosti brodogradnje, drvne i farmaceutske industrije), još uvijek postoji mjesta za njihov daljnji razvoj, kao i za razvoj sinergije između njih i ostalih grana prerađivačke industrije.

Postoji čvrst temelj za razvoj onih proizvoda za koje postoje razvijeni temeljni čimbenici proizvodnje (radna snaga, kapital, znanje, sirovine i dr.), pa proizvodnja neće imati odgovarajuću konkurenciju iz uvoza. Supstitucija uvoza je proces koji ne predstavlja samo stvaranje novog proizvoda već i nove izvozne prilike.

Kako bi se privukle izravne strane investicije u Hrvatsku, a time i u PGŽ, potrebno je stvoriti predvidivo okruženje u zakonskom i institucionalnom smislu koje će stvoriti mogućnosti za investiranje i imati razvojne učinke, te koje će poticati greenfield investicije, istovremeno omogućavajući ujednačen gospodarski razvoj Županije.

Opis:

Privlačenje domaćih i stranih ulaganja važna je komponenta gospodarskog rasta i razvoja. Stvaranje povoljnih uvjeta za razvoj projekata i poduzetničkih poduhvata te jačanje kapaciteta institucija koje se bave promidžbom i

privlačenjem domaćih i stranih investicija, pridonijet će rastu obujma ulaganja. Podrškom izvoznim aktivnostima moguće je ostvariti brojne pozitivne učinke na gospodarstvo Županije, vidljive prvenstveno u jačanju industrije i poduzetničke aktivnosti, otvaranju novih radnih mjesta i intenziviranju inovacijskih aktivnosti poduzetnika. Kvalitetna institucionalna podrška izvoznim pridonijet će izlasku i pozicioniranju tvrtki na stranim tržištima, a time i jačanju gospodarstva u PGŽ. Promidžba gospodarskih potencijala je od velike važnosti, kako bi se ostvarila veća prepoznatljivost Županije i otvorile nove mogućnosti za realizaciju investicijskih projekata.

Mjere:

- 1) Stvaranje povoljne klime za investicije
- 2) Podrška izvoznim aktivnostima
- 3) Gospodarska promidžba

Pokazatelji:

- Kretanje robne razmjene PGŽ s inozemstvom (vanjskotrgovinska bilanca)
- Kretanje ostvarenih investicija u novu dugotrajnu imovinu

Prioritet 1.3. Razvoj gospodarstva temeljenog na znanju i inovacijama**Opis prioriteta:****Cilj:**

Povećanje konkurentnosti poduzetnika

Opravdanje:

Inovacije i nove tehnologije ključni su čimbenici gospodarskog i društvenog razvoja današnjice. Stoga većina država na globalnoj razini nastoji stvoriti uvjete za brzu i uspješnu preobrazbu istraživačkih rezultata i tehnoloških inovacija u proizvode konkurentne na svjetskim tržištima, potaknuti međunarodni tehnološki transfer te razvoj tehnološki utemeljenih malih i srednjih poduzeća. Ulaganje u istraživanje i razvoj nameće se kao prioritet za uspješan razvoj i povećanje konkurentnosti poslovnih subjekata u Županiji. Inovativni i tehnološki napredni proizvodi i usluge sadrže veću dodanu vrijednost, lakše pronalaze put do kupaca na globalnom tržištu te imaju povoljan utjecaj na povećanje izvoza, što u konačnici omogućuje razvoj lokalnog gospodarstva. Primorsko-goranska županija prepoznala je zdravstvenu industriju kao ključnu usporednu prednost regije te ju želi razviti u prepoznatljiv regionalni brend. Poticanjem razvoja i jačanjem konkurentnosti kulturnih i kreativnih industrija stvorit će se imidž Primorsko-goranske županije kao kreativne županije s bogatim kulturnim naslijeđem i tradicijom.

Opis:

Intenzivno i sustavno korištenje znanja, razvoj tehnologije i inovacija u gospodarstvu, važni su za rast konkurentnosti gospodarstva. Uvođenje i korištenje novih tehnologija i inovacija u poslovanju, poticanje primijenjenih istraživanja, poticanje komercijalizacije inovacija te jačanje suradnje poslovnog sektora sa znanstveno-istraživačkim sektorom, pridonijet će uspostavi konkurentnog gospodarstva temeljenog na znanju. Jačanje istraživačke i inovacijske infrastrukture ima za svrhu povećanje broja znanstvenih i tehnoloških istraživanja te transfera rezultata u realni sektor kroz komercijalizaciju stečenih znanja. Kulturne i kreativne industrije imaju relativno pozitivan utjecaj na gospodarska, ali i društvena kretanja u Županiji te je potrebno potaknuti njihov daljnji razvoj kroz aktivnu politiku potpore. Zdravstvena industrija identificirana je kao perspektivna djelatnost koja u značajnoj mjeri može pridonijeti razvoju županijskog gospodarstva, pri čemu je važno razvijati mehanizme podrške javnim i privatnim pružateljima usluga.

Mjere:

- 1) Poticanje primjene znanja, uvođenje i razvoj novih tehnologija i inovacija u gospodarstvo
- 2) Jačanje kapaciteta istraživačke i inovacijske infrastrukture
- 3) Poticanje razvoja kulturnih i kreativnih industrija
- 4) Razvoj zdravstvene industrije

Pokazatelji:

- Kretanje ostvarenih prihoda u područjima: Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti; Umjetnost, zabava i rekreacija te Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti
- Kretanje broja patenata

Prioritet 1.4. Razvoj zelenog gospodarstva**Opis prioriteta:****Cilj:**

Usmjeravanje dugoročnog razvoja Županije prema održivom razvoju, zaštiti okoliša, iskorištenju prirodnih resursa i učinkovitom gospodarenju u svim segmentima gospodarstva

Opravdanje:

Značenje poljoprivrede u Primorsko-goranskoj županiji proizlazi iz njezine gospodarske, ekološke i socijalne uloge u pridonošenju održivom razvoju Županije te ju je potrebno osnažiti. Poljoprivreda kao gospodarska djelatnost ima veliku važnost u prehrani stanovništva, a ujedno i veliki utjecaj na ostale gospodarske djelatnosti, kao što su prehrambeno-prerađivačka industrija, trgovina i turizam.

Obzirom na činjenicu da su fosilna goriva neobnovljiva i da postaju sve skuplja, preorijentacija na obnovljive izvore energije ključna je za pouzdanu opskrbu potrošača energije u Županiji u budućnosti. Napredak u području energetske učinkovitosti, odnosno smanjivanje ukupne potrošnje energije, olakšao bi ovu preorijentaciju. Analiza stanja ukazala je na činjenicu da se ulaganja u obnovljive izvore energije još uvijek pretežito oslanjaju na trenutni odnos cijena energije iz obnovljivih izvora energije/fosilna goriva, nemajući u vidu dugoročne posljedice dekarbonizacije Županije.

Opis:

Održivo gospodarenje prirodnim resursima od velike je važnosti za budućnost Županije. Zbog utjecaja klimatskih promjena te smanjivanja dostupnosti hrane, potrebno je uspostaviti održivu i sigurnu proizvodnju prehrambenih proizvoda te jačanjem konkurentnosti subjekata u poljoprivredi, šumarstvu, akvakulturi i lovnom gospodarstvu, povećati njihovo sudjelovanje u županijskom BDP-u. Aktivnosti zaštite okoliša uključuju smanjenje emisija CO₂ i ostalih stakleničkih plinova što se planira postići smanjenjem ovisnosti o fosilnim izvorima energije kroz veće oslanjanje na vlastite resurse i obnovljive izvore energije te podizanje energetske učinkovitosti u svim sektorima. Poticanje uporabe obnovljivih izvora energije će uz pozitivne učinke za okoliš pridonijeti i većoj energetske neovisnosti Županije.

Mjere:

- 1) Razvoj poljoprivrede, šumarstva, ribarstva, akvakulture i lovno gospodarstva
- 2) Podrška približavanju prema gospodarstvu temeljenoj na niskim emisijama CO₂ i stakleničkih plinova u svim sektorima
- 3) Poticanje korištenja OIE i energetske efikasnosti

Pokazatelji:

- Kretanje udjela ispuštanja ugljikovog dioksida (CO₂)
- Kretanje ostvarenih investicija u novu dugotrajnu imovinu u područjima: Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo; Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija i Opskrba vodom prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti

Prioritet 1.5. Razvoj ključnih gospodarskih djelatnosti**Opis prioriteta:****Cilj:**

Razvoj koherentnog i održivog gospodarstva

Opravdanje:

Na razini PGŽ nužno je poticati specijalizaciju pojedinih industrija prema onim granama koje čine okosnicu i predvodnicu u razvoju gospodarstva Županije, razvijajući na taj način sinergiju, te koherentan i održiv razvoj gospodarstva, čime će se smanjiti uvozna ovisnost Županije te potaknuti vlastita proizvodnja.

Opis:

Povoljni geoprometni položaj Županije uvjetuje unapređenje prometne infrastrukture u kontekstu razvoja prometnog čvorišta Rijeka kao nadnacionalnoga prometnog središta. Zbog postojeće i planirane energetske infrastrukture, Županija će se razvijati kao energetske ishodište Jugoistočne Europe. Obzirom da turizam ima važan utjecaj na ukupno županijsko gospodarstvo, turističku ponudu je potrebno dodatno unaprijediti, pri čemu će aktivnosti biti usmjerene na stvaranje uvjeta za pozicioniranje Županije kao jedne od vodećih europskih turističkih destinacija te produljenje turističke sezone na cijelu godinu. Podupiranje razvoja prerađivačke industrije kao važne sastavnice županijskog gospodarstva, odvijat će se poticanjem tehnološke modernizacije u industriji, ulaganjem u izobrazbu radne snage te informiranje poduzetnika o najnovijim

tehnologijama i svjetskim trendovima. Korištenje, ali i ulaganje u informacijsko-komunikacijsku tehnologiju će dodatno unaprijediti razvoj PGŽ stvaranjem održivog i tehnološki naprednog gospodarstva te će poboljšati uvjete života i rada u slabije naseljenim i udaljenim područjima.

Mjere:

- 1) Razvoj prometnog sektora
- 2) Razvoj energetskeg sektora
- 3) Unapređenje turizma
- 4) Razvoj prerađivačke industrije
- 5) Jačanje pristupa i korištenja informacijskih i komunikacijskih tehnologija

Pokazatelji:

- Kretanje robne razmjene PGŽ s inozemstvom (vanjskotrgovinska bilanca)
- Kretanje ostvarenih investicija u novu dugotrajnu imovinu u područjima: Prerađivačka industrija; Informacije i komunikacije; Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane; Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija, te Prijevoz i skladištenje prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti

5.2.2. Strateški cilj 2. Jačanje regionalnih kapaciteta i ravnomjeran razvoj

Ovaj cilj iskoristit će usporedne prednosti Županije istovremeno nadilazeći ograničavajuće čimbenike teritorijalnih specifičnosti mikroregija. Omogućit će unapređenje gospodarskih, socijalnih i okolišnih uvjeta potrebnih za kvalitetan život. Iznimno povoljan geostrateški položaj Županije iskoristit će se kao katalizator ukupnog razvoja Županije radi ravnomjernog razvoja sve tri mikroregije i sva tri parametra razvoja (gospodarskog, okolišnog i socijalnog). Ostvarenje ovog cilja pridonijet će ublažavanju negativnih demografskih procesa.

PGŽ obilježavaju tri različite i prepoznatljive prostorne cjeline vrlo različitih stupnjeva razvoja. Njihove klimatske i prostorne različitosti utječu na gustoću stanovanja, razvijenost infrastrukturnih sustava, mogućnosti zapošljavanja, itd. Navedene različitosti, unatoč činjenici da pridonose heterogenom karakteru Županije i bogatstvu njezinih krajobrazu, očituju se i u nejednakim uvjetima za život. Geografski uvjeti su snažna varijabla koja utječe na kvalitetu života na nekom području.

Problemi i manjkavosti koje će se ostvarenjem ovoga strateškog cilja pokušati riješiti pripadaju različitim sektorima ili tematskim područjima. Neki od njih se odnose na unapređenje infrastrukture prometnog sustava (npr. neodgovarajuća cestovna povezanost županijskog teritorija kao i s ostalim županijama, nedovoljan broj priveza za domaće stanovništvo i za nautička plovila, nezadovoljavajuće stanje infrastrukture u zračnoj luci i zračnim pristaništima), unapređenje infrastrukture vodnogospodarskog sustava (npr. nedovoljno povezani i integrirani postojeći vodoopskrbni sustavi, povećanje broja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda), unapređenje stanja okoliša (npr. neintegrirani sustav gospodarenja otpadom), unapređenje stanja kulturno-povijesne baštine (npr. nedovoljan stupanj uključenja baštine u suvremene tokove života) i unapređenje okvira u kojem djeluje civilno društvo kao i sustava zaštite i spašavanja (npr. nedovoljna sredstva za rad udruga kao i za provedbu preventivnih aktivnosti sustava zaštite i spašavanja).

Ovaj cilj uzima u obzir različite strateške dokumente, poput Strategije prometnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje od 2014. do 2030. godine., Plana gospodarenja otpadom u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2007.-2015. godine, Nacionalnog programa upravljanja i uređenja morskim plažama, kao i Operativnih programa za razdoblje 2014.-2020., odnosno ciljeva koji se njima žele postići.

Pokazatelji:

- *Kretanje broja zaposlenih u pravnim osobama po mikroregijama*
- *Kretanje investicija u zaštitu okoliša u PGŽ*

Prioritet 2.1. Ravnomjeran razvoj mikroregija i povećanje teritorijalne kohezije**Opis prioriteta:****Cilj:**

Uravnotežen razvoj svih mikroregija Županije i prevladavanje poteškoća uzrokovanih geografskim specifičnostima područja kako bi se spriječila depopulacija

Opravdanje:

Unapređenje uvjeta života na teritoriju cijele Županije moguće je postići uzimajući u obzir specifičnosti sve tri mikroregije. Različite prostorne posebnosti goranskog, priobalnog i obalnog područja obogaćuju Županiju, pružaju brojne mogućnosti, ali i donose ograničenja, što se vidi u manjku povezanosti i izolaciji pojedinih područja.

Ovaj prioritet omogućit će policentrični i uravnoteženi razvoj cijele Županije, unaprijediti konkurentnost i smanjiti nejednakosti između mikroregija. Također, pridonijet će smanjenju teritorijalne fragmentarnosti i omogućiti promet roba i ljudi, što će ojačati otpornost mikroregija, te u konačnici spriječiti ili smanjiti depopulaciju područja.

Oprečni geografski uvjeti mogu se ublažiti integriranim pristupom dostupnosti i povezanosti Županije. Između ostalog, dobra povezanost gradova i njihove okolice te urbanih i ruralnih područja, važna je za pristup uslugama i sadržajima nužnima za kvalitetan život stanovništva, a posebice Otoka i Gorskog kotara kao posebnih područja (na kojima se provodi posebna državna politika zbog njihovih razvojnih specifičnosti), koje karakteriziraju otežani uvjeti života.

Analiza stanja ukazala je na nedovoljno iskorišten geoprometni položaj Županije, odnosno na nedovoljno iskorišten razvojni potencijal riječkoga prometnog pravca. Razvoj tog pravca pretpostavlja razvoj lučke, cestovne, željezničke i logističke infrastrukture. Nedovoljna razina prikupljanja statističkih podataka o infrastrukturi, gospodarstvu i stanovništvu na razini Županije i JLS, koji su nužni za izradu prostorno-planske dokumentacije, otežava prostorni razvoj, posebno onih područja koja su nedovoljno razvijena i zabačena. Zbog svojeg položaja i topografskih karakteristika, teritorij Županije još uvijek nije u dovoljnoj mjeri cestovno povezan niti unutar Županije niti s ostatkom RH. To se posebno očituje na području mikroregije Gorski kotar, što dodatno pridonosi povremenoj (ovisno o vremenskim uvjetima) izolaciji tog područja, te na području mikroregije Otoci. Nadalje, potrebno je nastaviti razvijati i integrirati sustave vodoopskrbe i značajno unaprijediti razinu izgrađenosti sustava odvodnje, kao i smanjiti nesigurnost vodoopskrbnih sustava zbog nedovoljnih količina ili kvalitete vode.

Opis:

Prioritet će se ostvariti u 5 mjera. Ravnomjeran razvoj mikroregija prvenstveno se odnosi na ravnomjeran razvoj društvenih i gospodarskih usluga te sadržaja. Ta mjera rezultirat će većom gospodarskom aktivnošću i posljedično usporiti smanjenje broja stanovnika. Održivi razvoj urbanog i ruralnog prostora dodatno će pridonijeti unapređenju regionalnog razvoja i poboljšati kvalitetu života stanovnika. Dovoljno razgranata prometna mreža koja povezuje cjelokupni teritorij Županije, kao i Županiju s ostalim dijelovima RH, snažan je doprinos kvaliteti života i preduvjet ostanka stanovništva na nekom teritoriju. Razvoj i unapređenje komunalnih usluga i infrastrukture pripada osiguravanju temeljnog standarda koji jamči dostojanstven život stanovništva.

Mjere:

- 1) Ravnomjeran razvoj društvenih i gospodarskih usluga i sadržaja
- 2) Održivi razvoj urbanog prostora
- 3) Održivi razvoj ruralnog prostora
- 4) Osiguranje kvalitetne prometne infrastrukture te unapređenje i integracija infrastrukturnih sustava
- 5) Unapređenje komunalnih usluga i infrastrukture

Pokazatelji:

- Kretanje broja zaposlenih u pravnim osobama po mikroregijama
- Udio kućanstava priključenih na vodnogospodarsku mrežu

Prioritet 2.2. Održivo upravljanje okolišem, prostorom te prirodom i kulturno-povijesnom baštinom

Opis prioriteta:

Cilj:

Očuvanje prostora, okoliša i prirodne i kulturne baštine, koji su nositelji identiteta Županije, kako bi se unaprijedila kvaliteta života sadašnjih i budućih naraštaja.

Opravdanje:

Analiza stanja ukazala je na postojanje rizika vezanih uz zaštitu osjetljivih ekosustava, poput opasnosti od onečišćenja mora od pomorskog prometa i lučkih aktivnosti, nesaniranih lokacija odlagališta otpada i divljih odlagališta, onečišćenja zraka zbog cestovnog prometa te Rafinerije nafte u Urinju i TE Rijeka. Dodatno se tijekom ljetne sezone pritisci na okoliš povećavaju. Kako bi se uspostavila ravnoteža između provedbe zaštite i omogućavanja provedbe gospodarskih projekata, potrebno je razvijati svijesti o važnosti očuvanja prirodne i kulturne baštine. Kvaliteta zraka unaprijedit će se izmicanjem tranzitnog prometa iz naseljenih područja.

Opis:

Specifičnosti mikroregija najviše se ogledaju u njihovim dominantnim prirodnim obilježjima, odnosno površinama pod šumskim pokrovom i morem. Županija obiluje prirodnim kapitalom sa značajnim razvojnim potencijalom, koji ima izravnu, ali i neizravnu, tj. neuporabnu vrijednost, čime pozitivno utječe na kvalitetu života. Odmjereno, tj. racionalno korištenje svih županijskih resursa, istovremeno će očuvati vrijednosti naslijeđa te biti pokretačka osnova budućeg razvoja.

Ovaj prioritet pridonijet će sprječavanju degradacije cjelokupnoga životnog okoliša u Županiji. Nadalje, pridonijet će da se Županija razvija ravnomjerno, ali uz što manji antropogeni pritisak na prostor i okoliš čime će se dugoročno osigurati zdravlje i sigurnost stanovnika. Održivi razvoj bit će moguć samo uz postizanje gospodarskog rasta koji ne ostavlja negativne posljedice na okoliš.

Za ostvarenje ovog prioriteta predviđeno je 6 mjera, raspoređenih na komponente okoliša, prirode, prostora i kulturno-povijesne baštine. Zbog različitosti mikroregija, posebno je važno izraditi kvalitetne prostorne podloge koje će uvažiti topografske specifičnosti i tako omogućiti održivo korištenje prostora. Obzirom da je riječ o vrlo osjetljivom prirodnom sustavu, nužno je obalnim područjem i morem upravljati na integralan način kako bi se razvojni pritisci maksimalno ublažili. Zaštita i praćenje stanja okoliša rezultirat će povećanjem kakvoće svih sastavnica okoliša, i time unaprijediti kvalitetu života stanovnika. Otpad je važna društvena, gospodarska i okolišna tema, a sustav njegovog gospodarenja potrebno je provoditi poštujući red prvenstva gospodarenja otpadom. Povećanje udjela primarnog odvajanja otpada, sprečavanje nastanka otpada te sanacija odlagališta otpada pridonijet će zaštiti zdravlja stanovnika kao i zaštiti okoliša. Vrijedni dijelovi prirode i ekološke mreže zaštitit će se kako bi u njima uživali današnji stanovnici Županije, ali i buduća naraštaja. Obzirom da je korištenje često najbolja zaštita, bit će nužno njima održivo gospodariti. Materijalna i nematerijalna kulturno-povijesna baština čini vezu današnjih naraštaja s onima prošlima, svjedoči o našoj prošlosti te time snažno utječe na stvaranje lokalnog (i nacionalnog) identiteta. Uloga promicanja identiteta Županije putem baštine omogućit će se povećanjem njezinoga gospodarskog vrednovanja.

Mjere:

- 1) Unapređenje sustava planiranja i upravljanja prostorom
- 2) Integralno upravljanje morem i obalnim područjem
- 3) Zaštita i praćenje stanja svih sastavnica okoliša
- 4) Unapređenje integralnog sustava gospodarenja otpadom
- 5) Zaštita prirode i upravljanje vrijednim dijelovima prirode i ekološkom mrežom
- 6) Održivo upravljanje materijalnom i nematerijalnom kulturno-povijesnom baštinom

Pokazatelji:

- Kretanje investicija u zaštitu okoliša PGŽ
- Kretanje udjela skupljenih količina odvojenih vrsta otpada iz komunalnog otpada u sveukupno skupljenim količinama komunalnog otpada

Prioritet 2.3. Jačanje kapaciteta te učinkovite suradnje s civilnim društvom

Opis prioriteta:
Cilj: Povećanje doprinosa organizacija civilnog društva i građana u provedbi razvojnih projekata Primorsko-goranske županije Opravdanje: U Županiji djeluje značajan broj organizacija civilnog društva koje pridonose atmosferi otvorenosti i transparentnosti. Promicanje multikulturalnosti, građanskog sudjelovanja i civilnih inicijativa pokazatelj je zrelosti društva. S obzirom na broj registriranih organizacija te trend njihovog daljnjeg rasta, Primorsko-goranska županija zauzima treće mjesto u RH s tendencijom daljnjeg smanjenja omjera broja stanovnika na jednu organizaciju. Međutim, analiza stanja ukazala je na potrebu jačanja kapaciteta organizacija civilnog društva te njihovo osnaživanje za dominantniji doprinos društveno-ekonomskom razvoju Županije. Također je potrebno unapređivati sustav financiranja organizacija kao i vrednovanje njihovog rada i doprinosa razvoju Županije. Opis: Neovisno o značajnom broju postojećih organizacija civilnog društva, ovim prioritetom dodatno će se povećati utjecaj civilnog društva, ne samo na provedbi Županijske razvojne strategije, već i na procesu pripreme, donošenja i provedbe javnih politika. Zastupanje prava i interesa svih društvenih skupina kao i nacionalnih manjina, ključno je za unapređenje socijalnog kapitala i smanjenje društvenih nejednakosti. Isto tako, ovim prioritetom će se dodatno unaprijediti učinkovitost javne uprave i uspješnost realizacije projekata javnih politika. Prioritet će se realizirati putem mjera koje potiču udruživanje građana partnerskim pristupom te pružaju potporu organizacijama civilnog društva. Ta mjera će rezultirati ojačanim kapacitetima organizacija kao i provedbenim kapacitetima Županije. Prioritet će se provesti i putem mjere koja će osvijestiti ukupnu zajednicu o važnosti i doprinosu nacionalnih manjina za razvoj Županije. Konačno, sigurnost stanovništva omogućit će se provedbom mjere koja unapređuje cjelokupni sustav prevencije, zaštite i spašavanja. Ovime će se ojačati otpornost Županije za različite iznenadne šokove, katastrofe i nesreće.
Mjere:
1) Poticanje partnerstva i potpore organizacijama civilnog društva 2) Promicanje vrijednosti nacionalnih manjina i multikulturalnosti 3) Unapređenje sustava prevencije, zaštite i spašavanja
Pokazatelji:
• Kretanje broja udruga prema djelatnostima u PGŽ • Kretanje broja vatrogasnih intervencija

5.2.3. Strateški cilj 3. Razvoj ljudskih potencijala i povećanje kvalitete života

Ovaj strateški cilj usmjeren je na poboljšanje društveno-gospodarskih uvjeta u Županiji te se aktivnosti odnose na smanjenje nezaposlenosti, odnosno uklanjanja uzroka nezaposlenosti. Posebna je briga posvećena osobama izloženima riziku od siromaštva i socijalne isključenosti.

Strateški cilj 3. ističe razvoj ljudskih potencijala koji je usmjeren k omogućavanju stanovnicima Primorsko-goranske županije da steknu obrazovanje te usvajaju znanja i vještine koje su im neophodne na tržištu rada, kako bi mogli doći do kvalitetnog radnog mjesta i ostati zaposleni, odnosno konkurentni na tržištu rada cijeli svoj radni vijek. Druga važna sastavnica ovog cilja je pružanje kvalitetne socijalne i zdravstvene zaštite u cijeloj Županiji, kao predujveta za postizanje ujednačenog razvoja Županije, odnosno ujednačene kvalitete života i jednakih mogućnosti za sve stanovnike Županije.

Strateški cilj izravno je povezan s četiri tematska cilja strategije „Europa 2020“ na kojima se baziraju i nacionalni programi, kao i Operativni programi za razdoblje 2014-2020: visoka zaposlenost i mobilnost radne snage, socijalno uključivanje, obrazovanje i cjeloživotno učenje te dobro upravljanje. Strateški cilj 3. u skladu je sa Strategijom borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici

Hrvatskoj (2014.-2020.), Operativnim programom Razvoj ljudskih potencijala 2014.-2020., Nacionalnom strategijom razvoja zdravstva 2012.-2020., Strateškim planom Ministarstva socijalne politike i mladih 2015.-2017.

Usko je povezan i sa Strateškim ciljevima 1. i 2. kao i s vodoravnom mjerom povećanja učinkovitosti javnih institucija, te omogućuje da se ulaganjima u gospodarstvo i u infrastrukturu daje dodana vrijednost i dugoročna održivost kroz kvalitetnu radnu snagu koja će tim resursima dobro upravljati. Pridonosi i povećanju regionalne konkurentnosti Primorsko-goranske županije te njezine atraktivnosti za život i rad.

Pokazatelji:

- *Kretanje stope zaposlenosti*
- *Kretanje migracijskog salda među županijama (doseljeni – odseljeni)*

Prioritet 3.1. Stvaranje uvjeta za razvoj tržišta rada i mobilnost radne snage

Opis prioriteta:
Cilj : Postići visoku zaposlenost i smanjiti stopu nezaposlenosti Opravdanje: Analizom stanja utvrđene su prepreke razvoju gospodarstva, konkurentnosti Županije, odnosno stvaranju novih radnih mjesta, a to su prvenstveno: neusklađenost obrazovnog sustava s potrebama na tržištu rada i stanjem u gospodarstvu, nedovoljna usmjerenost na razvoj zasnovan na tehnologiji i inovacijama, velik udio nezaposlenih s višom i visokom stručnom spremom. Visoka zaposlenost moguća je u uvjetima kada radna snaga raspolaže znanjima i vještinama koje su poslodavcima važni za konkurentnost i učinkovitost poslovanja, bilo da se radi o javnom, civilnom ili privatnom sektoru. Stoga je za rješavanje ovih problema najvažnije utjecati na sektor obrazovanja koji stvara bazu sadašnje i buduće radne snage. Opis: Na tragu navedenog, ovaj prioritet usmjeren je na unapređenje sustava obrazovanja, formalnog i neformalnog, kojim se takva znanja i vještine stječu. Posebna pozornost posvećena je skupinama u nepovoljnom položaju, kao što su dugotrajno nezaposleni, mladi, osobe s invaliditetom te ostale osobe u riziku od socijalne isključenosti. Podijeljen je na tri mjere koje se bave cjeloživotnim obrazovanjem i prekvalifikacijom, kao sustavima koji mogu ponuditi brže odgovore na potrebe tržišta rada, poticanjem obrazovnih programa za deficitarna zanimanja, kako bi poslodavci mogli doći do kvalitetne radne snage koja nedostaje na tržištu rada te posebice poticanjem obrazovanja i pristupa tržištu rada skupina u nepovoljnom položaju koje ju u najvećem riziku od siromaštva. Ulaganja kroz ovaj prioritet i pripadajuće mjere nadovezivat će se na ulaganja kroz Strateški cilj 1. kako bi se postigla sinergija ulaganja te povećan ukupan učinak na razvoj Županije.
Mjere:
1) Razvoj dinamičnog sustava cjeloživotnog obrazovanja i prekvalifikacija sukladno potrebama društva 2) Poticanje obrazovnih programa za deficitarna zanimanja 3) Poticanje obrazovanja i pristupa tržištu rada skupina u nepovoljnom položaju
Pokazatelji:
• Kretanje stope nezaposlenosti u PGŽ • Kretanje broja osoba uključenih u obrazovanje kroz Program aktivne politike zapošljavanja

Prioritet 3.2. Unapređenje obrazovnog sustava te njegova usklađenost s potrebama u gospodarstvu

Opis prioriteta:
Cilj: Poboljšanje kvalitete, efikasnosti i otvorenosti znanstveno-obrazovnih institucija u Županiji Opravdanje: Obrazovne institucije spadaju u ključne nositelje regionalnog razvoja. Prije je potrebno da se specifične regionalne razvojne potrebe društva i gospodarstva prepoznaju u obrazovnim institucijama koje bi onda posljedično trebale unaprijediti svoj rad, odnosno prilagoditi svoje programe i uvesti nove. Nastavno na zaključke iz Analize stanja, znanstveno-obrazovne institucije ne razvijaju u dovoljnoj mjeri svoje programe i aktivnosti uzimajući u obzir društveno-gospodarske izazove Županije. Stoga su ulaganja predviđena kroz ovaj prioritet usmjerena prvenstveno na jačanje kapaciteta znanstveno-obrazovnih institucija za projekte i programe koji su u suglasju s razvojnom strategijom Županije. Opis: Mjere iz ovog prioriteta usmjerene su na cjelokupni sustav obrazovanja, od predškolskog odgoja, preko osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja do visokoškolskih i istraživačko-znanstvenih programa. Usklađivanjem mreže školskih i predškolskih ustanova sa stvarnim potrebama u Županiji osigurao bi se cjeloviti sustav podrške djeci i učenicima istovremeno osiguravajući kvalitetu odgoja i obrazovanja, jednak pristup kvalitetnom predškolskom, osnovnoškolskom i srednjoškolskom obrazovanju na cijelom teritoriju Županije te bi se postigla visoka razina kvalitete nastave i definirani ishodi učenja uz odgovarajuću podršku odgojno-obrazovnih djelatnika. Ulaganjem u obrazovnu infrastrukturu postiže se veća kvaliteta nastave te sukladno tome i veća motivacija učenika. Poticanje izvrsnosti, inovativnosti i kreativnosti znanstveno-obrazovnog kadra, učenika i studenata stvara kvalitetnu radnu snagu koja je prilagodljiva i može odgovoriti na promjenjive društveno-gospodarske izazove te očuvati konkurentnosti Županije. Županija će pružiti podršku Sveučilištu u provođenju kvalitetnih obrazovnih programa, radi razvoja znanja i vještina potrebnih za stvaranje konkurentne radne snage koja će pridonijeti razvoju Županije. Ovo ulaganje nadovezuje se i na mjere iz strateškog cilja 1., usmjerene na jačanje istraživačke i inovacijske infrastrukture. Prilagođavanjem obrazovnog sustava potrebama različitih kategorija korisnika (posebice djeci s teškoćama u razvoju) stvaraju se jednaki uvjeti za obrazovanje, što će u konačnici pridonijeti razvoju ljudskih potencijala i povećanju kvalitete života stanovnika u Županiji.
Mjere:
1) Razvijanje jakog i modernog Sveučilišta 2) Jačanje prepoznatljivosti svih obrazovnih institucija u funkciji budućeg razvoja 3) Usklađenost mreže obrazovnih ustanova sa stvarnim potrebama 4) Izgradnja, rekonstrukcija, održavanje i opremanje ustanova u obrazovanju 5) Obrazovni sustav prilagođen potrebama djece s teškoćama u razvoju 6) Poticanje izvrsnosti, kreativnosti i inovativnosti
Pokazatelji:
• Kretanje broja diplomiranih u odnosu na broj upisanih studenata • Kretanje ulaganja u novu dugotrajnu imovinu u području Obrazovanje prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti

Prioritet 3.3. Unapređenje zdravlja i socijalnog blagostanja**Opis prioriteta:****Cilj:**

Osigurati jednaku dostupnost kvalitetnim zdravstvenim uslugama na cijelom području Županije te poboljšati demografsku sliku Županije

Opravdanje:

Nejednakosti u zdravlju i pristupu zdravstvenim uslugama nisu etički prihvatljive jer su ograničavajuće i nepravedne. Uz spomenuto, loše zdravlje često vodi siromaštvu i socijalnoj isključenosti. Zato je posebno važno ujednačiti dostupnost zdravstvenim uslugama u svim mikroregijama, odnosno unaprijediti zdravlje stanovništva, osobito socijalno najosjetljivije populacije. Tako će javno zdravstvo biti puno učinkovitije jer će se na taj način smanjiti neprestani trend porasta potreba za zdravstvenim uslugama koje je sve teže zadovoljiti. Dakle, smanjivanjem nejednakosti u zdravlju smanjujemo troškove zdravstvene zaštite i povećavamo stopu zapošljavanja, što pridonosi ekonomskom napretku na osobnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini.

Analiza stanja detektirala je i problem mladih pri osamostaljivanju, što je preduvjet za osnutak obitelji. Županija će stoga nastojati poboljšati demografsku strukturu i unaprijediti kvalitetu obiteljskog života, zaustaviti negativne demografske trendove i spriječiti odljev stanovništva iz Županije.

Opis:

Prioritet će se provesti u šest mjera. Povećanje kapaciteta zdravstvenih ustanova, podizanje standarda opreme i kvalitete pružanja zdravstvenih usluga, izravno će pridonijeti poboljšanju kvalitete življenja, pri čemu će se posebno voditi računa o što većem stupnju jednake dostupnosti ovih usluga na cijelom području Županije. Predviđena su ulaganja u infrastrukturu i opremu te u ljudske resurse (medicinskog kadra), razvoj i unapređenje programa palijativne i hospicijske skrbi te programa iznad standardne razine zaštite (razna savjetovišta za žene, djecu i mlade, branitelje, za oboljele od težih bolesti, ovisnosti i dr.). Pažnja će se posvetiti i izobrazbi i podizanju svijesti o zdravom načinu života, razvijanju svijesti građana o važnosti prevencije i ranog otkrivanja bolesti, sve kako bi se smanjila oboljenja odnosno poboljšala ukupna zdravstvena slika stanovnika Županije.

Posebnom mjerom podržat će se aktivnosti usmjerene podizanju stupnja kvalitete života najmlađih građana i stvaranje poticajnog okruženja za razvoj djece. Glavna svrha ove mjere je da se stvore olakšani uvjeti za mlade obitelji i obitelji s više djece, ravnomjernija naseljenost po Županiji, veća kvaliteta korištenja slobodnog vremena te, najvažnije, osviještena važnost obiteljskih vrednota i roditeljstva.

Mjere:

- 1) Povećanje i usklađivanje dostupnosti zdravstvene zaštite na primarnoj i sekundarnoj razini
- 2) Unapređenje programa palijativne i hospicijske skrbi uspostavom sustavnog pristupa
- 3) Razvoj zdravstvenih programa iznad standardne razine zaštite
- 4) Promicanje zdravih stilova življenja i prevencije ovisnosti
- 5) Osiguranje provedbe programa prevencije i ranog otkrivanja bolesti
- 6) Stvaranje poticajnog okruženja za djecu i demografski poticaji

Pokazatelji:

- Kretanje broja liječnika, zubnih terapeuta i farmaceuta na 10.000 stanovnika
- Kretanje pobola stanovništva

Prioritet 3.4. Unapređenje socijalne sigurnosti i jačanje socijalne uključenosti**Opis prioriteta:****Cilj:**

Stvaranje kvalitetnijih uvjeta života skupinama u sustavu socijalne skrbi te prevencija socijalne isključenosti

Opravdanje:

Na tragu temeljnih načela regionalnoga razvoja o pametnom, održivom i uključivom rastu, ovim prioritetom teži se osiguravanju uvjeta za borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti te smanjenje nejednakosti u društvu, sprečavanje nastanka novih kategorija siromašnih, kao i smanjenja broja siromašnih i socijalno isključenih osoba, uspostava koordiniranog sustava potpore skupinama u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti. Potrebno je istaknuti da je antidiskriminacijska politika već ugrađena u Strategiju kao temeljno načelo. Podaci ukazuju na velike socijalne razlike i ograničeni pristup mogućnostima. Nužno je analizirati uzroke koji dovode do takve situacije i osigurati uvjete za poboljšanje životnih uvjeta svima, jer se u uvjetima dugoročne krize siromaštvo i socijalna isključenost više ne mogu smatrati problemom koji se odnosi samo na pojedine dijelove društva i smatraju marginalnima, već je ono prijetnja svim slojevima društva i svim naraštajima.

Opis:

Prioritet je usmjeren na razvoj decentraliziranog i integriranog sustava pružanja socijalnih usluga unutar i izvan institucija (promjena omjera u korist izvaninstitucijskih oblika) te povećanje dostupnosti usluga u nerazvijenim područjima, kao i osiguranje ekonomske i psihosocijalne koristi za različite skupine korisnika te osiguranje odgovarajuće skrbi za osobe treće životne dobi.

Osim socijalnih usluga, za socijalnu uključenost iznimno je važno sudjelovanje na tržištu rada. Stoga su određene mjere unutar ovog prioriteta usmjerene na povećanje zapošljivosti te poticanje društvenog poduzetništva, zadrugarstva i samozapošljavanja. Društveno poduzetništvo i zadrugarstvo važan je model za zapošljavanje skupina u nepovoljnom položaju i osiguranje socijalnih usluga u zajednici. Društvenim poduzetništvom stvara se društvena korist za zajednicu, što pridonosi povećanju ukupne kvalitete života. Bitan čimbenik za ostvarenje ovog prioriteta je i jačanje administrativnih kapaciteta za provedbu mjera smanjenja od siromaštva i socijalne isključenosti, posebice kroz interdisciplinarne i međuinstitucijske programe i aktivnosti.

Mjere:

- 1) Poboljšanje dostupnosti pristupačnih, održivih i visoko kvalitetnih socijalnih usluga s naglaskom na pružanje usluga u zajednici
- 2) Poticanje i razvoj društvenog poduzetništva, zadrugarstva i samozapošljavanja mladih
- 3) Socijalno uključivanje osoba u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti

Pokazatelji:

- Kretanje udjela zaposlenih osoba s invaliditetom u odnosu na broj novoprijavljenih osoba s invaliditetom
- Kretanje broja nezaposlenih mladih

Prioritet 3.5. Unapređenje kvalitete i dostupnosti kulturnih i sportskih sadržaja

Opis prioriteta:
Cilj: Povećanje atraktivnosti Županije unapređenjem kulturnih i sportskih sadržaja Opravdanje: Podaci s terena svjedoče o tome da sportska infrastruktura i sportski sadržaji često nisu odgovarajući, iako imaju važnu funkciju u rekreativnom, amaterskom ili profesionalnom obliku sportskih aktivnosti kod djece i odraslih. Poticanjem obnove i ravnomjerne izgradnje potrebne sportske infrastrukture, te korištenjem postojeće, pruža se mogućnost ostvarivanja dodatne koristi putem turističkih ponuda. Što se tiče razvoja kulturne infrastrukture i sadržaja, i tu se nailazi na velike unutaržupanijske razlike koji dodatno pojačavaju trendove demografskog slabljenja područja s razvojnim posebnostima, naročito Gorskog kotara, gdje su takvi sadržaji nedostupni mladim osobama u kraju u kojem su rođeni. Ponuda kulturnih sadržaja postala je i sastavni dio turističke ponude, koja teži sve većoj raznovrsnosti sadržaja, i produžetku turističke sezone. Opis: Sportski objekti neravnomjerno su raspoređeni po Županiji, a trenutno postoji potreba za izgradnjom novih infrastrukturnih objekata, poput zatvorenih bazena, zatvorenih teniskih terena te atletskih borilišta. Dodatno, potrebno je osigurati uvjete za školovanje stručnog kadra u sportu te osmisliti dodatne, dostupne i privlačne sportske programe koji bi privukli veći broj sudionika. Što se tiče kulture, Županija će svoje napore usmjeriti k poboljšanju uvjeta rada institucija u kulturi – odnosno mogućnost boljeg rada i razvoja raznih oblika kulturne djelatnosti. Osim izgradnje novih i rekonstrukcije postojećih objekata u kulturi, potrebno je maksimalno iskoristiti bivše industrijske, vojne i ostale javne objekte. Osim unapređenja programa kulturnih institucija, potrebno je programski i financijski pratiti i brojne udruge i ostale koji svojim radom bitno pridonose bogatstvu sadržaja u području kulture, kroz programe, projekte, manifestacije, i sl. Koristeći postulate poduzetničke klime i kulture, jedan dio aktivnosti razvijat će se tzv. kreativnim industrijama kojima se dodatno pridonosi razvoj kulture i turizma.
Mjere:
1) Razvoj programa kulture i sporta i njihove infrastrukture 2) Poticanje umrežavanja institucionalnog i izvaninstitucionalnog sektora kulture
Pokazatelji:
• Kretanje ostvarenih investicija u dugotrajnu imovinu u području Umjetnost, zabava i rekreacija prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti • Kretanje broja zaposlenih u području Umjetnost, zabava i rekreacija prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti

Detaljna razrada pokazatelja realizacije ciljeva i prioriteta priložena je u Dodatku III. U Dodatku II. priložena je detaljnija razrada povezanosti strateških ciljeva i prioriteta s teritorijalnim i sektorskim strateškim dokumentima nacionalne i regionalne razine.

5.3. Mjere i temeljna horizontalna načela

Mjere su razrađene sukladno ciljevima i prioritetima. Slijedi opis svake mjere na način da je objašnjena njezina svrha, rezultat i razvojni učinak, tijelo zaduženo za praćenje provedbe, nositelj, korisnici, ciljne skupine, mehanizmi provedbe i pokazatelji.

5.3.1. Mjere RS PGŽ u okviru Strateškog cilja 1: Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva

Prioritet 1.1.: Razvoj poticajnog poduzetničkog okruženja

Naziv mjere	1.1.1. Razvoj poduzetničke infrastrukture
Strateški cilj:	Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva
Svrha, cilj i obrazloženje:	Svrha ove mjere je stvaranje nužnih pretpostavki za proširenje, unapređenje i daljnji razvoj postojećih poduzetničkih aktivnosti, kao i razvoj novih, koji će u konačnici pridonijeti povećanju konkurentnosti poduzetnika u PGŽ te povećanju zaposlenosti. Specifični ciljevi koji se planiraju postići odnose se na jačanje kapaciteta postojećih institucija poduzetničke infrastrukture, razvoj popratnih gospodarskih aktivnosti, unapređenje novih programa potpore, ali i jačanje sposobnosti (kadrovi, znanje, vještine, organizacija) institucija poduzetničke infrastrukture te poduzetnika i obrtnika. Naime, institucije poduzetničke infrastrukture, kao posrednička tijela, osnova su za razvoj poduzetništva te efikasan sustav razmjene ideja, znanja i tehnologija između raznih sektora.
Rezultat i razvojni učinak:	• Planirane aktivnosti pridonijet će jačanju konkurentnosti malih i srednjih poduzetnika te industrije u Županiji • Povećan izvoz • Povećan broj novoosnovanih poduzeća i obrta • Povećana domaća i strana ulaganja na području Županije • Povećana zaposlenost i smanjenje nezaposlenosti
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj
Nositelj:	PGŽ, JLS, resorna ministarstva, HAMAG-BICRO, HGK-Rijeka, HOK-Rijeka, Hrvatska udruga poslodavaca, poduzetničke potporne institucije, poduzetničke zone, HBOR, Centar za praćenje energetskog sektora i investicija, Agencija za javno privatno partnerstvo, fondovi za gospodarsku suradnju, komercijalne banke
Korisnici:	Mali i srednji poduzetnici u svim stupnjevima razvoja, obrtnici, udruge, ulagači, JLS, poduzetničke zone, poduzetničke potporne institucije, lokalne akcijske grupe (LAG)
Ciljne skupine:	Poduzetnici, obrtnici, nezaposleni, stanovništvo
Mehanizmi provedbe:	• Pružanje tehničke pomoći razvojnih institucija onima koji žele pokrenuti ili unaprijediti svoje poslovanje • Jačanje vidljivosti poduzetničkih potpornih institucija i poduzetničkih zona • Jačanje kapaciteta poduzetničkih potpornih institucija • Razvoj mehanizama koji će unaprijediti ulaganja u razvoj poduzetničke infrastrukture • Provođenje programskih aktivnosti razvojnih institucija i udruga • Priprema i stavljanje u operativnu funkciju mreže radnih zona (poslovne i proizvodne)
Pokazatelji:	• Kretanje broja zaposlenih u poslovnim subjektima • Kretanje broja aktivnih poslovnih subjekata prema aktivnosti i pravno ustrojbenim oblicima • Kretanje dobiti razdoblja pravnih osoba • Kretanje ostvarenih prihoda pravnih osoba

Naziv mjere	1.1.2. Jačanje konkurentnosti malih i srednjih poduzetnika
Strateški cilj:	Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva
Svrha, cilj i obrazloženje:	Svrha je jačanje konkurentnosti MSP radi jačanja cjelokupnog gospodarstva Županije, obzirom da su mali i srednji poduzetnici kao najbrojniji subjekti gospodarstva u Županiji nositelji gospodarskog rasta i razvoja. Specifični ciljevi odnose se na: poticanje inovativnog poduzetništva te stvaranje novih poduzeća, učvršćivanja pozicije MSP na tržištu, bolji pristup financiranju za MSP-ove, omogućavanje povoljnog okruženja za osnatak i razvoj poduzeća, ulaganje u nove tehnologije, razvoj i primjenu novih poslovnih modela.
Rezultat i razvojni učinak:	• Konkurentnost malih i srednjih poduzetnika • Povećan izvoz • Povećan broj novoosnovanih poduzeća i obrta • Povećana zaposlenost • Smanjenje nezaposlenosti
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj
Nositelj:	PGŽ, JLS, resorna ministarstva, HAMAG-BICRO, Hrvatski zavod za zapošljavanje, HGK-Rijeka, HOK-Rijeka, Hrvatska udruga poslodavaca, poduzetničke zone, poduzetničke potporne institucije, HBOR, Centar za praćenje energetskog sektora i investicija, Agencija za javno privatno partnerstvo, fondovi za gospodarsku suradnju, komercijalne banke
Korisnici:	Mali i srednji poduzetnici u svim stupnjevima razvoja, uključujući novoosnovana poduzeća, poduzetnike početnike, žene poduzetnice, inovatore, ulagače, JLS, poduzetničke potporne institucije, lokalne akcijske grupe (LAG), zadruge, klasteri, udruge
Ciljne skupine:	Poduzetnici, obrtnici, nezaposleni, stanovništvo
Mehanizmi provedbe:	• Subvencioniranje razvoja postojećih i poticanje novih programa za potporu poduzetništva, s naglaskom na poduzetnike početnike, žene poduzetnice, mlade poduzetnike, osobe s invaliditetom te ostale skupine poduzetnika s otežanim društvenim uvjetima • Razvoj i provedba programa obrazovanja i stručnih usavršavanja poduzetnika, kao i njihovih zaposlenika • Poticanje razvoja poduzetničkog potencijala (uključujući evaluaciju poduzetničkih projekata i prijavu na programe, pružanje poslovne podrške i povezivanje s drugim poduzećima i osobno savjetovanje) • Subvencioniranje troškova kreditnog zaduženja radi poticanja konkurentnosti MSP • Razvoj mehanizama koje će djelovati u smjeru smanjenja administrativnog opterećenja poduzetnika
Pokazatelji:	• Kretanje ostvarene dobiti malih i srednjih poduzetnika • Kretanje ostvarenih prihoda malih i srednjih poduzetnika • Kretanje robne razmjene PGŽ s inozemstvom (vanjskotrgovinska bilanca) za male i srednje poduzetnike • Kretanje broja zaposlenih u poslovnim subjektima malih i srednjih poduzetnika

Naziv mjere	1.1.3. Poticanje udruživanja i klasterizacije
Strateški cilj:	Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva
Svrha, cilj i obrazloženje:	Svrha ove mjere je unapređenje poslovanja poduzetnika i njihove konkurentnosti te gospodarske uspješnosti Županije putem njihovoga razvojnog, inovacijskog, tehnološkog i poslovnog povezivanja. Mrežni odnosi igraju značajnu ulogu u poduzetničkom procesu i važan je čimbenik gospodarskog razvoja. Udruživanjem i klasterizacijom poduzetnika stvaraju se osnovni uvjeti za uspostavljanje sinergije i zajedničke suradnje radi jačanja konkurentnosti sektora na županijskoj, ali i nacionalnoj razini. Poticanjem zadružnog poduzetništva i poduzetništva klastera omogućit će se koherentan i održiv razvoj gospodarstva te će se potaknuti vlastita proizvodnja i razvoj inovacija i transfer znanja.
Rezultat i razvojni učinak:	• Povećan interes poduzetnika i obrtnika za različite oblike udruživanja te stvaranja zadružnog poduzetništva i poduzetništva klastera • Osnovani novi klasteri i zadruge • Nova radna mjesta • Povećanje izvoza
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj
Nositelj:	PGŽ, JLS, resorna ministarstva, Agencija za investicije i konkurentnost, HGK-Rijeka, HOK-Rijeka, Hrvatska udruga poslodavaca, poduzetničke potporne institucije
Korisnici:	PGŽ, JLS, poduzetničke potporne institucije, lokalne akcijske grupe (LAG), zadruge, klasteri, udruge, gospodarska interesna udruženja
Ciljne skupine:	Postojeći i novi poduzetnici, obrtnici, nezaposleni
Mehanizmi provedbe:	• Razvoj programa institucionalne potpore aktivnostima udruživanja i klasterizacije • Podizanje svijesti poduzetnika o prednostima udruživanja • Promocija različitih oblika poduzetničkog udruživanja • Razvoj i provedba programa obrazovanja i stručnih usavršavanja poduzetnika-članova zadruga i klastera • Razvoj mehanizama koji će poticati udruživanje i klasterizaciju poduzetnika u Županiji
Pokazatelji:	• Kretanje robne razmjene PGŽ s inozemstvom (vanjskotrgovinska bilanca) • Kretanje broja zaposlenih u poslovnim subjektima

Naziv mjere	1.1.4. Poticanje društveno odgovornog poslovanja
Strateški cilj:	Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva
Svrha, cilj i obrazloženje:	Društveno odgovorno poslovanje održivi je model upravljanja poduzećem koji potiče rast i razvoj na način da poduzeća ujedinjuju društvena pitanja i pitanja očuvanja okoliša u svoje poslovne aktivnosti. Svrha mjere je uvođenje promjena na razini poduzeća na društveno odgovoran način, koje će u konačnici pridonijeti stvaranju održivog i konkurentnog gospodarstva u Županiji. Poticanjem društveno odgovornog poslovanja omogućit će se: stvaranje blagostanja i radnih mjesta bez ugrožavanja socijalnih potreba i potreba očuvanja okoliša, stvaranje razvijenog sustava zaštite potrošača, povećana zaposlenost društveno ugroženih skupina te smanjen negativan utjecaj na okoliš. Društveno odgovornim poslovanjem uvelike se pridonosi dugoročnoj održivosti tvrtke te se utječe na razinu kvalitete života.
Rezultat i razvojni učinak:	• Veći broj poduzetnika koji provode društveno odgovorno poslovanje • Veći broj radnih mjesta prilagođenih društveno ugroženim skupinama • Jačanje partnerskog odnosa između poslodavaca i radnika i razvijen odgovorni odnos poduzeća sa zajednicom
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj
Nositelj:	PGŽ, JLS, poduzetničke potporne institucije, Hrvatski zavod za zapošljavanje, resorna ministarstva, HGK-Rijeka, HOK-Rijeka, Hrvatska udruga poslodavaca
Korisnici:	JLS, poduzetnici, zadruge, klasteri, udruge, gospodarska interesna udruženja, lokalne akcijske grupe (LAG)
Ciljne skupine:	Poduzetnici, obrtnici, zaposlenici, stanovništvo (posebice ranjive i manjinske društvene skupine)
Mehanizmi provedbe:	• Poticanje zapošljavanja ranjivih i manjinskih društvenih skupina od Županije, lokalnih i regionalnih jedinica • Podizanje svijesti poduzetnika te promicanje zaštite socijalnih prava zaposlenika, posebice ravnopravnost spolova i zabrane diskriminacije • Promicanje uvođenja fleksibilnih radnih aranžmana za zaposlene • Organizacija radionica i izobrazba poslodavaca i poduzetnika o povezanosti između društveno odgovornog poslovanja i zapošljavanja ranjivih i manjinskih društvenih skupina • Razvoj sustava zaštite potrošača
Pokazatelji:	• Kretanje broja zaposlenih žena • Kretanje udjela broja zaposlenih osoba s invaliditetom u odnosu na broj ukupno novoprijavljenih osoba s invaliditetom

Prioritet 1.2.: Rast investicija i izvoza

Naziv mjere	1.2.1. Stvaranje povoljne klime za investicije
Strateški cilj:	Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva
Svrha, cilj i obrazloženje:	Svrha mjere je kroz privlačenje domaćih i stranih ulaganja djelovati u smjeru jačanja konkurentnosti gospodarstva te brendiranju Županije kao poželjne destinacije za razvoj projekata i poduzetničkih poduhvata. Ciljevi provedbe mjere su povećanje domaćih i stranih investicija, jačanje poduzetničke aktivnosti, kao i kapaciteta institucija koje se bave promicanjem i privlačenjem domaćih i stranih ulaganja te rast izvoza. Naime, stabilno poslovno okruženje i investicijska klima osnovni su preduvjeti za uspješno privlačenje stranih i domaćih investicija u gospodarsku regiju.
Rezultat i razvojni učinak:	• Povećan priljev kvalitetnih investicija u Primorsko-goransku županiju • Otvaranje novih radnih mjesta • Jačanje konkurentnosti Primorsko-goranske županije • Ojačani kapaciteti institucija koji se bave promicanjem i privlačenjem domaćih i stranih ulaganja
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima
Nositelj:	PGŽ, JLS, poduzetničke potporne institucije, HGK-Rijeka, HOK-Rijeka, udruženja inovatora, turistička zajednica PGŽ, lokalne turističke zajednice, resorna ministarstva, Agencija za investicije i konkurentnost, HBOR, HAMAG-BICRO, Centar za praćenje energetskog sektora i investicija, Agencija za javno privatno partnerstvo, fondovi gospodarske suradnje, komercijalne banke
Korisnici:	JLS, gospodarska interesna udruženja, poduzetničke potporne institucije, poduzetničke zone, udruge, zadruge, klasteri, poduzetnici, obrtnici, domaći i strani investitori
Ciljne skupine:	Investitori, poduzetnici, obrtnici, stanovništvo
Mehanizmi provedbe:	• Organizirati kontaktne točke za ulagače na razini Županije • Osnovati „One-stop service“ centar za investitore • Trajno održavati investicijske forume i slična događanja usmjerena k privlačenju investicija u Primorsko-goransku županiju • Izrada i kontinuirana dorada višejezičnih investicijskih profila Primorsko-goranske županije • Izraditi te trajno dorađivati i ažurirati Baze inovatora i inovacija s područja Primorsko-goranske županije • Pružati podršku projektima županijske važnosti • Pružati podršku razvoju centara kompetencije • Umrežiti sve institucije i tijela relevantna u procesu pripreme i implementacije projekata (npr. za ishođenje dozvola, odobrenja, otvaranje poslovnih računa, osnivanje poduzeća i sl.)
Pokazatelji:	• Kretanje izravnih stranih ulaganja u područjima: Hoteli i restorani, Ostale poslovne djelatnosti, Građevinarstvo, Prateće i pomoćne djelatnosti u prijevozu, Proizvodnja namještaja, prerađivačka industrija, Ostale djelatnosti prema NKD • Kretanje ostvarenih investicija u novu dugotrajnu imovinu

Naziv mjere	1.2.2. Podrška izvoznim aktivnostima
Strateški cilj:	Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva
Svrha, cilj i obrazloženje:	Svrha je primjenom različitih mehanizama podrške izvoznim aktivnostima poduzetnika povećati izvoz poduzetnika Primorsko-goranske županije. Izvozom gotovih proizvoda i usluga moguće je ostvariti brojne pozitivne učinke na gospodarstvo, prvenstveno kroz jačanje industrije i poduzetničke aktivnosti, otvaranje novih radnih mjesta, ali i jačanje inovacijskih aktivnosti poduzetnika. Također želi se podići svijest poduzetnika o novim trendovima u industriji te omogućiti provođenje programa obrazovanja i stručnih usavršavanja poduzetnika. Uz kvalitetnu institucionalnu podršku koja izravno odgovara na njihove potrebe, domaćim proizvođačima konkurentnih proizvoda i usluga moguće je olakšati prodor i pozicioniranje na stranim tržištima, jačajući tako konkurentnost gospodarstva Primorsko-goranske županije.
Rezultat i razvojni učinak:	• Povećan izvoz poduzetnika Primorsko-goranske županije • Otvaranje novih radnih mjesta • Jačanje konkurentnosti Primorsko-goranske županije • Razvijeni novi proizvodi • Uvedene nove tehnologije u proizvodnim procesima • Informirani i educirani poduzetnici i obrtnici
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj
Nositelj:	PGŽ, JLS, poduzetničke potporne institucije, HGK-Rijeka, HOK-Rijeka, Hrvatska udruga poslodavaca, HAMAG-BICRO, resorna ministarstva, HBOR, Hrvatski zavod za zapošljavanje
Korisnici:	JLS, klasteri, udruge, zadruge, ostala poduzetnička i gospodarsko interesna udruženja, poduzetnici (poslovni sektor)
Ciljne skupine:	Poduzetnici, nezaposleni, stanovništvo
Mehanizmi provedbe:	• Razviti programe institucionalne potpore izvoznim aktivnostima poduzetnika, s naglaskom na: – obrazovanje poduzetnika za planiranje i provedbu izvoznih aktivnosti, – povećanje dostupnosti pravovremenih i kvalitetnih informacija o izvoznim tržištima, – sufinanciranje sudjelovanja poduzetnika na inozemnim sajmovima i izložbama inovacija • Financijska potpora proširenju proizvodnih kapaciteta poduzetnika, radi jačanja izvoznih aktivnosti
Pokazatelji:	• Kretanje robne razmjene PGŽ s inozemstvom (vanjskotrgovinska bilanca) • Kretanje izravnih stranih ulaganja u područjima: Hoteli i restorani, Ostale poslovne djelatnosti, Građevinarstvo, Prateće i pomoćne djelatnosti u prijevozu, Proizvodnja namještaja, prerađivačka industrija, Ostale djelatnosti prema NKD

Naziv mjere	1.2.3. Gospodarska promocija
Strateški cilj:	Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva
Svrha, cilj i obrazloženje:	Promidžba gospodarskih potencijala Županije ima za svrhu potaknuti prepoznatljivost Županije i izvan granica PGŽ te ju učiniti privlačnom za ulaganja. Specifični ciljevi odnose se na: razvijanje jedinstvenoga vizualnog identiteta Županije, provođenje promotivne kampanje županijskih gospodarskih potencijala te razvijen regionalni zaštitni znak za proizvode koji su porijeklom iz Županije ili neke od županijskih mikroregija. PGŽ ima značajan gospodarski potencijal, stoga odgovarajuće provedena promidžba gospodarskih potencijala će rezultirati stvaranjem pozitivnog imidža Primorsko-goranske županije kao atraktivnog mjesta za ulaganje.
Rezultat i razvojni učinak:	Definiran i promoviran gospodarski potencijal Županije koji će pridonijeti privlačenju domaćih i stranih investicija (nove investicije, odnosno proširenje postojećih) te u konačnici rezultirati stvaranjem konkurentnog i održivog gospodarstva
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj
Nositelj:	PGŽ, JLS, poduzetničke potporne institucije, HGK-Rijeka, HOK-Rijeka, resorna ministarstva, Agencija za investicije i konkurentnost, turistička zajednica PGŽ, lokalne turističke zajednice, Hrvatska udruga poslodavaca, gospodarska diplomacija
Korisnici:	PGŽ, JLS, poduzetničke potporne institucije
Ciljne skupine:	Investitori, nezaposleni, poduzetnici, obrtnici, stanovništvo
Mehanizmi provedbe:	• Jačanje kapaciteta u javnom i privatnom sektoru koje se bave privlačenjem ulagača i brige o ulagačima u Županiji (odvjetnici, projektanti, konzultanti) • Izrada i promidžba jedinstvenoga vizualnog identiteta Županije i njenog gospodarskog potencijala • Razvoj mehanizama na razini Županije koji će omogućiti financijsku podršku za provedbu promidžbenih aktivnosti • Provedba promidžbenih kampanja županijskih gospodarskih potencijala • Sudjelovanje na domaćim i međunarodnim sajmovima
Pokazatelji:	Kretanje robne razmjene PGŽ s inozemstvom (vanjskotrgovinska bilanca)

Prioritet 1.3.: Razvoj gospodarstva temeljenog na znanju i inovacijama

Naziv mjere	1.3.1. Poticanje primjene znanja, uvođenje i razvoj novih tehnologija i inovacija u gospodarstvo
Strateški cilj:	Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva
Svrha, cilj i obrazloženje:	Svrha mjere je poticanje intenzivnog i sustavnog korištenja znanja, razvoja tehnologije i inovacija u gospodarstvu kroz: uvođenje i korištenje novih tehnologija i inovacija u poslovanju, poticanje primijenjenih istraživanja, poticanje komercijalizacije inovacija te jačanje suradnje poslovnog sektora sa znanstveno-istraživačkim sektorom. Planirane aktivnosti dovest će do veće konkurentnosti poduzetnika (korištenjem novih tehnologija, inovacija i znanja u gospodarstvu) i intenzivnijeg razvoja gospodarstva Županije.
Rezultat i razvojni učinak:	• Glavni očekivani dugoročni rezultat je povećana upotreba i korištenje novih tehnologija, inovacija i znanja u gospodarstvu PGŽ • Jača komercijalizacija inovacija • Jača suradnja poslovnog i znanstveno-istraživačkog sektora • Pобољшanje poslovnih rezultata poduzetnika • Povećanje domaćih i stranih ulaganja • Povećana proizvodnja za izvoz i zamjenu uvoza • Povećana tehnološka razina poslovanja i proizvodnje • Novo zapošljavanje
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj UO za odgoj i obrazovanje
Nositelj:	PGŽ, JLS, HGK-Rijeka, HOK-Rijeka, Sveučilište u Rijeci, ostale znanstveno-istraživačke institucije, resorna ministarstva, HAMAG-BICRO, poduzetničke potporne institucije
Korisnici:	Poduzetnici, obrtnici, znanstveno-istraživačke institucije, poduzetničke potporne institucije, znanstvenici, istraživači i inovatori
Ciljne skupine:	Poduzetnici, obrtnici, znanstvenici, istraživači, inovatori, studenti, stanovništvo
Mehanizmi provedbe:	• Uvođenje novih financijskih mehanizama (potpora, programa i poticaja) na razini Županije • Provođenje istraživanja i razvoja u poslovnom sektoru s posebnim naglaskom na: – provođenje primijenjenih i razvojnih istraživanja, – uvođenje i korištenje novih tehnologija u proizvodnom procesu poduzeća, uključujući inovaciju u proizvodnji i uslužnoj djelatnosti, te inovaciju u poslovnim sistemima i odnosima s kupcima – komercijalizaciju inovacija • Primjenu novih tehnologija u poduzećima s posebnim naglaskom na podršku međunarodnim inovacijskim projektima • Suradnju gospodarstva sa znanstveno-istraživačkim sektorom • Organizaciju skupova, radionica, seminara, sajмова i raznih drugih manifestacija Županije, na kojima će se promovirati novi trendovi u tehnologiji • Formiranje znanstveno-tehnološkog parka radi afirmacije primijenjene znanosti i komercijalizacija inovativnih rješenja
Pokazatelji:	• Kretanje broja prijavljenih i odobrenih oblika intelektualnog vlasništva • Kretanje bruto dodane vrijednost (BDV) u području Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti prema NKD • Kretanje ostvarenih prihoda pravnih osoba • Kretanje broja zaposlenih doktora znanosti u tvrtkama županijskog gospodarstva • Kretanje udjela sredstava ostvarenih u suradnji s poslovnim sektorom • Kretanje udjela gospodarstva u financiranju znanstvenih projekata Sveučilišta

Naziv mjere	1.3.2. Jačanje kapaciteta istraživačke i inovacijske infrastrukture
Strateški cilj:	Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva
Svrha, cilj i obrazloženje:	Jačanje istraživačke i inovacijske infrastrukture ima za svrhu provođenje većeg broja znanstvenih i tehnoloških istraživanja te daljnji protok znanja i vještina koji će u konačnici djelovati na županijski društveni razvoj i gospodarski rast, što se može postići dostizanjem sljedećih specifičnih ciljeva: razvijeni novi modeli suradnje između gospodarstva i znanstveno-istraživačkih institucija, usklađen razvoj istraživačke i inovacijske infrastrukture s prioritetima Strategije pametne specijalizacije i drugim relevantnim nacionalnim strategijama, veća iskorištenost dostupnih sredstava financiranja iz EU fondova, razvijena županijska istraživačka i inovacijska e-infrastruktura. Jačanje kapaciteta istraživačke i inovacijske infrastrukture utjecat će na inovacijski sustav u Županiji.
Rezultat i razvojni učinak:	• Glavni dugoročni rezultat predstavlja učinkovitost inovacijskog sustava u Županiji, koja će pridonijeti razvoju konkurentnog i održivog gospodarstva • Pобољшanje poslovnih rezultata poduzetnika • Povećana domaća i strana ulaganja • Povećana proizvodnja za izvoz • Povećana tehnološka razina poslovanja i proizvodnje malih i srednjih poduzetnika • Nova zapošljavanja
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj
Nositelj:	PGŽ, JLS, Sveučilište u Rijeci, znanstveno-istraživačke institucije, resorna ministarstva, HAMAG-BICRO, poduzetničke potporne institucije, HGK-Županijska komora Rijeka
Korisnici:	Sveučilište u Rijeci i njene sastavnice, znanstveno-istraživačke institucije, visoko obrazovne ustanove, znanstveno-tehnološki parkovi, centri izvrsnosti, centri kompetencija, JLS, poduzetničke potporne institucije, gospodarska interesna udruženja
Ciljne skupine:	Poduzetnici (uključujući start-up, spin-off poduzeća), obrtnici, znanstvenici, istraživači, inovatori, studenti
Mehanizmi provedbe:	• Identificirati strateške pravce razvoja istraživačke i inovacijske infrastrukture na razini Županije radi stvaranja temelja za dugoročno planiranje ulaganja u istraživačku i inovacijsku infrastrukturu dostupnu široj istraživačkoj zajednici • Omogućiti korištenje dostupnih sredstava iz EU fondova, ali i drugih programa namijenjenih unapređenju i izgradnji istraživačke infrastrukture • Poticati povezivanje institucija u planiranju i provedbi projekata značajnih za županijski razvoj • Izraditi te trajno dorađivati i ažurirati Baze inovatora i inovacija s područja Primorsko-goranske županije • Koordinirati politiku ulaganja i ulagati u istraživačku i inovacijsku infrastrukturu • Ulagati u znanstveno-istraživačku i inovacijsku infrastrukturu na razini Županije
Pokazatelji:	• Kretanje ostvarenih prihoda i dobiti pravnih osoba u području Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti prema NKD • Kretanje ostvarenih investicija u novu dugotrajnu imovinu u području Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti prema NKD

Naziv mjere	1.3.3. Poticanje razvoja kulturnih i kreativnih industrija
Strateški cilj:	Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva
Svrha, cilj i obrazloženje:	Svrha je kroz razvoj kulturnih/kreativnih industrija u Županiji djelovati u smjeru razvoja Županije, manje nezaposlenosti te suvremene prepoznatljivosti Županije. To se planira ostvariti kroz: veću uključenost kreativnih industrija u kulturnu i ostale relevantne politike Županije; jači razvoj infrastrukture kao potpora rastu kulturnih/kreativnih industrija, bolji pristup i korištenje financijskih potpora za razvoj kulturnih/kreativnih industrija te razvijanju svijesti o značenju kulturnih/kreativnih industrija. Kulturno/kreativne industrije se zasnivaju na kreativnosti, vještinama i talentu pojedinca, te su u posljednjih nekoliko godina identificirane kao jedna od najbrže rastućih grana ekonomije. Kulturno/kreativne industrije su važan pokretač ekonomskih i društvenih inovacija u drugim gospodarskim sektorima.
Rezultat i razvojni učinak:	• Povećana vidljivost Županije • Nova radna mjesta • Razvoj gospodarstva te društva općenito
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za kulturu, sport i tehničku kulturu
Nositelj:	PGŽ, JLS, HGK-Rijeka, HOK-Rijeka, Klaster konkurentnosti za kulturnu/kreativnu industriju, resorna ministarstva, turistička zajednica PGŽ, lokalne turističke zajednice, poduzetničke potporne institucije, klasteri, udruge, kulturne institucije, Sveučilište u Rijeci
Korisnici:	JLS, klasteri, udruge, zadruge, udruge inovatora i ostala gospodarska interesna udruženja, kulturne institucije u Županiji, poduzetnici, obrtnici
Ciljne skupine:	Poduzetnici, obrtnici, nezaposleni, stanovništvo
Mehanizmi provedbe:	• Interaktivno povezivanje svih djelatnosti u sklopu kreativnih industrija u Županiji • Jačanje institucionalne i infrastrukturne podrške u razvoju kreativne industrije s posebnim naglaskom na: – uključivanje kreativnih industrija u sve strateške dokumente razvoja Županije, – poticanje osnivanja i rad inkubatora, centara i klastera za kreativne industrije, – subvencioniranje razvoja poduzetništva kreativnih industrija, – kreiranje novih izvora za financiranje kreativnih industrija u Županiji • Osnaživanje kapaciteta za korištenje fondova EU i drugih stranih i domaćih izvora financiranja za projekte koji će pridonijeti razvoju kreativnih industrija u Županiji • Cjeloživotno učenje za sve dionike kreativnih industrija u Županiji
Pokazatelji:	• Kretanje broja zaposlenih u području Umjetnost, zabava i rekreacija prema NKD • Kretanje ostvarene dobiti pravnih osoba u području Umjetnost, zabava i rekreacija prema NKD • Kretanje ostvarenih prihoda pravnih osoba u području Umjetnost, zabava i rekreacija prema NKD

Naziv mjere	1.3.4. Razvoj zdravstvene industrije
Strateški cilj:	Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva
Svrha, cilj i obrazloženje:	Svrha je afirmirati zdravstvenu industriju kao perspektivnu za poticaj daljnjem gospodarskom razvoju Županije. Specifični ciljevi ove mjere odnose se na: strateško pozicioniranje usluga javnog i privatnog sektora u zdravstvu na visokoj europskoj razini; jačanje konkurentnosti zdravstvene industrije u Županiji te razvoj Zdravstveno-tehnološkog parka kao temeljne okosnice budućeg razvoja zdravstvene industrije.
Rezultat i razvojni učinak:	• Razvijena zdravstvena industrija uključujući i zdravstveni turizam • Veća konkurentnost gospodarstva • Veća kvaliteta života
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za zdravstvo
Nositelj:	PGŽ, JLS, resorna ministarstva, KBC Rijeka, Sveučilište u Rijeci-Medicinski fakultet Rijeka, Fakultet zdravstvenih studija, turistička zajednica PGŽ, lokalne turističke zajednice, HGK-Rijeka, HOK-Rijeka, poduzetničke potporne institucije, KBC Rijeka, javne i privatne zdravstvene ustanove i centri, hoteli, turističke agencije, Klaster zdravstvenog turizma Kvarnera
Korisnici:	JLS, javne i privatne zdravstvene ustanove i centri, poduzetnici, obrtnici
Ciljne skupine:	Poduzetnici, obrtnici, nezaposleni, stanovništvo, zdravstveni djelatnici, korisnici zdravstvenih ustanova, pacijenti (domaći i inozemni)
Mehanizmi provedbe:	• Razvoj financijskih mehanizama na razini Županije koji će omogućiti revitalizaciju javnih i privatnih zdravstvenih ustanova i centara, kao i njihovu specijalizaciju • Poticanje razvoja specijaliziranih zdravstvenih institucija • Razvoj i djelovanje Klastera zdravstvenog turizma Kvarnera • Osaživanje kapaciteta za korištenje fondova EU i drugih stranih i domaćih izvora financiranja za projekte koji će pridonijeti razvoju zdravstvene industrije u Županiji, poput izgradnje Zdravstveno-tehnološkog parka • Kreiranje baza kompetencija javnih i privatnih pružatelja zdravstvenih usluga i njihovih kapaciteta • Poticanje razvoja strateških usluga javnog i privatnog sektora radi stvaranja prepoznatljivog međunarodnog brenda • Pozicioniranje budućeg razvoja zdravstvenog turizma kroz: – nastupe na tematskim sajmovima, – osmišljavanje zajedničkih zdravstveno-turističkih projekata, – koordinacijske aktivnosti povezivanja zdravstvenih ustanova s turističko-smještajnim kapacitetima • Održavanje radionica i seminara za ciljane korisnike sa svrhom podizanja svijesti o važnosti zdravstvene industrije, uključujući i zdravstveni turizam za Županiju
Pokazatelji:	• Kretanje broja zdravstvenih ustanova u državnom i privatnom vlasništvu (poliklinike i specijalističke ordinacije) prema broju specijalnosti • Kretanje broja djelatnika privatnih zdravstvenih ustanova prema stručnoj spremi

Prioritet 1.4.: Razvoj zelenog gospodarstva

Naziv mjere	1.4.1. Razvoj poljoprivrede, šumarstva, ribarstva, akvakulture i lovskog gospodarstva
Strateški cilj:	Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva
Svrha, cilj i obrazloženje:	Svrha je jačanje konkurentnosti subjekata u poljoprivredi, šumarstvu, akvakulturi i lovnom gospodarstvu radi povećanja njihovog sudjelovanja u županijskom BDP-u. Specifični ciljevi odnose se na: povećan udio površine pod ekološkom poljoprivredom, ali i poljoprivredom općenito; jaču usmjerenost poljoprivredne proizvodnje na preradu i plasman proizvoda prema turizmu; promicanje i sadnja tradicionalnih sorti i pasmina; aktivaciju zapuštenih poljoprivrednih zemljišta; promicanje pčelarstva i unapređivanje pčelinjih paša; decentralizirano upravljanje šumama i šumskim zemljištem; iskorišten potencijal Županije za razvoj lovstva; lovstvo u funkciji turizma; uspostavljen efikasniji nadzor nad prelomom pojedinih riba, što će dovesti do većeg ribljeg fonda te poticanje udruživanja ribara, poticanje korištenja mora u gospodarske svrhe. Zbog utjecaja klimatskih promjena, smanjivanja dostupnosti hrane i fosilnih goriva, a radi osiguranja održive i sigurne proizvodnje prehrambenih proizvoda, potrebno je razvijati područje poljoprivrede, šumarstva, ribarstva, akvakulture i lovskog gospodarstva.
Rezultat i razvojni učinak:	• Veći udio djelatnosti u županijskom BDP-u • Povećan broj OPG-ova i ekoloških proizvođača i uzgajivača • Efikasnije korištenje prirodnih resursa Županije • Povećanje poljoprivrednih površina pod trajnim nasadima i površina s navodnjavanjem poljoprivrednih kultura
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj
Nositelj:	PGŽ, JLS, resorna ministarstva, HGK-Rijeka, HOK-Rijeka, poduzetničke potporne institucije, klasteri, zadruge, LAG-ovi
Korisnici:	JLS, klasteri, zadruge, gospodarska interesna udruženja, OPG-ovi, poduzetnici, obrtnici, strukovne udruge, ustanove
Ciljne skupine:	Nezaposleni, stanovništvo
Mehanizmi provedbe:	• Organiziranje i sudjelovanje na sajmovima i sličnim manifestacijama • Poticanje programa edukacije gospodarskih subjekata u poljoprivredi, šumarstvu, ribarstvu, akvakulturi i lovnom gospodarstvu • Razvoj i provođenje programa razvoja poljoprivrede i tržišta autohtonih proizvoda na području Županije • Decentralizacija raspolaganja državnim poljoprivrednim zemljištem • Revitalizacija poljoprivrednog zemljišta • Sufinanciranje programskih aktivnosti razvoja poljoprivrede i lovstva • Sufinanciranje programskih aktivnosti udruga privatnih šumovlasnika i zemljišnih zajednica s područja PGŽ • Razvoj mehanizama na razini Županije koji će omogućiti: – financijsku podršku za kreditiranje poljoprivrede, – promociju ekološke poljoprivrede • Pružanje tehničke i savjetodavne pomoći nadležnih institucija • Sufinanciranje razvojnih programa šumarstva i drvne industrije • Sufinanciranje programskih aktivnosti lovoovlaštenika na području Županije • Poticanje uklanjanja nezavičajne divljači s otoka • Izradu planova/programa upravljanja i razvoja poljoprivrede, šumarstva, ribarstva, akvakulture i lovskog gospodarstva koji uključuju i mjere zaštite za očuvanje NATURA 2000 područja • Poticati unapređivanje pčelinjih paša kroz zaštitu, očuvanje i uključivanje ljekovitog i aromatičnog bilja u održivu poljoprivrednu proizvodnju i preradu sirovine do finalnih proizvoda

Naziv mjere	1.4.1. Razvoj poljoprivrede, šumarstva, ribarstva, akvakulture i lovno gospodarstva
	- Poticanje formiranje mreže uzgajališta ribe (marikultura i akvakultura) - Organiziranje i sudjelovanje na sajmovima i sličnim manifestacijama
Pokazatelji:	- Kretanje broja aktivnih pravnih osoba u području Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo prema NKD - Kretanje ostvarenih investicija u novu dugotrajnu imovinu u području Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo prema NKD - Kretanje bruto dodane vrijednosti (BDV) u području Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo prema NKD

Naziv mjere	1.4.2. Podrška približavanju prema ekonomiji temeljenoj na niskim emisijama CO ₂ i stakleničkih plinova u svim sektorima
Strateški cilj:	Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva
Svrha, cilj i obrazloženje:	Svrha ove mjere je poboljšati zaštitu okoliša smanjenjem emisija CO ₂ i drugih stakleničkih plinova u proizvodnji, ali i u drugim sektorima. Cilj je postupna dekarbonizacija Županije, što se planira postići kroz: smanjenje ovisnosti svih subjekata s područja Županije o fosilnim izvorima energije, tj. veće oslanjanje na vlastite resurse i obnovljive izvore energije te energetske efikasnost u svim sektorima. Smanjenje emisija CO ₂ i stakleničkih plinova povezano je s povećanjem korištenja nefosilnih goriva, prije svega OIE i provođenjem mjera energetske učinkovitosti, što je i ekonomski opravdano. Kao neki od osnovnih ciljeva postavljeni su: razvoj čistije proizvodnje i tehnologije, niskougljični razvoj, veći udio korištenja obnovljivih izvora energije u javnom i privatnom sektoru (osobito u kućanstvima i gospodarstvu), te povećanje energetske efikasnosti, poticanje korištenja vozila s malom emisijom CO ₂ te vozila koja kao pogonsko gorivo koriste plin (stlačeni prirodni plin, ukapljeni naftni plin) odnosno OIE (npr. elektro vozila koja se pune na punionicama s FN panelima), poticati korištenje ekološki prihvatljivih prometnih grana (željeznički i pomorski promet, pješčenje i bicikljanje) te korištenje željeznice i/ili brodova u javnom gradskom i regionalnom prijevozu putnika
Rezultat i razvojni učinak:	- Smanjeno ispuštanje CO₂ i drugih stakleničkih plinova u okoliš - Povećana energetska efikasnost, kao i korištenje OIE - Razvijen siguran sustav opskrbe energijom
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima
Nositelj:	PGŽ, JLS, REA Kvarner d.o.o., resorna ministarstva, Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, HGK-Rijeka, HOK-Rijeka, poduzetničke potporne institucije
Korisnici:	JLS, REA Kvarner d.o.o., poslovni sektor, gospodarska interesna udruženja, klasteri, udruge, poduzetničke potporne institucije
Ciljne skupine:	Stanovništvo, poduzetnici, obrtnici
Mehanizmi provedbe:	- Ocjnjivanje razine onečišćenosti zraka (kategorizacija zraka) - Upravljanje potrošnjom energije - Mjere energetske efikasnosti i korištenja OIE u javnom i privatnom sektoru - Uspostava subvencija/naknada za ponovno korištenje ili reciklažu ambalaže - Poticanje korištenje vozila s manjom emisijom CO₂ - Poticanje korištenja vozila upogonjena plinom kao i elektro vozila - Poticanje uspostave (gradnje i poslovanja) mreža punionica za vozila na plin te elektro vozila - Poticanje korištenja željeznice i pomorskog prijevoza u javnom gradskom i regionalnom prijevozu putnika (uključujući i gradnju potrebne infrastrukture) - Poticanje gradnje pasivnih i niskoenergetskih objekata
Pokazatelji:	- Kretanje udjela ispuštanja ugljikovog dioksida (CO₂) - Kretanje iznosa dodijeljene potpore za poticanje čistijeg transporta

Naziv mjere	1.4.3. Poticanje korištenja OIE i energetske efikasnosti
Strateški cilj:	Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva
Svrha, cilj i obrazloženje:	Svrha ove mjere je poticanje korištenja OIE i energetske efikasnosti radi smanjenja ovisnosti o fosilnim gorivima, time i smanjenje negativnog utjecaja na okoliš te razvijanje koncepta energetske neovisnosti Županije.
Rezultat i razvojni učinak:	• Diversifikacija energetskih izvora i veća energetska sigurnost • Povećanje omjera energije dobivene iz OIE u odnosu na energiju iz konvencionalnih izvora te smanjenju ovisnosti o fosilnim gorivima
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima
Nositelj:	PGŽ, JLS, REA Kvarner d.o.o., resorna ministarstva, Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitosti, HGK-Rijeka, HOK-Rijeka
Korisnici:	PGŽ, JLS, industrija u PGŽ, vlasnici stambenih zgrada/kuća, poduzeća koja se bave javnim uslugama, REA Kvarner, komunalna društva, poduzetničke potporne institucije
Ciljne skupine:	Stanovništvo (kućanstva, pojedinci), poduzetnici, obrtnici
Mehanizmi provedbe:	• Sufinanciranje nabave, ugradnje i korištenja OIE (solarnih kolektora, toplinskih pumpi, kotlova na biomasu itd.) • Praćenje i provođenje projekata iz područja energetske učinkovitosti i OIE • Izrada Akcijskog plana energetske učinkovitosti PGŽ • Izrada planova o mogućnostima korištenja OIE • Izrada projektne i tehničke dokumentacije za OIE • Poticanje investitora na ulaganje u OIE • Poticanje izgradnje ekoloških luka • Planiranje razvoja i smještaja vjetro i solarnih elektrana te kogeneracija/trigeneracija na drvnu biomasu u okviru prostorno-planske dokumentacije te priprema projektne dokumentacije za gradnju kao i aktivnosti usredotočene na pronalazak investitora za njihovu gradnju • Promidžba mjera za unapređenje energetske učinkovitosti u javnom i privatnom sektoru (uređaji s visokom energetskom učinkovitošću i malom emisijom stakleničkih plinova)
Pokazatelji:	• Kretanje dodijeljene potpore za poticanje korištenja obnovljivih izvora energije • Kretanje dodijeljene potpore za obnovu višestambenih zgrada, izrade i provedbe energetskih pregleda, energetskih certifikata i projektne dokumentacije • Kretanje dodijeljene potpore za poticanje održive gradnje

Prioritet 1.5.: Razvoj ključnih gospodarskih djelatnosti

Naziv mjere	1.5.1. Razvoj prometnog sektora
Strateški cilj:	Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva
Svrha, cilj i obrazloženje:	Svrha je osigurati afirmaciju geoprometnog položaja Županije te razvoj ukupne prometne infrastrukture nužne za razvoj prometnog čvorišta Rijeka kao nadnacionalnoga prometnog središta. Cilj je osigurati odgovarajuće uvjete poslovanja za sve dionike u prometnom procesu uz osiguranje kvalitetne, brze i konkurentne prometne usluge u odnosu na konkurentne (sjevernojadranske, crnomorske i sjevernoeuropske luke). Posredno je cilj jačanje uloge prekrcaja i dorade roba te pružanje pratećih logističkih usluga.
Rezultat i razvojni učinak:	Povećanje udjela prometnog sektora u ukupnom gospodarskom profilu Županije
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za pomorsko dobro, promet i veze
Nositelj:	PGŽ, JLS, resorna ministarstva, HGK-Rijeka
Korisnici:	Poduzetničke potporne institucije, JLS, poslovni sektor (dionici prometnog sektora) u Županiji
Ciljne skupine:	Stanovništvo, poduzetnici, obrtnici
Mehanizmi provedbe:	• Realizacija cjelovitoga prometnog čvora Rijeka (pomorski, željeznički i cestovni čvor) • Prelazak većeg dijela prometa roba s ceste na željeznicu • Realizacija odgovarajućih prometnih pravaca kroz: – promicanje ulaganja i ulaganja na mediteranskom TEN-T koridoru, – uključenje Jadransko-jonskog koridora u mrežu TEN-T koridora te povezivanje na brzu željezničku i autocestovnu mrežu sjevernojadranskih luka. • Izgradnja radnih zona nacionalnog i regionalnog značenja radi formiranja mreže logističkih centara te pružanja odgovarajućih logističkih usluga • Primjena ICT u prometu i transportu • Institucionalna podrška projektima razvoja i uvođenja inteligentnih transportnih sustava • Institucionalna podrška projektima izgradnje logističkih centara i multimodalnih prometnih platformi • Izrada programa sufinanciranja uvođenja novih tehnologija u prometnom sektoru
Pokazatelji:	• Kretanje prometa suhih tereta u riječkoj luci (Luka Rijeka d.d. i Adriatic Gate Container Terminal) • Kretanje prometa putnika u Zračnoj luci Rijeka • Kretanje prosječnoga godišnjega dnevnog prometa i prosječnoga ljetnoga dnevnog prometa na autocestama • Kretanje prometa robe u željezničkom prijevozu • Kretanje prometa brodova, putnika i robe u morskim lukama PGŽ

Naziv mjere	1.5.2. Razvoj energetskeg sektora
Strateški cilj:	Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva
Svrha, cilj i obrazloženje:	Svrha je osigurati razvoj Županije kao energetskeg središta (HUB-a) Jugoistočne Europe. To se želi postići kroz: uvođenje novih i naprednih tehnologija u energetskeg sektoru, realizaciju razvojnih projekata te, jačanje poduzetničke aktivnosti u energetskeg sektoru.
Rezultat i razvojni učinak:	• Primjena novih tehnologija u energetici • Veći udio obnovljivih izvora energije • Održivo gospodarstvo • Sigurna opskrba energijom
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima
Nositelj:	PGŽ, JLS, resorna ministarstva, HGK-Rijeka
Korisnici:	JLS, poduzetničke potporne institucije, poslovni sektor (dionici energetskeg sektora) u Županiji
Ciljne skupine:	Stanovništvo, poduzetnici, obrtnici, domaći i strani investitori
Mehanizmi provedbe:	• Osiguranje sigurnoga energetskeg mixa radi sigurnosti opskrbom energije • Poticanje izgradnje krupne energetske infrastrukture po najvišim svjetskim ekološkim standardima (LNG terminal, spojni magistralni i regionalni plinovodi) • Modernizacija TE Rijeka i prelazak na plin kao pogonski energent/modernizacija krupne energetske infrastrukture uz poticanje korištenja energenata s manjom emisijom stakleničkih plinova • Izgradnja i rekonstrukcija elektroenergetske mreže (visoki, srednji i niski napon) i trafostanica radi osiguranja elektroenergetske dostupnosti sukladne potrebi stanovništva i gospodarstva • Uspostava SMART GRID mreže te razvoj koncepta pametnih gradova • Dogradnja objekata za korištenje hidroenergetskeg potencijala (svih razina) • Poticanje izgradnje hidroelektrana • Poticanje niskouglijičnog razvoja u energetici • Poticanje razvoja novih tehnologija u području energetike • Priprema projektne dokumentacije i razvoj projekata iz područja energetike • Razvoj plinifikacije područja Županije izgradnjom plinovoda, radi prelaska velikih energetskeg postrojenja na prirodni plin • Gradnja kogeneracijskih i trigeneracijskih postrojenja unutar radnih zona regionalnog i lokalnog karaktera
Pokazatelji:	• Kretanje broja zaposlenih u području Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacijom prema NKD • Kretanje ostvarenih prihoda i dobiti pravnih osoba u području Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacijom prema NKD • Kretanje ostvarenih investicija u novu dugotrajnu imovinu u području Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacijom prema NKD

Naziv mjere	1.5.3. Unapređenje turizma
Strateški cilj:	Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva
Svrha, cilj i obrazloženje:	Svrha je unaprijediti turističku ponudu obzirom da turizam ima važan utjecaj na ukupno županijsko gospodarstvo. Opći je cilj pozicioniranje Županije u jednu od vodećih europskih turističkih destinacija. Provedbom projekata u sklopu programa Unapređenje turizma nastoje se stvoriti povoljniji uvjeti za unapređenje kvalitete turističkih proizvoda Županije, povećati njezin udio u ukupnom broju noćenja i dolazaka turista u Republiku Hrvatsku te produljiti turističku sezonu na 365 dana.
Rezultat i razvojni učinak:	• Stvaranje atraktivnih turističkih proizvoda i povećanje kvalitete turističkog proizvoda Županije • Stvaranje povoljnijeg identiteta Županije kao destinacije, te svih njezinih subdestinacija • Trajna zaštita prostora i razvoj turizma na temeljima održivog razvoja i visokih ekoloških standarda • Razvoj selektivnih oblika turizma i ravnomjerniji turistički razvoj Županije • Povećanje konkurentnosti ukupnoga turističkog proizvoda Županije
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj
Nositelj:	PGŽ, JLS, turistička zajednica PGŽ, lokalne turističke zajednice, resorna ministarstva, HGK-Rijeka, HOK-Rijeka
Korisnici:	JLS, obrazovne institucije, dionici turističkog sektora u Županiji, zadruge, klasteri, udruge
Ciljne skupine:	Dionici turističkog sektora u Županiji; domaći i inozemni turisti; nezaposleni, stanovništvo
Mehanizmi provedbe:	• Poticanje upisa učenika u škole za deficitarna zanimanja u ugostiteljstvu i turizmu raznim modelima stipendiranja • Osiguranje cjeloživotnog učenja za djelatnike u turizmu • Projekt kreditiranja poduzetništva u turizmu • Unapređenje potpora za razvoj novih i postojećih selektivnih oblika turizma • Provođenje izobrazba za poduzetnike za razvoj i unapređenje turističke ponude • Provedba promidžbenih kampanja turističkih potencijala Županije radi privlačenja investicija • Poticanje izgradnje pristaništa za hidroavione • Provedba projekta dodjele oznake kvalitete „Kvarner family“ • Provođenje aktivnosti koji će potaknuti produljenje turističke sezone na 365 dana • Turistička valorizacija prirodnih vrijednosti • Turistička specijalizacija regija i razvoj destinacijskog turizma • Poticanje i sufinanciranje projekata javne turističke infrastrukture kojima se povećava atraktivnost destinacije (npr. turističke žičare, turističko i sportsko-rekreacijski centri) • Uspostava sustava licenciranih mentora u obrazovnim ustanovama i tvrtkama koje primaju učenike i studente na praksu • Osnivanje stručnih vijeća za turizam pri jedinicama lokalne samouprave radi usuglašavanja akcijskih planova provedbe Strategije razvoja hrvatskog turizma • Strateškim planom razvoja turizma Kvarnera sa Strateškim i operativnim marketing planom 2016.-2020. prethodno navedene mehanizme provedbe sadržajno i terminski razraditi kroz operativne strategije i akcijske planove
Pokazatelji:	• Kretanje dolazaka i noćenja turista • Kretanje broja zaposlenih u području Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane prema NKD • Kretanje broja smještajnih kapaciteta • Kretanje ostvarenih prihoda i dobiti pravnih osoba u području Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane prema NKD

Naziv mjere	1.5.4. Razvoj prerađivačke industrije
Strateški cilj:	Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva
Svrha, cilj i obrazloženje:	Prerađivačka industrija ima snažan doprinos na stvaranje konkurentnog i održivog gospodarstva u Županiji, no usprkos tome posljednjih godina javlja se nedostatak većih gospodarskih subjekata u prerađivačkoj industriji koji bi mogli biti nositelji rasta industrijske proizvodnje, nedostatak ulaganja u industriju i razvoj, nedovoljna povezanost i suradnja poduzeća, te pad izvoza u sektorima poput brodogradnje, drvne i metaloprerađivačke industrije. Obzirom na značenje koji prerađivačka industrija ima kao djelatnost u PGŽ, svrha je pokrenuti ostvarivanje mjera koje će pridonijeti razvoju prerađivačke industrije. Specifični ciljevi u sklopu ove mjere odnose se na: uvođenje novih tehnologija u industriju, educiranu radnu snagu, ali i poduzetnike o najnovijim tehnologijama i svjetskim trendovima, razvoj novih proizvoda te poboljšana kvaliteta postojećih proizvoda i povećana produktivnost prerađivačke industrije.
Rezultat i razvojni učinak:	• Konkurentnost prerađivačke industrije PGŽ na hrvatskom i europskom/svjetskom tržištu, povećan izvoz • Povećan broj novih proizvoda/usluga/proizvodnih procesa • Povećanje zaposlenosti
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj
Nositelj:	PGŽ, JLS, poduzetničke potporne institucije, poduzetničke zone, resorna ministarstva, HGK-Rijeka, HOK-Rijeka, Hrvatska udruga poslodavaca-Rijeka, Hrvatska udruga poslodavaca
Korisnici:	JLS, klasteri, udruge, zadruge, ostala gospodarska interesna udruženja, poduzetnici, obrtnici (prerađivačka industrija) u Županiji
Ciljne skupine:	Poslovni subjekti i zaposleni u prerađivačkoj industriji u PGŽ, nezaposlene osobe
Mehanizmi provedbe:	• Predstavljanje novih trendova u prerađivačkoj industriji • Podrška restrukturiranju velikih prerađivačkih kompleksa radi ostvarivanja konkurentnosti na svjetskom tržištu • Poticanje metaloprerađivačke i drvne industrije temeljene na proizvodima veće dodane vrijednosti • Razvoj programa institucionalne potpore aktivnostima: – udruživanja i klasterizacije u prerađivačkoj industriji – razvijanja uslužnih djelatnosti koje prate razvoj malog poduzetništva – uvođenja novih tehnologija u prerađivačku industriju – sufinanciranja internacionalizacije poslovanja (sajmovi, izložbe inovacije, izvozni marketing) – jačanja konkurentnosti drvoprerađivačke industrije – prekvalifikacije djelatnika iz posrnutih tvrtki – ekološki prihvatljivije i energetske učinkovitije proizvodnje
Pokazatelji:	• Kretanje broja zaposlenih u području Prerađivačka industrija prema NKD • Kretanje ostvarenih prihoda i dobiti pravnih osoba u području Prerađivačka industrija prema NKD • Kretanje bruto dodane vrijednosti (BDV) u području Prerađivačka industrija prema NKD • Kretanje ostvarenih investicija u novu dugotrajnu imovinu u području Prerađivačka industrija prema NKD

Naziv mjere	1.5.5. Jačanje pristupa i korištenje informacijskih i komunikacijskih tehnologija
Strateški cilj:	Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva
Svrha, cilj i obrazloženje:	Informacijska i komunikacijska tehnologija omogućuje prijenos i uporabu svih vrsta informacija i najprodornija je generička tehnologija današnjice. Stoga je nužno ojačati pristup te povećati korištenje informacijsko komunikacijske tehnologije u svakoj grani gospodarstva, ali i na razini županijskih, državnih i društvenih struktura. Zbog svojih mogućnosti prikupljanja, pohranjivanja, prenošenja i obrade informacija, informacijsko komunikacijska tehnologija ima mogućnost dodatno unaprijediti i ojačati PGŽ. Svrha mjere je stvaranje konkurentnog, održivog i tehnološki naprednog gospodarstva PGŽ kao i unaprijediti uvjete življenja i rada na slabije naseljenim i udaljenijim područjima. Specifični ciljevi u sklopu ove mjere odnose se na: povećanu dostupnost, korištenje i kvaliteta informacijskih i komunikacijskih tehnologija, širok pristup širokopojasnim mrežama velikih brzina, razvijenu informatičku pismenost, razvijene nove proizvode i usluge temeljene na informacijskim i komunikacijskim tehnologijama.
Rezultat i razvojni učinak:	Konkurentno, održivo i tehnološki napredno gospodarstvo PGŽ
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima UO za pomorsko dobro, promet i veze
Nositelj:	PGŽ, JLS, poduzetničke potporne institucije, resorna ministarstva
Korisnici:	JLS, javna uprava i administracija, poslovni sektor
Ciljne skupine:	Poduzetnici, obrtnici, stanovništvo
Mehanizmi provedbe:	• Razvoj mehanizama na razini Županije koji će omogućiti financijsku podršku prilikom razvoja proizvoda i usluga temeljenih na informacijskim i komunikacijskim tehnologijama • Provedba projekta „e-Županija“ • Razvoj aktivnosti institucionalne potpore koji će olakšati pristup širokopojasnim mrežama velikih brzina te služiti kao podrška prilikom prihvaćanja novih tehnologija i mreža • Razvoj IKT aplikacija na razini Županije • Sufinanciranje izgradnje IKI mreže uz osobito promicanje zajedničkog građenja s ostalom infrastrukturom • Aktivnosti poticanja interesa na lokalnoj i regionalnoj razini za povećanje dostupnosti infrastrukture širokopojasnog pristupa • Poticati mjere koje će olakšati dostupnost, korištenje te kvalitetu informacijsko komunikacijske tehnologije • Poticati uvođenje informacijsko komunikacijske tehnologije u javni sektor (e-škole, e-zdravstvo, e-Županija) • Izrada i provedba programa sa svrhom izobrazbe građana, poduzetnika i javnih službenika o elektroničkom poslovanju i drugim područjima povezanim s daljnjim razvojem širokopojasnog pristupa
Pokazatelji:	• Kretanje ostvarenih prihoda i dobiti pravnih osoba u području Informacije i komunikacije prema NKD • Kretanje broja zaposlenih osoba u području Informacije i komunikacije prema NKD • Kretanje bruto dodane vrijednosti (BDV) u području Informacije i komunikacije prema NKD • Kretanje ostvarenih investicija u novu dugotrajnu imovinu u području Informacije i komunikacije prema NKD • Kretanje broja širokopojasnih priključaka nepokretne komunikacijske mreže

5.3.2. Mjere RS PGŽ u okviru Strateškog cilja 2: Jačanje regionalnih kapaciteta i ravnomjeran razvoj

Prioritet 2.1.: Ravnomjeran razvoj mikroregija i povećanje teritorijalne kohezije

Naziv mjere	2.1.1. Ravnomjeran razvoj društvenih i gospodarskih usluga i sadržaja
Strateški cilj:	Jačanje regionalnih kapaciteta i ravnomjeran razvoj
Svrha, cilj i obrazloženje:	Svrha ove mjere je društveno-gospodarska kohezija, odnosno omogućavanje jednakih uvjeta života u svim dijelovima Županije na način da se iskoriste njihovi potencijali, (mikro)regionalne prostorne osobitosti i mogućnosti za razvoj društvenih i gospodarskih usluga i sadržaja. Cilj je kroz ravnomjeran razvoj svih društvenih (npr. onih iz područja odgoja i obrazovanja, kulture, sporta, zdravstva, itd.) i gospodarskih sadržaja pridonijeti kvaliteti života stanovnika svih mikroregija, a posebno manje razvijenih dijelova Županije, što je nužno kako bi se ublažio proces urbane tranzicije. Za efikasno provođenje ciljeva nužno je provesti mjere za decentralizaciju funkcija i ovlasti na svim razinama.
Rezultat i razvojni učinak:	• Veći broj društvenih sadržaja i usluga te veći broj gospodarskih aktivnosti (broj pravnih osoba i obrta, povećan BDP i sl.) u slabije razvijenim područjima • Smanjen ili usporen pad broja stanovništva u ruralnim područjima • Unapređena razina zaštite okoliša
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima
Nositelj:	Resorna ministarstva, PGŽ, JLS, HGK-Rijeka, HOK-Rijeka, poduzetničke potporne institucije, Sveučilište u Rijeci, komunalna poduzeća, lokalne akcijske grupe (LAG)
Korisnici:	Poduzetničke potporne institucije, JLS, Sveučilište u Rijeci, HGK-Rijeka, HOK-Rijeka, komunalna poduzeća, lokalne akcijske grupe (LAG), privatni sektor, udruge
Ciljne skupine:	Nezaposleni; stanovništvo; poduzetnici, obrtnici
Mehanizmi provedbe:	• Osiguranje zakonodavnog okvira za poticanje gospodarskog i demografskog razvoja slabije razvijenih područja • Osiguranje odgovarajućih poticajnih mjera za poslovanje na područjima s klimatskim osobitostima • Osiguranje odgovarajućih naknada lokalnoj zajednici od korištenja resursa (šume i vode) i prostora (objekti i koridori prometne i energetske infrastrukture) te zaštićena područja • Ulaganje u poduzetničku infrastrukturu te poticanje gospodarskih aktivnosti s posebnim naglaskom na drvnu industriju i turizam • Ulaganje u obrazovnu, zdravstvenu, kulturnu, sportsku i drugu društvenu infrastrukturu i programe • Subvencije slabije razvijenim i manje naseljenim područjima te područjima s klimatskim osobitostima • Dostupnost i informiranje privatnog i javnog sektora o svim mogućim oblicima potpora i razvoja • Poticanje poduzetništva • Održavanje edukativnih programa radi poticanja poduzetništva
Pokazatelji:	• Kretanje broja pravnih osoba i broja zaposlenih po mikroregijama • Kretanje broja polaznika u predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama • Kretanje broja novozaposlenih po ispostavama HZZ-a PGŽ

Naziv mjere	2.1.2. Održivi razvoj urbanog prostora
Strateški cilj:	Jačanje regionalnih kapaciteta i ravnomjeran razvoj
Svrha, cilj i obrazloženje:	Svrha ove mjere je unapređenje regionalnog razvoja podupiranjem razvoja urbanih područja, odnosno urbanih aglomeracija i drugih urbanih područja sukladno Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske.
Rezultat i razvojni učinak:	Poboljšano gospodarstvo i kvaliteta života u urbanim područjima
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima
Nositelj:	PGŽ, JLS, PV urbane aglomeracije, resorna ministarstva
Korisnici:	JLS, poduzetničke potporne institucije, komunalna i trgovačka društva, udruge, poduzetnici, obrtnici
Ciljne skupine:	JLS, poduzetnici, obrtnici, udruge, stanovništvo
Mehanizmi provedbe:	• Sudjelovanje u koordinaciji izrade i provedbe strategija urbanih područja • Sudjelovanje u poslovima poticanja urbanog razvoja • Stavljanje u funkciju napuštenih prostora • Poticanje provođenja urbanih projekata i programa u funkciji cijele Županije • Podrška inovativnim pristupima u rješavanju različitih razvojnih izazova s kojima se susreću gradovi (npr. demografija, migracije, revitalizacija lokalnih gospodarstava i sl.) • Podrška urbanoj infrastrukturi • Društveno poticana stanogradnja
Pokazatelji:	Kretanje broja zaposlenih urbane aglomeracije

Naziv mjere	2.1.3. Održivi razvoj ruralnog prostora
Strateški cilj:	Jačanje regionalnih kapaciteta i ravnomjeran razvoj
Svrha, cilj i obrazloženje:	Svrha ove mjere je postizanje održivog razvoja ruralnog područja i smanjenje negativnih demografskih pokazatelja, što se može postići dostizanjem sljedećih ciljeva: integracija kvalitetnih gospodarskih, okolišnih i društvenih čimbenika, revitalizacija ruralnog područja i unapređenje veza i odnosa urbanih i ruralnih dijelova Županije. Održivi razvoj ruralnog prostora, koji podjednako unapređuje gospodarski, društveni i okolišni segment, može osigurati kvalitetu života na ruralnom prostoru i učiniti ga poželjnijim za život. Važno je poticati ona razvojna rješenja koja su zasnovana na tradiciji određenoga ruralnog područja, kako bi ista bila održiva i jednostavno provediva. Posebni ciljevi su decentralizacija upravljanja lokalnim prirodnim resursima na regionalnu i lokalnu razinu te uspostava pravične naknade lokalnoj zajednici za gospodarsko ograničenje korištenje prostora zauzetog plošnom i linijskom infrastrukturom nacionalne razine
Rezultat i razvojni učinak:	• Zaustavljanje pada broja stanovnika ruralnog prostora • Razvoj kvalitetnije infrastrukturne mreže • Stvaranje novih radnih mjesta
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj
Nositelj:	PGŽ, JLS, HGK-Rijeka, HOK-Rijeka, lokalne akcijske grupe (LAG), poduzetničke potporne institucije
Korisnici:	Lokalne akcijske grupe (LAG), HGK-Rijeka, HOK-Rijeka, poduzetničke potporne institucije, JLS u ruralnim područjima, turistička zajednica PGŽ, lokalne turističke zajednice
Ciljne skupine:	Postojeći i budući stanovnici, poduzetnici i obrtnici ruralnog prostora
Mehanizmi provedbe:	• Valorizacija vlastitih prirodnih resursa (prostor, šume, vode, vrijedna prirodna baština...) • Revitaliziranje neiskorištenoga poljoprivrednog zemljišta • Poticanje navodnjavanja poljoprivrednih površina • Poticanje programa Centra za brdsko-planinsku poljoprivredu • Poticanje ekološke poljoprivrede • Potpora za ulaganja u poljoprivredna gospodarstva • Poticanje diversifikacije djelatnosti na ruralnim prostorima • Pomoć za sudjelovanje na agroturističkim sajmovima i promidžbi lokalnih proizvoda (hrana, piće, suveniri) • Valorizacija i kapitaliziranje starih ruralnih naselja i autentičnoga ruralnog krajobraza • Osigurati zakonsku osnovu za plaćanja naknade lokalnoj zajednici za ograničeno gospodarsko korištenje prostora opterećeno nacionalnom infrastrukturom • Osigurati zakonsku osnovu za prepoznavanje osobitosti pojedinih područja radi osiguranja ujednačenoga regionalnog razvoja
Pokazatelji:	• Kretanje broja zaposlenih u području Poljoprivrede, šumarstvo i ribarstvo prema NKD • Kretanje ostvarenih prihoda i dobiti pravnih osoba u području Poljoprivrede, šumarstvo i ribarstvo prema NKD • Kretanje broja ekoloških proizvođača i proizvođača tradicionalnih sorti i pasmina

Naziv mjere	2.1.4. Osiguranje kvalitetne prometne infrastrukture te unapređenje i integracija infrastrukturnih sustava
Strateški cilj:	Jačanje regionalnih kapaciteta i ravnomjeran razvoj
Svrha, cilj i obrazloženje:	Svrha ove mjere je kvalitetnija teritorijalna integracija prostora Županije i unapređenje dostupnosti sadržaja te brojnosti putnika i roba. Cilj provedbe mjere je razvoj cjelokupnoga prometnog sustava po svim razinama i svim prometnim granama. Prometna dostupnost i integracija infrastrukturnih sustava omogućit će ostanak, tj. povratak stanovništva te društveni, okolišni i gospodarski razvoj. Razvijena i dostupna infrastruktura utječe na kvalitetu života i privlačnost Županije za život i poslovanje, odnosno investiranje. Povezivanje različitih vrsta prijevoza, tj. multimodalni promet omogućit će učinkovitiju povezanost teritorija i veću prijevoznu učinkovitost. Osiguranje sigurne energetske opskrbe te opskrbe pitkom vodom temeljni je preduvjet razvoja. Kvalitetna i moderna prometna infrastruktura te integracija infrastrukturnih sustava pozitivno će se odraziti na kvalitetu života i rada te ujednačenom regionalnom razvoju kao i na stanje okoliša zbog doprinosa smanjenju emisija stakleničkih plinova.
Rezultat i razvojni učinak:	• Kvalitetnija međusobna prometna i infrastrukturna povezanost svih mikroregija Županije kao i teritorija Županije s ostatkom RH, naročito s otocima i nepristupačnim područjima Gorskog kotara • Uklanjanje ili smanjenje tzv. uskih grla, prometnih gužvi i zastoja, posebno za vrijeme turističke sezone • Veći broj putovanja javnim prijevozom • Povećan broj investicija • Sigurnost opskrbe energijom te vodom • Unapređena razina zaštite okoliša (prvenstveno kvaliteta zraka)
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za pomorsko dobro, promet i veze
Nositelj:	PGŽ, komunalna poduzeća, županijske lučke uprave, Lučka uprava Rijeka, Zračna luka Rijeka d.o.o. (i ostale zračne luke/pristaništa), Hrvatske autoceste, Hrvatske ceste, Autocesta Rijeka-Zagreb, BINA Istra, Županijska uprava za ceste, HŽ infrastruktura d.o.o., HEP, koncesionari za pružanje energetske usluge, nositelji pružanja vodnih usluga
Korisnici:	JLS, Hrvatske autoceste, Hrvatske ceste, HŽ infrastruktura d.o.o., županijske lučke uprave, zračne luke/pristaništa
Ciljne skupine:	JLS, poduzetnici, obrtnici, stanovništvo, komunalna poduzeća, trgovačka društva koja se bave prometnom djelatnošću
Mehanizmi provedbe:	• Izrada dokumentacije, izgradnja i rekonstrukcija prometne infrastrukture radi osiguranja odgovarajuće prometne dostupnosti • Osiguranje dostupnosti te adekvatne infrastrukturne opremljenosti svih građevinskih područja u Županiji • Unapređenje kvalitete i sigurnosti cesta na području Županije • Povećanje sigurnosti opskrbe energijom te pitkom vodom (kroz modernizaciju i dogradnju infrastrukturnih sustava de reorganizaciju upravljanja istima) • Unapređenje županijskoga linijskog i integriranoga javnoga linijskog (cestovnog i pomorskog) prijevoza putnika • Održavanje objekata i opreme zračnih luka • Poticanje zračnog prometa zračne luke i zračnih pristaništa • Uspostava online rezervacija i kupnje karata te integriranog izdavanja karata • Poticanje izgrađenosti lučke nadgradnje i podgradnje
Pokazatelji:	• Kretanje broja prometnih nesreća na cestama na području PGŽ • Kretanje prometa putnika u zračnom prometu • Kretanje dužine cestovne mreže • Kretanje broja luka nautičkog turizma • Kretanje broja vezova u moru

Naziv mjere	2.1.5. Unapređenje komunalnih usluga i infrastrukture
Strateški cilj:	Jačanje regionalnih kapaciteta i ravnomjeran razvoj
Svrha, cilj i obrazloženje:	Svrha mjere je podizanje kvalitete života stanovništva i ravnomjerni razvoj svih područja Županije. Ciljevi provedbe mjere su unapređenje komunalnog standarda i smanjenje gubitaka u sustavu komunalne infrastrukture. Razvoj infrastrukture i javnih usluga u području osiguranja komunalnih usluga, poglavito vodoopskrbe, odvodnje i obrade otpadnih voda pridonijet će kvalitetnijim sanitarnim, tj. higijenskim uvjetima života i uravnoteženom i održivom razvoju.
Rezultat i razvojni učinak:	• Smanjenje gubitaka u vodoopskrbnom sustavu • Povećana kvaliteta vodne infrastrukture, unapređena razina zaštite okoliša • Povećana kvaliteta života • Veći postotak priključenih privatnih i pravnih subjekata na sustave odvodnje otpadnih voda
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima
Nositelj:	PGŽ, komunalna poduzeća, JLS, Hrvatske vode, lokalne akcijske grupe (LAG), poduzetničke potporne institucije
Korisnici:	JLS, komunalna poduzeća, lokalne akcijske grupe (LAG)
Ciljne skupine:	Stanovništvo, komunalna poduzeća
Mehanizmi provedbe:	• Izrada projektne i studijske dokumentacije za izvođenje objekata i uređaja komunalne infrastrukture • Jačanje kapaciteta komunalnih poduzeća za upravljanje i održavanje komunalnog sustava • Rekonstrukcija postojeće i izgradnja nove, te održavanje vodoopskrbne, kanalizacijske i plinske mreže • Sufinanciranje prijevoza putnika (osobito djece i starijih osoba te sa slabije razvijenih i manje dostupnih prostora) • Sufinanciranje ugradnje ekološki prihvatljive javne rasvjete • Postotak gubitaka distribuirane pitke vode u sustavu vodoopskrbe • Izgradnja i sufinanciranje izgradnje desalinizatora za slabije naseljene otoke • Izgradnja i sufinanciranje izgradnje alternativnih izvora energije na slabije dostupnim područjima • Uređenje parkova i trgova, šetnica i dječjih igrališta • Uređenje groblja
Pokazatelji:	• Kretanje broja širokopojsnih priključaka • Kretanje broja potrošača prirodnog plina u PGŽ • Kretanje količine isporučene toplinske energije u PGŽ • Udio kućanstava priključenih na vodnogospodarsku mrežu

Prioritet 2.2.: Održivo upravljanje okolišem, prostorom te prirodnim i kulturno-povijesnom baštinom

Naziv mjere	2.2.1. Unapređenje sustava planiranja i upravljanja prostorom
Strateški cilj:	Jačanje regionalnih kapaciteta i ravnomjeran razvoj
Svrha, cilj i obrazloženje:	Svrha ove mjere je učinkovitije korištenje prostora, te zaštita i očuvanje prostora. Cilj provedbe mjere je unapređenje postojećega kvalitetnog sustava prostornog planiranja obzirom da svako djelovanje u prostoru započinje prostornim planovima, radi održivog planiranja i upravljanja prostorom.
Rezultat i razvojni učinak:	Omogućena realizacija razvojnih projekata i gospodarskih aktivnosti
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša
Nositelj:	PGŽ, JLS, JU Zavod za prostorno uređenje, lokalne akcijske grupe (LAG)
Korisnici:	JLS, lokalne akcijske grupe (LAG), gospodarski subjekti
Ciljne skupine:	JLS, gospodarski subjekti, stanovništvo, udruge
Mehanizmi provedbe:	• Vođenje informacijskog sustava prostornog uređenja (ISPU) • Izrada i koordinacija izrade prostornih planova • Koordinacija izrade dokumentacije razvojnih projekata • Usklađenja katastra i zemljišnih knjiga • Decentralizacija upravljanja napuštenim vojnim objektima • Decentralizacija koncesioniranja državnoga poljoprivrednog zemljišta • Decentralizacija funkcija upravljanja turističkim zemljištem • Decentralizacija inspekcijskog nadzora u gradnji
Pokazatelji:	Kretanje broja izrađenih prostornih planova

Naziv mjere	2.2.2. Integralno upravljanje morem i obalnim područjem
Strateški cilj:	Jačanje regionalnih kapaciteta i ravnomjeran razvoj
Svrha, cilj i obrazloženje:	Svrha ove mjere je održivi razvoj mora i obalnog područja, dok je cilj mjere upravljanje i korištenje mora i obalnog područja unutar granica prihvatnog kapaciteta resursne baze. More i obalno područje značajan je (prirodan, društveni i gospodarski) resurs u Županiji koji je potrebno kapitalizirati te štititi. Obalno područje posebno je osjetljivo na različite antropogene i prirodne pritiske, prvenstveno duž obalne, linearne izgradnje. Obalnim područjima potrebno je upravljati na cjelovit, tj. integralan način, odnosno na način obuhvatniji od konvencionalnog upravljanja pomorskim dobrom. Očuvanje izvornosti i prirodnosti dijela obalnog pojasa, a posebno plaža koje se odlikuju iznimnim krajobraznim i biološkim vrijednostima (kao što je primjerice prirodna plaža Paržine na Iloviku i sl.). Radi zaštite i obnove ribljeg fonda uspostavljati zone bez ribolova (<i>no take zone</i>) u moru.
Rezultat i razvojni učinak:	• Utvrđen veći postotak granice pomorskog dobra • Unapređena suradnja različitih razina odlučivanja i različitih disciplina u području planiranja i upravljanja morem i obalnim područjem
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za pomorsko dobro, promet i veze
Nositelj:	PGŽ, JLS, županijske lučke uprave, resorno ministarstvo
Korisnici:	Županijske lučke uprave, JLS, turistička zajednica PGŽ, lokalne turističke zajednice
Ciljne skupine:	JLS, stalno i povremeno stanovništvo, koncesionari
Mehanizmi provedbe:	• Provođenje integralnog upravljanja morem i obalnim područjem (IUOP) – Protokola o IUOP (izrada provedbenog plana IUOP) • Utvrđivanje granica pomorskog dobra i provedba upisa pomorskog dobra u zemljišne

Naziv mjere	2.2.2. Integralno upravljanje morem i obalnim područjem
	knjige - Koncesioniranje pomorskog dobra - Unapređenje suradnje različitih struktura i sektora važnih za učinkovito planiranje i upravljanje morem i obalnim područjem: putem vertikalne integracije (kroz razine) i horizontalne integracije (kroz sektore) - Donošenje i provedba Programa uređenja i upravljanja plažama - Provođenje planova upravljanja pomorskim dobrom - Osiguranje prostora za komunalni, nautički i sportski dio luke u sklopu luka otvorenih za javni promet - Poticanje komunikacije i suradnje s resornim ministarstvom i institucijama nadležnim za upravljanje aktivnostima u obalnom području - Razvoj luka otvorenih za javni promet (svih razina) radi osiguranja preduvjeta za kvalitetnu prometnu integraciju otoka - Poticanje gospodarskog korištenja mora
Pokazatelji:	- Kretanje udjela točaka sa zadovoljavajućom kakvoćom mora - Kretanje broja luka nautičkog turizma (marine i sidrišta)

Naziv mjere	2.2.3. Zaštita i praćenje stanja svih sastavnica okoliša
Strateški cilj:	Jačanje regionalnih kapaciteta i ravnomjeran razvoj
Svrha, cilj i obrazloženje:	Svrha ove mjere je podizanje kvalitete života stanovništva Županije kroz postizanje sljedećih specifičnih ciljeva: zaštita okoliša, prevencija onečišćenja i unapređenje kvalitete svih sastavnica okoliša. Zaštita i praćenje stanja svih sastavnica okoliša pridonosi održivom razvoju Županije i unapređenju uvjeta života stanovništva. U te svrhe, potrebno je uspostaviti transparentan sustav praćenja i izraditi bazu podataka svih onečišćujućih tvari u okoliš.
Rezultat i razvojni učinak:	- Smanjenje broja situacija onečišćenja sastavnica okoliša - Povećanje kakvoće sastavnica okoliša
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša
Nositelj:	PGŽ, komunalna poduzeća, JU Priroda, Agencija za zaštitu okoliša, Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost, Nastavni zavod za javno zdravstvo PGŽ, Hrvatska agencija za okoliš i prirodu
Korisnici:	JLS, Nastavni zavod za javno zdravstvo PGŽ, udruge, komunalna poduzeća, obrazovne institucije, poduzeća
Ciljne skupine:	JLS, stanovništvo, poduzeća
Mehanizmi provedbe:	- Održavanje i vođenje Registra onečišćivanja okoliša - Poticanje provođenja najboljih raspoloživih tehnika kao tehnike zaštite okoliša putem stručnih skupova - Sanacija posljedica oštećenja šuma zbog elementarnih nepogoda i sušenja šuma - Praćenje stanja okoliša - Zaštita mora i morskog okoliša - Izrada stručnih elaborata, planova i programa različitih razina zaštite okoliša - Izobrazba stanovništva i kampanje podizanja svijesti o potrebi zaštite i praćenja stanja okoliša - Priprema stručnih podloga za donošenje odluka o zaštiti izvorišta vode za piće - Provođenje zdravstvenih mjera zaštite okoliša - Zaustavljanje prenamjene poljoprivrednog zemljišta u građevinsko - Provođenje inspekcijskih nadzora
Pokazatelji:	- Kretanje investicija u zaštitu okoliša u PGŽ - Kretanje količina ispuštanja onečišćujućih tvari - Kretanje broja zaštićenih dijelova prirode

Naziv mjere	2.2.4. Unapređenje integralnog sustava gospodarenja otpadom
Strateški cilj:	Jačanje regionalnih kapaciteta i ravnomjeran razvoj
Svrha, cilj i obrazloženje:	Svrha ove mjere je zaštita okoliša i zdravlja ljudi. Cilj provedbe mjere su smanjenje nastanka i gomilanja otpada kroz razvoj funkcionalnog sustava gospodarenja otpadom. Razvijeni integralni sustav gospodarenja otpadom ima multiplikativne efekte koji uključuju smanjenje emisija onečišćujućih tvari, smanjenje opasnosti za zdravlje ljudi i okoliš, očuvanje prirodnih resursa, odvajanje ekonomskog rasta i razvoja od porasta količina nastalog otpada.
Rezultat i razvojni učinak:	• Povećanje udjela primarne selekcije otpada • Sprečavanje nastanka otpada (prevencija), sanacija postojećih odlagališta otpada te uspostava Integralnog sustava zbrinjavanja otpada
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša
Nositelj:	PGŽ, JLS, komunalna poduzeća, Ekoplus d.o.o., Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, resorno ministarstvo
Korisnici:	JLS, komunalna poduzeća, Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, Agencija za zaštitu okoliša
Ciljne skupine:	Komunalna poduzeća, stanovništvo, Ekoplus d.o.o.
Mehanizmi provedbe:	• Sufinanciranje nabave i postavljanja opreme za sakupljanje otpada te odvajanje otpada • Donošenje i provedba Planova gospodarenja otpadom JLS • Izobrazba stanovništva i kampanje podizanja svijesti o potrebi provođenja integralnog sustava gospodarenja otpadom • Poticanje korištenja najboljih raspoloživih tehnologija i tehnika (NRT) • Poticanje potražnje za održivim uslugama/proizvodima kroz postupke javne nabave • Izbjegavanje i smanjenje nastanka otpada • Poticanje reciklaže i odvojenog sakupljanja, odnosno primarne selekcije otpada • Sanacija postojećih odlagališta otpada • Izgradnja CZGO Mariščina te pretovarnih stanica • Osiguravanje obrade i zbrinjavanje otpada koji se ne može reciklirati, sukladno načelima održivog razvoja na prihvatljiv način za okoliš
Pokazatelji:	• Kretanje broja pretovarnih stanica • Kretanje sveukupnih količina skupljenih odvojenih vrsta otpada iz komunalnog otpada

Naziv mjere	2.2.5. Zaštita prirode i upravljanje vrijednim dijelovima prirode i ekološkom mrežom
Strateški cilj:	Jačanje regionalnih kapaciteta i ravnomjeran razvoj
Svrha, cilj i obrazloženje:	Svrha ove mjere je očuvanje prirode kao funkcionalne cjeline, zaštićenih dijelova prirode, ekološke mreže i ostalih vrijednih dijelova prirodne baštine, osiguranje neometanog odvijanja prirodnih procesa i održivog korištenja prirodnih dobara, kroz postizanje sljedećih ciljeva: skladan odnos prirode i čovjeka, istraživanje, monitoring i praćenje stanja prirodne baštine, identifikacija posebno vrijednih dijelova prirode koji još nisu uključeni u posebni režim upravljanja, te održiva valorizacija i stavljanje vrijednih dijelova prirode u funkciju razvoja. Zaštita i upravljanje vrijednim dijelovima prirode i ekološkom mrežom te njihova valorizacija u funkciji razvoja osigurat će njihovo održivo korištenje te ujedno stvoriti uvjete za odmor i rekreaciju. Briga za očuvanje zaštićenih područja i prirodnih vrijednosti koje čine sastavni dio ekološke mreže. Briga za skladniji odnos prema prirodnim vrijednostima u područjima koja nisu uvrštena u ekološku mrežu (EM) ili nisu zaštićena Briga za očuvanje sastavnica prirode i prirodnih vrijednosti u urbanim i ruralnim područjima
Rezultat i razvojni učinak:	• Zaštita vrijednih dijelova prirode • Održivo gospodarsko korištenje i valorizacija prirodne baštine
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša
Nositelj:	PGŽ, JLS, JU Priroda, JU Nacionalni park Risnjak, JU Park prirode Učka, Hrvatska agencija za okoliš i prirodu
Korisnici:	JU Priroda, NP Risnjak, PP Učka, JLS, udruge
Ciljne skupine:	JSL, stanovništvo, gospodarski subjekti, poglavito pružatelji turističkih usluga u Županiji, pravne osobe koje provode planove gospodarenja, pravne osobe koje obavljaju djelatnost u zaštićenim područjima, udruge
Mehanizmi provedbe:	• Prirodoslovna istraživanja, monitoring i inventarizacija zaštićenih dijelova prirode, ekološke mreže i ostale prirodne baštine • Izrada i provedba dokumenata upravljanja zaštićenim područjima i ekološkom mrežom • Provedba ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu • Izobrazba stanovništva i kampanje podizanja svijesti o potrebi zaštite vrijednih dijelova prirode i ekološke mreže • Provedba postupaka za proglašenje novih zaštićenih područja • Održiva turistička i gospodarska valorizacija vrijedne prirodne baštine • Nadzor, obilazak i provedba protupožarne zaštite u zaštićenim i prirodno vrijednim područjima
Pokazatelji:	• Kretanje broja posjetitelja zaštićenih dijelova prirode (nacionalni park, parkovi prirode) • Kretanje broja zaštićenih dijelova prirode • Kretanje površina zaštićenih dijelova prirode

Naziv mjere	2.2.6. Održivo upravljanje materijalnom i nematerijalnom kulturno-povijesnom baštinom
Strateški cilj:	Jačanje regionalnih kapaciteta i ravnomjeran razvoj
Svrha, cilj i obrazloženje:	Svrha ove mjere je očuvanje kulturno-povijesne baštine. Ciljevi mjere su: održivo upravljanje i zaštita kulturno-povijesne baštine putem različitih namjena (turističke, edukativne itd.), njezino gospodarsko korištenje i jačanje njezinoga razvojnog potencijala. Kulturno-povijesna baština snažan je nositelj identiteta nekog područja jer pokazuje vrijednosti i stupanj razvoja zajednice te pridonosi općem dobru. Također, ona ima socijalno kohezivnu ulogu i pomaže uspostavi dijaloga.
Rezultat i razvojni učinak:	Povećanje gospodarskog korištenja kulturno-povijesne baštine
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za kulturu, sport i tehničku kulturu
Nositelj:	PGŽ, JLS, obrazovne institucije i institucije u kulturi, Konzervatorski odjel u Rijeci, resorna ministarstva
Korisnici:	JLS, stanovništvo; obrazovne institucije i institucije u kulturi
Ciljne skupine:	JLS, stanovništvo, pružatelji turističkih usluga u Županiji
Mehanizmi provedbe:	• Povezivanje institucija koje upravljaju i štite kulturno-povijesnu baštinu • Daljnja inventarizacija materijalne i nematerijalne kulturno-povijesne baštine • Izobrazba stanovništva i kampanje podizanja svijesti o potrebi zaštite kulturno-povijesne baštine • Promicanje identiteta Županije putem korištenja kulturno-povijesne baštine • Sanacija i obnova pojedinačnih kulturno-povijesnih građevina • Promicanje nematerijalne kulturne baštine kao žive tradicije otvorene suvremenim interpretacijama • Promicanje objekata materijalne kulturne baštine kao središta kreativnog i društvenog života zajednica • Stavljanje u gospodarsku funkciju (turizam)
Pokazatelji:	• Kretanje broja zaštićenih kulturnih dobara • Kretanje broja narodnih knjižnica

Prioritet 2.3.: Jačanje kapaciteta te učinkovite suradnje s civilnim društvom

Naziv mjere	2.3.1. Poticanje partnerstva i potpore organizacijama civilnog društva
Strateški cilj:	Jačanje regionalnih kapaciteta i ravnomjeran razvoj
Svrha, cilj i obrazloženje:	Svrha ove mjere je uključivanje organizacija civilnog društva u provođenje Županijske razvojne strategije i njihovo pozicioniranje kao jednog od motora razvoja Županije. Svrha mjere može se postići dostizanjem sljedećih specifičnih ciljeva: jačanje kapaciteta javne uprave s djelovanjem organizacija civilnog društva na području identificiranih razvojnih potreba Županije, poboljšanje suradnje i dijaloga s organizacijama civilnog društva, učinkovito upravljanje potporama civilnom društvu, praćenje i vrednovanje učinaka provedbe, jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva za pripremu i provedbu kvalitetnih programa i projekata. Ovom mjerom bi se putem potpora ojačali ukupni provedbeni kapaciteti Županije na način da se djelovanje javnih tijela upotpuni s aktivnostima organizacija civilnog društva.
Rezultat i razvojni učinak:	• Veći broj projekata civilnog društva izravno povezanih sa Županijskom razvojnom strategijom • Županijske potpore namjenski iskorištene za razvoj Županije • Ojačani kapaciteti udruga za pripremu kvalitetnih razvojnih programa i projekata
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	Ured Županije
Nositelj:	Ured za udruge RH, Ured Županije PGŽ, JLS, udruge civilnog društva i ostale neprofitne organizacije
Korisnici:	JLS, udruge civilnog društva i ostale neprofitne organizacije
Ciljne skupine:	Ciljne skupine kojima se bave udruge: mladi, sportaši, osobe treće dobi, manjine, osobe s posebnim potrebama, osobe koje se bave zaštitom okoliša, i dr.
Mehanizmi provedbe:	• Usklađivanje kriterija za dodjelu potpora organizacijama civilnog društva s ciljevima i prioritetima ŽRS PGŽ • Jačanje kapaciteta udruga kroz izobrazbu o pripremi programa i projekata, posebice za financiranje fondovima EU (mogućnost multiplikativnog učinka županijskih potpora) • Osnaživanje lokalne i područne samouprave dobrom suradnjom s organizacijama civilnog društva
Pokazatelji:	• Kretanje broja registriranih udruga • Kretanje broja udruga prema djelatnostima u PGŽ

Naziv mjere	2.3.2. Promicanje vrijednosti nacionalnih manjina i multikulturalnosti
Strateški cilj:	Jačanje regionalnih kapaciteta i ravnomjeran razvoj
Svrha, cilj i obrazloženje:	Svrha ove mjere je promicanje multikulturalnosti i osvješćivanje društva o vrijednosti nacionalnih manjina, kroz dostizanje sljedećeg cilja: podizanje razine svijesti o uključivanju nacionalnih manjina kao ravnopravnih sudionika društva. Županija je do sada puno pažnje polagala potporama raznim udrugama koje se bave nacionalnim manjinama, no još uvijek postoji nedovoljna osviještenost vrijednosti nacionalnih manjina i nedovoljno angažiranosti u važnosti promoviranja multikulturalnosti.
Rezultat i razvojni učinak:	• Osviještenost šire zajednice o vrijednosti nacionalnih manjina i važnosti njihova poštovanja • Ugodan suživot više kultura na području PGŽ-a
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	Ured Županije
Nositelj:	Ured Županije PGŽ, JLS, udruge
Korisnici:	Udruge, JLS, nacionalne manjine
Ciljne skupine:	Ciljne skupine kojima se bave udruge: manjine, šire građanstvo
Mehanizmi provedbe:	• Provedba propisa i ostalih dokumenata radi stvaranja pozitivnog ozračja za realizaciju manjinskih prava u sredinama gdje se pravo neposredno primjenjuje • Primjena članka 22. Ustava RH koji propisuje obvezu osiguravanja zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina u upravnim tijelima PGŽ-a, kao i u ustanovama i trgovačkim društvima u kojima je PGŽ većinski vlasnik • Provedba aktivnosti i kampanja izobrazbe i javnog osvješćivanja građana radi učinkovitije provedbe ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina • Organizacija stručnih rasprava i seminara radi suzbijanja stereotipa i predrasuda prema nacionalnim manjinama • Osvješćivanje zaposlenika lokalnih i regionalnih jedinica samouprave o pravima manjina • Organizacija edukativnih seminara za manjinske udruge i vijeća nacionalnih manjina o mogućnostima koje članstvo u EU otvara (korištenje fondova EU, pogotovo u suradnji s udrugama civilnog društva i lokalnom samoupravom). • Jačanje kapaciteta udruga kroz izobrazbu o pripremi programa i projekata, posebice za financiranje fondovima EU
Pokazatelji:	Kretanje broja udruga koje se bave zaštitom prava nacionalnih manjina

Naziv mjere	2.3.3. Unapređenje sustava prevencije, zaštite i spašavanja
Strateški cilj:	Jačanje regionalnih kapaciteta i ravnomjeran razvoj
Svrha, cilj i obrazloženje:	Svrha ove mjere je povećanje sigurnosti stanovnika Županije. Ciljevi provedbe mjere su: jačanje kapaciteta stožernih tijela u sustavu zaštite i spašavanja, a u sklopu kojeg djeluju najznačajnije operativne snage s područja Primorsko-goranske županije i jačanje sustava boljim umrežavanjem dionika i poboljšanim i ubrzanim protokom informacija. Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, u okviru svojih prava i obveza utvrđenih Ustavom i zakonom, uređuju i planiraju, organiziraju, financiraju i provode zaštitu i spašavanje, radi prevencije i učinkovitog aktiviranja u katastrofama i velikim nesrećama, te na otklanjanju mogućih uzroka i posljedica katastrofa i velikih nesreća.
Rezultat i razvojni učinak:	• Brza i precizna reakcija na opasnosti kroz unaprijeđen sustav komunikacije i jasne procedure djelovanja • Smanjene štete kao posljedica kriznih situacija i elementarnih nepogoda • Povećana sigurnost stanovnika Županije
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	Ured Županije
Nositelj:	Ured Županije, Područni ured za zaštitu i spašavanje Rijeka, JLS, operativne snage zaštite i spašavanja
Korisnici:	JLS, Vatrogasna zajednica Primorsko-goranske županije, Državna uprava zaštite i spašavanja – Područni ured Rijeka, Policijska uprava primorsko-goranska, Hrvatska gorska služba spašavanja – Stanica Rijeka i Delnice, Lučka kapetanija Rijeka, Zavod za hitnu medicinu Primorsko-goranske županije, Nastavni zavod za javno zdravstvo PGŽ, Stožer zaštite i spašavanja Primorsko-goranske županije, Županijski operativni centar (za iznenadna onečišćenja mora), Stožer za zarazne bolesti Primorsko-goranske županije, Jadranski edukativno-istraživački centar za reagiranja na iznenadna onečišćenja mora
Ciljne skupine:	Institucije unutar sustava za zaštitu i spašavanje, stanovništvo, pružatelji turističkih usluga u Županiji
Mehanizmi provedbe:	• Procjena opasnosti i posljedica • Izrada dokumenata zaštite • Organizacija i priprema mjera i aktivnosti radi unapređenja pripravnosti snaga zaštite i spašavanja • Izgradnja centara za obuku • Vođenje evidencije izvora opasnosti i prijetnja • Stvaranje preduvjeta za uspostavljanje jedinstvenog sustava upravljanja u krizama i izvanrednim situacijama; razvijati oblike izobrazbe i obavješćivanja stanovništva; suradnja s medijima • Unapređenje suradnje s institucijama u susjednim županijama • Unapređenje učinkovitosti komunikacije unutar operativnih snaga • Jačanje znanja i vještina stručnih osoba u pravnim subjektima koji predstavljaju moguću opasnost od tehničko-tehnoloških nesreća • Motiviranje uključivanja volontera u sustav
Pokazatelji:	• Kretanje broja intervencija traganja i spašavanja na moru • Kretanje broja kaznenih dijela na području PGŽ • Kretanje broja vatrogasnih intervencija • Kretanje broja educirane djece školskog i predškolskog uzrasta o zaštiti i spašavanju (od Državne uprave za zaštitu i spašavanje)

5.3.3. Mjere RS PGŽ u okviru Strateškog cilja 3: Razvoj ljudskih potencijala i povećanje kvalitete života

Prioritet 3.1.: Stvaranje uvjeta za razvoj tržišta rada i mobilnost radne snage

Naziv mjere	3.1.1. Razvoj dinamičnog sustava cjeloživotnog obrazovanja i prekvalifikacija sukladno potrebama društva
Strateški cilj:	Razvoj ljudskih potencijala i povećanje kvalitete života
Svrha, cilj i obrazloženje	Planira se stvoriti dinamičan sustav obrazovanja i prekvalifikacija radi stvaranja zapošljive i konkurentne radne snage sukladno potrebama društveno-gospodarskog okruženja u Županiji, s krajnjim ciljem povećanja zaposlenosti na teritoriju Županije. Također će se unaprijediti sustav cjeloživotnog obrazovanja koje znatno pridonosi zapošljivosti i konkurentnosti radne snage.
Rezultat i razvojni učinak:	• Uspostavljen sustav obrazovanja koji odgovara potrebama tržišta rada kao i razvijen sustav koji omogućuje prekvalifikacije, što u konačnici rezultira povećanjem zaposlenosti na području PGŽ • Povećana relevantnost sustava obrazovanja i osposobljavanja s obzirom na potrebe tržišta rada • Ojačana ponuda cjeloživotnog učenja u PGŽ • Unapređene vještine i stručnost radne snage, odnosno stvorena konkurentna radna snaga u Županiji koja omogućuje visoku zaposlenost te učinkovito poslovanje svih javnih i gospodarskih subjekata
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za odgoj i obrazovanje
Nositelji:	PGŽ, resorno ministarstvo, Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, Hrvatski zavod za zapošljavanje, JLS, obrazovne institucije, institucije za obrazovanje odraslih, poduzetničke potporne institucije, Sveučilište u Rijeci
Korisnici:	JLS, obrazovne institucije, institucije za obrazovanje odraslih, civilni sektor, poduzetničke potporne institucije
Ciljne skupine:	Osobe uključene u obrazovne programe, dugotrajno nezaposlene osobe, zaposlene osobe (radi očuvanja njihove konkurentnosti na tržištu rada), poslodavci, institucije za obrazovanje odraslih, studenti, učenici
Mehanizmi provedbe:	• Modernizacija i usklađivanje kurikula (formalnog i neformalnog obrazovanja) s nacionalnim smjernicama, koji se temelje na ishodima učenja i usmjereni su na razvoj ključnih kompetencija (funkcionalna i numerička pismenost, digitalne kompetencije, strani jezici, poduzetništvo, prirodne znanosti, socijalne kompetencije, opća kultura, umjetničko izražavanje i sl.) • Potpora fleksibilnosti u okviru strukovnog obrazovanja (izbornost i modularnost) • Jačanje praktične nastave • Osiguranje poslovnog i strukovnog osposobljavanja i prekvalifikacija kao poticanja novih mogućnosti i drugih poduzetničkih aktivnosti • Poticanje i unapređenje lokalnog partnerstva za zapošljavanje (suradnja s institucijama izvan obrazovnog sustava) • Promicanje cjeloživotnog obrazovanja • Sufinanciranje razvoja programa cjeloživotnog obrazovanja sukladno potrebama poslodavaca u Županiji • Umrežavanje poslodavaca i obrazovnih institucija radi kreiranja programa cjeloživotnog učenja koje odgovaraju potrebama tržišta rada • Uvođenje obaveznih programa cjeloživotnog učenja u institucijama koje upravljaju razvojem PGŽ, uključujući i JLS
Pokazatelji:	• Kretanje stope/broja zaposlenosti • Kretanje broja osoba uključenih u obrazovanje kroz Program aktivne politike zapošljavanja

Naziv mjere	3.1.2. Poticanje obrazovnih programa za deficitarna zanimanja
Strateški cilj:	Razvoj ljudskih potencijala i povećanje kvalitete života
Svrha, cilj i obrazloženje:	Smatra se nužnim uvesti promjene u obrazovnoj upisnoj politici i politici stipendiranja na temelju preporuka Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Napravljena je analiza i prognoza potreba tržišta rada u PGŽ za pojedinim kvalifikacijama te su izrađene Preporuke za obrazovnu upisnu politiku i politiku stipendiranja čija primjena će pridonijeti usklađivanju obrazovanja s potrebama tržišta rada.
Rezultat i razvojni učinak:	• Povećan broj učenika u strukovnim školama koje obrazuju za zanimanja koja su deficitarna u PGŽ • Povećan broj zaposlenih i poduzetnika u deficitarnim zanimanjima
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za odgoj i obrazovanje
Nositelji:	PGŽ, JLS, HGK – Rijeka, HOK – Rijeka, obrazovne institucije, Sveučilište u Rijeci
Korisnici:	Obrazovne institucije, učenici i studenti, poslodavci
Ciljne skupine:	Radno sposobno stanovništvo, poslodavci
Mehanizmi provedbe:	• Stipendije za identificirana deficitarna zanimanja u Županiji • Programi poticanja obrazovnih programa za deficitarna zanimanja • Predstavljanje zanimanja koja su deficitarna u PGŽ među djecom i učenicima osnovnih i srednjih škola te poslodavcima • Osiguranje prakse za deficitarna zanimanja
Pokazatelji:	Kretanje broja zaposlenih u deficitarnim zanimanjima prema evidenciji HZZ-a

Naziv mjere	3.1.3. Poticanje obrazovanja i pristupa tržištu rada skupina u nepovoljnom položaju
Strateški cilj:	Razvoj ljudskih potencijala i povećanje kvalitete života
Svrha, cilj i obrazloženje:	Skupine u nepovoljnom položaju, među kojima su često i mlade osobe, često su socijalno isključene, s otežanim pristupom obrazovanju i posljedično tome i tržištu rada te imaju visok rizik od siromaštva. Poticanjem višeg stupnja obrazovanja tih skupina ti rizici značajno se umanjuju. Bez obzira na dosadašnja ulaganja u razvoj obrazovanja, škole još nisu odgovarajuće opremljene novim tehnologijama koje služe kao pomoć u obrazovanju te se još nedovoljno angažira oko stvaranju uvjeta za lakše uključivanje skupina u nepovoljnom položaju u nastavak obrazovanja. Županija želi potaknuti obrazovanje skupina u nepovoljnom položaju i povećati uključenost mladih na tržištu rada te stvoriti uvjete za nesmetanu integraciju tih skupina na tržištu rada.
Rezultat i razvojni učinak:	• Povećana uključenost skupina u nepovoljnom položaju i mladih u obrazovanje i na tržištu rada • Uveden holistički pristup obrazovanju skupina u nepovoljnom položaju • Smanjena nezaposlenost skupina u nepovoljnom položaju i mladih
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za socijalnu politiku i mlade UO za odgoj i obrazovanje
Nositelji:	PGŽ, resorna ministarstva, obrazovne institucije, ustanove socijalne skrbi, JLS
Korisnici:	Obrazovne institucije, poduzetničke potporne institucije, JLS, organizacije civilnog društva
Ciljne skupine:	Mlade osobe, skupine u nepovoljnom položaju, zaposlenici u službama za zapošljavanje i socijalnu skrb, obrazovni stručnjaci
Mehanizmi provedbe:	• Jačanje dostupnosti obrazovanja skupinama u nepovoljnom položaju i mladima • Tehnološko opremanje škola (oprema za rad sa skupinama u nepovoljnom položaju) • Razvijanje novih međuinstitucionalnih modela i međusektorskih poslovnih rješenja za rad sa skupinama u nepovoljnom položaju i s mladima • Osmišljavanje i provedba obrazovnih programa koji su posebno ciljani za skupine u nepovoljnom položaju • Posebno osmišljavanje obrazovnih programa dostupnih mladima izvan institucija koji odgovaraju potrebama na tržištu rada • Jačanje kapaciteta djelatnika u obrazovnom sustavu, poslodavaca i osoba koje su zaposlene u službama za zapošljavanje i socijalnu skrb za rad s osobama iz skupina u nepovoljnom položaju • Izgradnja kompetencija stručnjaka za pružanje novih usluga osobama u nepovoljnom položaju i mladima • Jačanje svijesti skupina u nepovoljnom položaju (cijelih obitelji) o važnosti obrazovanja te motivacijske aktivnosti • Jačanje svjesnosti o važnosti aktivne uključenosti skupina u nepovoljnom položaju i mladih u tržište rada • Podrška aktivnostima Ureda za mlade PGŽ
Pokazatelji:	• Kretanje broja učenika s rješenjima i prilagođenim programima uključenih u srednjoškolsko obrazovanje • Kretanje udjela zaposlenih osoba s invaliditetom u odnosu na broj novo-prijavljenih osoba s invaliditetom prema evidenciji HZZ-a • Kretanje broja zaposlenih žena s evidencije HZZ-a na temelju radnog odnosa i drugih poslovnih aktivnosti • Kretanje broja nezaposlenih osoba mlađih od 29 godina prema evidenciji HZZ-a • Kretanje broja nezaposlenih osoba starijih od 50 godina prema evidenciji HZZ-a

Prioritet 3.2.: Unapređenje obrazovnog sustava te njegova usklađenost s potrebama u gospodarstvu

Naziv mjere	3.2.1. Razvijanje jakog i modernog Sveučilišta
Strateški cilj:	Razvoj ljudskih potencijala i povećanje kvalitete života
Svrha, cilj i obrazloženje:	Potrebno je trajno jačati kapacitete znanstveno-obrazovnih institucija sufinanciranjem njihovih projekata koji su u suglasju sa razvojnom strategijom PGŽ. Županija želi pružiti podršku Sveučilištu radi provođenja kvalitetnih obrazovnih programa razvoja znanja i vještina potrebnih za stvaranje konkurentne radne snage koja će pridonijeti razvoju Županije.
Rezultat i razvojni učinak:	• Poboljšana kvaliteta, efikasnost i otvorenost znanstveno-obrazovnih institucija u PGŽ radi povećanja razine participacije i postignuća • Osnažena povezanost znanstvene djelatnosti s potrebama društva/gospodarstva
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za odgoj i obrazovanje
Nositelji:	PGŽ, znanstveno-obrazovne institucije, resorna ministarstva, Agencija za znanost i visoko obrazovanje, Hrvatska zaklada za znanost, Zaklada Sveučilišta u Rijeci, Sveučilište u Rijeci
Korisnici:	Znanstveno-obrazovne institucije
Ciljne skupine:	Znanstveno-obrazovni kadar, učenici i studenti
Mehanizmi provedbe:	• Podupiranje Zaklade Sveučilišta u Rijeci • Podrška projektima Sveučilišta u Rijeci (uključujući i potpore za nove obrazovne programe) • Uvođenje novih programa • Potpore znanstveno-obrazovnim institucijama izvan Sveučilišta u Rijeci • Sufinanciranje dodatnih izobrazbi znanstveno-obrazovnog kadra • Povećanje studentskog standarda (povećanje kvalitete smještaja studenata i stipendiranje)
Pokazatelji:	• Kretanje broja znanstveno-stručnih publikacija (radovi objavljeni u časopisima, knjige, ostali radovi vrednovani prilikom izbora u znanstvena zvanja) • Kretanje broja studijskih programa • Kretanje broja diplomiranih studenata

Naziv mjere	3.2.2. Jačanje prepoznatljivosti svih obrazovnih institucija u funkciji budućeg razvoja
Strateški cilj:	Razvoj ljudskih potencijala i povećanje kvalitete života
Svrha, cilj i obrazloženje:	Odgojno-obrazovne institucije spadaju u ključne nositelje regionalnog razvoja. Neophodno je da se specifične regionalne razvojne potrebe prepoznaju u odgojno-obrazovnim institucijama koje bi onda posljedično trebale unaprijediti svoj rad, odnosno prilagoditi svoje programe i uvesti nove. Posebice je važno unapređivati strukovno obrazovanje.
Rezultat i razvojni učinak:	Odgojno-obrazovne institucije promišljaju svoj razvoj i ulogu u društvu i sve više funkcioniraju projektno
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za odgoj i obrazovanje
Nositelji:	PGŽ, JLS, odgojno-obrazovne institucije
Korisnici:	Obrazovne institucije, resorna ministarstva, Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, Agencija za mobilnost i EU programe
Ciljne skupine:	Obrazovne institucije, učenici, odgojno-obrazovni djelatnici
Mehanizmi provedbe:	• Jačanje strukovnog obrazovanja • Pružanje podrške razvojnim projektima odgojno-obrazovnih institucija • Podrška nastavno-stručnim aktivnostima izvan redovitih programa
Pokazatelji:	• Kretanje broja obrazovnih programa u srednjoškolskom obrazovanju • Kretanje broja obrazovnih institucija s prepoznatljivim projektima

Naziv mjere	3.2.3. Usklađenost mreže obrazovnih ustanova sa stvarnim potrebama
Strateški cilj:	Razvoj ljudskih potencijala i povećanje kvalitete života
Svrha, cilj i obrazloženje:	Nužno je omogućiti preobrazbu školskih i predškolskih ustanova u organizacije koje trajno i odgovorno skrbе o svojoj kvaliteti i razvoju, a istovremeno zadovoljavaju stvarne potrebe Županije. Usklađivanjem mreže školskih i predškolskih ustanova sa stvarnim potrebama u Županiji osigurao bi se cjeloviti sustav podrške djeci i učenicima, istovremeno osiguravajući kvalitetu odgoja i obrazovanja te povećavajući kvalitetu života u Županiji. Osigurao bi se jednak pristup kvalitetnom predškolskom, osnovnoškolskom i srednjoškolskom obrazovanju na cijelom teritoriju Županije te bi se postigla visoka razina kvalitete nastave i definirani ishodi učenja uz odgovarajuću podršku odgojno-obrazovnih djelatnika.
Rezultat i razvojni učinak:	• Poboljšana kvaliteta, relevantnost i dostupnost obrazovanja • Stvorena optimalna mreža školskih i predškolskih ustanova u skladu s odredbama državnih pedagoških standarda • Poboljšana obrazovna struktura stanovništva koja će rezultirati povećanjem kvalitete života
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za odgoj i obrazovanje
Nositelji:	PGŽ, JLS, resorna ministarstva, Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih
Korisnici:	JLS, predškolske i školske ustanove u PGŽ
Ciljne skupine:	djeca i učenici, odgojno-obrazovni djelatnici
Mehanizmi provedbe:	• Podizanje razine kvalitete nastavnog programa i nastave u školskim i predškolskim ustanovama te usklađivanje sa stvarnim potrebama • Definiranje ishoda učenja • Izgradnja, modernizacija i odgovarajuće opremanje obrazovnih ustanova radi zadovoljavanja potreba u Županiji, posebice u manje razvijenim područjima • Zastupljenost programa produženog boravka u predškolskim i školskim ustanovama

Naziv mjere	3.2.3. Usklađenost mreže obrazovnih ustanova sa stvarnim potrebama
	• Provođenje brojnih izvannastavnih aktivnosti i izbornih predmeta • Razvijanje sustava podrške djeci/učenicima/studentima u procesu obrazovanja • Uvođenje e-učenja i multimedijских obrazovnih sadržaja • Izobrazba odgojno-obrazovnih djelatnika za rad s novim tehnologijama
Pokazatelji:	• Kretanje broja dječjih vrtića i drugih pravnih osoba u predškolskom obrazovanju • Obuhvat djece predškolskim odgojem • Kretanje broja djece koja su završila osnovnoškolsko obrazovanje • Kretanje broja djece koja su završila srednjoškolsko (strukovno, gimnazijsko, umjetničko) obrazovanje

Naziv mjere	3.2.4. Izgradnja, rekonstrukcija, održavanje i opremanje ustanova u obrazovanju
Strateški cilj:	Razvoj ljudskih potencijala i povećanje kvalitete života
Svrha, cilj i obrazloženje:	Ulaganjem u odgojno-obrazovnu infrastrukturu postići će se veća kvaliteta nastave te sukladno tome i veća motivacija učenika. Kvalitetan odgoj i obrazovanje moguće je samo uz zadovoljene infrastrukturne pretpostavke te odgovarajuće opremljene odgojno-obrazovne institucije.
Rezultat i razvojni učinak:	Izgrađene, modernizirane i odgovarajuće opremljene odgojno-obrazovne ustanove radi zadovoljavanja potreba u Županiji, posebice u manje razvijenim područjima
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za odgoj i obrazovanje
Nositelji:	PGŽ, JLS, resorna ministarstva, obrazovne institucije
Korisnici:	obrazovne institucije, JLS
Ciljne skupine:	Učenici, odgojno-obrazovni djelatnici
Mehanizmi provedbe:	• Izgradnja novih, te rekonstrukcija i održavanje postojećih ustanova u odgoju i obrazovanju • Infrastrukturna modernizacija škola i dječjih vrtića • Informatizacija škola i dječjih vrtića • Tehnološko opremanje škola i dječjih vrtića • Izobrazba odgojno-obrazovnih djelatnika za rad s novim tehnologijama
Pokazatelji:	• Kretanje ulaganja u novu dugotrajnu imovinu u području Obrazovanje prema NKD • Kretanje broja dječjih vrtića, osnovnih i srednjih škola • Kretanje broja srednjih škola koje su uvele IKT u redovitu nastavu i poslovanje

Naziv mjere	3.2.5. Obrazovni sustav prilagođen potrebama djece s teškoćama u razvoju
Strateški cilj:	Razvoj ljudskih potencijala i povećanje kvalitete života
Svrha, cilj i obrazloženje:	Prilagođavanjem odgojno-obrazovnog sustava potrebama različitih kategorija korisnika (uzimajući u obzir sve socijalne čimbenike, a posebice djecu s teškoćama u razvoju) stvaraju se jednaki uvjeti za odgoj i obrazovanje, što će u konačnici pridonijeti razvoju ljudskih potencijala i povećanju kvalitete života stanovnika u Županiji.
Rezultat i razvojni učinak:	• Obrazovni sustav prilagođen svim skupinama korisnika • Povećana dostupnost obrazovanja u Županiji • Povećana uključenost djece s teškoćama u razvoju u obrazovanje
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za odgoj i obrazovanje
Nositelji:	PGŽ, JLS, resorna ministarstva, obrazovne institucije
Korisnici:	JLS, obrazovne ustanove u PGŽ, organizacije civilnog društva
Ciljne skupine:	Učenici s teškoćama u razvoju, odgojno-obrazovni djelatnici

Naziv mjere	3.2.5. Obrazovni sustav prilagođen potrebama djece s teškoćama u razvoju
Mehanizmi provedbe:	• Sufinanciranje rada pomoćnika u nastavi • Razvoj prilagođenih programa • Obrazovanje stručnog kadra i odgojno-obrazovnih djelatnika za rad s djecom u poteškoćama te za provođenje prilagođenih programa obrazovanja • Uspostavljanje standardiziranog mehanizma rane identifikacije razvojnih potreba i mogućih teškoća djece u obrazovnom sustavu • Povećanje informatiziranosti u obrazovnom sustavu • Infrastrukturne prilagodbe za potrebe učenika s teškoćama u razvoju • Uspostavljanje sustava školske podrške učenicima s teškoćama u razvoju
Pokazatelji:	• Kretanje broja obrazovnih ustanova koje imaju prilagođen program obrazovanja za različite skupine korisnika (osobe s invaliditetom, djece s teškoćama u razvoju i dr.) • Kretanje broja educiranih pomoćnika u nastavi

Naziv mjere	3.2.6. Poticanje izvrsnosti, inovativnosti i kreativnosti
Strateški cilj:	Razvoj ljudskih potencijala i povećanje kvalitete života
Svrha, cilj i obrazloženje:	Cilj je poticanje izvrsnosti, inovativnosti i kreativnosti znanstveno-obrazovnog kadra, učenika i studenata radi stvaranja kvalitetne radne snage koja je prilagodljiva i može odgovoriti na promjenjive društveno-gospodarske izazove te očuvati konkurentnosti Županije.
Rezultat i razvojni učinak:	• Kreativna i prilagodljiva radna snaga koja može pridonijeti razvoju Županije u nestabilnom i nepredvidivom razvojnom okruženju • Demokratsko sudjelovanje mladih u građanskom životu Županije
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za kulturu, sport i tehničku kulturu UO za odgoj i obrazovanje
Nositelji:	PGŽ, JLS, resorna ministarstva, organizacije civilnog društva, obrazovne institucije, Sveučilište u Rijeci
Korisnici:	Znanstvene i obrazovne institucije, organizacije civilnog društva, trgovačka društva, fizičke osobe
Ciljne skupine:	Zaposlenici javnih institucija, učenici i studenti
Mehanizmi provedbe:	• Ustroj potpora darovitim učenicima (razvoj programa uz izobrazbu nastavnog kadra) • Potpora sudjelovanju na natjecanjima • Razvoj interaktivnih multimedijских obrazovnih sadržaja radi razvoja kreativnih vještina, prvenstveno kod mladih • Informatizacija nastavnih i poslovnih procesa u obrazovnim sustavima • Poticanje suradnje s civilnim društvom i jačega angažman mladih u građanskom životu Županije • Potpora povezivanju kreativnih industrija i obrazovnog sustava • Potpora razvoju inovativnih modela uključivanja mladih u kreativne i inovacijske aktivnosti
Pokazatelji:	Kretanje broja udruga u djelatnostima Kultura, tehnička kultura te hobistička djelatnost

Prioritet 3.3.: Unapređenje zdravlja i socijalnog blagostanja

Naziv mjere	3.3.1. Povećanje i usklađivanje dostupnosti zdravstvene zaštite na primarnoj i sekundarnoj razini
Strateški cilj:	Razvoj ljudskih potencijala i povećanje kvalitete života
Svrha, cilj i obrazloženje:	Namjera je osigurati jednaku dostupnost kvalitetnim zdravstvenim uslugama na cijelom području Županije povećanjem kapaciteta zdravstvenih ustanova, podizanjem standarda opreme i pružanja zdravstvenih usluga radi poboljšanja kvalitete življenja, pri čemu će se posebno voditi računa o što većem stupnju ujednačenosti kvalitete na cijelom području Županije.
Rezultat i razvojni učinak:	• Povećana kvaliteta života u svim krajevima Županije • Smanjene liste čekanja na određene zdravstvene usluge • Poboljšana zdravstvena slika stanovnika Županije • Povećana konzilijarno-specijalistička zaštita na slabije razvijenim područjima
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za zdravstvo
Nositelji:	PGŽ, JLS, resorna ministarstva, HZZO, zdravstvene ustanove
Korisnici:	JLS, domovi zdravlja i ostale zdravstvene ustanove (bolnice)
Ciljne skupine:	Stanovništvo - pacijenti s područja PGŽ i šire regije
Mehanizmi provedbe:	• Snimanje, analiza i ocjena postojećeg stanja objekata i opreme, identificiranje potreba te postupanje u skladu s njima • Snimanje, analiza i ocjena postojećeg stanja vezano uz specifični kadar, identificiranje potreba te sukladno s time osiguranje dostupnosti liječnika specijalista • Izgradnja i infrastrukturna unapređenja zdravstvenih ustanova (uključujući i nabavku opreme) • Izobrazba djelatnika za pružanje kvalitetne zdravstvene skrbi • Uvođenje stimulativnih mjera za privlačenje zdravstvenog kadra (rješavanje stambenog pitanja i stimulativnih naknada) • Poboljšanje uvjeta rada za zdravstveno osoblje • Jačanje patронаžne skrbi i zdravstvene njege u kući • Osiguranje sanitetskog prijevoza na području cijele Županije • Povećanje dostupnosti informacija o kvaliteti okoliša (zdravstvena ispravnost vode za piće, hrane i predmeta opće uporabe, informacija o kvaliteti mora, vanjskog zraka, obavješćivanje javnosti o kvaliteti čimbenika okoliša i rizicima po zdravlje) • Poboljšanje kvalitete usluge turističkih ambulanti • Programi u zdravstvenoj zaštiti na primarnoj i sekundarnoj razini
Pokazatelji:	• Kretanje broja umrlih od bolesti • Kretanje broja djelatnika u zdravstvenom sustavu • Kretanje broja posjeta i pregleda u ordinaciji i u kući bolesnika te broj upućivanja na specijalistički pregled u djelatnosti opće medicine • Kretanje broja pregleda u stalnim i povremenim specijalističkim ordinacijama s ugovorom s HZZO po specijalnostima

Naziv mjere	3.3.2. Unapređenje programa palijativne i hospicijske skrbi uspostavom sustavnog pristupa
Strateški cilj:	Razvoj ljudskih potencijala i povećanje kvalitete života
Svrha, cilj i obrazloženje:	Cilj je povećati skrb o osobama starije životne dobi te osobama oboljelim od kroničnih i neizlječivih bolesti te pružiti potporu njihovim obiteljima.
Rezultat i razvojni učinak:	• Poboljšana skrb o osobama starije životne dobi te osobama oboljelim od kroničnih i neizlječivih bolesti • Pružena potpora njihovim obiteljima i njihovo nesmetano sudjelovanje na tržištu rada (ne moraju ostati doma skrbiti o članu obitelji) • Deinstitutionalizacija palijativne i hospicijske skrbi
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za zdravstvo
Nositelji:	PGŽ, resorno ministarstvo, JLS, ustanove za palijativnu i/ili hospicijsku skrb, HZZO
Korisnici:	JLS, Ustanova za palijativnu skrb „Marija Krucifiksa Kozulić“, organizacije civilnog društva, zdravstvene ustanove i ustanove socijalne skrbi u PGŽ, domovi za starije osobe, Centar za socijalnu skrb
Ciljne skupine:	Osobe starije životne dobi i oboljeli od neizlječivih i kroničnih bolesti i njihove obitelji, zaposlenici u zdravstvu
Mehanizmi provedbe:	• Jačanje interdisciplinarnе suradnje za učinkovitije pružanje palijativne skrbi • Uspostava novih elemenata organizacije sustava palijativne skrbi: - županijski koordinacijski centar za palijativnu skrb, - bolnički tim za potporu palijativnoj skrbi, - sustav kućnih posjeta za specijalističku palijativnu skrb izvan domene rada liječnika obiteljske medicine, - savjetovalište za palijativnu skrb, - više posudionica pomagala • Izobrazba djelatnika u ustanovama za palijativnu skrb i hospiciju • Uključivanje udruga i volontera u pružanje podrške osobama starije životne dobi i oboljelima od neizlječivih i kroničnih bolesti te njihovim obiteljima • Senzibilizacija šire javnosti o potrebama osobama starije životne dobi i oboljelima od teških i kroničnih bolesti • Osiguranje interdisciplinarnih timova kućnih posjeta (liječnik, medicinska sestra, fizikalni terapeut, socijalni radnik) s posebnom izobrazbom za pristup umirućem • Osiguranje ambulate palijativne skrbi (za bol i dnevni boravak)
Pokazatelji:	• Kretanje broja postelja u palijativnoj skrbi • Kretanje broja liječnika u palijativnoj skrbi

Naziv mjere	3.3.3. Razvoj zdravstvenih programa iznad standardne razine zaštite
Strateški cilj:	Razvoj ljudskih potencijala i povećanje kvalitete života
Svrha, cilj i obrazloženje:	Cilj je postizanje kvalitete i dostupnosti preventivnih i zdravstvenih mjera za određene zdravstveno-socijalne probleme u Županiji. Nastojat će se unaprijediti programi koji se odnose na ciljane postojeće zdravstveno-socijalne probleme, kao što su savjetovališta koja s raznim profilima stručnog osoblja pomažu korisnicima (žene, djeca i mladi, branitelji, oboljeli od težih bolesti i/ili ovisnosti i dr.).
Rezultat i razvojni učinak:	• Poboljšano zdravstveno stanje stanovnika • Osigurana podrška ciljanim skupinama i njihovim obiteljima
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za zdravstvo
Nositelji:	PGŽ, JLS, resorna ministarstva, organizacije civilnog društva
Korisnici:	JLS, zdravstvene i socijalne ustanove, organizacije civilnog društva
Ciljne skupine:	Stanovništvo
Mehanizmi provedbe:	• Osnivanje i jačanje savjetovališta i centara za različite zdravstveno-socijalne probleme (infrastrukturne investicije, opremanje, izobrazba kadrova), posebice za rad s djecom i mladima • Sufinanciranje okruglih stolova, konferencija, međunarodnih škola, itd. • Podupiranje mreže zdravih gradova PGŽ
Pokazatelji:	• Kretanje broja posjeta savjetovališta u osnovnoj i srednjoj školi • Kretanje broja posjeta savjetovalištim studenata • Kretanje broja udruga u zdravstvenoj djelatnosti

Naziv mjere	3.3.4. Promicanje zdravih stilova življenja i prevencije ovisnosti
Strateški cilj:	Razvoj ljudskih potencijala i povećanje kvalitete života
Svrha, cilj i obrazloženje:	Cilj je smanjiti rizik od ovisnosti i obolijevanja te ostalih oblika neprimjerenih životnih stilova i ponašanja, odnosno poboljšati cjelokupnu sliku zdravlja stanovništva Županije.
Rezultat i razvojni učinak:	• Poboljšano zdravstveno stanje stanovnika • Smanjen broj ovisnika • Županija brendirana kao „zdrava“
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za zdravstvo
Nositelji:	PGŽ, JLS, resorna ministarstva, zdravstvene i socijalne ustanove, organizacije civilnog društva
Korisnici:	JLS, zdravstvene i socijalne ustanove, organizacije civilnog društva
Ciljne skupine:	Stanovništvo
Mehanizmi provedbe:	• Izobrazba i podizanje svijesti putem medijskih kampanja o promicanju zdravog načina života te štetnosti ovisničkih sredstava • Izobrazba djelatnika u obrazovnom sustavu za promicanje zdravih stilova života i prevenciju ovisnosti • Uvođenje zdrave prehrane u obrazovnim institucijama • Umrežavanje centara za unapređenje zdravstva i prevenciju bolesti
Pokazatelji:	• Kretanje broja osoba liječenih u zdravstvenim ustanovama zbog ovisnosti o drogama • Kretanje broja udruga u zdravstvenoj djelatnosti

Naziv mjere	3.3.5. Osiguranje provođenja programa prevencije i ranog otkrivanja bolesti
Strateški cilj:	Jačanje regionalnih kapaciteta i ravnomjeran razvoj
Svrha, cilj i obrazloženje:	Cilj je osigurati preventivno i rano otkrivanje bolesti jer je dokazano najuspješnija metoda u borbi protiv bolesti. Nastojat će se poboljšati osviještenost pojedinca za vlastito zdravlje i zdravlje drugih, osviještenost o zdravom načinu života, otkrivanje bolesti u ranijem stadiju i pravovremeno liječenje čime će se postići i smanjenje mortaliteta.
Rezultat i razvojni učinak:	• Ojačani kapaciteti zdravstvenih radnika u pružanju usluga informiranja o prevenciji i ranom otkrivanju bolesti • Razvijena svijest građana o važnosti prevencije i ranog otkrivanja bolesti • Smanjeno oboljenje odnosno poboljšana zdravstvena slika stanovnika PGŽ
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za zdravstvo
Nositelji:	PGŽ, JLS, resorna ministarstva, zdravstvene i socijalne ustanove, organizacije civilnog društva
Korisnici:	JLS, zdravstvene institucije, obrazovne institucije, organizacije civilnog društva na području županije koje se bave promicanjem prevencije bolesti
Ciljne skupine:	Šire građanstvo, zdravstveni djelatnici
Mehanizmi provedbe:	• Izrada Akcijskog plana za provođenje programa prevencije i ranog otkrivanja bolesti • Osposobljavanje timova i pojedinaca (profesionalaca i drugih sudionika u projektu) za provođenje programa prevencije i ranog otkrivanja bolesti • Uvođenje novih dijagnostičkih metoda za rano otkrivanje bolesti • Revizija i optimizacija sustava programa preventivnih pregleda i prevencije (osobe iznad 50 godina, djeca i dojenčad, školska djeca, radna populacija) • Promidžbene kampanje
Pokazatelji:	• Preventivna zaštita dojenčadi i predškolske djece u primarnoj zdravstvenoj zaštiti (kretanje broja sistematskih pregleda, te broj ciljanih i kontrolnih pregleda) • Preventivna zaštita odraslih u primarnoj zdravstvenoj zaštiti (kretanje broja preventivnih i sistematskih pregleda)

Naziv mjere	3.3.6. Stvaranje poticajnog okruženja za djecu i demografski poticaji
Strateški cilj:	Razvoj ljudskih potencijala i povećanje kvalitete života
Svrha, cilj i obrazloženje:	Izražen je problem mladih pri osamostaljivanju, što je preduvjet za osnutak obitelji. Cilj je poboljšati demografsku strukturu i unaprijediti kvalitetu obiteljskog života u Županiji, zaustaviti negativne demografske trendove te spriječiti odljev stanovništva iz Županije. Ovom mjerom podržat će se aktivnosti usmjerene podizanju stupnja kvalitete života najmlađih građana i stvaranje poticajnog okruženja za razvoj djece.
Rezultat i razvojni učinak:	• Olakšani uvjeti za mlade obitelji i obitelji s više djece • Ravnomjernija naseljenost po Županiji • Veći obuhvat djece izvanškolskim aktivnostima (veća kvaliteta korištenja slobodnog vremena) • Osviještena važnost obiteljskih vrednota i roditeljstva • Uključeni najmlađi sugrađani u provedbu preporuka konvencije UN-a o pravima djece
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za socijalnu politiku i mlade
Nositelji:	PGŽ, JLS, resorna ministarstva
Korisnici:	JLS, obrazovne institucije, centri za socijalnu skrb, organizacije civilnog društva, obitelji
Ciljne skupine:	Roditelji i djeca
Mehanizmi provedbe:	• Pomoć mladima pri osamostaljivanju (rješavanje stambenog pitanja, poticaji za zapošljavanje, i sl.) • Pomoć samohranim roditeljima i višebrojnim obiteljima (financijska pomoć, utočišta za samohrane majke i dr.) • Unapređenje korištenja slobodnog vremena mladih (izvannastavne aktivnosti, savjetovališta za mlade, igraonice i radionice, klubovi mladih, sportske aktivnosti i dr.) • Sprječavanje i otklanjanje poremećaja u obitelji (savjetovališta za brak i obitelj, sigurna utočišta i dr.) • Subvencije na cijenu vrtića ili subvencije za čuvanje djece kod kuće (institut dadilja) • Aktivnosti povećanja dostupnosti produženog boravka svoj djeci • Snižavanje troškova udžbenika i školskog pribora • Poticaji poslodavcima (za zapošljavanje mladih roditelja, za instituciju skraćenog radnog vremena, za otvaranje internih vrtića u poduzećima itd.) • Promoviranje i sufinanciranje certifikata <i>Obitelji naklonjeno poduzeće</i> • Izravna financijska pomoć za svako rođeno dijete, tj. pronatalitetni dodatak za svako 3. i 4. dijete (bez cenzusa) • Dječji doplati za svako dijete, prema razredima primanja i broju djece u obitelji • Promidžba obiteljskih vrednota i roditeljstva • Stvaranje poticajnog okruženja za razvoj djece • Stjecanje statusa mikroregije i gradova „Prijatelj djece“ • Stjecanje statusa Primorsko-goranska županija – Županija „Prijatelj djece“ • Uvođenje dječjeg proračuna u gradovima i općinama • Poticanje stanogradnje
Pokazatelji:	• Prirodno kretanje stanovnika • Kretanje migracijskog salda među županijama (doseljeni – odseljeni) • Broj gradova koji su stekli status „Prijatelj djece“

Prioritet 3.4.: Unapređenje socijalne sigurnosti i jačanje socijalne uključenosti

Naziv mjere	3.4.1. Pобољшanje dostupnosti pristupačnih, održivih i visoko kvalitetnih socijalnih usluga s naglaskom na pružanje usluga u zajednici
Strateški cilj:	Razvoj ljudskih potencijala i povećanje kvalitete života
Svrha, cilj i obrazloženje:	Cilj mjere je stvaranje kvalitetnijih uvjeta života skupinama u sustavu socijalne skrbi te preveniranje institucionalizacije. Pristupačne, održive i visoko kvalitetne socijalne usluge omogućuju kvalitetniji i dostojanstveni život te ujedno povećavaju socijalnu integraciju skupina predodređenih za život u institucijama. Jednako tako, prekvalifikacija nezaposlenih osoba za pružanje usluga skrbi u kući (npr. gerontodomačice) osnažuje dotad nezaposlene osobe, poput npr. žena u nepovoljnom položaju na tržištu rada.
Rezultat i razvojni učinak:	• Razvijen decentralizirani i integrirani sustav pružanja socijalnih usluga • Povećana dostupnost usluga u nerazvijenim područjima • Promijenjen omjer između institucijskih i izvaninstitucijskih oblika skrbi u korist izvaninstitucijskih oblika • Osigurana ekonomska i psihosocijalna korist za različite skupine korisnika • Osigurana odgovarajuća skrb za osobe treće životne dobi
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za socijalnu politiku i mlade
Nositelji:	PGŽ, resorna ministarstva, JLS
Korisnici:	JLS, organizacije civilnog društva, zdravstvene ustanove, centri za socijalnu skrb, centri za rehabilitaciju, domovi za starije osobe, domovi za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, domovi za odgoj djece i mladeži, ustanove u kulturi, obrazovne ustanove, pučka otvorena učilišta
Ciljne skupine:	Socijalno ugroženo stanovništvo i osobe s invaliditetom
Mehanizmi provedbe:	• Promicanje ideje neovisnog stanovanja/življenja različitih osjetljivih skupina • Provođenje programa „Pomoć u kući“ (npr. gerontodomačice) za potrebno stanovništvo u udaljenim i teže dostupnim mjestima • Jačanje izvaninstitucijskih oblika skrbi za različite skupine korisnika (uključujući i dnevne centre) • Poticanje volonterstva • Izobrazba i jačanje svijesti lokalnog stanovništva, tj. lokalne zajednice, u vezi brige za različite osjetljive skupine i osobe s invaliditetom • Sufinanciranje programa organizacija civilnog društva za pomoć potrebitim osobama • Donošenje Plana/Programa/Strategije izvaninstitucijskih oblika skrbi • Jačanje administrativnih kapaciteta stručnih službi (socijalni radnici, psiholozi, defektolozi itd.) • Poticanje međugeneracijske solidarnosti • Skrb o beskućnicima • Izgradnja, rekonstrukcija i opremanje domova za starije osobe • Ostali programi socijalnih usluga i pružanja usluga u zajednici
Pokazatelji:	• Kretanje broja zaposlenih u centrima za socijalnu skrb • Kretanje broja udruga u Socijalnoj djelatnosti

Naziv mjere	3.4.2. Poticanje i razvoj društvenog poduzetništva, zadrugarstva i samozapošljavanja mladih
Strateški cilj:	Razvoj ljudskih potencijala i povećanje kvalitete života
Svrha, cilj i obrazloženje:	Cilj je olakšavanje pristupa tržištu rada skupina u nepovoljnom položaju poticanjem društvenog poduzetništva, zadrugarstva i samozapošljavanja. Društveno poduzetništvo i zadrugarstvo, osim što je važan model za zapošljavanje skupina u nepovoljnom položaju, pridonosi i osiguranju socijalnih usluga u zajednici. Društvenim poduzetništvom stvara se društvena korist za zajednicu, što pridonosi povećanju ukupne kvalitete života.
Rezultat i razvojni učinak:	• Porast zaposlenosti osoba u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti • Porast zaposlenosti mladih
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za socijalnu politiku i mlade
Nositelji:	PGŽ, JLS, organizacije civilnog društva, resorna ministarstva, HOK-Rijeka, HGK-Rijeka, HZZ, poduzetničke potporne institucije
Korisnici:	JLS, poduzetničke potporne institucije, organizacije civilnog društva, poduzetnici, obrtnici, nezaposlene mlade osobe
Ciljne skupine:	Nezaposlene osobe, mlade osobe
Mehanizmi provedbe:	• Poticanje i razvoj društvenog poduzetništva i zadrugarstva, uključujući i sufinanciranje potpornih usluga i naknada nužnih za poslovanje (različite vrste dokumentacije, nameti, najam prostora, oprema za rad i sl.) • Pružanje tehničke pomoći (savjetovanje, obrazovanje, informiranje) od razvojnih institucija • Promocije i sajmovi • Uspostava baze podataka društvenih poduzetnika i zadruga • Uspostava programa osposobljavanja (programi kvalifikacija, prekvalifikacija i stjecanja stručne prakse) za potrebe društvenog poduzetništva • Izrada Strategije društvenog poduzetništva
Pokazatelji:	• Kretanje broja osoba mlađih od 29 godina uključenih u program Aktivne politike zapošljavanja – Mjera „Potpora za samozapošljavanje“ • Strategija društvenog poduzetništva

Naziv mjere	3.4.3. Socijalno uključivanje osoba u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti
Strateški cilj:	Razvoj ljudskih potencijala i povećanje kvalitete života
Svrha, cilj i obrazloženje:	Cilj je unapređenje društvene kohezije putem ravnomjernog uključivanja svih skupina stanovništva u zajednicu te povećanje kvalitete života socijalno isključenih i siromašnih osoba. Socijalnim uključivanjem osoba u nepovoljnom položaju i pružanjem podrške za njihovo uključivanje na tržištu rada smanjuje se stopa rizika od siromaštva.
Rezultat i razvojni učinak:	• Smanjen broj osoba u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti • Porast zaposlenosti osoba u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za socijalnu politiku i mlade
Nositelji:	PGŽ, JLS, resorna ministarstva, organizacije civilnog društva, obrazovne ustanove, ustanove iz sustava socijalne skrbi
Korisnici:	JLS, zdravstvene ustanove, centri za socijalnu skrb, centri za rehabilitaciju, domovi za starije osobe, domovi za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, domovi za odgoj djece i mladeži, ustanove u kulturi, vrtići, obrazovne ustanove, pučka otvorena učilišta, organizacije civilnog društva
Ciljne skupine:	Osobe u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti, mladi, osobe s invaliditetom
Mehanizmi provedbe:	• Prikupljanje podataka na lokalnoj razini i analiza kvalitete života, te rizika od socijalnog isključivanja, kao osnova za kreiranje mjera socijalne politike • Donošenje Plana/Programa/Strategije socijalnog uključivanja osoba u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti • Pružanje podrške volonterskom radu i inicijativama lokalnog razvoja usmjerenim na najranjivije i najizoliranije grupe u društvu • Osiguranje dostupnih zdravstvenih i socijalnih usluga • Podrška obrazovanju djece iz socijalno osjetljivih skupina • Poticanje volonterstva • Jačanje administrativnih kapaciteta za provođenje mjera smanjenja od siromaštva i socijalne isključenosti
Pokazatelji:	Kretanje udjela zaposlenih osoba s invaliditetom u odnosu na broj novoprijavljenih osoba s invaliditetom prema evidenciji HZZ-a

Prioritet 3.5.: Unapređenje kvalitete i dostupnosti kulturnih i sportskih sadržaja

Naziv mjere	3.5.1. Razvoj programa kulture i sporta i njihove infrastrukture
Strateški cilj:	Razvoj ljudskih potencijala i povećanje kvalitete života
Svrha, cilj i obrazloženje:	Razvojem programa i infrastrukture u području sporta i kulture promiču se kulturne i sportske djelatnosti i njihova dostupnost što će pridonijeti povećanju kvalitete života u Županiji. Razvojem programa i infrastrukture kulture i sporta unapređuje se i socijalna kohezija zajednice, pogotovo u manje razvijenim područjima.
Rezultat i razvojni učinak:	• Razvijeni novi programi poticanja kulture i sporta • Veći postotak izgrađenosti kulturne i sportske infrastrukture, što će dovesti do poboljšanja kvalitete života
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe:	UO za kulturu, sport i tehničku kulturu
Nositelji:	PGŽ, resorna ministarstva, JLS, organizacije civilnog društva
Korisnici:	JLS, ustanove i organizacije u sportu i kulturi u PGŽ, organizacije civilnog društva
Ciljne skupine:	Stanovništvo, turisti, sudionici i zaposlenici u sportu i kulturi
Mehanizmi provedbe:	• Podrška razvoju postojećih i poticanje novih programa u kulturi, sportu i tehničkoj kulturi • Jačanje mehanizma financijske podrške javnih institucija u sportu i kulturi • Informiranje i savjetovanje djelatnika u sportu i kulturi • Ulaganje u razvoj ljudskih resursa u sportu i kulturi, jačanje sposobnosti (kadrovi, znanje, vještine, organizacija i upravljanje) institucija kulturne i sportske infrastrukture • Obnavljanje postojećih i izgradnja novih objekata sportskih i kulturnih ustanova • Poticanje umrežavanja institucionalnog i izvaninstitucionalnog sektora • Poticanje zapošljavanja stručnog kadra u sportu
Pokazatelji:	• Kretanje broja trenera i aktivnih sportaša • Kretanje ostvarenih investicija u dugotrajnu imovinu u području Umjetnost, zabava i rekreacija prema NKD

Naziv mjere	3.5.2. Poticanje umrežavanja institucionalnog i izvaninstitucionalnog sektora kulture
Strateški cilj:	Razvoj ljudskih potencijala i povećanje kvalitete života
Svrha, cilj i obrazloženje:	Razvijanjem umrežavanja između institucionalnog i izvaninstitucionalnog sektora kulture želi se dodatno unaprijediti kulturni program u Županiji, ujedno potičući kreativnost stvaralaštva i izvrsnost u svim sektorima kulture. Pristup kulturnim aktivnostima nije ravnomjeran u svim dijelovima Županije, odnosno veliki dio općina i gradova nema u dovoljnoj mjeri razvijene kulturne institucije, već jedino izvaninstitucionalni oblik kulture. Stoga se kroz umrežavanje institucionalnog i izvaninstitucionalnog želi dodatno unaprijediti kulturni program u Županiji te ga napraviti dostupnijim za manje razvijena područja Županije, odnosno povećati udio kulturnih sadržaja u turističkoj ponudi Županije.
Rezultat i razvojni učinak:	• Povećan broj ostvarenih suradnji između institucionalnog i izvaninstitucionalnog sektora u kulturi • Povećan udio kulturnih sadržaja u Županiji • Povećani udio kulturnih sadržaja u turističkoj ponudi Županije
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	UO za kulturu, sport i tehničku kulturu
Nositelji:	PGŽ, JLS, resorna ministarstva, turistička zajednica PGŽ, lokalne turističke zajednice, organizacije civilnog društva, poduzetnici, obrtnici
Korisnici:	JLS, turistička zajednica PGŽ, lokalne turističke zajednice, poduzetnici, obrtnici, kulturne institucije, organizacije civilnog društva
Ciljne skupine:	Stanovništvo, turisti
Mehanizmi provedbe:	• (Su)financiranje zajedničkih razvojnih projekata između institucionalnog i izvaninstitucionalnog sektora u kulturi • Razvoj potpora programima/projektima koje obilježava otvorenost različitim kulturama na razini Županije • Umrežavanje institucionalnog i izvaninstitucionalnog sektora kulture s institucijama i ostalim dionicima civilnog sektora radi transfera znanja, iskustava i primjera dobre prakse • Iskorištavanje mogućnosti različitih medija (posebno digitalnih) za povećanje dostupnosti programskih sadržaja u kulturi
Pokazatelji:	Kretanje ostvarenih prihoda u području Umjetnost, zabava i rekreacija prema NKD

5.3.4. Horizontalne mjere

1. Korištenje informacijskih i komunikacijskih tehnologija u javnom i privatnom sektoru

Naziv mjere	Korištenje informacijskih i komunikacijskih tehnologija u javnom i privatnom sektoru
Svrha, cilj i obrazloženje:	Informacijska i komunikacijska tehnologija omogućuje prijenos i uporabu svih vrsta informacija i najprodornija je generička tehnologija današnjice. Stoga je nužno ojačati pristup te povećati korištenje informacijsko komunikacijske tehnologije u svakoj grani gospodarstva, ali i na razini županijskih, državnih i društvenih struktura. Zbog svojih mogućnosti prikupljanja, pohranjivanja, prenošenja i obrade informacija, informacijsko komunikacijska tehnologija ima mogućnost dodatno unaprijediti i ojačati PGŽ. Jačanje pristupa i korištenje informacijskih i komunikacijskih tehnologija unaprijedit će i javni i privatni sektor u Županiji. Privatnom sektoru će IKT pomoći u razvoju prema održivom, tehnološki naprednom i konkurentnom gospodarstvu, a javnom sektoru prema povećanju učinkovitosti i pružanju kvalitetnih usluga u svim dijelovima županije.
Rezultat i razvojni učinak:	• Povećana dostupnost, korištenje i kvaliteta informacijskih i komunikacijskih tehnologija

Naziv mjere	Korištenje informacijskih i komunikacijskih tehnologija u javnom i privatnom sektoru
	• Širok pristup širokopojasnim mrežama velikih brzina • Razvijena informatička pismenost • Razvijeni novi proizvodi i usluge temeljeni na informacijskim i komunikacijskim tehnologijama • Poboljšan razvoj informacijskog društva i društva znanja • Osigurana dostupnost usluga širokopojasnog pristupa u PGŽ
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	Sva upravna tijela u provedbi pojedinih operativnih mjera
Nositelji:	Svi nositelji obrađeni u razradi mjera ŽRS
Korisnici:	Svi korisnici obrađeni u razradi mjera ŽRS
Ciljne skupine:	Sve ciljne skupine obrađene u razradi mjera ŽRS
Mehanizmi provedbe:	• Razvoj mehanizama na razini Županije koji će omogućiti financijsku podršku prilikom razvoja proizvoda i usluga temeljenih na informacijskim i komunikacijskim tehnologijama • Razvoj shema institucionalne potpore koji će olakšati pristup širokopojasnim mrežama velikih brzina te služiti kao podrška prilikom prihvaćanja novih tehnologija i mreža • Poticanje mjera koje će olakšati dostupnost, korištenje te kvalitetu informacijsko komunikacijske tehnologije • Poticanje uvođenja informacijsko komunikacijske tehnologije u javnu upravu i administraciju • Izrada i redovito ažuriranje javno dostupne komunikacijske mreže • (Su)financiranje znanstvenih i tehnoloških projekata kojima je cilj unapređenje postojećih i razvoj novih informacijskih i komunikacijskih tehnologija i usluga • Povećanje raspoloživosti i brzine postojeće širokopojasne mreže • Osiguranje donošenja dokumenata prostornog uređenja koji se odnose na izgradnju infrastrukture komunikacijskih mreža • Izgradnja višenamjenskih i višekorisničkih središta na područjima od posebne državne skrbi, brdsko-planinskim područjima i otocima • Povezivanje javnopravnih tijela na širokopojasni pristup • Omogućavanje usluge širokopojasnog pristupa internetu u prostorima tijela javne vlasti • Poticanje interesa javnosti za povećanje dostupnosti infrastrukture širokopojasnog pristupa • Projektiranje i financiranje projekata razvoja infrastrukture širokopojasnog pristupa u projekte izgradnje prometne i komunalne infrastrukture na lokalnoj i regionalnoj razini • Priprema za financiranje razvoja infrastrukture širokopojasnog pristupa iz fondova EU • Nabava programa i opreme za e-učenje o korištenju usluga informacijskog društva i interneta • Provedba izobrazbe građana, poduzetnika i javnih službenika

2. Povećanje učinkovitosti javnih institucija te jačanje kapaciteta za upravljanje razvojem

Naziv mjere	Povećanje učinkovitosti javnih institucija te jačanje kapaciteta za upravljanje razvojem
Svrha:	Radi iskorištavanja svih razvojnih potencijala Županije, potrebno je trajno jačati kapacitete svih nositelja razvojnih prioriteta i mjera predviđenih Županijskom razvojnom strategijom. Radi pripreme i provedbe kvalitetnih razvojnih planova i projekata, potrebno je jačati sve institucije javnog sektora koje mogu pridonijeti tom cilju.
Rezultat i razvojni učinak:	• Učinkovito korištenje resursa • Povećana kvaliteta pružanja javnih usluga • Povećana suradnja među institucijama koja rezultira kvalitetnim razvojnim projektima • Postizanje učinkovitijeg i djelotvornijeg pravosuđa • Jačanje sposobnosti pripreme i provedbe razvojnih projekata financiranim različitim izvorima financiranja (vlastiti proračun, EU fondovi, bilateralna suradnja, ostali financijski instrumenti) • Kapitaliziranje međunarodne suradnje i članstva u međunarodnim organizacijama
Tijelo zadužen za praćenje provedbe mjere:	Sva upravna tijela u provedbi pojedinih operativnih mjera
Nositelji:	Svi nositelji obrađeni u razradi mjera ŽRS
Korisnici:	Svi korisnici obrađeni u razradi mjera ŽRS
Ciljne skupine:	Sve ciljne skupine obrađene u razradi mjera ŽRS
Mehanizmi provedbe:	• Izobrazba o integriranom strateškom planiranju • Izobrazba o pripremi i provedbi regionalnih razvojnih projekata • Poticanje suradnje među institucijama radi multidisciplinarnog pristupa razvoju i rješavanju razvojnih potreba • Izobrazba o pružanju kvalitetnih usluga u javnom sektoru te mjerenje zadovoljstva stanovnika uslugama/javnim servisima • Poticanje poduzetničkog duha u javnom sektoru • Iskorištavanje međunarodne suradnje i članstva u međunarodnim organizacijama za postizanje ciljeva Županijske razvojne strategije • Korištenje potencijala PGŽ za jačanje županijskih kapaciteta za upravljanje regionalnim razvojem (razvoj ljudskih resursa, organizacija, upravljanje, planiranje i programiranje i dr.) • Jačanje sposobnosti PGŽ i JLS za upravljanje razvojem (ljudski resursi, izobrazba i trening) kroz nacionalne programe i programe EU • Podizanje osposobljenosti za pripremu, provedbu, praćenje i vrednovanje razvojnih projekata svih aktera uključenih u pripremu i realizaciju domaćih i međunarodnih razvojnih programa i projekata kroz nacionalne programe potpore i tehničku pomoć EU • Suradnja i povezivanje s PGŽ u planiranju i programiranju razvoja i realizaciji zajedničkih razvojnih projekata • Suradnja i povezivanje sa susjednim županijama, u planiranju i programiranju razvoja i realizaciji zajedničkih razvojnih projekata • Jačanje organizacija civilnog društva i njihovo uključivanje i osposobljavanje za doprinos upravljanju razvojem

3. Jačanje svijesti i otpornosti na krizna stanja kao rezultat pristupa razvoju Županije

Naziv mjere	Jačanje svijesti i otpornosti na krizna stanja kao rezultat pristupa razvoju Županije
Svrha:	Klimatske promjene i ekstremni vremenski uvjeti mogu utjecati na uvjete života i gospodarsku sliku Županije, obzirom da utječu na sektore posebno ranjive na klimatske promjene, poput turizma, energetike, poljoprivrede, okoliša, itd. Cilj ove horizontalne mjere je smanjivanje ranjivosti Županije na utjecaj klimatskih promjena odnosno Županija koja manje osjeća i trpi posljedice klimatskih promjena. Cilj je također stvoriti uvjete za primjereno reagiranje i u drugim kriznim stanjima.
Rezultat i razvojni učinak:	• Smanjivanje izravnih i neizravnih troškova povezanih s vremenskim i klimatskim neprilikama • Ublažavanje posljedica klimatskih promjena na gospodarsku sliku Županije • Ublažene posljedice kriznih stanja
Tijelo zaduženo za praćenje provedbe mjere:	Sva upravna tijela u provedbi pojedinih operativnih mjera
Nositelji:	Svi nositelji obrađeni u razradi mjera ŽRS
Korisnici:	Svi korisnici obrađeni u razradi mjera ŽRS
Ciljne skupine:	Sve ciljne skupine obrađene u razradi mjera ŽRS
Mehanizmi provedbe:	• Uključenje pitanja jačanja otpornosti na klimatske promjene u buduće strateške planove ključnih ranjivih sektora • Uključenje pitanja jačanja otpornosti na klimatske promjene, tj. preventivnih mjera u prostornom planiranju • Planiranje proračunskih sredstava u ranjivim sektorima za uključenje mjera prilagodbe i ublažavanja posljedica klimatskih promjena • Osnivanje međusektorske i interdisciplinarnе radne skupine za tretiranje pitanja prilagodbe na klimatske promjene • Upravljanje rizicima • Programi podrške u kriznim stanjima

Detaljna razrada pokazatelja realizacije mjera priložena je u Dodatku III. ovog dokumenta.

Temeljna horizontalna načela koja će se uzimati u obzir u svim mjerama te prilikom definiranja konkretnih razvojnih projekata su sljedeća:

➤ **TEMELJNO HORIZONTALNO NAČELO: RAVNOPRAVNOST SPOLOVA I JEDNAKE MOGUĆNOSTI ZA SVE DRUŠTVENE SKUPINE**

Svrha je ovog načela osnaživanje društva putem jednake vidljivosti i zastupljenosti svih društvenih skupina u svim sferama života pa tako i na tržištu rada. Jednaka zastupljenost žena u društvu pridonosi pozitivnim procesima preobrazbe društva. Omogućavanje jednakih mogućnosti za sve skupine društva, nužan je preduvjet socijalno pravednog i osvijetljenog društva.

➤ **TEMELJNO HORIZONTALNO NAČELO: ODRŽIVI RAZVOJ**

Održivi razvoj je stalni proces u koji trebaju biti uključeni svi stanovnici. Održivi razvoj pretpostavlja eventualne ugroze koje bi mogle nastati neodgovarajućim i ubrzanim trošenjem neobnovljivih izvora, odnosno onečišćenjem okoliša. Održiv razvoj postići će se putem jačanja gospodarske, socijalne i teritorijalne kohezije.

➤ **TEMELJNO HORIZONTALNO NAČELO: KORIŠTENJE DOBRE UPRAVLJAČKE PRAKSE I PARTICIPATIVAN PRISTUP RAZVOJU**

Dobra upravljačka praksa pretpostavlja institucije koje su u stanju učiti, prilagoditi se, pravovremeno reagirati i po potrebi se reorganizirati kao odgovor na različite izazove. Fleksibilnost u upravljanju, kao i omogućavanje pristupa javnosti u odlučivanju, odlike su demokratskog i transparentnoga javnog upravljanja.

Partnerska suradnja svih razina upravljanja, kao i građana u oblikovanju smjera razvoja Županije, pridonosi aktivnijem društvu, stvaranju jačeg osjećaja pripadnosti u zajednici i u konačnici unapređenim vrijednostima civilnog društva. Korištenje dobre upravljačke prakse i participativan pristup razvoju uvijek uključuje različita gledišta time poboljšavajući izgleda za dugoročni(ji) uspjeh i održivost.

6. POLITIKA ŽUPANIJE PREMA TERITORIJALNOM I URBANOM RAZVOJU

Prilikom izrade ovoga strateškog dokumenta, vodilo se računa da su sva planirana ulaganja usklađena s Prostornim planom Primorsko-goranske županije („Službene novine“ Primorsko-goranske županije broj 32/2013.), kao i prostornim planovima jedinica lokalne samouprave. Učinkovito korištenje te zaštita i očuvanje prostora planira se također osigurati provođenjem mjere 2.2.1. Unapređenje sustava planiranja i upravljanja prostorom, kojom se ujedno pridonosi ostvarenju Prioriteta 2. Održivo upravljanje okolišem, prostorom te prirodnom i kulturno-povijesnom baštinom u sklopu Strateškog cilja 2. Jačanje regionalnih kapaciteta i ravnomjeran razvoj.

Kao što je u razradi mjera Razvojne strategije Primorsko-goranske županije 2015.-2020. već navedeno, mjera 2.2.1. Unapređenje sustava planiranja i upravljanja prostorom, provodit će se putem različitih mehanizama kao što su:

- izrada i koordinacija izrade prostornih planova;
- koordinacija izrade dokumentacije razvojnih projekata;
- usklađenja katastra i zemljišnih knjiga;
- decentralizacija upravljanja napuštenim vojnim objektima;
- decentralizacija koncesioniranja državnoga poljoprivrednog zemljišta;
- decentralizacija funkcija upravljanja turističkim zemljištem;
- decentralizacija inspekcijskog nadzora u gradnji, itd.

Nositelji provedbe ove mjere su Primorsko-goranska županija, Javna ustanova Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije te jedinice lokalne samouprave.

Uravnoteženi teritorijalni i regionalni razvoj podrazumijeva i sustavnu brigu za područja s razvojnim ograničenjima i ostalim specifičnostima koje su potencijal regionalnoga razvoja. U Primorsko-goranskoj županiji među takvim područjima izdvojene su mikroregije Gorski kotar i Otoci, koje su već opisane u Analizi stanja, a razvojna nastojanja prema njima razrađena su u poglavljima koja razmatraju strateški okvir ove Razvojne strategije. Stoga u daljnjem tekstu slijedi sažeti pregled najvažnijih specifičnosti ovih krajeva te mehanizama poticanja njihovog razvoja.

Gorski kotar

Gorski kotar zauzima 35% površine Županije te u njemu stalno boravi 23.011 stanovnika. Obuhvaća gradove Delnice, Vrbovsko i Čabar te općine Lokve, Fužine, Skrad, Brod Moravice, Mrkopalj i Ravna Gora.

Radi se o pretežito ruralnom području s visokom kakvoćom zraka, mnogim šumskim i vodnim resursima te bogatom bioraznolikošću, što su ujedno i potencijali za razvoj drvne industrije, poljoprivrede i turizma. Postojeći resursi nisu dovoljno iskorišteni.

Iako niti jedna od navedenih jedinica lokalne samouprave na ovom područje nema indeks razvijenosti niži od 75% županijskog prosjeka, analizom stanja utvrđena su brojna ograničenja razvoju ovih područja, kao što su:

- Depopulacija i starenje stanovništva. Naime, u odnosu na ostale mikroregije, područje Gorskog kotara obilježava najniža gustoća naseljenosti (18 stanovnika/km²), najviša prosječna starost

(47,2 godina), najviša stopa mortaliteta (14,16%), najniži prirodni priraštaj (-7,6) te najniži vitalni indeks (46);

- Nepovoljna obrazovna struktura. Naime, na području Gorskog kotara je najviše osoba sa završenom osnovnom školom (28%) te najmanje visokoobrazovanih stanovnika (12%) uz trend smanjenja učenika osnovnih (za 15 p.p.) i srednjih škola (za 11 p.p.);
- Nedovoljna dostupnost specijalističke zdravstvene skrbi što se odražava na zdravstveni status stanovništva. Primjerice, najveća stopa smrtnosti od kardiovaskularnih bolesti u Županiji zabilježena je u Gorskom kotaru (58%);
- Velik udio neaktivnog stanovništva (50%);
- Pad gospodarske aktivnosti. Stočarstvo je u padu, sve je manje poljoprivredno obrađenog zemljišta, a razvoj turizma, kao djelatnosti za koju postoje potencijali, koči nepovezanost svih subjekata koji se bave turizmom: turističkih zajednica, ugostitelja, iznajmljivača, izletišta, i sl;
- Nedovoljna prometna povezanost određenih dijelova Gorskog kotara s cestovnom mrežom RH, što uvjetuje i nedovoljnu gospodarsku razvijenost. Sjeverni dijelovi Gorskog kotara, poput Prezida i Čabra, slabo su cestovno povezani s mikroregionalnim središtem Delnicama i širim okruženjem Županije;
- Nezadovoljavajuća situacija vodoopskrbe i odvodnje; odvodnjom je obuhvaćen vrlo mali broj stanovnika (oko 25%);
- Onečišćenje podzemnih voda radi neodgovarajuće riješene odvodnje;
- Poteškoće u opskrbi i komunikaciji lokalnog stanovništva zbog oštrem klime;
- Nedovoljno istražena kulturna baština;
- U odnosu na ostale mikroregije, na području Gorskog kotara je najmanji broj ustanova, objekata i udruga u kulturi. Zamjetan je i manjak zatvorenih sportskih objekata zbog klimatskih obilježja te je otežano bavljenje sportom i rekreacijom u zimskom razdoblju, izuzev Delnica.

Budući da je područje Gorskog kotara većinom obuhvaćeno Ekološkom mrežom Republike Hrvatske, izazov je ostvarenje ravnoteže između gospodarskog razvoja i brige za očuvanje krajobraza.

Područje otoka

Otoci zauzimaju 28% površine Županije i na njima stalno boravi 36.723 stanovnika. Stalno naseljeni otoci su: Krk, Cres, Rab i Lošinj te otoci lošinjskog arhipelaga: Unije, Ilovik, Susak i Srakane. Na teritoriju otoka nalaze se gradovi Cres, Krk, Mali Lošinj i Rab te općine Baška, Dobrinj, Malinska-Dubašnica, Punat, Vrbnik i Lopar. Većinu ukupne dužine obale u Županiji čine upravo obale otoka.

Otoci čine izniman razvojni potencijal s obzirom na porast broja stanovnika i visoki vitalni indeks (72). Obrazovna struktura stanovništva je zadovoljavajuća jer je najviše stanovnika sa završenom srednjom školom (61%), ali je visok udio i stanovnika sa završenim visokim obrazovanjem (18%). Na otocima se ostvaruje najveći turistički promet u Županiji (otoci Krk, Cres, Rab i Lošinj zajednički ostvaruju 67,81% od ukupnih noćenja na području Kvarnera), a u porastu su određene poljoprivredne grane (maslinarstvo i vinogradarstvo). Opskrba vodom je zadovoljavajuća, izuzev ljetne sezone kada su kapaciteti premali. Kakvoća mora je vrlo dobra. Broj biljnih vrsta na otocima premašuje sveukupan broj vrsta biljaka nekih europskih država. Većina otoka ima energetske resurse, odnosno potencijal vjetra i solarni potencijal.

Unatoč značajnim razvojnim mogućnostima, još uvijek postoje sljedeća ograničenja daljnjem razvoju:

- negativan prirodni priraštaj (-3,98),
- velik udio neaktivnog stanovništva (50%),
- nedovoljna dostupnost specijalističke zdravstvene skrbi i manjak zdravstvenih radnika,
- nedovoljna međutočna povezanost, kao i prometna povezanost otoka s kopnom,

- nedostatni kapaciteti luka za prihvat brodova,
- nedovoljan kapacitet vodoopskrbnog sustava u ljetnoj sezoni te nedovoljno izgrađen sustav odvodnje,
- značajan pritisak na okoliš i komunalnu infrastrukturu tijekom turističke sezone,
- nedostatna zaštita vodnih resursa,
- nedostatak sportskih sadržaja, itd.

Budući da je područje otoka također obuhvaćeno Ekološkom mrežom Republike Hrvatske, izazov jest ostvarenje ravnoteže između gospodarskog razvoja i brige za očuvanje krajobraza.

Jedan od temeljnih ciljeva Razvojne strategije Primorsko-goranske županije 2016.-2020. je smanjivanje razlika u regionalnom razvoju između svih mikroregija posredstvom korištenja njihovih razvojnih potencijala.

Posebna pažnja ovim područjima posvetit će se provođenjem svih prioriteta i mjera koji su navedeni u ovom dokumentu. No, među njima treba izdvojiti one za ostvarenje Strateškog cilja 2. Jačanje regionalnih kapaciteta i ravnomjeran razvoj, koje su sukladne Prioritetu 2.1. Ravnomjeran razvoj mikroregija i povećanje teritorijalne kohezije, a sastavni su dio sljedećih mjera:

2.1.1. Ravnomjeran razvoj društvenih i gospodarskih usluga i sadržaja,

2.1.2. Održivi razvoj urbanog prostora,

2.1.3. Održivi razvoj ruralnog prostora,

2.1.4. Osiguranje kvalitetne prometne infrastrukture te unapređenje i integracija infrastrukturnih sustava, te

2.1.5. Unapređenje komunalnih usluga i infrastrukture.

Kao što je u razradi mjera Razvojne strategije Primorsko-goranske županije 2016.-2020. već navedeno, ove mjere provodit će se putem različitih mehanizama, kao što su:

- provođenje raznih poticajnih mjera za zapošljavanje i razvoj poduzetništva;
- ulaganje u poduzetničku, prometnu, komunalnu i društvenu infrastrukturu (obrazovnu, zdravstvenu, kulturnu, sportsku i dr.) i programe;
- valorizacija i zaštita prirodnih resursa te ruralnih naselja;
- revitalizacija neiskorištenih poljoprivrednih zemljišta i poticanje poljoprivrede;
- povećanje sigurnosti opskrbe energijom i pitkom vodom;
- unapređenje županijskoga linijskog i integriranoga javnoga linijskog prijevoza putnika;
- programi zaštite okoliša i biološke raznolikosti;
- jačanje kapaciteta komunalnih poduzeća, itd.

U provedbi navedenih mjera uključit će se predstavnici svih važnih sudionika, kao što su: resorna ministarstva, Primorsko-goranska županija, jedinice lokalne samouprave, Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska obrtnička komora, Sveučilište u Rijeci, poduzetničke potporne institucije, turističke zajednice, komunalna poduzeća, županijske lučke uprave, Zračna luka Rijeka d.o.o., Hrvatske ceste d.o.o., Hrvatske autoceste d.o.o., Županijska uprava za ceste Primorsko-goranske županije, HEP d.d., nositelji pružanja vodnih usluga, koncesionari za pružanje energetske usluga, lokalne akcijske grupe, poduzetnici, udruge, stanovništvo, i mnogi drugi.

Značajna inicijativa za ujednačavanje razvoja Gorskog kotara s drugim mikroregijama jest i donošenje Deklaracije o opstojnosti Gorskog kotara, koju je donijela Županijska skupština Primorsko-goranske županije 27. ožujka 2014. godine, uz suglasnost gradonačelnika i općinskih načelnika jedinica lokalne samouprave s područja Gorskog kotara.

Primorsko-goranska županija se zalaže za posebne mjere unutar zakonodavnog okvira Republike Hrvatske koje bi uvažile posebne klimatske, reljefne, gospodarske, demografske i socijalne značajke na području Republike Hrvatske. Konkretno, potiče se:

- proces decentralizacije na svim razinama;
- preraspodjela prihoda od poreza na dohodak;
- povećanje šumskog doprinosa za jedinice lokalne samouprave Gorskog kotara na čijem se području vrši sječa šume;
- plaćanje naknada države jedinicama lokalne samouprave na području Gorskog kotara za objekte i uređaje infrastrukturne namjene od državnog značenja na području jedinica lokalne samouprave u Gorskom kotaru (dalekovodi, naftovod, plinovod, akumulacijska jezera, ceste, željeznica sa objektima...);
- uspostava kvalitetnog modela fiskalnog izravnjanja na državnoj razini na način da se pruži potpora jedinicama lokalne samouprave Gorskog kotara kao područjima s teškoćama u gospodarskom razvoju i s problemima u financiranju osnovnog standarda javnih usluga;
- donošenje propisa za poticanje poduzetničke aktivnosti;
- demografska obnova i zadržavanje mladog stanovništva na području Gorskog kotara;
- osiguravanje nacionalnog sufinanciranja izgradnje smještaja za djecu predškolske dobi i njihovog rada u svim naseljima Gorskog kotara;
- povećanje dostupnosti osnovnog školstva te
- povećanje dostupnosti zdravstvene zaštite.

Dio nastojanja pozitivno je ocijenjen na nacionalnoj razini. Primjerice, sukladno Zakonu o izmjeni Zakona o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave („Narodne novine“ broj 100/2015., članak 45.) koji stupa na snagu 1. siječnja 2016., jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave koje imaju status brdsko-planinskih područja, čija je vrijednost indeksa razvijenosti između 75% i 125% prosjeka Republike Hrvatske, imaju pravo na dodatne prihode iz poreza na dohodak.

Primorsko-goranska županija planira nastaviti ulaganja u područje otoka u infrastrukturu luka, male poslovne zone, obrazovnu i zdravstvenu infrastrukturu.

Iako je politika Županije prema područjima s razvojnim posebnostima dala naglasak na poticanje razvoja Gorskog kotara i Otoka, ona kao značajnog aktera regionalnog razvoja uvažava i urbana područja. Ta su središta s najvećim brojem stanovnika, obrazovnih, zdravstvenih, kulturnih i drugih institucija, pravnih osoba i sl. te su stoga značajan razvojni potencijal cijele regije.

Odlukom Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova EU (KLASA: 011-01/15-02/4, URBROJ: 538-06-1-2/015-15-6, 21. rujna 2015.) ustrojena je urbana aglomeracija Rijeka u čiji sastav ulaze: Grad Rijeka, Grad Kastav, Grad Kraljevica, Grad Opatija, Općina Čavle, Općina Klana, Općina Kostrena, Općina Lovran, Općina Mošćenička Draga i Općina Viškovo.

Grad Rijeka je detaljnu analizu razvojnih potencijala i pregled operacija za njihovu provedbu pretočio u Strategiju razvoja Grada Rijeke 2014.-2020., a u tijeku je i izrada Razvojne strategije Urbane aglomeracije Rijeka. Razvojna strategija Primorsko-goranske županije 2016.-2020. podržava oba dokumenta te ih planira pratiti provedbom mjere 2.1.3. Održivi razvoj urbanog prostora, odnosno poštovanjem svih obveza vezanih uz razvoj urbanih područja, sukladno Zakonu o regionalnom razvoju.

Predstavnik Primorsko-goranske županije i regionalnog koordinatora obvezni su članovi Partnerskog vijeća urbane aglomeracije Rijeka. Time će se osigurati neposredna povezanost i provedba strateških razvojnih programa, projekata i aktivnosti.

7. PROVEDBA RAZVOJNE STRATEGIJE PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE

Provedba Razvojne strategije Primorsko-goranske županije 2016.-2020. opisana je u sljedeća tri poglavlja koja obuhvaćaju razradu financijskog okvira za provedbu Strategije, provedbenih mehanizama te strateških projekata Županije.

7.1. Financijski okvir za provedbu strategije

Financijski okvir sadrži znakovit pregled financijskih sredstava i izvora financijskih sredstava po ciljevima za cijelo razdoblje provedbe ove Razvojne strategije.

Projekti, programi i aktivnosti na području Primorsko-goranske županije planiraju se sufinancirati iz sljedećih izvora:

- proračun Primorsko-goranske županije,
- proračuni jedinica lokalne samouprave,
- državni proračun,
- europski strukturni i investicijski fondovi te ostali inozemni izvori,
- privatni izvori,
- ostali izvori.

Sredstva iz Proračuna Primorsko-goranske županije raspodjeljuju se sukladno Zakonu o proračunu („Narodne novine“ broj 87/2008., 136/2012., 15/2015.). Primorsko-goranska županija je također razradila postupak ocjene i odabira projekata za sufinanciranje iz županijskog proračuna donošenjem Upute o ocjenjivanju razvojnih projekata u Primorsko-goranskoj županiji. Radi se o jedinom izvoru financiranja kojim Primorsko-goranska županija može upravljati i za koji može imati točan podatak o ulaganjima u određene projekte, programe i aktivnosti.

Posebno zanimljiv izvor financiranja su sredstva iz europskih strukturnih i investicijskih fondova. U razdoblju do kraja 2020. godine očekuje se na državnoj razini mogućnost povlačenja više 10 milijardi EUR-a. Sredstva će se dodjeljivati za razvoj infrastrukture i programe u sljedećim područjima: istraživanje i tehnološki razvoj, informacijske i komunikacijske tehnologije, poslovna konkurentnost, energetska učinkovitost i obnovljivi izvori energije, upravljanje rizicima, zaštita okoliša i održivost resursa, povezanost i mobilnost, zapošljavanje, socijalno uključivanje i zdravlje, obrazovanje, ruralni razvoj, itd. Slijedi prikaz mogućih alokacija prema fondovima:

Tablica 6. Raspodjela alokacije iz ESI fondova za RH 2014.-2020.

ESI fond	Alokacija (EUR)
Europski fond za regionalni razvoj (EFRR)	4.321.499.588
Kohezijski fond (KF)	2.559.545.971
Europski socijalni fond (ESF)	1.516.033.073
Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR)	2.026.222.500
Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR)	252.643.138
UKUPNO	10.675.944.270

Izvor: www.strukturnifondovi.hr

Sredstva iz navedenih fondova će se dodjeljivati temeljem sljedećih operativnih programa:

- Konkurentnost i kohezija (EFRR, KF),
- Učinkoviti ljudski potencijali (ESF),
- Program ruralnog razvoja (EPFRR),
- Operativni program za pomorstvo i ribarstvo RH (EFPR).

Mogućnost povlačenja europskih sredstava nude i programi teritorijalne suradnje te Programi Unije, među kojima neke još uvijek odobrava Europska komisija. Programi teritorijalne suradnje obuhvaćaju Programe prekogranične suradnje (Italija-Hrvatska, Mađarska-Hrvatska, Slovenija-Hrvatska, Hrvatska-Srbija te Hrvatska-Bosna i Hercegovina-Crna Gora), Programe transnacionalne suradnje (Dunav, Jadransko-jonski program, Mediteran i Središnja Europa) te Programe međuregionalne suradnje (ESPON, INTERACT III, INTERREG EUROPE i URBACT III). Programi Unije su: Obzor 2020., Erasmus+, Kreativna Europa, Europa za građane 2014.-2020., Zapošljavanje i socijalne inovacije (EaSI), Zdravlje za rast, Potrošač 2014.-2020., LIFE+, COSME-Program za konkurentnost poduzetništva i MSP, HERKUL III, PERIKLO 2020, FISCALIS 2020, CARINE 2020, Pravosuđe, te Temeljna prava i državljanstvo.

Financijski okvir odnosi se samo na programe, projekte i aktivnosti sufinancirane iz županijskog proračuna. Slijedi tabelarni prikaz financijskog okvira, odnosno pregled financijskih ulaganja u projekte kojima se planiraju ostvariti ciljevi ove Razvojne strategije:

Tablica 7. Financijski okvir Razvojne strategije Primorsko-goranske županije 2016.-2020.

Strateški cilj	Procjena potrebnih sredstava do kraja provedbe/HRK	Udjeli po izvorima financiranja/% ³⁴	
		Proračun PGŽ ³⁵	Proračun JLS ³⁶ , Državni proračun ³⁷ , Fondovi EU, Javna poduzeća i Ostali izvori ³⁸
1. Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva	100.000.000	35	65
2. Jačanje regionalnih kapaciteta i ravnomjeran razvoj	600.000.000	45	55
3. Razvoj ljudskih potencijala i povećanje kvalitete života	550.000.000	60	40
UKUPNO	1.250.000.000		

Izvor: Radni tim

Obzirom na definirane strateške ciljeve Strategije te najznačajnije strateške projekte (koji su predstavljeni u poglavlju 7.3.), razvidno je da je ukupno ulaganje u Strateški cilj 1. po realizaciji strateških projekata financijski dominantno (54.512.000.000 HRK). Interes je Primorsko-goranske

³⁴ U trenutku izrade ove Strategije nije bilo moguće odrediti točan iznos financiranja projekata, programa i aktivnosti iz ove Strategije do 2020. godine prema izvorima sufinanciranja. Posebno je teško bilo odrediti iznos sufinanciranja iz proračuna JLS, državnog proračuna, fondova EU, od javnih poduzeća i iz ostalih izvora, budući da Županija nema ovlasti raspoređivati sredstva iz ovih izvora. Iz navedenih razloga, sufinanciranje iz svih izvora, osim Proračuna Primorsko-goranske županije, razmatrano je zajednički.

³⁵ U ova sredstva uključena su i decentralizirana sredstva te sredstva ustanova i trgovačkih društava čiji je osnivač, odnosno kojima upravlja Primorsko-goranska županija. Ukupna vrijednost po pojedinim sektorima izravno odražava ukupna financijska opterećenja po svakom cilju, koja su, prije svega, predefinirana ovlastima jedinica područne (regionalne) samouprave.

³⁶ U ova sredstva uključena su i sredstva ustanova i trgovačkih društava čiji su osnivači, odnosno kojima upravljaju jedinice lokalne samouprave.

³⁷ U ova sredstva uključena su sredstva ministarstava, FZOEU i ostalih državnih ustanova i agencija.

³⁸ U ova sredstva uključena su sredstva javno-privatnog partnerstva, koncesionara te privatnog sektora.

županije da se s državne razine projekti pokrenu i financiraju radi dinamiziranja razvoja konkurentnog i održivog gospodarstva na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.

Detaljnija razrada financijskog okvira po godinama sastavni je dio Akcijskog plana koji se izrađuje za trogodišnje razdoblje, te se njegovom provedbom ujedno i ispravljaju vrijednosti planiranih ulaganja u narednom razdoblju.

Sukladno Smjernicama za izradu županijskih razvojnih strategija, praćenje i vrednovanje njihove provedbe, Akcijski plan je osnova za izradu Plana razvojnih programa. Zakon o regionalnom razvoju („Narodne novine“ broj 147/2015., čl. 13, st. 3.) također definira da Plan razvojnih programa koji jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave imaju obvezu donijeti, sukladno Zakonu o proračunu, mora biti u suglasju sa županijskom razvojnom strategijom. U Planu razvojnih programa se iskazuju planirani rashodi proračuna jedinica područne (regionalne) samouprave vezani uz provedbu investicija, davanje kapitalnih pomoći i donacija. Dakle, investicijski projekti u okviru samoupravnog djelokruga Županije su, većim dijelom definirani Planom razvojnih programa Primorsko-goranske županije, te ih kao dio Proračuna Primorsko-goranske županije donosi Županijska skupština, a provode ih upravna tijela Primorsko-goranske županije, te ustanove, javne ustanove i trgovačka društva kojima je Županija osnivač ili suosnivač.

7.2. Provedbeni mehanizmi

Provedbeni mehanizmi RS PGŽ razrađeni su i opisani u svakoj od pojedinih mjera od kojih svaka ima određene nositelje, odnosno postoje jasno određene grupe aktivnosti kojima se provodi. Institucionalni okvir za pripremu i praćenje provedbe ove Strategije prikazan je i u sklopu Analize stanja. Stoga ovo poglavlje sadrži samo skraćeni osvrt na uključene dionike i način njihova usklađivanja.

Razvojnu strategiju Primorsko-goranske županije za razdoblje 2016.-2020. usvaja Županijska skupština.

Za koordinaciju pripreme i praćenje provedbe RS PGŽ zadužen je Upravni odjel za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima koji obnaša funkciju regionalnog koordinатора, sukladno Zakonu o regionalnom razvoju („Narodne novine“ broj 147/2014.). Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske ima pritom funkciju pripreme i usklađivanja prostorno-planske dokumentacije. U izradi Razvojne strategije Primorsko-goranske županije za razdoblje od 2016. do 2020. sudjelovali su mnogi dionici kroz rad Partnerskog vijeća, Tematskih radnih skupina, Radnog tima i Savjeta. Održano je više sastanaka načelnika i gradonačelnika radionica za dionike. Proces izrade Strategije detaljno je opisan u poglavlju Županijsko partnerstvo.

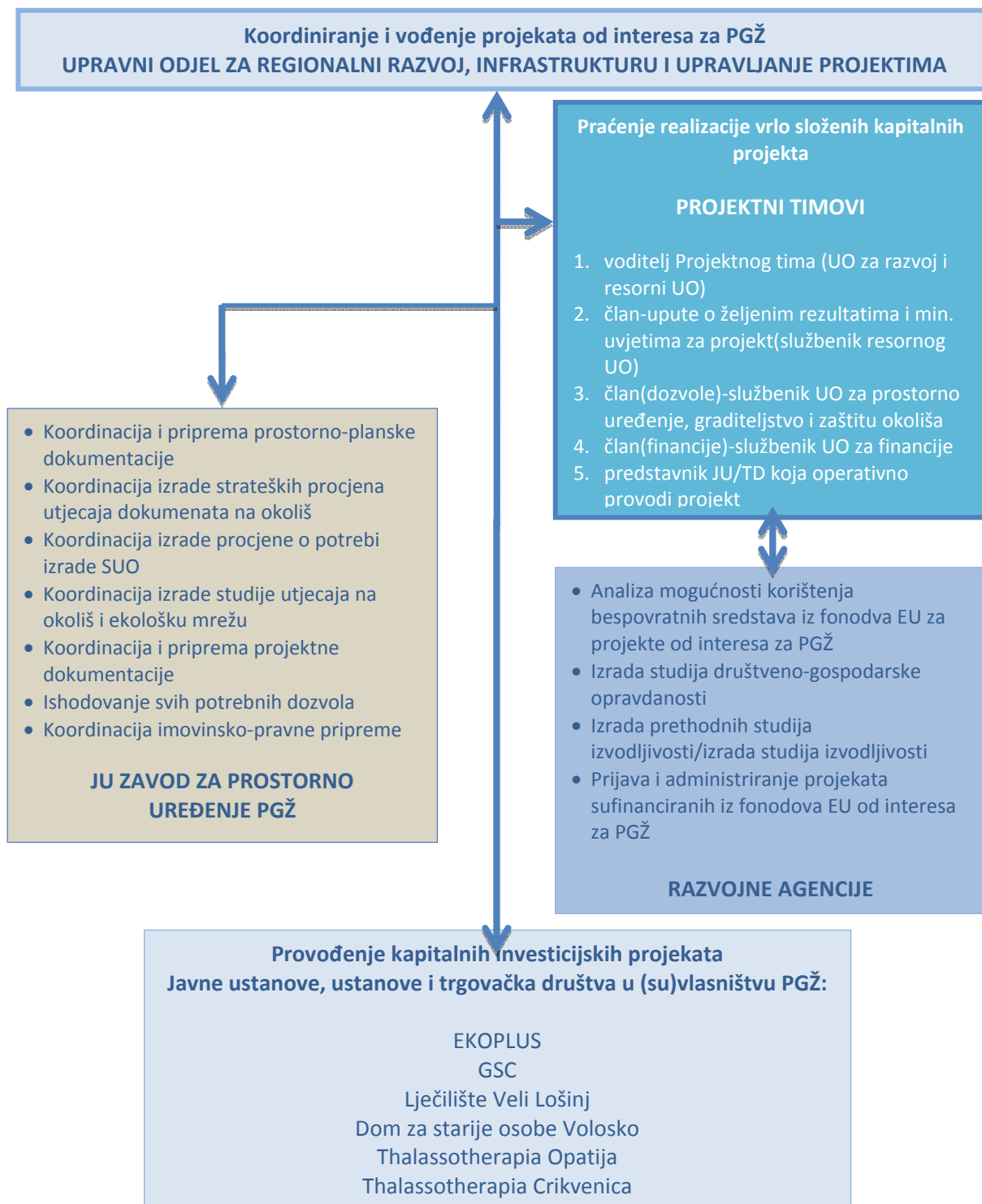
Pomoć u praćenju provedbe Strategije osigurat će svi upravni odjeli Primorsko-goranske županije, a Partnersko vijeće Primorsko-goranske županije će i u fazi provedbe Strategije imati ulogu savjetodavnog tijela.

Provedba RS ŽRS pratit će se putem Akcijskog plana koji omogućuje cjelovit pregled i strukturu svih aktivnosti potrebnih za provedbu ŽRS-a u trogodišnjem razdoblju 2016.-2018. Njime se povezuju strateški ciljevi, prioriteti i mjere s projektima, programima i aktivnostima koje se planiraju provesti u trogodišnjem razdoblju. Nositelji projekata, programa i aktivnosti iz Akcijskog plana su ujedno i partneri u provedbi Razvojne strategije. Akcijski plan je podloga za sustavnu kontrolu i nadzor provedbe i time postaje alat za razvojno upravljanje. Kao što je navedno u prethodnom poglavlju, Plan razvojnih programa Primorsko-goranske županije je s njim usklađen.

Razvojna strategija Primorsko-goranske županije 2016.-2020. je krovna strategija koja je usklađena s aktualnim sektorskim strategijama Primorsko-goranske županije, ali je i baza za izradu novih regionalnih i lokalnih sektorskih strateških dokumenata. Dakle, provedbom tih sektorskih strateških dokumenata istovremeno se provodi i Županijska razvojna strategija.

Prethodno opisane uloge različitih dionika sažete su u sljedećoj shemi:

Shema 1. Institucionalni okvir

Izvor: Upravni odjel za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima

7.3. Popis strateških projekata Županije

Slijedi popis dijela projekata javnopravnih tijela za koje se procjenjuje da će imati značajan utjecaj na cjeloviti razvoj prostora Primorsko-goranske županije³⁹.

Tablica 8. Popis strateških projekata PGŽ

Naziv projekta:	GRADNJA LNG TERMINALA U OMIŠLIJU
Nositelj projekta i partneri:	Republika Hrvatska; LNG Hrvatska d.o.o.
Cilj projekta:	Povećati sigurnost opskrbe putem novoga opskrbnog pravca prirodnog plina za zemlje Srednje i Jugoistočne Europe
Indikativni popis aktivnosti:	Gradnja prihvatnog terminala za ukapljeni prirodni plin površine 35 ha: • Gradnja novog pristana za brodove za prijevoz ukapljenoga prirodnog plina, • Uređenje obale sukladno relevantnoj prostorno planskoj dokumentaciji, sustav za njihovo prihvaćanje i privez, • Gradnja sustava pretakanja ukapljenoga prirodnog plina, objekata i postrojenja na kopnu potrebnih za skladištenje i obradu, • Gradnja zgrada i pomoćnih objekata potrebnih za smještaj ljudi zaposlenih na terminalu, • Uvođenje sustava mjerenja isporučene količine plina, • Gradnja dijela plinovoda za isporuku prirodnog plina do priključka na magistralni plinovod.
Ciljano područje:	Općina Omišalj
Tip projekta: ⁴⁰	Infrastrukturni projekt
Pripremljenost projekta: ⁴¹	„2“
Indikativni proračun projekta: ⁴²	4.500.000.000 kn (bez plinovoda i kompresorskih stanica)
Izvori financiranja:	Otvoren poziv za ulagače za sudjelovanje u postupku odabira investitora
Naziv projekta:	MODERNIZACIJA TERMoeLEKTRANE RIJEKA U URINJU
Nositelj projekta i partneri:	HEP; privatni investitor
Cilj projekta:	Modernizacija postrojenja s primjenom najboljih komercijalno raspoloživih tehnologija uz korištenje prirodnog plina kao energenta
Indikativni popis aktivnosti:	Modernizacija termoelektrane te korištenje prirodnog plina kao pogonskog goriva
Ciljano područje:	Općina Kostrena
Tip projekta:	Infrastrukturni projekt
Pripremljenost projekta:	„3“
Indikativni proračun projekta:	4.200.000.000 kn
Izvori financiranja:	HEP; sredstva privatnih investitora; Europski strukturni i investicijski fondovi; kreditna sredstva

³⁹ Temeljem Smjernica određeno je da se u ŽRS nominira 5-10 strateških projekata, što je u nastavku i učinjeno. Ostali strateški projekti nominirani će se kroz Akcijski plan provedbe ŽRS. Redoslijed projekata ne odražava prioritet njihove realizacije.

⁴⁰ „Infrastrukturni“/„soft“ projekt, sukladno Smjernicama za izradu županijskih razvojnih strategija, praćenje i vrednovanje njihove provedbe.

⁴¹ „1“: projekti koji su spremni za provedbu odmah nakon prihvaćanja ŽRS-a; „2“: projekti čija provedba može započeti za razdoblje 1-3 godine nakon donošenja ŽRS-a; „3“: projekti čija provedba može započeti za više od 3 godine nakon donošenja ŽRS-a, sukladno Smjernicama za izradu županijskih razvojnih strategija, praćenje i vrednovanje njihove provedbe.

⁴² Indikativni proračun projekta uključuje sveukupnu vrijednost projekta (pripremu i gradnju).

Naziv projekta:	PROMETNA INTEGRACIJA CESTOVNOG ČVORA RIJEKA (POČETAK GRADNJE DRUGE CIJEVI TUNELA UČKA, PRIPREMA ZA GRADNJU AUTOCESTE MALI SVIB-KRIŽIŠĆE-ŽUTA LOKVA TE PRISTUPNIH PROMETNICA NA CESTOVNI ČVOR RIJEKA)
Nositelj projekta i partneri:	BINA Istra d.d.; Hrvatske autoceste d.o.o.; Hrvatske ceste d.o.o.; koncesionar
Cilj projekta:	Povećanje prometne dostupnosti Istarske, Primorsko-goranske i Ličko-senjske županije
Indikativni popis aktivnosti:	• Gradnja pristupnih cesta na potezu Lupoglav – Tunel Učka; • Gradnja druge cijevi tunela Učka; • Gradnja drugog kolnika autoceste od Rogovića do Matulja; • Priprema za gradnju autoceste Mali Svib – Križišće – Žuta Lokva.
Ciljano područje:	Istarska, Primorsko-goranska i Ličko-senjska županija
Tip projekta:	Infrastrukturni projekt
Pripremljenost projekta:	„2“
Indikativni proračun projekta:	6.250.000.000 kn
Izvori financiranja:	BINA Istra d.d.; Europski strukturni i investicijski fondovi; koncesija; kreditna sredstva; Hrvatske autoceste d.o.o.; Hrvatske ceste d.o.o.
Naziv projekta:	IZGRADNJA ZAGREBAČKE OBALE SA PRISTUPNOM PROMETNOM INFRASTRUKTUROM (IZGRADNJA CESTE D-403, DOGRADNJA DRUGOG KOLOSIJKA ŽELJEZNIČKE PRUGE KROZ GRAD RIJEKU TE TERETNIH KOLODVORA U PROMETNOM ČVORU RIJEKA)
Nositelj projekta i partneri:	Republika Hrvatska; Lučka uprava Rijeka; Budući koncesionar; Hrvatske ceste d.o.o.; HŽ Infrastruktura d.o.o.
Cilj projekta:	Povećanje konkurentnosti luke Rijeka u odnosu na sjeverno-jadranske luke kroz povećanje prekrcajnih kapaciteta
Indikativni popis aktivnosti:	• Gradnja kontejnerskog terminala na Zagrebačkom pristaništu: gradnja infrastrukture, suprastrukture i opremanje postojećeg dijela kontejnerskog terminala na Zagrebačkom pristaništu: - o Prva faza uključuje izgradnju pristaništa u dužini od 400 m, uz instalaciju kontejnerskih STS dizalica, - o Druga faza uključuje izgradnju dodatnih 280 m obale (uz mogućnost dogradnje dodatnih 400m), - o Opremanje postojećeg dijela kontejnerskog terminala; • Gradnja ceste D-403 koja će povezivati terminal i riječku obilaznicu u dužini od 2,5 km; • Dogradnja drugog kolosijeka željezničke pruge kroz Grad Rijeku; • Dogradnja i rekonstrukcija teretnih kolodvora Brajdica i Mlaka.
Ciljano područje:	Grad Rijeka
Tip projekta:	Infrastrukturni projekt
Pripremljenost projekta:	„1“
Indikativni proračun projekta:	5.275.000.000 kn
Izvori financiranja:	Svjetska banka; sredstva privatnih investitora; Europski strukturni i investicijski fondovi; HŽ Infrastruktura d.o.o.; Hrvatske ceste d.o.o.
Naziv projekta:	IZGRADNJA NOVOG KLINIČKOG BOLNIČKOG CENTRA RIJEKA
Nositelj projekta i partneri:	KBC Rijeka; Sveučilište u Rijeci; Grad Rijeka; Energo d.o.o.
Cilj projekta:	Objedinjavanje svih dijelova KBC-a na jednoj lokaciji čime će se omogućiti postizanje suvremenog i multidisciplinarnog pristupa bolničkoj zdravstvenoj skrbi

Indikativni popis aktivnosti:	• Gradnja devet novih građevina (tri su do sada već izgrađene) sa sveukupnim kapacitetom od 1.000 kreveta; • Formiranje znanstvene i nastavne baze Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci; • Gradnja višeeetažnog parkirališta; • Gradnja komunalne infrastrukture.
Ciljano područje:	Grad Rijeka
Tip projekta:	Infrastrukturni projekt
Pripremljenost projekta:	„1“
Indikativni proračun projekta:	3.500.000.000 kn
Izvori financiranja:	Javno-privatno partnerstvo; proračunska sredstva
Naziv projekta:	IZGRADNJA SVEUČILIŠNOG KAMPUSA
Nositelj projekta i partneri:	Sveučilište u Rijeci; Grad Rijeka
Cilj projekta:	Razvoj jakog i modernog Sveučilišta sukladno potrebama gospodarstva
Indikativni popis aktivnosti:	• Prva faza gradnje: - o Gradnja tri objekta studentskog smještaja ukupnog kapaciteta 650 ležajeva, - o Gradnja prateće infrastrukture, šetnice i opremanje smještajnih objekata; • Priprema projektne dokumentacije za drugu fazu gradnje koja uključuje 7-8 objekata maksimalnog kapaciteta 2.000 ležajeva.
Ciljano područje:	Grad Rijeka
Tip projekta:	Infrastrukturni projekt
Pripremljenost projekta:	„1“
Indikativni proračun projekta:	1.100.000.000 kn (150.000.000 kn za prvu fazu gradnje tri objekta studentskog smještaja)
Izvori financiranja:	Sveučilište u Rijeci; Republika Hrvatska; Europski strukturni i investicijski fondovi
Naziv projekta:	MODERNIZACIJA ZRAČNE LUKE RIJEKA
Nositelj projekta i partneri:	Zračna luka Rijeka d.o.o.
Cilj projekta:	Osigurati sigurnosno prometne uvjete za odvijanje zračnog prometa sukladno zahtjevima nacionalnih i europskih standarada; osigurati odgovarajuću dostupnost te povećati konkurentnost ukupnog gospodarstva, a napose turizma, osiguravanjem cjelogodišnjeg korištenja i povećanja prometa putnika i tereta
Indikativni popis aktivnosti:	• Rekonstrukcija i proširenje putničke zgrade kroz optimizaciju putničkih tokova; • Rekonstrukcija i proširenje platforme za parkiranje zrakoplova i rekonstrukcija uzletno-sletne staze uz proširenje zaštitnih površina; • Gradnja dodatnih sadržaja za skladištenje i manipulaciju robe koja se prevozi zračnim putem u poslovnoj zoni te sadržaja za izgradnju i održavanje zrakoplova; • Dogradnja i rekonstrukcija postojećih staza za voženje s proširenjem zaštitnih površina; • Izgradnja ulazno-sletne staze alternativnog pravca s pripadajućim zaštitnim površinama; • Gradnja sadržaja za hitnu medicinsku službu; • Gradnja i postava uređaja za precizno praćenje i izvještavanje vremenskih uvjeta na aerodromu.
Ciljano područje:	Općina Omišalj
Tip projekta:	Infrastrukturni projekt

Pripremljenost projekta:	„3“
Indikativni proračun projekta:	150.000.000 kn
Izvori financiranja:	Zračna luka Rijeka d.o.o.; Republika Hrvatska; koncesionar; Europski strukturni i investicijski fondovi
Naziv projekta:	DOVRŠETAK MODERNIZACIJE RAFINERIJE NAFTE RIJEKA
Nositelj projekta i partneri:	INA d.d.
Cilj projekta:	Osigurati dugoročno održiv rast i razvoj rafinerijskih kapaciteta te ojačati konkurentnost rafinerije na tržištu regije i šire, povećanjem proizvodnje goriva po visokim europskim normama
Indikativni popis aktivnosti:	• Modernizacija postrojenja za obradu teških ostataka; • Gradnja nove luke.
Ciljano područje:	Općina Omišalj
Tip projekta:	Infrastrukturni projekt
Pripremljenost projekta:	„2“
Indikativni proračun projekta:	2.500.000.000 kn
Izvori financiranja:	INA d.d.; kreditna sredstva
Naziv projekta:	IZGRADNJA NOVOG ZNANSTVENO-TEHNOLOGIJSKOG PARKA SVEUČILIŠTA U RIJECI STEP2
Nositelj projekta i partneri:	Sveučilište u Rijeci; Grad Rijeka; Primorsko-goranska županija
Cilj projekta:	• Razvoj novih tehnologija; • Transfer tehnologija i znanja; • Poticanje suradnje Sveučilišta u Rijeci i gospodarstva; • Poticanje znanstveno-istraživačkog rada i inovacija.
Indikativni popis aktivnosti:	Izgradnja/rekonstrukcija potencijalnog poslovnog objekta s fleksibilno organiziranim prostorom: - o uredsko-laboratorijskih prostora objedinjenih u funkcionalnu cjelinu s edukacijskim i zajedničkim prostorima, - o kongresnih, edukacijskih i prezentacijskih prostora te zajedničke sale za sastanke te prostora za ugostiteljske usluge, - o objekata komunalne infrastrukture te potrebnog broja parkirališnih mjesta na otvorenom ili u okviru garaža.
Ciljano područje:	Grad Rijeka
Tip projekta:	Infrastrukturni projekt
Pripremljenost projekta:	„3“
Indikativni proračun projekta:	100.000.000 kn
Izvori financiranja:	Grad Rijeka; Sveučilište u Rijeci; Primorsko-goranska županija; Europski strukturni i investicijski fondovi
Naziv projekta:	PRIPREMA ZA ŠIRENJE LUKE NA KRKU TE GRADNJU POTREBNE PRATEĆE INFRASTRUKTURE (IZGRADNJA NOVOG CESTOVNO-ŽELJEZNIČKOG MOSTA KRK I PRUGE VISOKE UČINKOVITOSTI RIJEKA-ZAGREB-BOTOVO)
Nositelj projekta i partneri:	Lučka uprava Rijeka; HŽ Infrastruktura d.o.o.; Hrvatske autoceste d.o.o.; Hrvatske ceste d.o.o.
Cilj projekta:	Osigurati pravovremeni razvoj lučko-terminalnih, željezničkih i cestovnih kapaciteta, u cilju razvoja konkurentne luke u okvirima Europske unije

Indikativni popis aktivnosti:	Priprema dokumentacije za: - o Proširenje luke na Krku, - o Gradnju novoga cestovno-željezničkog mosta Krk, - o Gradnju pruge visoke učinkovitosti Rijeka-Zagreb.
Ciljano područje:	Područje otoka Krka; područje Primorsko-goranske, Karlovačke te Zagrebačke županije
Tip projekta:	Infrastrukturni projekt
Pripremljenost projekta:	„3“
Indikativni proračun projekta:	37.687.000.000 kn
Izvori financiranja:	Luka Rijeka d.d.; koncesionar; HŽ Infrastruktura d.o.o., Hrvatske ceste d.o.o.; Europski strukturni i investicijski fondovi

8. PRAĆENJE I VREDNOVANJE

Sustavno praćenje provedbe politike regionalnog razvoja određeno je Zakonom o regionalnom razvoju („Narodne novine“ broj 147/2014.), člankom 49. u kojem se navodi sljedeće: (1) Središnja tijela državne uprave i druga javnopravna tijela, kao i trgovačka društva u vlasništvu Republike Hrvatske podnose Ministarstvu izvješće o učincima provedbe programa iz njihove nadležnosti s učincima na regionalni razvoj do 30. travnja tekuće godine za prethodnu godinu; (2) Ministarstvo će izvješće iz stavka 1. ovoga članka u dijelu koji se odnosi na određenu županiju istoj dostaviti do 31. svibnja tekuće godine; (3) Županija podnosi Ministarstvu godišnje izvješće o rezultatima provedbe županijske razvojne strategije najkasnije do 31. srpnja tekuće godine za prethodnu godinu; (4) Veliki grad koji je nositelj izrade strategije razvoja za urbano područje podnosi Ministarstvu godišnje izvješće o rezultatima provedbe strategije razvoja urbanog područja najkasnije do 31. srpnja tekuće godine za prethodnu godinu; (5) Ministarstvo podnosi Vladi izvješće o rezultatima provedbe politike regionalnog razvoja najkasnije do 1. studenoga tekuće godine za prethodnu godinu; a (6) Vlada Republike Hrvatske podnosi Hrvatskom saboru godišnje izvješće o rezultatima provedbe razvojne politike najkasnije do 1. prosinca tekuće godine za prethodnu godinu.

Praćenje provedbe Razvojne strategije Primorsko-goranske županije 2016.-2020. odvijat će se, dakle, na godišnjoj bazi, sukladno propisanom zakonskom postupku. Pritom je važno navesti kako će Županija pripremiti izvješće o provedbi Akcijskog plana u dijelu kojem je nadležna za pokretanje, praćenje te financiranje projekata i programa (odnosno sukladno izvješćima o izvršenju Županijskog proračuna).

Županija će pratiti:

- stupanj ostvarenja utvrđenih ciljeva, prioriteta i mjera,
- ostvarene rezultate i učinke na razvoj, učinkovitost i uspješnost u korištenju financijskih sredstava, ostvarenje prema utvrđenom financijskom okviru,
- sudjelovanje i doprinos partnerstva,
- učinkovitost rukovođenja i organizacije provedbe,
- vidljivost ŽRS-a u javnosti Županije i jedinica lokalne samouprave s područja Županije.

Pokazatelji za praćenje provedbe na razini ciljeva, prioriteta i mjera navedeni su u sklopu poglavlja Strateški okvir, a njihova detaljna razrada je priložena u Dodatku III.

Praćenje provedbe ŽRS-a obavljat će se trajno tijekom čitavog razdoblja, a o rezultatima provedbe najmanje jednom godišnje izvijestit će se Partnersko vijeće.

Temeljem Zakona o regionalnom razvoju („Narodne novine“ broj 147/2014., čl. 48, u daljnjem tekstu Zakon) planski dokumenti politike regionalnog razvoja podliježu postupku vrednovanja tijekom izrade, provedbe te nakon provedbe. Vrednovanje se obavlja temeljem Pravilnika o postupku i metodologiji vrednovanja politike regionalnoga razvoja. Prethodnim vrednovanjem osigurava se da svaka ŽRS bude ocijenjena na temelju sljedećih osnovnih kriterija: opravdanosti, relevantnosti, konzistentnosti, koherentnosti (unutarnje i vanjske) i djelotvornosti.

Prethodno vrednovanje provodilo se tijekom izrade ŽRS PGŽ. Svrha prethodnog vrednovanja bila je poboljšati kvalitetu postupka izrade Strategije. Bilo je usmjereno prvenstveno na analizu snaga, slabosti i razvojnog potencijala te je pružilo prethodnu prosudbu o tome jesu li razvojna pitanja ispravno utvrđena, jesu li predložena strategija i ciljevi relevantni, je li razvidna koherentnost u odnosu na nadređene politike i smjernice, da li su očekivani učinci realni, i sl.

Za potrebe prethodnog vrednovanja RS PGŽ angažirani su stručnjaci s Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, prof. dr. sc. Nada Karaman Aksentijević i prof. dr. sc. Nada Denona Bogović. Sažetak prethodnog vrednovanja priložen je RS PGŽ.

Vrednovanje tijekom provedbe provodit će radi otkrivanja što „funkcionira“ u Strategiji, a što ne, kako bi se poduzeli potrebni koraci, ukoliko su potrebne izmjene.

Vrednovanje nakon provedbe provodit će se nakon završetka provedbe planskog dokumenta. Ono će sažeto ocijeniti cjelokupni utjecaj/činak planskog dokumenta, odnosno njegovu djelotvornost i učinkovitost.

9. ŽUPANIJSKO PARTNERSTVO

Jedno od temeljnih načela politike regionalnog razvoja je načelo partnerstva i suradnje između javnog, privatnog i civilnog sektora. Ono podrazumijeva suradnju između tijela državne uprave, jedinica područne (regionalne) samouprave, jedinica lokalne samouprave, gospodarskih subjekata, znanstvene zajednice, socijalnih partnera i organizacija civilnoga društva. Partnerstvo djeluje kao forum za dijalog i postizanje konsenzusa između različitih skupina dionika i ima savjetodavnu ulogu u izradi i provedbi planskih dokumenata politike regionalnog razvoja. Partnerstvo se u svom radu rukovodi sljedećim načelima: načelo ravnomjerne predstavljenosti partnera – omogućava predstavljenost ključnih dionika razvoja iz javnog, privatnog i civilnog sektora; načelo transparentnosti – postupak utvrđivanja ključnih dionika razvoja jednako kao i način rada Partnerskog vijeća; načelo jednakosti članova Partnerstva – svaki član Partnerskog vijeća može iznijeti stajalište organizacije koju predstavlja te da to mišljenje na prikladan način bude uzeto u razmatranje; načelo usuglašavanja – podrazumijeva da se do odluka Partnerskog vijeća dolazi putem pregovaračkog procesa postizanjem sporazuma između članova⁴³.

U skladu s temeljnim načelima Partnerstva i suradnje između javnog i privatnog i civilnog sektora, donosi se Razvojna strategija Primorsko-goranske županije za razdoblje 2016.-2020. godine koja je temeljni strateški dokument jedinice područne (regionalne) samouprave u kojem se određuju ciljevi i prioriteti razvoja njezine područne (regionalne) samouprave radi jačanja njezinih razvojnih potencijala.

Odabir strateških ciljeva, prioriteta i mjera Razvojne strategije Primorsko-goranske županije za razdoblje 2016.-2020. godine te odluke o konkretnim razvojnim projektima i programima nastaju kao rezultat rada odgovornih županijskih struktura, županijskih radnih skupina te pridruženih relevantnih stručnjaka koji su proveli analizu i ocjenu stanja u Primorsko-goranskoj županiji, ali i uzimanjem u obzir doprinos i prijedloge ostalih ključnih dionika razvoja Županije.

Partnerstvo djeluje u svim fazama izrade i provedbe Strategije, od analize stanja i SWOT analize preko definiranja razvojnih problema Županije, utvrđivanja vizije i ciljeva, prioriteta i mjera do odabira razvojnih projekata i praćenja provedbe Strategije.

Skupština Primorsko-goranske županije je 19. prosinca 2013. godine donijela Odluku o osnivanju Partnerskog vijeća Primorsko-goranske županije (KLASA: 021-04/13-01/9, URBROJ: 2170/1-01-01/5-13-22).

Temeljem Odluke o osnivanju Partnerskog vijeća, župan je 3. veljače 2014. godine donio Odluku o imenovanju članova Partnerskog vijeća Primorsko-goranske županije (KLASA: 022-04/14-01/4, URBROJ: 2170/1-01-01/6-14-10). Osim predsjednika i zamjenika predsjednika, Partnersko vijeće broji i 27 članova (sveukupno 29 članova) koji predstavljaju jedinice lokalne samouprave na području Županije, tijela državne uprave, gospodarski sektor, znanstvenu zajednicu te ostale relevantne socijalne partnere i nevladine organizacije. Imenovanim članovima mandat traje do isteka važenja Razvojne strategije Primorsko-goranske županije za razdoblje 2016.-2020. godine.

Partnersko vijeće Primorsko-goranske županije osnovano je radi savjetodavne uloge i davanja smjernica tijekom izrade Razvojne strategije Primorsko-goranske županije, utvrđivanja prioriteta

⁴³ Preuzeto iz Zakona o regionalnom razvoju („Narodne novine“ broj 147/14.) te Smjernica za izradu županijskih razvojnih strategija, praćenje i vrednovanje njihove provedbe, od 30. rujna 2015. g.

razvoja, predlaganja strateških projekata važnih za razvoj jedinica područne (regionalne) samouprave te njihove provedbe i praćenja.

Zajedničkom sjednicom Partnerskog vijeća Primorsko-goranske županije i Tematskih radnih skupina 4. ožujka 2014. godine započele su aktivnosti ključnih dionika u izradi Razvojne strategije Primorsko-goranske županije za razdoblje 2016.-2020. godine.

Održano je sedam radnih sjednica Partnerskog vijeća Primorsko-goranske županije i to četiri sjednice u 2014. godini (4. ožujka, 4. lipnja, 15. srpnja i 2. prosinca) i tri sjednice u 2015. godini (2. ožujka, 20. srpnja i 2. studenog). Za svaku sjednicu pripremljen je poziv s dnevnim redom, materijal i prezentacije. Izrađen je popis dionika i vođeni su zapisnici sa sjednica.

Također je uspostavljena on-line platforma na mrežnim stranicama Primorsko-goranske županije za članove Partnerskog vijeća putem koje su imali uvid u dokumentaciju u svim fazama izrade Strategije te su aktivno sudjelovali u radu.

Župan Primorsko-goranske županije je 3. veljače 2014. godine donio Odluku o osnivanju i imenovanju članova tematskih radnih skupina za izradu Razvojne strategije Primorsko-goranske županije za razdoblje 2016.-2020. godine (KLASA: 022-04/14-01/4, URBROJ: 2170/1-01-01/6-14-7). Osnovano je pet radnih skupina za slijedeća tematska područja:

- **Tematska Radna skupina za gospodarstvo, turizam, ruralni razvoj i konkurentnost**
Voditelj radne skupine je Marko Boras Mandić, zamjenik župana, a koordinator izv. prof. dr. sc. Ljudevit Krpan, pročelnik Upravnog odjela za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima. Tematska radna skupina ima 14 članova. Održana su četiri ciklusa radnih sastanaka (1. travnja 2014. – 20 dionika; 19. studenog 2014. – 17 dionika; 17. ožujka 2015. – 25 dionika; i 19. lipnja 2015. zajednički sastanak s TRS za infrastrukturu – ukupno 33 dionika)
- **Tematska Radna skupina za društvene djelatnosti**
Voditelj radne skupine je Marina Medarić, zamjenica župana, a koordinator izv. prof. dr. sc. Đulija Malatestinić, pročelnica Upravnog odjela za zdravstvo. Tematska radna skupina ima 13 članova. Održana su četiri ciklusa radnih sastanaka (10. travnja 2014. – 16 dionika; 26. studenog 2014. – 13 dionika; 18. ožujka 2015. – 16 dionika; i 30. lipnja 2015. – 13 dionika)
- **Tematska Radna skupina za infrastrukturu (promet, energetika i vodno gospodarstvo)**
Voditelj radne skupine je Marko Boras Mandić, zamjenik župana, a koordinator izv. prof. dr. sc. Ljudevit Krpan, pročelnik Upravnog odjela za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima. Tematska radna skupina ima 13 članova. Održana su četiri ciklusa radnih sastanaka (1. travnja 2014. – 18 dionika; 19. studenog 2014. – 14 dionika; 17. ožujka 2015. – 25 dionika; i 19. lipnja 2015. zajednički sastanak s TRS gospodarstvo, turizam, ruralni razvoj i konkurentnost ukupno 33 dionika)
- **Tematska Radna skupina za prostorno uređenje i zaštitu okoliša**
Voditelj radne skupine je Marko Boras Mandić, zamjenik župana, a koordinator doc. dr. sc. Koraljka Vahtar-Jurković, pročelnica Upravnog odjela za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša. Tematska radna skupina ima 11 članova. Održana su četiri ciklusa radnih sastanaka (28. ožujka 2014. – 13 dionika; 19. studenog 2014. – 12 dionika; 18. ožujka 2015. – 13 dionika; i 30. lipnja 2015. – 10 dionika)

- **Tematska Radna skupina za civilni sektor i krizna stanja**

Voditelj radne skupine je Petar Mamula, zamjenik župana, a koordinator Goran Petrc, pročelnik Ureda Županije. Tematska radna skupina ima 11 članova. Održana su četiri ciklusa radnih sastanaka (2. travnja 2014. – 17 dionika; 26. studenog 2014. – 15 dionika; 18. ožujka 2015. – 12 dionika; i 19. lipnja 2015. – 14 dionika).

Župan Primorsko-goranske županije je 3. veljače 2014. godine donio Odluku o osnivanju i imenovanju članova Radnog tima za izradu Razvojne strategije Primorsko-goranske županije za razdoblje 2016.-2020. godine (KLASA: 022-04/14-01/4, URBROJ: 2170/1-01-01/6-14-6). Radni tim za izradu Strategije imao je aktivnu ulogu u pripremi analitičkih osnova, formulaciji problema, identifikaciji ciljeva i prioriteta, razradi mjera te predlaganju projekata, programa i aktivnosti. Održana su četiri ciklusa sastanaka sa sljedećim temama:

- Prvi ciklus održan je 5. veljače 2014. godine na temu: Analiza/ocjena stanja, SWOT analiza i Prijedlog strateških ciljeva;
- Drugi ciklus održan je 3. lipnja 2014. godine na temu nacrtu Strateškog okvira;
- Treći ciklus održan je 6. listopada 2014. godine na temu Nacrta prijedloga Strateškog okvira i Razrada mjera Razvojne strategije Primorsko-goranske županije za razdoblje 2016.-2020. godine;
- Četvrti ciklus održan je 15. lipnja 2015. godine na temu Izrada Akcijskog plana provedbe Razvojne strategije Primorsko-goranske županije za razdoblje 2016.-2018. godine.

Održana su i četiri kruga sastanaka s gradonačelnicima i načelnicima s područja Primorsko-goranske županije i to: 24. travnja 2014. godine (30 dionika) i 25. travnja 2014. godine (14 dionika); 28. listopada 2014. godine (52 dionika); 19. ožujka 2015. godine (47 dionika); i 9. srpnja 2015. godine (41 dionika).

Radionice za dionike s područja Primorsko-goranske županije održane su u tri ciklusa radionica i to prvi ciklus od pet radionica u razdoblju od 16. svibnja do 6. lipnja 2014. godine (Rijeka, Delnice, Krk, Rab i Mali Lošinj); drugi ciklus radionica 25. ožujka 2015. godine (u Rijeci); te treći ciklus radionica 10. srpnja 2015. godine u Rijeci, u koje je bilo uključeno oko 130 dionika.

Na prethodno navedenim radnim i ciljnim skupinama, dnevni red uključio je sljedeće teme:

1. Metodološki uvod
2. Analiza stanja PGŽ
3. Razvojni problemi i razvojne potrebe
4. SWOT analiza
5. Prijedlog vizije i prijedlog strateških ciljeva
6. Nacrt prijedloga Strateškog okvira Razvojne strategije Primorsko-goranske županije za razdoblje 2016.-2020. godine
7. Razrada mjera Razvojne strategije Primorsko-goranske županije za razdoblje 2016.-2020. godine.
8. Razvojni projekti i izrada Akcijskog plana provedbe Razvojne strategije Primorsko-goranske županije za razdoblje 2016.-2018. godine

Članovi Partnerskog vijeća Primorsko-goranske županije i predstavnici tematskih radnih skupina, gradonačelnici i načelnici te dionici na radionicama aktivno su sudjelovali u raspravi te dostavljanju prijedloga i podataka za osnovnu analizu, viziju, prioritete i mjere, dostavljanju prijedloga projekata za bazu projekata i izradu akcijskog plana, te dostavljanju prijedloga za ostale sadržaje.

Radi dodatnog osiguranja kvalitete ovoga strateškog dokumenta, formiran je Savjet za praćenje izrade Razvojne strategije koji se sastoji od 9 sveučilišnih profesora iz Rijeke i Zagreba. Održana su četiri radna sastanka Savjeta za praćenje izrade Razvojne strategije Primorsko-goranske županije za razdoblje 2016.-2020. godine (21. svibnja 2014., 16. srpnja 2014., 31. listopada 2014. i 27. listopada 2015.). Osim toga su u srpnju 2015. obavljene konzultacije e-mailom.

Održan je i radni sastanak s predstavnicima sektora za zdravstvo 7. srpnja 2015. godine na temu Prikupljanja i ocjene razvojnih projekata sektora zdravstvo za izradu Akcijskog plana provedbe Razvojne strategije za razdoblje 2016.-2018. godine.

Navedenim radnim sjednicama Partnerskog vijeća, tematskim radnim skupinama, sastancima s gradonačelnicima i načelnicima jedinica lokalnih samouprava, radionicama bilo je ukupno uključeno oko 500 dionika.

U listopadu 2015. godine održana je javna rasprava u trajanju od sedam dana. Nacrt Strategije objavljen je na web stranicama JU Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije i Primorsko-goranske županije. Svi dionici koji su sudjelovali u izradi obaviješteni su o postupku provedbe javne rasprave.

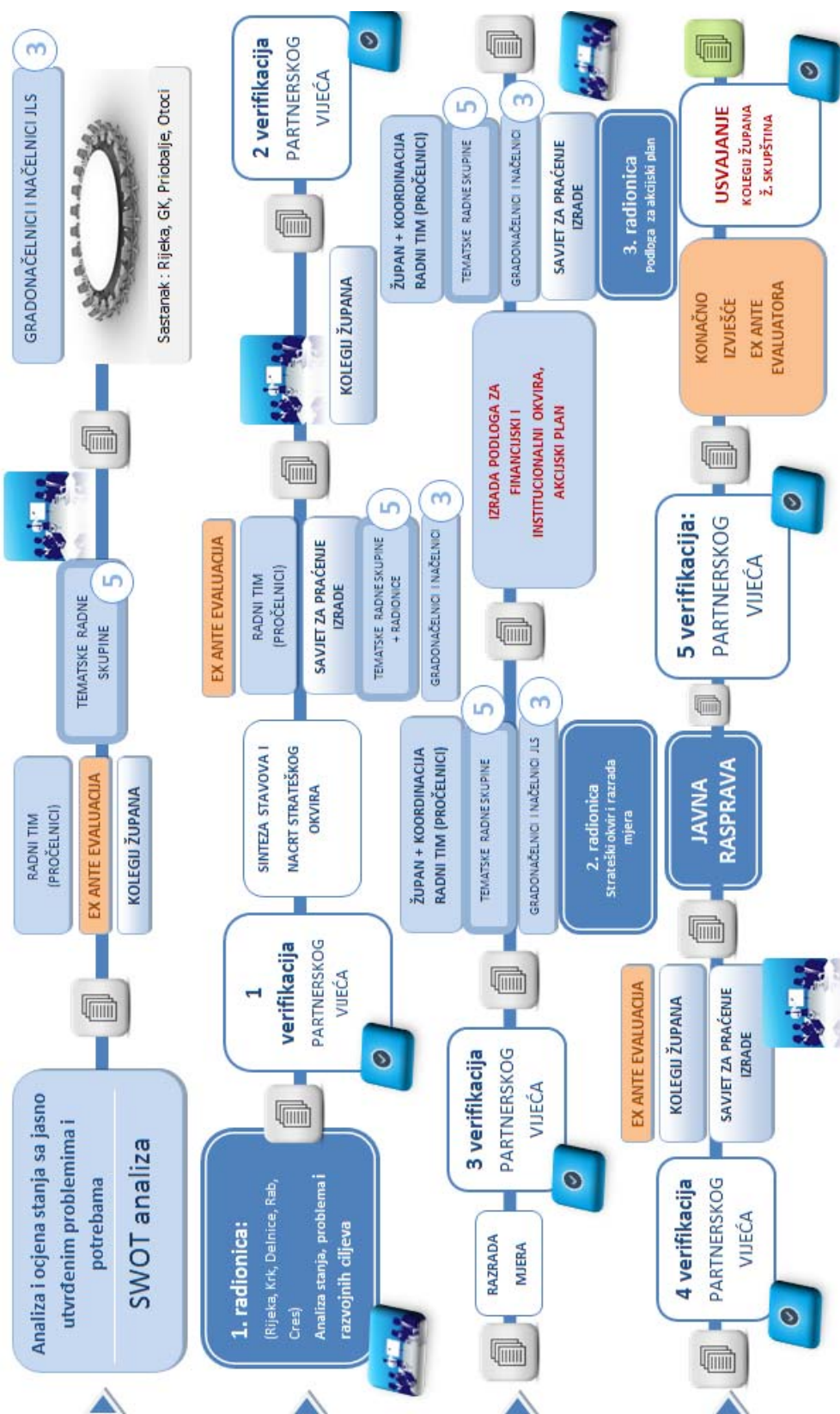
O svim najvažnijim razvojnim potrebama/potencijalima se raspravljalo i na redovitim kvartalnim koordinacijama župana te na koordinacijama regionalnih koordinatora.

Partnersko vijeće za Jadransku Hrvatsku nije se sastajalo tijekom izrade Razvojne strategije Primorsko-goranske županije 2016.-2020.

Nastavno na navedeno, identifikacija ključnih razvojnih problema i potreba, te prijedlog prioriteta i mjera nije isključivo utemeljena na znanstveno-stručnoj podlozi i objektivno mjerljivim pokazateljima, već je rezultat i brojnih međuorganizacionih konzultacija i u konačnici konsenzusa svih dionika koji svakodnevno, „na svojoj koži“ osjećaju probleme u Županiji, često nemjerljivi isključivo statističkim pokazateljima. Županija, kao institucija ima obvezu uzeti u obzir rezultate konzultacija s dionicima te stoga predloženi strateški okvir je kompromisni (ujedno i optimalni) odgovor na sve identificirane izazove, odnosno ukazuje put k dostizanju vizije razvoja Primorsko-goranske županije.

Pregled nositelja te koraci tijekom izrade Razvojne strategije Primorsko-goranske županije za razdoblje 2016.-2020. godine redovito se ažuriraju na stranicama Javne ustanove Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije (www.zavod.pgz.hr). Budući da koordinaciju provedbe Strategije preuzima Primorsko-goranska županija, dokumenti o provedbi objavljuvat će se na mrežnim stranicama Županije.

Shema 2. Prikaz tijeka izrade Razvojne strategije Primorsko-goranske županije za razdoblje 2016.-2020. godine

Županijska razvojna strategija je temeljni strateški planski dokument jedinice područne (regionalne) samouprave s posebnim naglaskom na ulogu velikih gradova i gradova sjedišta županija u poticanju razvoja te na razvoj slabije razvijenih područja.

dl. 13. Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 147/14)

10. IZVJEŠĆE O PROVEDENOM PRETHODNOM VREDNOVANJU

SVEUČILIŠTE U RIJECI
EKONOMSKI FAKULTET

Izvešće o prethodnom vrednovanju Razvojne strategije Primorsko-goranske županije 2016.-2020.

Sažetak

Uvod

Proces prethodnog vrednovanja *Razvojne strategije Primorsko-goranske županije 2016.-2020.* (RS PGŽ) započeo je u travnju 2014. godine prema tada važećem *Zakonu o regionalnom razvoju* (NN 153./2009.) i u skladu sa *Pravilnikom o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i načinu vrednovanja županijskih razvojnih strategija* (NN 53./2010.). Kako je u tijeku procesa izrade RS PGŽ usvojen novi *Zakon o regionalnom razvoju (ZRR)* (NN 147./14.) i donijete su *Smjernice za izradu županijskih razvojnih strategija, praćenje i vrednovanje njihove provedbe* (Odluka Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU od 30. rujna 2015.), ovo konačno Izvešće usklađeno je sa važećim zakonskim dokumentima.

Tijek procesa prethodnog vrednovanja

Svrha prethodnog vrednovanja županijskih strategija kao temeljnog planskog dokumenta politike regionalnog razvoja je poboljšati kvalitetu postupka izrade i sadržaja pojedine strategije. Evaluacija RS PGŽ obuhvatila je sve faze izrade Strategije, a do ovog konačnog Izvešća naručitelju su isporučena tri privremena Izvešća. Sadržaj prve ex ante evaluacije odnosio se na dio Analiza/Ocjena stanja. U okviru druge evaluacije ponovno se propitivala kvaliteta sadržaja Analiza/Ocjena stanja, te osnove SWOT analize. Sadržaj treće evaluacije uključivao je dorađenu SWOT analizu, viziju, ciljeve, prioritete i mjere, strateški okvir, akcijski plan provedbe i komunikacijsku strategiju. U postupku prethodnog vrednovanja kroz tri evaluacijske faze koordinatori izrade, predstavnicima PGŽ i izrađivačima Strategije dostavljene su brojne primjedbe i prijedlozi u cilju postizanja metodološke utemeljenosti, opravdanosti izrade Strategije, relevantnosti pokazatelja, te konzistentnosti i koherentnosti ciljeva, prioriteta i mjera. U toku evaluacijskog procesa održano je nekoliko sastanaka sa koordinаторom izrade, predstavnicima Županije, članovima radnih timova, te s izrađivačima.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
EKONOMSKI FAKULTET

Osnovne primjedbe prve evaluacije odnosile su se na neprimjerenu ekstenzivnost teksta, izostanak kvalitativne analize, nedostatke i nedovoljno argumentirane zaključke o uzrocima analiziranih pojava, procesa i tendencija. Značajni nedostatak prve verzije dijela Analiza stanja/Ocjena bio je i u nedostatku relevantnog vremenskog obuhvata dijela pokazatelja, kao i izostanku usporednih analiza sa RH i EU. Posebno je skrenuta pozornost izrađivačima na potrebu detaljnije analize nedovoljno ispodprosječno razvijenih mikroregija unutar PGŽ. Vrlo detaljne primjedbe, ali i sugestije za poboljšanje kvalitete ovog dijela Strategije navedene su za sva analizirana područja.

Kao rezultat uvažavanja primjedbi i prijedloga iz prvog evaluacijskog izvješća, u nastavku i doradi izrade RS PGŽ napravljen je kvalitativni pomak, posebno u području poboljšanja strukture sadržaja i djelomičnog skraćivanja teksta, vremenskog obuhvata analize, te komparativnih analiza i razvojnih pokazatelja. Međutim, i u ovoj fazi izrade izostala je ocjena u razlici razvijenosti pojedinih mikroregija, a neki razvojni problemi i potrebe Županije nisu bili argumentirani u okviru Analize stanja.

U okviru trećeg privremenog Izvješća ukazalo se na potrebu kvalitativne dorade SWOT elemenata jer su neki od njih bili u kontradikciji i neprecizno postavljeni. Vrlo konkretne i detaljne primjedbe i sugestije odnosile su se na izabrane pokazatelje postavljenih ciljeva i prioriteta i potrebu njihova definiranja u skladu sa novim Smjernicama za izradu županijskih razvojnih strategija, praćenje i vrednovanje njihove provedbe.

Vrednovanje konačne verzije RS PGŽ

Konačna verzija RS PGŽ izrađena je sukladno važećem ZRR. S obzirom da su Smjernice za izradu županijskih razvojnih strategija, praćenje i vrednovanje njihove provedbe donijete kada je Strategija bila u visokoj fazi gotovosti, možemo konstatirati da konačan nacrt Strategije u najvećem mogućoj mjeri zadovoljava sve kriterije koje propisuju Smjernice, posebno u pogledu prikazane strukture sadržaja i dodataka, kriterija izrade Strateškog okvira, definiranja i mjerljivosti ciljeva i razvojnih prioriteta, te izbora pokazatelja. U velikoj su mjeri uvažene ključne primjedbe i prijedlozi evalutora, pa su tako u okviru Sažetka Analize stanja korektno navedene najznačajnije spoznaje do kojih se došlo u osnovnom materijalu „Analiza stanja“. Iz Sažetka Analize stanja mogu se uočiti osnovna obilježja razvojnih procesa i razvojnih tendencija po pojedinim područjima važnim za ukupan razvoj Županije i buduće razvojne smjernice. Jasno su naglašeni

SVEUČILIŠTE U RIJECI
EKONOMSKI FAKULTET

najznačajniji razvojni problemi i ukazano je na nedovoljnu iskorištenost potencijala što predstavlja dobru osnovu za SWOT analizu. Ona u konačnoj verziji predstavlja logičnu poveznicu između društveno-ekonomske zbilje i realno postavljenih razvojnih izazova do 2020. godine.

Osobito je značajno naglasiti da je PGŽ po osnovnim pokazateljima razvojno pozicionirana u odnosu na Republiku Hrvatsku, regiju Jadranska Hrvatska te u odnosu na EU. Po veličini ukupno ostvarenog BDP ona je druga najznačajnija županija u RH, s višim prosječnim BDP po stanovniku od prosjeka RH i Jadranske Hrvatske. Unatoč tome, ona ostvaruje tek 49% prosječnog BDP po stanovniku EU 27. Bilo bi poželjno da se u provedbi problemi ispodprosječno razvijenih mikroregija (Gorski kotar, otoci) naglase, s obzirom na njihove specifičnosti. Također, područje društvenih djelatnosti sadrži previše opisa činjeničnog stanja i nabiranja institucija.

Budući razvoj Županije definiran je kroz prijedlog vizije, te strateške ciljeve, prioritete i mjere. Prioriteti razvoja Županije detaljnije se fokusiraju na tri osnovna cilja (Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva; Jačanje regionalnih kapaciteta i ravnomjeran razvoj; Razvoj ljudskih potencijala i povećanje kvalitete života) i „pokrivaju“ njihov sadržaj. Odabrani pokazatelji praćenje provedbe RS PGŽ značajno su dorađeni i poboljšani u konačnoj verziji i predstavljaju relevantan instrument za ocjenjivanje realizacije pokazatelja učinaka i pokazatelja ishoda. Dakako da bi se mogli formirati i neki bolji pokazatelji u odnosu na odabrane, ali prikupljanje podataka za njihovu izradu nije moguće ostvariti iz pouzdanih statističkih i ostalih izvora. U konačnom tekstu odabrani pokazatelji usklađeni su s onima što se nude od strane Ministarstva u Smjernicama za izradu županijskih razvojnih strategija, praćenje i vrednovanje njihove provedbe. Mjere su oblikovane kao pojedine aktivnosti čija je realizacija i operacionalizacija predviđena Akcijskim planom provedbe Strategije. Komunikacijska strategija sadrži sve važne elemente potrebne za ostvarivanje njene osnovne svrhe, a to je podizanje razine svijesti i informiranje javnosti o ulozi i značaju ove Strategije, kako za razvoj Županije, tako i svih njenih jedinica lokalne samouprave.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
EKONOMSKI FAKULTET

ZAKLJUČAK

Na temelju cjelokupnog procesa prethodnog vrednovanja, te provedenog vrednovanja konačnog prijedloga teksta RS PGŽ

preporuča se usvojiti predloženi nacrt Razvojne strategije Primorsko-goranske županije 2016.-2020., te početi provoditi Akcijski plan.

U Rijeci, 22. listopada 2015.

Prof.dr.sc. Nada Denona Bogović

Prof.dr.sc. Nada Karaman Aksentijević

11. IZVJEŠĆE O PROVEDENOJ STRATEŠKOJ PROCJENI UTJECAJA NA OKOLIŠ

08/09 2014 13:40 385 51 351 203 PGZ GRADITELJSTVO #4607 P.001/002

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO ZAŠTITE OKOLIŠA
I PRIRODE
 10000 Zagreb, Ulica Republike Austrije 14
 Tel: 01/ 3717 111 fax: 01/ 3717 149
 OIB: 19370100881

KLASA: 351-03/14-04/76
 URBROJ: 517-06-2-1-14-4
 Zagreb, 1. kolovoza 2014.

PRIMORSKO GORANSKA ŽUPANIJA

Primljeno :	
Klasifikacijska oznaka	Ustr. jed.
351-01/ 14-01/ 1	03-08 1
Uredbeni broj	Pril. Vrij.
531-14-2	

p.kul. spr. 2014

PRIMORSKO-GORANSKA ŽUPANIJA
Zlatko Komadina, župan

PREDMET: Strateška procjena utjecaja na okoliš i ocjena prihvatljivosti za ekološku mrežu Razvojne strategije Primorsko-goranske županije za razdoblje 2015. – 2020.
 – mišljenje, daje se

Ministarstvo zaštite okoliša i prirode zaprimilo je dopis od 29. srpnja 2014. godine (KLASA: 351-01/14-01/1, URBROJ: 2170/1-03-08/1-14-5) kojim tražite da se razmotri mišljenje ovog Ministarstva dano 21. ožujka 2014. godine (KLASA: 351-03/14-04/76, URBROJ: 517-06-2-1-2-14-2) u kojem je navedeno da s obzirom na nedostatak podataka vezano za Razvojnu strategiju Primorsko – goranske županije nije moguće isključiti značajan utjecaj koji bi provedba navedene Strategije mogla imati na okoliš. S tim u vezi u zaprimljenom zahtjevu dostavljeni su dodatni podaci vezano za navedenu strategiju, i to: Radi materijali Razvojne strategije Primorsko-goranske županije 2015. -2020., prijedlog SWOT analize – prijedlog Vizije i strateški ciljevi, obrazloženje utjecaja Razvojne strategije na ekološku mrežu i mišljenje o cjelovitosti i stručnoj utemeljenosti Strateške studije procjene utjecaja Prostornog plana Primorsko-goranske županije na okoliš (Upravni odjel za graditeljstvo i zaštitu okoliša Primorsko-goranske županije, KLASA: 351-01/12-01/38, URBROJ: 2170/1-03-08/1-12-56 od 6. srpnja 2012. godine).

Uvidom u dostavljenu dokumentaciju utvrđeno je da Razvojna strategija Primorsko-goranske županije 2015. – 2020. ne određuje konkretne zahvate niti njihove lokacije, nego samo određuje smjernice razvoja. U razdoblju važenja navedene strategije moći će se realizirati samo oni zahvati za koje su temeljem županijskoga prostornog plana stvorene pretpostavke i čiji je mogući utjecaj na okoliš i ekološku mrežu sagledan kroz stratešku procjenu utjecaja Prostornog plana Primorsko-goranske županije na okoliš. Realizacija razvojnih projekata u razdoblju za koje se donosi Razvojna strategija neće ni na koji dodatni način ugroziti ciljeve očuvanja okoliša, prirode i ekološke mreže, u odnosu na već analizirane utjecaje te mjere utvrđene u postupku strateške procjene utjecaja Prostornog plana Primorsko-goranske županije na okoliš.

08/09 2014 13:42 385 51 351 203

PGZ GRADITELJSTVO

#4607 P.002/002

Stoga Vas u skladu s gore navedenim, a temeljem članka 63. i članka 69. Zakona o zaštiti okoliša (Narodne novine br. 80/13 i 153/13) obavještavamo da za Razvojnu strategiju Primorsko-goranske županije za razdoblje 2015.-2020. nije potrebno provoditi postupak ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu, a sukladno tome niti postupak strateške procjene utjecaja navedene strategije na okoliš.

Protokolirati u
UO za graditeljstvo
B&I4.

KATA. 351-01/14-01/1

POPIS TABLICA

Tablica 1. Strateški okvir.....	13
Tablica 2. Vrijednosti statističkih indikatora poslovnog okruženja i poslovnog sektora.....	43
Tablica 3. Javni isporučitelji vodne usluge u PGŽ	54
Tablica 4. SWOT analiza.....	72
Tablica 5. Strateški okvir.....	84
Tablica 6. Raspodjela alokacije iz ESI fondova za RH 2014.-2020.	157
Tablica 7. Financijski okvir Razvojne strategije Primorsko-goranske županije 2016.-2020.	158
Tablica 8. Popis strateških projekata PGŽ	161

POPIS GRAFOVA

Grafikon 1. Ukupan broj stanovnika u Primorsko-goranskoj županiji 1991., 2001. i 2011. godine	29
Grafikon 2. Obrazovna struktura stanovništva starog 15 i više godina u PGŽ, 2011. godina	30
Grafikon 3. Indeks razvijenosti županija Jadranske Hrvatske (2. razina) (%)	61
Graf 4. Usporedba planiranih i realiziranih sredstava za provedbu mjera RS PGŽ 2011.-2014. (u mlrd HRK)	67

POPIS SHEMA

Shema 1. Institucionalni okvir	160
Shema 2. Prikaz tijeka izrade Razvojne strategije Primorsko-goranske županije za razdoblje 2016.-2020. godine.....	173

POPIS KRATICA

BDP	- Bruto domaći proizvod
BDV	- Bruto dodana vrijednost
CHE	- Crpna hidroelektrana
CORO	- Centar za održivi razvoj otoka Sjevernog Jadrana
DUZS	- Državna uprava za zaštitu i spašavanje
DZS	- Državni zavod za statistiku
EM	- Ekološka mreža
ESI fondovi	- Europski strukturni i investicijski fondovi
FINA	- Financijska agencija
GFI	- Godišnji financijski izvještaj
GP naselja	- Građevinska područja naselja
GSC	- Goranski sportski centar d.o.o.
HAMAG-BICRO	- Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije
HBOR	- Hrvatska banka za obnovu i razvitak
HE	- Hidroelektrana
HGK-Rijeka	- Hrvatska gospodarska komora-Županijska komora Rijeka
HOK	- Hrvatska osnovna karta
HOK-Rijeka	- Hrvatska obrtnička komora-Obrtnička komora Rijeka
HUP	- Hrvatska udruga poslodavaca
HZZ	- Hrvatski zavod za zapošljavanje
HZZO	- Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje
ICT/IKT	- Informacijske i komunikacijske tehnologije
IUOP	- Integralno upravljanje morem i obalnim područjem
JLS	- Jedinica lokalne samouprave
JU	- Javna ustanova
KET	- Identificiranje ključnih tehnologija („ <i>Key Enabling Technology</i> “)
LAG	- Lokalna akcijska grupa
LNG terminal	- terminal za ukapljeni prirodni plin
MAHE	- Program izgradnje malih hidroelektrana
MRS	- Mjerno-redukcijska stanica
MSP	- Mali i srednji poduzetnici
NATURA 2000	- Područja ekološke mreže u Republici Hrvatskoj
NGO	- Nevladine udruge
NKD	- Nacionalna klasifikacija djelatnosti
NP	- Nacionalni park
NUTS/NKPJS	- Nacionalna klasifikacija prostornih jedinica za statistiku („ <i>Nomenclature of Territorial Units for Statistics</i> “)
OCD	- Organizacije civilnog društva
OIE	- Obnovljivi izvori energije
OPG	- Obiteljska poljoprivredna gospodarstva
p.p.	- Postotni poen
PGDP	- Prosječan godišnji dnevni promet na cestama
PLDP	- Prosječan ljetni dnevni promet na cestama
PP PGŽ	- Prostorni plan Primorsko-goranske županije
PP	- Park prirode
PUR	- Program ukupnog razvoja grada/općine

PV	- Partnersko vijeće
ROP	- Regionalni operativni program Primorsko-goranske županije
RS PGŽ	- Razvojna strategije Primorsko-goranske županije
RS	- Redukcijska stanica
SMART GRID mreža	- „Pametna“ elektroenergetska mreža
SRC	- Sportsko-rekreacijski centar
st/ha	- Stanovnik po hektaru (prema gustoći naseljenosti)
STS dizalica	- „ <i>Ship-to-shore</i> “ kontejnerska dizalica
SWOT analiza	- Analiza snaga, slabosti, prilika i prijetnji
TE	- Termoelektrana
TEN-T koridor	- Trans-European Transport Networks (Mediterranski koridor)
TEU	- Dvadesetstopni kontener („ <i>twenty-feet equivalent unit</i> “)
UNP terminal	- Terminal za ukapljeni naftni plin
UO	- Upravni odjel (resorni Upravni odjel Primorsko-goranske županije)
VTB	- Vanjskotrgovinska bilanca
ŽCGO Mariščina	- Županijski centar za gospodarenje otpadom Mariščina